

TIGHT BINDING BOOK

brown book

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204670

UNIVERSAL
LIBRARY

శ్రీ స్వామి వారి పాదాభిషేకము

నాగరఖండము.

శ్రీమద్భగవద్గీతా ప్రథమోధ్యాయము

అర్జునవిషాద్యోగము

అర్జునవిషాద్యోగము

అర్జునవిషాద్యోగము

నాగరఖండము

అర్జునవిషాద్యోగము

అర్జునవిషాద్యోగము

అర్జునవిషాద్యోగము

అర్జునవిషాద్యోగము

అర్జునవిషాద్యోగము

1925.

అర్జునవిషాద్యోగము

పీఠిక.

ఇయ్యది కేవల నాగరఖండమనియే కాక హాటకేశ్వరతేత్రమనికూడఁ బ్రత్య భాసాంతమందును జేర్చినబడియున్న యది-హాటకేశ్వరతేత్రమాహాత్యై కబ్ధార్థము నుగమ మగుచున్న నాతేత్ర మెహొప్పటనున్నది నాగరఖండకబ్ధార్థముఁ దెలిసికొన వలసియున్నది-హాటకేశ్వరతేత్రమునకుఁ జమత్కారపురమనియు స్కందపురమనియు మఱికొన్ని నామము లీపురాణమున వాడఁబడియున్నవి-అందుఁ గేవల నగరనామంబు ను నొక్కటి. ఈఖండమంతయుఁ దాద్య గ్నగరసంబంధిత్రమును మాహాత్యైమునే యై నాగరఖండార్థము సార్థకము గావించెడు-పురాణానులలోని విభాగంబులకు ఖండా ద్యభిధానంబులుండుట నుప్రసిద్ధము-ఇంక నీతేత్ర మెచ్చటివచనంశమునుగూర్చి విచారింతుము. ప్రభవఁగుంపుటసీరికయంగ దానర్తదేశస్థమనిమాత్రమే యుదాహృతము. శేష రాజ శ్రీకృష్ణదానశ్రేష్ఠిచే ముంబయిలోని స్వకీయ శ్రీవేంకటేశ్వరముద్రణాలయమున ముద్రితంబగు నీస్కాందమహాపురాణాంతగ్ర నాగరఖండపు టంత్యభాగంబున “ఏక స్మిక్ పుస్తకే ‘ఇతిస్కాందే మహాపురాణే శ్రీహాటకేశ్వరతేత్రమాహాత్యై వృద్ధనగర మాహాత్యై సంపూర్ణం’ ఇతి లిఖితమస్తి, ఇదం వృద్ధనగరే వేగానీం గుర్జరప్రాంతే ‘వదనగర’ ఇతి శాసితభాషాయాం ప్రసిద్ధమస్తి, తదేవ హాటకేశ్వరతేత్రస్థం ముఖ్యం నగర మస్తి” యను పంక్తులవలన నీహాటకేశ్వరతేత్రపు ముఖ్యస్థానము ప్రకృతము గుజరాతిదేశమున వదనగరమను పేరఁ బురంగునదియై యున్న యది- అయ్యది యాహమృదా బాదునకు మూడునాలుగు గంటల దూరప్రమాణములో నుండుచున్నట్లును దశమ శూత్రముల రాకపోకలు గలిగియున్నట్లును నచ్చటిబ్రాహ్మణులు నాగరబ్రాహ్మణులని వ్యవహరింపబడుచు విభులగ్రహారణాలతో శ్రీమంతులై యలరాయచున్నట్లును గుజరాతిదేశస్థులవలన విననయ్యెడు. చమత్కారభూపతి తనపేరఁ బురమొకటిగట్టించి యుం దట్టపట్టెగ్రహారదానపురస్సరంబుగా నరువదెనిమిదిగోత్రాల యవనీసురులం గాఁపురమంచుటయు వారు శ్రాద్ధశోజనముసహిత మొల్లక ధనగర్వితులైయుండుటయు మొదలగు నేతద్ద్రంధ్రచరిత్రమను బ్రకృతపు వదనగరబ్రాహ్మణుల స్థితికిని పరిపూర్ణ చున్నది.

నాకవిత్వమందలి మంచిచెడ్డలు రసజ్ఞులగు చదువరులే గ్రహింపఁగలరనియు మోమోటపెట్టి పదిమంది సదభిప్రాయములఁ వీసికొని ప్రచురించుకొన్న మాత్రమున లేని స్వారస్యము కలుగ నేరదనియు నందులకై ప్రయత్నించి వారిని వారి శాక్రయింపఁ బాలుమాలిని-కొందఱు తమయంతటఁదామే యీగ్రంథమును గొనియాడుచు వ్రాసి యున్న వారు-వానిబ్రచురించుటకుఁగూడ మనస్థనం బియ్యకొనదు-కాని ప్రచురింతుఁ

దని పలుమాటలు వ్రాయునున్న యొక్కరి కన్న పద్యములమాత్ర మొక్కిందఁ జొందు పలుచెద.

గ్రంథకర్త.

...

...

...

లే॥ జనపాక్షికులాంభోధింద్ర ! సుగుణసాంద్ర ! పట్టాభిరామ యశాస్త్రిచంద్ర !

నీవు నాగకళింగాన నీతినినీ పూతచరితుండవైతివి పుణ్యమహిమ,

ఉ॥ సాగుకులంబునం బాడమి సాగముగల్గు వహోభద్రాతిత

గాధలుపెక్కు నీతివముగా రచియించి జగంబుమెప్పు భూ

నాధుల మెప్పులంది కవివాగులలో గణనంబుగలి యా

మాధవు సత్కృపక విబుధమాన్యుడవైతివి శాస్త్రిసత్తమా !

ఉ॥ భ్యాతివహించినట్టి యనఘా ! నీహు కావ్యవిధాననాటకీ

నేతవు, పత్రికాభాని సంపాదకాత్మవు, పూర్ణసాండిశీ

పూతకవిత్వమున సుఖ పుట్టించి జేతువు భావస్పృహలో,

ధాతవునీవటంగ, మాధావచియింపంగ నేటి కల్గితివా !

ఉ॥ గారులజాపినట్టి గడఁగులు నీ స్తుతి కేసి పన్నవా

నారమునింపు శౌకరుని సాగిత్రమెక్కిన సుధానివాసవా

ద్ధాగలనొప్పు వ్యాసు పదంబుల కంఠతీసేసి వ్రాసినా

వారయ నీద్రుంధమిల నామ్యుల కల్లఁ బ్రమాణసమ్యుధాక్.

ఇట్లు, విసుసాటి సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి

వై య్యాకరిణి-నిరచయి.

నిషయసూచిక.

శృతీయూహనము.

భూజగత్తామహాత్మ్యము

౧

సలనిర్మిత ద్విమంగళామహాత్మ్యము

౨

నరేశ్వరమాహాత్మ్యము

౩

సాంబాదిత్యమాహాత్మ్యము

౧౦

గాంగేయమాత్ర

౧౧

శివగంగామాహాత్మ్యము

౧౪

విదురుఁడు హరిశ్చంద్రమున జీవాలయముకట్టిం చుట

౧౫

నరాదిత్యమాహాత్మ్యము

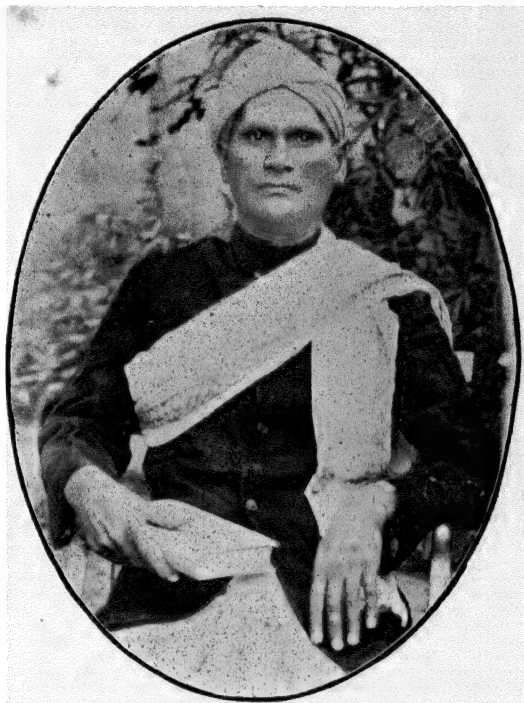
౧౬

విమలకన్యకోత్పత్తి	౧౮
శక్తిస్థామాహాత్మ్యము	౨౦
సోమనాథోత్పత్తి	౨౫
చమత్కారాదుర్గామాహాత్మ్యము	౨౬
అనంతేశ్వర మూర్తి కళ్యాణమాహాత్మ్యము	౩౧
విశ్వదేవత	౩౩
సహస్రార్చనవధ	౩౭
పరశురామకృత మహిమకావ్యపూర్వక సముద్రాపసరణము	౩౯
రామహరితత్పత్తి	౪౦
కార్తికేయోత్పత్తి	౪౧
స్కందస్థాత శక్తిమాహాత్మ్యము	౪౫
ధృతరాష్ట్రుని శుమున్న న. వారు హరిశ్చంద్రమును దర్శించుట	౪౯
కావలపాంపవయాదవులు కలసి లుక్మిష్ఠిండుట	౫౩
యజ్ఞభూమిమాహాత్మ్యము	౫౪
ముందో కాలప్రయమాంబున ప్రతిష్ఠ	౫౫
హరిశ్చంద్రుని కా మాహాత్మ్యము	౫౭
గుప్తేశ్వర మూహాత్మ్యము	౬౨
చతుర్థాశ్వాసము.	
కాలభింబాక్షిమాహాత్మ్యము	౬౭
మహానాగగులు లలకయిని దర్శించుట	౭౧
గుప్తేశ్వరుని శిల్పము	౭౪
శుభచక్రేశ్వర మాహాత్మ్యము	౭౭
అశ్వినయిమిష మాధవికి గుప్తేశ్వరసత్వర్యచే లక్ష్మీదత్త శాప	
కామోదన మూర్తిని గుప్తేశ్వర సుభద్రాత్వప్రాప్తి	౭౯
సుహరిశ్చంద్రమాహాత్మ్యము	౮౦
ప్రతిష్ఠాకామాహాత్మ్యము	౮౧
సోమనాథమాహాత్మ్యము	౮౩
అగస్త్యపృథ్వామాహాత్మ్యము	౮౫
శ్రీమంత్రస్థానకామాహాత్మ్యము	౮౭
అగ్నితీర్థమాహాత్మ్యము	౮౮
వసాన్తామాహాత్మ్యము	౯౪
దేవతలు గజశుకగుండరాకంబుల నమగ్రపించుట	౯౫
బ్రహ్మశిర్ధమాహాత్మ్యము	౯౬
నామోత్తీర్ణమాహాత్మ్యము	౯౭
లోహయస్థిమాహాత్మ్యము	౯౯

అజాపాలేశ్వరీమాహాత్యము	౧౦౧
దశరథశతైశ్చరసంవాదము	౧౦౩
దశరథకృత సముద్యోగము	౧౦౬
రాజవాసీమాహాత్యము	౧౧౧
శ్రీరామునిసన్నిధికి దుర్వాసుఁడువచ్చుట	౧౧౩
లక్ష్మణనిర్వాణానంతరము రాముఁడు కిష్కంధకుఁగుట	౧౧౬
సేతుమధ్యంబున రాముఁడు రామేశ్వరుం బ్రతిష్ఠించుట	౧౨౦
శ్రీరాముఁడు హాటకేశ్వరంబున సీతాలక్ష్మణాదులఁ బ్రతిష్ఠించుట	౧౨౨
ఆనర్తకతీర్థకూపికామాహాత్యము	౧౨౩
కుశేశ్వర లవేశ్వరప్రతిష్ఠ	౧౨౯
రాక్షసలింగచ్ఛేదనము	౧౩౬
లుప్తతీర్థమాహాత్యము	౧౩౭
చిత్రశర్మయును నితరబ్రాహ్మణులును లింగంబుల స్థాపించుట	౧౩౯
అష్టపక్షిత్రమాహాత్యము	౧౪౩
ఊపరక్షేత్రముల యుత్పత్తి	౧౪౬
అగ్నికుండమాహాత్యముచేఁ బ్రిజారుఁడు కుంభుఁడుగుట	౧౪౮
నగరసంక్షోభేత్పత్తి	౧౪౯

పంచమాశ్వాసము.

గోత్రసంఖ్యానకము	౧౬౩
అంబులేవతీతీర్థమాహాత్యము	౧౬౪
భట్టికోపాఖ్యానము	౧౬౫
రైవతేశ్వరవర్ణనము-క్షేమంకరీప్రభావము	౧౬౧
దేవసేనాపరాజయము	౧౭౨
కాత్యాయనీజననము	౧౭౩
కేదారోత్పత్తి	౧౭౩
కుక్తతీర్థమాహాత్యము	౧౮౭
వాల్మీకి పూర్వపుత్రాంతము	౧౮౧
సత్యసంధ్యపతిపుత్రాంతము	౧౯౫
కర్ణోత్పల మన్మథుని బెండ్లియాడుట	౨౦౩
అటేశ్వరోత్పత్తి	౨౦౪
యాజ్ఞవల్క్యశ్రీత్రమాహాత్యము	౨౦౭
పంచపిండాగార్యుత్పత్తి	౨౧౧
ఈశానోత్పత్తి	౨౧౪
పంచపిండాగారీమాహాత్యము	౨౧౬
వరరుచి గణపతిం బ్రతిష్ఠించుట	౨౧౭

గ్రంథకర్త,
జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి,
అష్టావధాని,
జానపాడు, పల్నాడు తాలూకా.

నాగరఖండము.

—♦ తృతీయాశ్వాసము ♦—

కం॥ ఆశ్రయవాసునివరహాస్యాలకారభూత! గురుజనకదాతా.

పాత్ర! వివ్రతచిత్ర! త్రిజేత్రపదాబ్జాతయుగళనిష్ఠితచరణా!

—♦ భూమి నాగర్తా మా హా త్త్యము. ♦—

చ॥ అవధరింపు మక్కభటుండు శౌనకాదిమహామునులగుర్చి “విపులాకారయు సగ్వహితకవాళకంబు నగు భూణగర్తం బాప్రదేశంబుననవిరాజిల్లెడి, నందు సౌదాస భూపతి బ్రహ్మహత్యనుండియు సుమేలుమహాపతి స్త్రీహత్యనుండియు విముక్తులైరి” యని వచించుటయు నమృహర్షులు.

ఆ॥ “బ్రహ్మహత్య యేల ప్రాప్తించ నతనికి? బ్రథమ మెందుకయ్యె బ్రహ్మహంత?

భూణగర్త మెటులఁబోగొట్టె నద్దానిగర్త మేయపడినకత మదెద్ది?”

చ॥ అనియిట్లు ప్రశ్నించుటయు సూతుండిట్లనియె, “దేవదేవుండగుశూరి కెప్పుడు లింగహంతంబయ్యెనో యప్పు డతండు లజ్జావిప్లవంబై పెద్దగర్తంబొకడు తృప్త్యకొని యెవ్వరికిని గానరాకుండునట్లందుఁ బ్రసేకించియుండె, నీవిధంబున నం దాగర్తం బేరుపడినయది, దాన సౌదాసభూపతి పాపరహితుం డెటులయ్యెనో యదియును వదియింతు వినుడు.

కం॥ మఁగెను మిత్రసహుండును ధరణీపతి రవికులమునఁ, దధార్మిక భూ

నరునకు సౌగాసుండును సురుచిగుణుండైనయొక్క నూనుండుండెక,

చం॥ అతఁడు సువర్ణదక్షిణములైనమఖంబు లనేకము ల్పయ

న్నతి నొనరించి బ్రాహ్మణజనంబుల నెన్న నశక్యమో విహా

- పితముల దృష్టలం నలిసి పెట్టెను ద్వాదశవార్షికంపు స
 శ్రుతువోక డాగమోక్తమగు కర్తముతోడ నొకప్పు, డయ్యెడకో ౬
- ౯॥ కూర్గాక్షండును గూర్బుద్ధియును రక్షోనాయకద్వంద్వమి
 ద్వారు ల్భూతములుం బిశాచములు సాహాయ్యంబుగావింప న
 ట్టారభంబులు సాగుచున్న రుఖమం దత్యలహాశ్చివ్ర) మే
 దోరాం దక్షుల మంద లోక్కపరి యం దుచ్చెర్ని నాదంబులకో ౮
- ౧౦॥ నోచ్చివారై యటనిటని విచ్చలవిడిఁ బరువులిడుచు విపులస్వెల్లకో
 శెచ్చెరం బొట్టంబెట్టిరి యచ్చటినావిరానికముల హరియించిసాగికో, ౯
- ౧॥ ఆయ్యెడల నొక్కపెట్టునఁ గుయ్యో మెట్లో యటన్న ఘోరినినాదం
 బయ్యెడ వాటి నగుటయుఁ బయ్యెన దీక్షం ద్యజించి సాగానుఁడు తాకో ౧౦
- ౧౧॥ బాణమెక్కునెట్టి భటునిచేసేఁగొడ విల్లుగొని నిమగిసిల్లినోటి
 నమరమాకవైకి నట్టె విలఁఘించి చుంపె వరుసఁజెట్టి గాలమంది, ౧౧
- పృథ్వి॥ పశ్యంతయుని పల్లనౌ వలసినంత రక్షావిధికో
 నిశాచరకరుణికో నిరవశేషముం జేయుచుకో
 సుశీలుఁడగు నమ్మసీతుఁడు వధించఁ గ్రూరాక్షుఁ డా,
 నశక్య మెరి మానిరా దననమున్న భూబానికకో. ౧౨
- ౧౨॥ కూర్బుగ్గిఁగూడఁ గ్రోధతామ్రాక్షుడై భిన్న సహూయ భీతి నతఁడు
 బ్రహ్మతేఁ డైన పతి కెదుర్కొనలేక పాశై మింగితియున్న బలముఁగూడి, ౧౩
- ౧౩॥ పశపడి యాచరు విరోధు మడినిమకొని రాక్షసుండు మహ్యధి నాథుకో
 దుదముట్టించుటకుం దగు నద నరియు చూర్ని శంఖ నలబడి గుణవకో
 చ॥ దోక దొకింతఁజేరియును దోషము వానికి, నవ్వనిష్ఠు న
 త్కయఁ నెరంతరాయముగ ద్వాదశవార్షిక మైననపుఁడు
 నరపతి పూర్ణచేన యభిషందినుఁడొయచ బ్రహ్మజాతీ స
 త్వరముగఁబునఁ జత్తపథవక్షులపూర్వముగాఁగ నిండ్లనుకో, ౧౪
- చ॥ అట్లునంచి వసిష్ఠునిక్కుమొగంబై దోసిబొగ్గి ౧౫
- ౧౪॥ ఆచారవినియఁగా నీ కాచరితంబగును నేటి యాత్మియిం దో
 యాచార్య! కరుణ నిచ్చఁ బోచేసి యనంతమునఁ బొమ్మటకేనికో," ౧౬
- ౧౫॥ ఆచరిని యమ్మనీశ్వరుఁడు "నట్టుడె యాత" మటంచు నుండుచుకో

జనపతియాజ్ఞఁ బాచకులు చయ్యనఁ బాక ముసక్రిమించి, రా
యనువు నెటో గ్రహించి నికషాత్మజవర్యుఁడు క్రూరబుద్ధి యు
ల్లనఁ జనుచెంచె నచ్చటి కిలావిభు ప్రాణుగ దీర్చికొంటుకొన్,

౧౩

కం॥ చుగ్గెంచె మునినిమిల్లింబని శ్రద్ధను బచ్చమానవుగు మాంసపుఁ గుం
డను లేసెఁ దత్సమంబగు మనుజామిమహాటము ననిచి మఱియొక డచటన్,

తే॥ అంత మధ్యాహ్న మగుటయు నవనివిభుఁడు సంయమిశ్రేష్ఠు పదకవములు గడిగి
యహ్నివిధి భోజనమువెట్టె నతఁడు తినియె వండినడ్డించు నన్నాని వలసినన్ని, ౧౪

క॥ తినినపదార్థంబులతో మనుజామిమమందుఁజెట్టిరి మనమున నుదయిం
చిన కనలు నణఁచుకొనలే కనియెను జననాథఁగూర్చి యయ్యని యింటులన్,

కం॥ “నరమాంసము తినిపించిత నరపాల! నరాదుఁడటుల నాచేతన్యఁ
పరావెల్లఁ దెలిసిపోయెను, బరియించు నరాదుఁడగుచు మౌనస్థి నింకన్”

చం॥ అనిశమియింపఁగాఁబడి యిహాధిపుఁ డమ్మనుజామిమంబుగా
కను గనుగోఁగ నొక్కొకనిగాఁగను నివ్వఁగఁబంచి వంటగా
డివి నడుగంగ వారలును శానికప్రెక్కి యిటుల్యచించి“ఈ
గృహము! మేముకండినదికాదిది యెప్పటిధారఁ జూచినన్,

తే॥ కాదు మోక్కమానవునికార్యముగూడఁ దలంపనిద్రిమ
ర్త్యునిచెయ్యు గావలయునన్యనిగాఁబులైన దయ్యపుం
క్షైదము నేనికావలయు, సత్యమునారనిను న్నకంతరం
బిది సమగ్రమైన నది యాచార్యులంపు ధరాపురందరా!”

చం॥ అనియిటుఁబుక్కుచుండఁగ నె యంగరమార్గమునుండి సంగము
గాళనమునెచ్చి యయ్యది నికచమకృత్యవయాటఁ దెల్పుడున్
జనపతి యవ్యసిష్ఠుఁ బ్రతిజాపవిధూతమహాత్ముఁడేనుఁగన్
దనను కఠాఁగిలిం గొనియె దత్తము మచ్చజలంబు బ్రథితన్,

కం॥ కాపాద్యను సోదాసమహీపతిఁ బాడఁగాంచి యంత నెంతయుఁ గలగఁ
జ్జింపఁడయ్యును ధర స్థానమతి నారదుండు తగ నిట్టనియెన్,

కం॥ కొట్టినను డిట్టినను బగవట్టినను దురాగ్రహమున పొక్తొలుసెడలన్
జెట్టదలంపక దండముకెట్టఁగవలె నేనుకామి పృథివీస్థునితో,

కం॥ గురు విరేడు నీవు, నుతీయుం బరిపూర్ణుండటగాఁగ బ్రతిశాపముచేఁ

బరిపూర్ణుఁ జేతవర్షము, మగలుచుకొను మింక నీదుమతి కీతినాధా!"

కం॥ అనియిట్లునిశ్చేదించుచు దిననాధపవిత్రజననీపకుండగు త

జననాథుం దుదకాంబు తనదుపదాబ్జముల నేకధారగ విడిచెకొ,

కం॥ తత్తత్తాపాలములు మొత్తముగం బడినమాత్రమున నా భూపా

లాత్తియు సాదాబ్జము లుడువత్తి కడుకొవల్లనయ్యె నేమందు నికకొ,

ఆ॥ ఆనిధుబుగాఁగ నాతండు గల్కాపపాదుడగుటఁజేసి పాటువార!

బల్కిమై గదాది కల్కాపపాదుడకొ పేరఁగూడఁ దఱచు పిల్వబడియ, ౨౬

ఆ॥ సత్యసరయ కట్లు శాపమిచ్చుటకుఁగా సిగుపదాను నవ్వసిన్ఘఁ డవుడు

ధరణిపాలనోడఁ గరముబాప్తైపమునను నిట్టులనియె మనివసుండు, ౨౭

కం॥ "వర్ధముగాశనియించి యన్యముపాలేసినాడ నక్కట! నిను నో

పార్థివ! యెప్పటికిని నయధార్ధముగా దస్యదుక్తి, యా హేగుభవకొ ౨౮

ఆ॥ ఉండుముకొంతకాలమింక లుగ్రనరాదుడవై ధర్మత్ర, నె

న్నం డల శ్రూరబుద్ధి మరణింబునుగాంచును యుద్ధమందు నీ

మండియ ఆన్న దొందదు కృపార్థియ! నీదగ లొడిగినుండుకొ

"మండియ" వంచు నిన్న కరుణించి వసిన్ఘఁడు పల్కుచుండఁగకొ ౩౦

ఆ॥ ఘోర్ధ్వకేళుడొగను, నత్తుంగశకుడొగా నతిభయఁకరుడొగ వయ్య నొగ!

చిటికవేచువంటినేపటిలో శేఁడు పాటలెల్ల పాచిపండ్లుగనిగి, ౩౧

ఆ॥ అట్లు లభిలశనవు నాగురమగుటయు జన్మములను శాచి చంపె ద్విజుల,

నసురభూప మానునట్టితే యిట్లుగా నసురదహధారు లగుట యరుదె, ౩౨

కం॥ మునిపల్లె లన్నియును గొనకొని తగులంబైట్లు చూలఁ గుత్తికిబుడికొ

జననాయకుండు గొన్న ప్రహరై వనభూనులందుఁ జరియించుటయుకొ ౩౩

చం॥ వినియొకకొన్ని నాకులకు వెన్నటివైరము సుగమిరించు

గృహఁడగు శ్రూరబుద్ధి పలుమంది మరాఠులతోడఁగూడి యా

భూపఁడు నిరాముఖుండయి యొకానొక కాన వసించుపట్టునకొ

జనియెఁ దనంతికంబువరకు జయ్యన నొక్కనిఁజేసి చంపఁగకొ, ౩౪

కం॥ ఇది గక్కనిగుంపులతోడను నాతని బుట్టుకొని నాశాత్తుగ దెసలకొ

నినదమునఁ బూరింపుచు నొసరించుచు నట్టహాస మొగి నిట్లనియెకొ, ౩౫

పంచచామరము. “వక్త్రం వంశకీర్తయన్ వాడవై వదన్తః”

విశాఖరేఖా బద్ధింబట్టి నేలఁ గూర్చియుండి నుడ,

వృక్షం! నాని కన్నలము నేలకు ప్రాప్తమయ్యె, నీ

యశ క్తచున్నవృక్షమెల్ల వృక్షచయ్యె నెట్టికన్

చ॥ అనని “కారవాగ్రదవవట్టులు నిష్కలమైమాట లే

లనియెడు, నోటబల్కునది యాచరణంబునఁ గాపునారి ను

ద్దనని” అటంచు నొక్క పెనుకాళి నమూలుగుగాగల్గి యా

దనునాడై కిట్టరికఁ దప్పని నీరదగర్భయింపఁ,

26

కం॥ వా కిడుచు నొంకొక్కమాతన నోడన నెకలించి వృషభిలో డీక్షణం

గ్రీడమెయి నెదురు వడచెను బాడైన నున్న మాత్ర కాధింపంగన్,

27

కం॥ ఈవిధము నెట్టియెడ నానీయ కనిననంగి యత్తెంబకన్

గాని చిరి బహువృక్షలయానహుగు భూకాయుద్ధ మవ్వఁగూమిన్,

30

అ॥ అంత గొంతఁడికి న్రా నుండుకా నాడు ఈత కాళ్ళునట్టి నేలకు చేగఁ

ద్రిప్పి నెరిగిం బృథినినిఁ బడవైచె గరము పిండిపిండిగాఁగ నొడలు,

31

కం॥ శూయండుగు తదగ్రోవీరుడు వరణంబుఁజెంచుమెటనె దహనా

కారమునవీడి నహిపతి వారునిగా కారమెనఁ కవయ్యకుండై,

32

అ॥ అంత మిగిలిన రక్కసులఁదలించి దదవని నా నుకుచుట్టు గపిసి రయను

వృక్షపాషాణయనుగు వృష్టి కరియ వృక్షహస్తుడయగుచు నవ్వీరయను

కం॥ యనునగరికనిని వాలఁ దమనగరికఁ దానుబోయె ద్వరితను కానీ

నము పెరబ్రహ్మహత్యనా వ్యవహస్తునగోలుపోయె డ్మోకడకన్,

33

కం॥ ఒకలున నెలగొనియుండి చెనవానకపెంబలుగాఁగఁ జిన్నములెల్లన్

గాడఁగాంచి యతనిపెగడలుఁ గొడుగులు నవ్వారి యనుగుగొడుగులుగూడన్

అ॥ నూ దూరమునకుఁ పోతినవానిలై యిట్టులనిరి యవృషీకుఁగూర్చి

“తాఁకతయ్యకముగ ద్వైతనపుష్పమై నలఘుకలమ మెలయఁగలదు మాకు,

అ॥ బ్రహ్మహత్యపట్టి పాధింపెడిని నిన్నుఁ గాన నవ్వసివృక్షానిఁ దిలిచి

జుపుకొనుము రాజ! నానిఁ బ్రాయశ్చిత్త, మందువలన శుద్ధిపందఁగలవు,

చం॥ అనుటయు నవృషీకహణం డెఱుఁగిల్చి నెదురుగండయై

నినయముతోడఁ బట్టులను “నిన్న నుహత్య త్వనీ నుహత్యవన్

ఃవిచార్యదయ్యో గాత్రములు, వీడితి కాముగూడఁ గానినా

తరువు కలానిహీనమయి తాఁగవలె నదమిహేతునో,

౪౬

కం॥ మెయియంతట దుష్టాధము బయలుపెడతె, నరయనములు బరువగుచుండెకా
బ్రతుమందఁగింపట్టి తనయులె యసహ్యించుకొనుచు నను విడనాడక "

నా ఆనిన విని వశ్యుండెట్లయ్యె,

౪౭

కం॥ " నెలచితి వెన్నో గన్నులు, లజనం గుత్తుకలు నొటికి యననీసురులకా

బరిహర్మితి, చనుచుండెదై బరిహి నీచర్య లిరుయ త్యాపాలమణి!

౪౮

అ॥ బ్రహ్మహత్య నిన్న బాధించుచుండట కిదియ శతముగాన నిందుకొఱకు

నిర్మముడనగుచు నిరహంకృతి స్థితిగాత్రలాఠియ మననివాద!"

౪౯

నం॥ అనుటయు నంతుతాత్మ్యదయ యయ్యెడనుచు ప, యాగముఖ్య సా

వసతమతగ్రామల వారభ క్తిమునింగెఁ గాని యా

లిని తనభాగ మించుకయుం దగ్గరు, నప్తముగాదు మాండ్యముకా

వెనుకటిశోభ దోహదగు పీడన సహనశక్తమా గవునో,

౫౦

కం॥ ఆయాత్మ్యములందున స్నాయియగుచు నివ్వనమున సాదానమహీ

నానుకుండు సక్రియములగు నోయెఁ జయత్యాగసామర్థమున కొఁచో,

౫౧

కం॥ పోయి పిశాసయు తృప్త మాగ్ధాయాసముఁ జెచ్చుపెరిగి వ్యాకులపెట్టక

లయిం తొడటివేళను నోయి గటండెఱుంగ కందుఁ గూడెం చదకుకా,

౫౨

కం॥ జలపరిపూరితగు నబ్జులుగల్గెం గూలి యతఁడు బలుశ్రమమున నీ

కల కేగుకెంచి యొకపరి తిలకించుటయును న్యకీ రణేనామునెల్లకా

౫౩

తే॥ కాలుసేతులుమొనలుగాఁ గలిగింట్టి గజయనము లన్నియుం బాల నలకనయ్యె,

నడఁగ గుర్తొనంతయు, నొడలినిండఁ గాంతియొప్పడె, నలనత యాతమందె, గెడి

౫౪

అ॥ ఇట్టితనముదేహ మీక్షింపి యాక్షేపం కొలకొలంకెనుచు దలఁచుచుండ

హన్వ వార్ధి నోలబడించుచ తలలో హేల గగనవాణి యిట్లునియె,

౫౫

కం॥ వివర్జితమహర్త్యముచేతను నీబ్రహ్మహత్య క్షీణించెడు నో

భూతలనానుక! కావున నీ తొంటినివాసమునకు నీరయ గుమికకా,

౫౬

అ॥ ఇవట భూజిహ్వాప మెసి యెల్లప్పుడు శుకరుడువనించు త్వారలేంద్ర!

తన్ని వాసమునకుం దగ మానవరాత్రి యంచు ముఖ్యమైనయహము మఱియు, గె

౫౭

ఈ ఏసమయమునందు మహాసురకాపమునకు స్వకీయము

భానుపూషాకృతికి భంగమువాటిని సిగ్గునూర్చినో

యాసమయమునందున నిబాంగనరౌ విద్రవటాకంఠియా

యాసమయమునందు పుద్రుకరు దంగము సంకుచితబావయ్యును

౫౪

అ॥ భూమికూపమునను బోయియుండుటకుఁగా గర్తమేరుకఁజెఁగాన నిద్ది

స్వపాపకరము త్యాపాల! యద్దియే కతముగాఁగ భూమికగర్తమయ్యె

౫౫

చ॥ అనియిటు లభివీధి చివనాటయు సంతసమంది యీతఁడు స్వీ

యనగరిఁ జేరఁగాఁగి, నశ్యమయ్యె ద్విపాపపలనృతి

గతుని హృదయములఁ గావ్యమ మోక్తిరిపుకులం బ్రభో,

మునివరుఁ డౌ నశిష్టఁడును మోదమునఁ బాఠించి ముట్లినె

౫౬

ఊర్వాహము. భగ్యునియజేసినిరు బ్రహ్మహత్య ననె, యథా

యోగ్యమైన కాంఠిని, యుడలు దీప్తమయ్యె, పై

౫౭

రాగ్యమాని నీవు పన్నరాగ్య మొదలి యెచ్చట

క్రొంగుతొలుపెల్ల విన్నఁ బాఠించితి నెత్తుమా

౫౮

చ॥ అనుటయు భూమికగర్తపు టుదఁదియు సంతము స్వామభూతనా

ననువునఁ జెప్పి వృద్ధులయిఁటి యమాత్యునోడఁ జూచునం

బొనరిచి యన్నహమునియు యుత్తమవంగఁ బ్రగర్థవాహ్మయకా

దవలనుకాదు రాజ్యమున స్థాపనఁజేసెను దత్త బంబునకు

౫౯

తే॥ అట్లుస్థాపనచేసి యయ్యననివిభుడు పూర్వనాథులతోడ నాభూమికగర్త

మునకుఁ జని భూమికూపాస్తమూర్తి గుడిచితనముచేసి ముగిసిగాంచె ద్వరితమగనె,

అ॥ నాటగోలెనని పరలోకమందున భూమికగర్తమనఁగఁ బొగడఁబడును

స్నానదానముఖర సత్కర్మకర్జున కల్పములఁ జెడఁగలిగి యుండె,

౬౦

క॥ అటగృష్టవసుర్దశి నాదట శ్రాద్ధముపెట్టునెడలఁ దద్దినముననే

యిటుపదితనిముల వెలఁగల కటుపదితనముల వెతాల్ల కబ్బును నుగతుల్,

౬౧

—♦ న ల ని ర్మి త చ ర్మ ము న హ మా హ త్య ము . ♦—

అ॥ చర్మముండ నలుఁడు స్థాపించెనొట, నన్నహేశ్వరిని మహావనిని

భక్తిఁ బూజనముప్రజ కభిలేష్టముల్ కాశ్యరంపుఁబడవి సంఘటిలెడి,

౬౨

- అ॥ వీరసేనుతుడు విమళతయాశాం దంఘుగుణయతుడుఁ నలుండవంగఁ,
దస్సతీమతల్లి దయఁబనినా భార్యఁ పతికిఁ బాణదయతి, పంచపూత, ౧౬
- క॥ ఆననుధాపతి కలిచే నావిష్టుండై సపింకుడగు పుష్కలగోఁ
గావలయనను నూదము ప్రావీణ్యంబొప్ప నాడెఁ బమలును రేయిన్, ౧౭
- అ॥ వ్యసన క్షుడగుచు కలదనిబోధించు సాధుజనులనుడులు నుకుగొనక
నక్రమంబుగాఁగ నప్రాంగసహితమా రాబ్యమెల్ల నోడె, రమణ వీడె, ౧౮
- ఈ అట్లు నళలరాబ్యంబును నోటువడి వ్రేదానవశవదనుండ గునుం బని నిష్టనా
రణ్యంబును బిచేరించి రుఖన్యాకలిలేంద్రియండుయి యాత్మకతలంబన ౧౯
- నం॥ పితృయగు భీమభూమిఁది వేత్కముఁ శేరినగో నరణ్యసం
స్థితభవమైన కన్యములు శీఘ్రము యీపెను నేజ్ బొలంగు, ను
న్నలిమెయి ధారుణేజ్ నునిది నా కది యుక్తముకానుగాన నీ
యనినను నిర్వృత్తిగివన నంతః దవంతిఁగనుక విదర్భకుజ్ 20
- నం॥ అనియిటు నిశ్చలించుకొని యుక్తడ నిర్దుఃపోవుచున్న భా
మిని విడనాడి శౌకుటయు పేల్చుని యాపె స్వపాగ్న్య భూముజ్
ననవత్ గానరామి నమితంబుగ నగురి మెల్లమెల్లగజ్ 21
- ౬౩ నొకత్రోవపట్టుకొని చక్కగఁ బండిగ్రహంబు పేరిటజ్,
నం॥ నలుడును నొంటిఁ దదవ్వనూనంగల గట్టిలు చెట్టులుం బొడవ్ 22
- కలతాఁగి మమం గ్రమముగా నహంపాదపసంకులంబులై
ఫలాలసహజముల్లరిగి పోల్చెడి కానలు పెక్కు దానింబు 23
- య్యలఘుపూర్వస్వంయతము హంకనాధుని తేలిక మొక్క నేజ్ 24
- క॥ కనగోమదు మహానమూదిమయ్యెను నద్ది, ననుమతీదేవులు భ
సీ నచ్చి నుచేత్వరి పూజనమొనరుచుండీకపును సంగతులగునుజ్, 25
- అ॥ అంతివత్తుడు మృణ్మయంబయియొప్పెడి చండముండధరను జక్కఁజేసి
విభిజనుశ్యుడగుట వివిధంబులౌ ఫలమూలములను దృఢముం బొనర్చి 26
- మ రివగ్రితిలంబన శ్రద్ధాయుక్తుండును గృతాంజలిపుటండును నై నిష్కబడి
పలువిధంబుల స్తోత్రంబుచేయుటయు భక్తవత్సలయగు శ్రీదేవి దస్సవబాసంగి 27
- తే॥ “వత్స ! నీచేయుస్తోత్రంబులన నేను సంతసించినదాన నిసమఁగుమందుఁ,
గాన నీమానసంబునఁ గలిగినట్టి శోరిక్కి యెదొ చెప్పి నావల్లఁ గొనుము దాని” 28

మ॥ అని యిట్లు వాక్కుచ్చుటయు

౩౭

పం చ చా మ ర ము.

“ అఖండకీల దోషముక య స్తవీయ రైయన యా
సఖీలలముఁ గూడి వెండి సోఘ్యమందునట్లుగకొ
మఃఖేశ్వరీ ! యనుగ్రహింపుమా” యట చిటు ల్నలుం
డఖండమైననుట్టి స్తోత్ర మాచరించి వేడినకొ

౩౮

లే॥ అన్తహేశ్వరి “యట్లులే యాత” మని ప్రతిజ్ఞఁజేయుచు నాతని దృష్టిపథము

దాఁటెననుహిజానియుఁ దత్ప్రచీతిభంగి దమయంతిఁగూడి సంపదలఁ బొదలె, ౩౯

— : స లే శ్వ ర మా హా త్మ్య ము :—

అ॥ తత్ప్రమాపమంద తనరు నలేశ్వరు దర్శనమునఁ బాపతతి తొలంగు,

మాఖశుక్లమస్తి మానక కనువాని చర్మగదము లడఁగు, సోఘ్యమబ్బు

౪౦

ఈ॥ మఱియును బరిమపదంబుం బ్రొత్తించడి, నన్న లేశ్వరలింగంబుమందర స్వ
చ్ఛోదకపూరితంబును మత్స్యకూర్మసమాన్వితంబును బద్ధినీఖండమండితంబును నగు నొ
క్క కుండంబునుం గల, పండు సోమవాగరప్రత్యూషంబునవచ్చి నీరాడినజనంబు కు
స్థామయగ్రస్తంబయ్యను మరలఁ జక్కంబును, దన్ను బ్రతిష్ఠించునపుడ యీశ్వరుండు
పరితుష్టుండై నీకేమికూర్తునని యడుగుటయు నలుండు

౪౧

లే॥ “ ఇచట సన్నిహితుండవై యెపుడునీవుస్వలోకహితార్థము స్వర్వరోగ

నాశనాగము నుండు మోషగనివాస.” యనుటయును శంకరుం డిట్లులనియె మరల,

ఈ॥ “ ఏను ద్వయైవమీద నిట నిందుదినంపు టహస్త్యఖంబునకొ

మానక యింక మాఖును మాసపు టప్తములకొ సమస్తరు

గానికొగా కనికెత్తువు! యయ్యడ నీపరిశుద్ధకుండకొ

స్నానముచేసి నన్ను గడుళిద్ద గమంగోనుచాని మేనునకొ

౪౩

ఈ॥ కలిగిన యెల్లరోగములు గ్రహింపఁబాయు, హిమాంశువాసరం

బుల నరుణుండు పొడైనడఁ బూనిక నీ యమలంపుఁగుండమం

దొలసెడివృత్తికం దనదునొళ్లువి లిప్తముచేయువానికికొ

దొలఁగు సమస్తబాధ్యములు, దోడన పుష్టిగలాఁడుగూడనా, ౪౪

౪౪

ఈ॥ మఱియును నిష్కాముడయ్యయి నగుడయ్యెడ నాదుపూజనముఁ జేయునుగా

ఈ॥ కలుమఱి కివాడను బరిహృతదుష్క్రియతఁ బరమపదముం బడయుకొ”

౪౫

మ॥ అని యిట్లువక్కాణించి త్రైలోక్యవీపకుండును భగవంతుండును నగు నా
హరుండు దీపంబునోలె దత్తుణ్ణంబ యంతరానంబునొందుటయు నలుండును సంత
ప్తుడై పెద్దకాలంబు తద్దేవు బూజించి చమత్కారపుష్కతులగు బ్రాహ్మణుల నెల్లరసు
రావించి

౮౬

తే॥ “ఈసదాశివు మీప్రోలిసెనయ సేన సుప్రతిష్ఠించియున్నాడ విప్రులారా !

యేతదీక్షణమొనరించి యేగుజవల యోగం బీదానిశాచమూర్తే హంకా, ౮౭

చ॥ ఇపుడ స్వరాజ్యమేలుటకు నే నీమధాపురి కేగుచుంటి, నీ
ప్రిపురహరుక్ సమాహితవతిం గొలువుం”డన నానెల్ల, “నో
స్వపా భవదీయదేవునకు నిత్యనిజేదన దీపదాముల్
విపులముగాఁగఁ జేయుదుము వేమలు నుత్సవముల్ కల్పిపుమక్,

౮౮

క॥ మాకొడుకులు మనుమలు మును మాకులయుకలుట్టివట్టి మహితులుసహితం

బీకారమునఁ బ్రేమత్తులుగాకుండెడఁగల భయముగలిగెడి నీకుకా” ౮౯

క॥ అని యిట్లువాక్కువచ్చుటయు నలుండు పరమహర్షంబునొంది పేరొంగున
వారలకుఁ బ్రణామంబులు నివేదించి ప్రళంసితుండై ప దుంబునలిసె”నని వచించి
నూతుండు మఱియునట్లనియె,

౯౦

— • సాంబాదిత్య మాహాత్యము • —

ఆ॥ “తత్సమీపమంద తనరు సాంబాదిత్య దర్శనము సమస్తక్షదంబు,
మాఖిక్లకసప్తమీ ఖరక వాసరమున నైవ నారకము దొలగు,

౯౧

సీ॥ సంతతస్వాధ్యాయసక్తిమై వర్తించి వేదవేదాంగము త్వే సరిగ నె,
నిత్యసత్యప్రసాదితనధస్థించి శాంతినిజేకూర్చ స్వాంతమునకు,
ద్విజదైవతముల సంతృప్తులం గావించి వఱలెఁ గృత్యుడై వారప్రభు,
అత్యంతసౌఖ్య మధిగమించి యొనర్చెఁ బరకధ్వంశముఁదాఁ బ్రీతితోడ,
అటుల గాలవసునివరుఁ డపవయసువచ్చునకును సంతానసాంధదీప

కదఁ గరంబు విచారించి యిచటఁ గల్గి నూర్య నాధానమునేసె నాయులార! ౯౨

సీ॥ వానకాలులలోన వర్షించు నెడఁగూడ వ్యోమమధ్యంబునం దుండియుండి
చలికాలములలోన వలికొర్పి చలముమై సలిశానములందు నిలిచినలిచి
వేసవి నెలలలో వెవదీయ కొక్కింత కాళిలు పంచాగ్నుల గాఁగి కాఁగి
సకలేంద్రియములును స్వేశమై పడియుండ నిట్లుపవాసము త్నెఱపినెఱప
కల్ల తక్కటిపనులెల్లఁ గట్టిపెట్టి యొక్క పెనుమట్టిప్రాకున కోరఁజేరి
సాంబునాదిత్య నీలిపి తిత్సముఖమున నరుతపంబును నతఁ డిట్లుబరువుటయును ౯౩

కం॥ పదునేవవర్షంబున సదయుండయి మట్టినుండి సగసిజమిరుగిం

“జెది నీకోరిక చెపు, మయ్యది దుర్లభమైన నిత్తు”నని వచియించెకా,

౧౪

ఉ॥ నావును గాలవుండు “గ్రహనాథ! యపుత్రుడనేను, బశ్చిమం

జౌవయ నేగుదెంచె, నటులొటను వంశవివృద్ధికారకుం

డై నూలంగలట్టి యొకయాత్మను చే దయసేయచే” యటం

నివిధి వేడుకొంటయు ది నేర్వెరుఁ దాతనితోడ నిట్లునొక,

౧౫

సీ॥ “చక్కదనమునందుఁ బెక్కినవిలుకానివాని కొక్కింతయుం దీసిపోడు,

ఆత్మయశశ్చంద్రి కావతంసములచేఁ గై నేయుదిగ్వసూకర్ణములకు,

ప్రతివాదిసండుంపుజ నోళ్లుమాయించు శాస్త్రాఁకనావము బ్బులుపుపట్టి,

తుదమట్టిఁబువు నెంగును దవ్వరావండుమాదిఁ గునాంత మామ్నాయములను,

వీతనయఁడుగాక నీతనయుం డిట్టిఁడగుచు నుద్ధరించు నవ్వయంబు,

అవనిఁ జెల్లినతని క్కాఱు సాంబాదిత్యుడని మదగ్గనొల్చి కనిపెకలన”

౧౬

తే॥ భక్తి సేవఁజేసియగుఁగాక పదియురెండుసప్తమియుక్తిభానువాసరను బుప

సించి యేర్పదగ్గఁ బూజించు నెడలఁ దప్ప కన్వయవృద్ధి కృత్తయఁగాంచు”

౧౭

మ॥ అని యిట్లుచక్కఁజేచి దినాకరుండు విరమించుటయు గాలవుండు ప్రహృ
స్తాంతరంగుడై నిగమందింబునకుం జని నాతివీర్లుంబగుకాలంబునన యాదేవుండుచెప్పిన
చోప్పున సర్వలక్షణలక్షితుండగు తపియుంగని వటవృక్షగుతుండగు దేవు ననుగ్రహం
బున జనించినవాడగుట వశేత్వరండనిచేరిడి కృతుంబుగఁ దత్తురులం శాశులం
గూడఁ నొదఁగాంచి మహాతపశ్చరణంబున నూర్చుం గలసె, వశేత్వరండును బిత్వప్రతి
స్థితుండగు నాదిత్యున కతిమనోహరంబగునాలయంబొకటి కట్టించి పూజించుటయు
నదిమొద లాదేవుండు నాదిత్యునంబు నపుత్రికులకుఁబుత్రులనొసంగుచు భువనత్రయం
బున విఖ్యాతుండయ్యె, మఱియును

౧౮

కం॥ అరుఁగాక నగ్నశత్రముల, దగుగాక భగావృతామ మప్రజమటి, తా

నగుఁగాక నొడ్డుగాలును, నగు గర్భిణి సాంబసూర్య ననుకంపమెయి,

౧౯

ఆ॥ సుతులనీయ సాంబసూర్యుండు కలుగంగ దాసమేల,యింక ధ్యాసమేల,

ఉపవసించి యెవ్వో యుత్తమప్రథముల నలుపులేల,మఱియు జపములేల,

౧౦౦

—• గాం గేయ యా త్ర —

క॥ ఆపుణ్యక్షేత్రంబుననే పుణివీసురకణంబు లిదియుక్తమనక

శ్రీసతిభక్తుండు భీష్ముండు స్థాపించెను నూర్యదేవుఁ దద్విధమునఁ దాకా,

౧౦౧

తే॥ శంభున ఓతిపతివల్ల జహ్నుతనయ కొదవివట్టిండు తగ్గిప్పు, దూర్భవశేతు,
దతనికిని జామదగ్నున కయ్యె యుద్ధ మస్త్రశస్త్రంబులను ఘోరమగుచుఁ దొల్లి”

క॥ ఇరువదిమూడుదినంబులు విరమింపక యంబకొఱకు వీరిరువురు న

ట్లురవడి దురమొనరించును సరిసిజభవముఖ్యసురులు చనుదెంచి వడిక ౧౦౩

క॥ వారింపఁజేసి త్రిదివముఁ జేరిరి, యంబయు నతండుచేయు నవజ్ఞా

భారమునఁ గనల నీరముగాఁగఁజని మండునగ్ని గృహ్మనఁబడియె, ౧౦౪

చ॥ అట్లుపడి కోర్కెతామృతముగను నవీపుత్రుంబొడగాంచి యిట్లయె, ౧౦౫

క॥ “కామార్తరావగుననఁ బ్రేమింపక యిట్లు వదలిపెట్టితి కానక

నీమరణార్థము కృష్ణుఁడ నే మహి జనియింతుఁ జూచుమి గాంగేయా! ౧౦౬

ఆ॥ స్తుతుల కాస్త్రములను జెప్పఁ గాఁబడు ధర్మమే ప్రమాణమయ్యెనేని నిన్నుఁ

జెందుఁ దప్పకుండ స్త్రీపాత్య పోపోము త్రిపథగాతినా న! యపటులేబ! ౧౦౭

చ॥ అని యిట్లు శపియించి ని స్త్రీభూతముగుటయుఁ గురువతాహుండు కరుణ

విష్టుండై మార్కండేయుఁడకుంజని సవివరముగ నిట్లనియె, ౧౦౮

ఆ॥ “అన్య! కాశికాజునాత్మజ తనచావునని యుము నాకుఁ గలుగుననిను,

అదివదియచీరి నగునొకొయనశంక వొడమెఱువన్న సూపు నుడువుయ్య” ౧౦౯

చ॥ అనినని మార్కండేయుం డిట్లనియె, ౧౧౦

చ॥ ఎవనియజ్ఞమూలమున నింతయు బ్రాహ్మణుడున్ గతాసులై

యవనికిఁ బాసిపోయెదరొ యయ్యగు మాతనిఁజేరుఁగాన నీ

వివరమెఱింగిలెస్స నిజవృద్ధినిగోరుజనుండు తిట్టుఁగా

కవమతిసేయుఁగాకజ్విజు నంగనఁ గోపముసేయరా దిలక, ౧౧౧

క॥ అందును వరాకి యిది, నీయం దనుగ క్తయున, మఱి స్వయంవరమున నీ

పొందినది, కానఁ దన్మతి నెందులకిక నీకుఁ బాప మేర్పడకుండకొ?” ౧౧౨

చ॥ అనవుడు బాహ్నువీరనయుఁ “డార్య! యిదే నిజమైన ఘడ్డికై

ఘనమగు దానమో వృతమో కౌతక మవో మఱొంగొ నిష్కృతిక

వినిచి కృతార్థుఁడేయు” మని వేడ మృకండుని యాత్మజాతుఁ డి

ట్లనుఁ “బదిమందిబ్రాహ్మణులు నంగనయొక్కత పాటియయ్యెడిక, ౧౧౩

క॥ కావున స్త్రీపథ యతిపాపావహ,మద్ధానిఁ వీర్థయాత్రయ పాపం

గావలయుఁగానియన్యము లేవీయ దక్షిణులుగా, విఁకేమవలయుకొ” ౧౧౪

వ॥ అనియిట్లు వాక్యచ్యుటయు గాంగేయుండు తీర్థయాత్రాపరుండై భగవీమం
దలంబు పరిభ్రమింపుచుం గ్రమింబుగఁ జవత్కాగ్రపురంబునకుం జని యందలి గయా
శిగంబుం గని సున్నాకుండై విధియుతంబుగ శాస్త్రధంబొనరించుసమయంబునకు నభో
మాగ్గంబున

౧౧౫

అ॥ “పేరుపేరువరుసఁ నితరులఁ బిలుచుచుఁ బిండములను నేల పెట్టెదయ్య?”

ముట్టరెవరువచ్చి పుత్రక ! శ్రీహర్షతోడఁ గూడియున్న వాడవగుట,

౧౧౬

క॥ కల దిచ్చటికి సమిపస్థలిఁ బడవటదెసను భీష్మ! శరీరాస్థానం

బాలినిడై తీర్థగృహట మంగళవాసగక్ష్మవప్తి స్నానగుడ వగుమీ,

౧౧౭

క॥ ఇది యావష్ఠీరివసమ, సుదినము సులూప్తచయ్యెఁ జూడకుమిక, నే

పద, యట స్నానమొనర్చును, వదలును శ్రీహర్ష, తొంటివాసి లభించు

౧౧౮

అ॥ నేను నీదుతఁడని గమన గాంగేయ! శంతనాపీఠీశచంద్రముండ,

నీరుఁ బ్రాప్తమైన నీచపు శ్రీహర్ష వదలపందలంచి వచ్చినాడ”

౧౧౯

చ॥ అని వినకచ్చుటయు భీష్మండు తత్త్వణంబు లిత్తీకంబునకరిగి సమాహితమతిని
సమాచరితస్నానంబుడై శాస్త్రధంబు నిగ్ధరి చె, నంబు శంతనాండు మగుడఁజనుడెంచి యా
కాశసంధంబుననుడించు “య పర్వ సాపుండ వైతి వాత్సల్యంబునకరిగి రాజ్యముం గైకొ
మ్ము సా” మ్మని చెప్పటయు నక్కురుశ్రీష్మండు తత్తీర్థమహిమంబున కచ్చెరుపడి వాసు
దేనాత్మకంబగు నన్యకు బారిజాతమయంబును బంకజహితలక్షణలక్షితంబును సుపృహ
ణంబును సురూపంబును వగు మూర్తిని శివలింగంబును దుర్గను విధిదృష్టంబుగకర్తవ్యంబున
సుపృతిష్ఠించి తత్పు సంభవులగు భూసురంబు నెల్లరను రావించి వినయవిసమితోత్తమాం
గుండగుచు నిట్ల యె,

౧౨౦

ఉ॥ “స్వగతులైన నాడు సిత్యసంతతిచేతను బేరిగుండనై

భగ్గము భీష్మప్రేక్షముల భక్తిఁ బ్రతిష్ఠయొనర్చి యిచ్చటక

దుర్గములట్లు కోవెలల నూత్నముగఁ నచియించినాడ న,

నార్ద్రబాహిరు,వానిఁ గరుణామతిఁ బాలనసేయుఁ డుద్వితాత్ ! ”

౧౨౧

వ॥ అనినవిని వ్రదమపేల్చు లిట్లనిరి,

౧౨౨

చ॥ “చనుచనుభీష్మ! నీయెడలఁ బాలననుగ్రహముంచి యిందు నీ

వునిచినదేవతాశిలల మర్శనపూజలఁ జేరుమేము, నీ

వినయవిధేయశ్శిష్య చేతుకయయ్యెనుఁ గానఁ దృప్తిమై

ఘనవన మీయనుంటి, మెదికావలెనో వివరింపు చెచ్చెగఁ,

౧౨౩

చం॥ అనుటయు భీష్మఁ డిట్టులకు“నార్యులుమీరు ప్రహేదనుఁడుటే
ఘనవర, మైన మీదుకుడి కాదనఁగూడ, బిటక స్ఫుటాత్మ నే
నునిదినదేవతాశిలల కోజను బూజనము ల్వాసర్పు స
జ్జనుల మనోగఢంబులు వెనక సమకూగఁగజేయుఁడీ దయకొ”

౧౨౪

మ॥ అనినవిని బ్రాహ్మణుల య్యా భాద్రీసవన ప్రమాభానువాసగంబున భాస్కరు
జతును జైత్రీకున్ధాష్టమిచతుర్దశీతిగుల శంకరువకును శయనబోధనన్వాదశీదినంబుల
జనార్దనువకును నాశ్వయుజశుద్ధనమని దుక్తును సన్వరా సమాహితులమై నీయందలి
స్నేహంబున గీతవాదిత్రీనిస్వనంబులతో డను శిశ్రింబులును వేలువేలువిధంబులును నగు
హాస్యలాస్యంబులతోడను మహాత్మ్యంబు బాచరించెద, మేమానవుం డచట నిత్యంబును
శ్రీధామ్యుతుండై గీతాదికం బొనరించు వాఁడు సమపదంబుల బడయుంగలిగెడి,
మేమును నానియెడఁ బ్రీతమాసమలమై చునోగఢంబులఁ బూరించుచుండెద”నని నాత్మ
చ్చుటయు శివలింగంబునకుఁ బూజింపఁబడునందుకు కూపికం దివిధగామినియగు
గంగనంతకుమన్న స్థాపించియున్న గాంగేయుండు ద్విబలవైములం బూజించి మఱియు
నిట్లనియె,

౧౨౫

— శివగంగామాహాత్మ్యము —

కా॥ మేనక స్నానముచేసి దీన నను స్వస్త్వత్యధ్వముంజేర్చువాఁ
డౌ నేనప్రముక్తఁ, దూర్ధ్వగుతులం బ్రొత్తించు నవ్యాని,
స్థానంబందున నవ్యుటాలకయిన దభ్యేతగంబాడు న
వ్యాని గాబునిమాత లీశుకొని పోవంజూతు గంతంబునకొ”

౧౨౬

మ॥ అని యిట్లుంకొనించి కరుపితామహుండగు నాభీష్మండు ప్రహేద
వార్ధిం దేలుచు స్వప్నంబునకుఁ జనియె”ననిచెప్పి నూతుండు వెడియు నిట్లనియె, ౧౨౭

ఉ॥ “అచ్చటఁ గాండ్రీ కొఖ్య నొకయంభుజుఁ డభ్యుకతాపిసక్తిమై
నిచ్చలు నాటలాడుచు నెచ్చెలి పుస్తకముకొ హరించి” యీ
వెచ్చటా దాచి లి”న్నుచు నిట్లుగంబడికూడ గాటంబు
బొచ్చెముతోడఁ నేనెలుగఁబో”యని బాసలుచేసె నేమనకొ,

౧౨౮

కం॥ “అనయము మీరు పఠించెడి గునపుస్తకమును హరింపఁగడంగుదునే నేన,
గనుకనుఁ డెచటనొయుండెను”నని వెదగ్గు బొద్దు వారి నలజడిగుడిచెకొ, ౧౨౯

అ॥ హా ధ్యభావమునన చరియించియుండుటఁ గొంతకాలమిటుల గోడుగుడిపి
తుద కొసంగ నతఁడగుప్తచునస్కరించునట్లు వెవ్వఁ డీయకుండు? ౧౩౦

అ॥ అంతఁ దత్తుణంబ యాతండు కుష్టియై స్వజనమెల్లఁ బాసి చనఁగనయ్యె,
బంధుబహులైకాక భార్యయుఁ జెంతకురాకయునికికిని విరాగమానె, ౧౩౧

ఉ॥ “పక్కలఁతెక్కలఁ మెదలు భార్యకె యేవముగూర్చునట్టి యీ
పాకులదేహ “మేటి” కని పోయి తదంఘ్రిభవాత్తజుండు తా
నెక్కను రత్నశృంగిరి, యె.తయు సాహసమాని యంతటకొ
గ్గిక్కున భూమిపైదుమికె గాయమునైఁగల యానవీడుచుకొ, ౧౩౨

ఉ॥ అప్పెనగొండసర్త కర మక్కజమాటను వాసికెన్ మృతికొ
దప్పఁజేసి కుష్మము నడంపెను, శాస్త్రసారత్వరూపమా
తప్పన మూకభావమును దాల్చునయ్యె నతండు గాన నం
దెప్పును దబ్బితాదఁజన దివ్యతమార్థికి నెవ్వటాలకొ, ౧౩౩

—* విదురుండు హాట కేవ్వర త్రేత్రంబున దేవాలయములు కట్టించుట *

క॥ ఆక్షేత్రంబునఁ బూర్వము పక్షి ద్వాహనుని శివుని భానుని విదురుం
దక్షిణభక్తి జననంబునై నుని భూసుగ వ్యాఘ్రమునకొ, ౧౩౪

క॥ ఏమనుటఁ దాసులను గామించి యజించు వాఁడు కృతువులచేతకొ
సామాన్యముగ లభింపని ధామమునకుఁజని వసించుఁ దద్దయు నుభియై, ౧౩౫

తే॥ హస్తినాపురిఁ బూర్వపుం దవ్వెదురుండు తనకునింటికనచ్చిన మునిపరేబ్బఁ
గాలపుంగని “పుత్రులఁగననివారి కెట్టిగతికల్గు”నన నాతఁ డిట్టులనియె, ౧౩౬

౩॥ కన్యావస్థనుండ కృతవివాహసంస్కారమును తనభార్యయందుఁ దన కుదయం
చినవాఁడును మృతుఁడయినవాఁడనో నపుంసకుఁడగుటకలనో ప్రసవవిరోధివ్యాధ్యు
డేతుఁడగుటనో స్మృతాక్రత్యాదినియోగధర్మమునఁడి గురుని యుక్తయగు స్వభార్య
యందుఁ గలిగినవాఁడును గ్రిహక్రీతుఁడును నూగక పోషింపఁబడినవాఁడును భతకచేఁ
బరిత్యజింపఁబడికాని వృతభర్తృకయైకాని స్వేచ్ఛమై మరలఁ దన్ను వివాహమాడిన
దానియందుఁ గన్న వాఁడును బ్రీతులగు తలిదండులిచే విద్యుక్తోదకప్రదానాదిపూర్వకం
బుగ నొసఁగఁబడినవాఁడును రా బ్రతికయుండఁగ నే యన్యభీమున స్వభార్యయందు
జనించినవాఁడును నిజమరణానంతరమున పతివలన నొలసినవాఁడును దాను బండ్లాడుటకుఁ
బూర్వంబు పితృగృహంబున నెక్కడను కుదగ్గనించినవాఁడును బండ్లాడునాటికే

గర్భవతియైయున్న దానియందుఁ బడసినవాఁడును రాతియును గంగరావియును బురుషు
నకుఁ బుత్రునిగాఁ బరిగణింపఁబడియెవ్వరి ద్వాదశవిధపుత్రులయందు దొక్కఁడేని
లేనివానికిఁ బుష్పామనరకమందు వాసంబుదప్పదు, స్వర్గతి దుర్లభం, బవి యిట్లు వక్కా
ణించి యపుత్రుండగుటకై దురపిల్ల విదురు “నశ్వత్థతరుస్థాపకంబునఁ బుత్రసముద్భవం
బగు పూర్ణఫలంబుఁ బొందెడుగావున రత్నశృంగగిరిమార్గంబున సర్వవృద్ధిశుభోదయంబగు
హేలకేశ్వరతేజోత్రంబునం దప్పని దప్పక యొనర్చునుని యోదార్కుటయందు దత్తణంబ
తిత్థానంబునకరిగి వైవాహికవిధిం గృతాశ్వత్థపత్రిమండై పుత్రస్థానయం దభిషేకించి
తీర్థయాత్రాపరాయణతం దత్తేత్రంబెల్లఁ గుఱివ్వులును నందలి విచిత్రంబుల కచ్చెరువం
దును మహాత్ములగు రాజర్షుల స్థానంబులఁ జొచ్చి విశ్రాంతిమించుచు భీష్మవి నిర్మితదేవాలయ
సందర్శనంబున దివ్యప్రాసాదకర్తలయన కుద్యతుండై శివకేశవాదిత్యులఁ బ్రతిష్ఠించి భీష్మ
దులుంబోలె బ్రాహ్మణాధీనంబులయెవ్వరు వారు

౧౩౭

క॥ నలభీష్మ పృథుఖులకుంబలెను నదుత్తరమునోగఁగి పనిచి తదాత్మక

పలికినవిధమున సకలము నలుపుచును, రుంద్రో యిట్టిసాధులు పుడమిక, ౧౩౮

క॥ ఆయాయుక్తదినంబులఁ జేయందగు నుత్సవములఁ జేయించుచుండ

ద్వాయాదులుం గ్రహంబుగ సాయపడిరి విదురకృతముజగదుపకృతిక, ౧౩౯

ఆ॥ తత్ప్రతిష్ఠితములఁ దద్దయఁ బూజించి భూజను ద్దినంబు పొందుచుండ

నోర్వలేక యందుఁగఁ డొక్కట నవ్వానిఁ బాంసుపటలినింపి పాడువెట్టె, ౧౪౦

చ॥ “విదురుఁడు కొన్ని నాళులకు వెండియువచ్చి విశోధనంబునక

ద్విదివపతిప్రయత్నమును ద్విష్టునఁ బూర్వవిధంబునం బ్రజల్

తదభయదామరత్రయముఁ దద్దయభక్తి భజించుచుండి, ౧

య్యదో యొక విఘ్నముబ్బుఁ బరమార్థపుఁగార్యముపట్ల నెప్పుడున్, ౧౪౧

చ॥ మఱియు నవ్వెదురుండు

౧౪౨

క॥ కరిపురమునుండి కురుపతి బరువగు శావర్జమిందఁ బనుపఁగ ధనముక

గిరులకుసరియగు గుహలను మరలందీర్పించి మడులు మాన్యము లిడియున్ ౧౪౩

తే॥ బ్రాహ్మణాధీనమొనరింప భక్తి వార లెలమి ననపాలనంబును నలుపుచుండి,

రెండటో వాని సేవించి యిచ్చములను బడయుచుండి రిబ్రాహ్మణప్రవగులార! ౧౪౪

—* స రా ది త్య మా హా త్య ము *—

ప॥ అనినవిని ఋషులిట్లనిరి,

౧౪౫

క॥ “మూహిత్యమునెడిదేవత యా హాటకనాథు ష్టేత్రమందునఁ గలదం,

టీహితముఁ బడయ నెవఁడటఁ దా హితమతి మున్నునిలిపెఁ దద్దైవతముక” ౧౪౬.

క॥ అనుటయు సూతుండిట్లను, “మునులార! యధర్వమంత్రములమునను దా

మును; శోమణీసమాహ్వయఘనవిద్య నగస్త్యహాని గడియించుటయుక” ౧౪౭

క॥ ఆవిద్యవలనఁ దాబారావార ముదకపూర రహితముగాఁగక

గావింపఁబడుటయును మును సావధిగను మిరువినిన యాఖ్యానము యా, ౧౪౮

ప॥ పరమేశ్వరియగు శోమణి యట్లు సముద్రంబునంతయు శోషింపఁజేసి మిత్రా
వరుణపుత్రుండగు నగస్త్యమౌల నిల్వఁబడుటయు నహిహామని “మూహిత్యంబగు మదీయ
నకలతుభంబును సాధించితి కావున మూహిత్యమును దేవతవై చమత్కారపుర ష్టేత్రంబునఁ
బూజింపఁబడియుదవు. అందున్న నిన్నెచుండు భక్తియుత్పన్న యధర్వణమంత్రంబులం
బూజించు వాఁడు మనినంత కాలమును మంగళంబులం బడయంగలిగెడిఁ గావున రియంబ
యన్వరంబున కరుదెంచి ద్విజసంరక్షణార్థమై నాకు సన్నిహితవగుచుండు”మని
నాకు)చ్చటంజేసి యాయను యాస్థలంబున వరదేవతయై యున్నయది. ఆత్మిపుణ్య
ష్టేత్రంబున కాకరంబుయ్య రత్నశృంగగిరి కదల మొదలిడుటయు స్కందుండు స్వ
కక్షిచే దారి నణఁచివైచె. మఱియును. ౧౪౯

క॥ నతుండు ప్రతిష్ఠించిన భాస్కరుండు నరాదిత్యసంజ్ఞఁ గ్రాలెడి నటఁ, ద

ద్వారదైవమును రవివాసరషష్ఠిం గన్నఁ బాపచయము లడంగుక” ౧౫౦

ఆ॥ ఒలయ దరులనలని యలజడి, జాడ్యము ల్లాలగు, ఘనముగూడఁ దోనకలుగు,

ఆదివాసరము నరాదిత్యుదర్శనం బెంతకేనిచాల, నేమగలదు? ౧౫౧

ప॥ ఆవిష్కరణమున నందు గోవర్ధనధరుండగు జనార్దనుఁ గార్తికశుక్లపౌర్ణమిత్రిధిని
దరిసించి; వారి నిలయంబున నాలనుదలు నీగోగంబులై వర్తిల్లెడి, సాక్షాత్తుఁసంహ
శరీరుండగు హరియు సర్వకామప్రదాయకండును సర్వవిఘ్నహరుండును నగు వినా
యకుండును నర్జునుచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడి యంద యలరారుచుండురు, చతుర్ధి మోదకాశ
నంబుల నవ్వినాయకుఁ బూజించిన సర్వవిఘ్నవినిర్ముక్తుండై వాంఛితఫలంబుఁబొందఁగలి
గెడి, భూదేవత తార్థంబుగా నాదేవుఁ డందున్నవాడు, కార్తికశుక్లద్వాదశీదినంబునం
దాధర్వణమంత్రంబుల నాదేవుం బూజించినఁ బరమపదంబు సంపాదించు. అచటి

పరమతేజస్వులగు సరసారాయణుల సుభయులను ద్వాదశకీవసంబున దరికించి సేవించిన
జరామరణరహితంబగు పదంబు లభియించెడి, ౧౫౨

అ॥ తీర్థయాత్రగుఱిచి తిరుగుచు విజయుండు హటకేశ్వరమున కరిగి నేడ్చు
అఖిలతీర్థమహితమై యుండుటను గాంచి తృప్తుడగుచు రవి ప్రతిష్ఠ చేసి, ౧౫౩

క॥ సరసారాయణమూర్తుల వరుసఁ బ్రతిష్ఠించి మఱియు వారలయెడుటక
సరసింహుని గోవర్ధనధరుని బ్రతిష్ఠించి మిగఁచె దన్నరుఁ డచటకా, ౧౫౪

క॥ ఈవిధమునఁ గొంతయుండు దైవతపంచకము నిలిపి తత్పూర్వకముల
భూవిబుధుల రావించి యథావిధిగ నమస్కరించి ధనమిహి భక్తిక ౧౫౫

క॥ “ఏనిటఁ దెగుళుల బాపెడి భానుఁ బ్రతిష్ఠించినాడ, బ్రెపని మీచేఁ
గానున్నది, యోజింపుడు” నా సాతనితోడ బ్రాహ్మణవ్రజ మెల్లక ౧౫౬

ఉ॥ “నమకముంచి మాపయి ధనంజయ! పాము పురముఁజేర, ని
త్యమును నీదు శ్రేయమునకై పయింతుము” నాఁగ వెండి వి
త్త స్పృధికముగాఁగ నిడి తద్విజవయ్యల వీడికోలుల
నాముగ స్వీకరించిచనె నర్జునుఁ డెంతయు సంతసమునక, ౧౫౭

— విషకన్యకొత్పత్తి —

క॥ అనవుడు శశిస్థాఖ్యును ఘనమగుతీర్థం బొకండు గలదంటివి ను,
న్ననఘా! యెటుల యెద వెనొ వినుదుము తన్మహిమమును సవిస్తరముగ” నాక

వ॥ శామహ్నాణి యిట్లనియె,

క॥ అలరాచెడి వృకుండను నొక యిలాంతకుఁడు, శరణ్యుఁ డెల్లరనుండుక
బలకూర్మిగలఁడు, బ్రహ్మజ్యులలో గణితంపఁదగిన యోగ్యతయుండుక,

చ॥ అతఁడు సమస్తలక్షణసమన్విత పాణిగృహీతిగాఁగ నా
పతితమిఁది కూర్మి తన పాణిమలందును లేకయుండుడుక

సుతఁగనె నాపె పెత్తనముచొప్పుడుమిఁదట సర్వకామ్రుగ

స్థితమగు వాసరంబున మహీసురులార! యదృష్టవైఖరిక, ౧౬౧

వ॥ అంత నయ్యనంతా కాంతుండు శోభితకామ్రువిదులగు భూవిబుధులఁ బిలిచి
యాకన్యక యెటువంటిదయ్యెడుఁ జెప్పఁ”డనటయు వారిల్లనిరి, ౧౬౨

తే॥ “చిత్రియందున భానుఁడొక తిక్కరుఁడు” సంచరింపఁ జతుర్దశి జననమందు

కన్యకను విమకన్యకగా గణింపు వృకమహీపాల ! యాగమవిహితశిల! ౧౬౩

తే॥ ఎవ్వఁ డీవిమకన్యక నెలమిఁ బెండ్లియాడు మత్యాసముల కంతమందు వాడు,

- ధనదుగృహమైన నద్దానిజననమైన యాఱునెలలకు వైభవహానిగాంచు, ౧౬౪
 కం॥ పుట్టినయలు పెట్టినయలు నెట్టిన హరియించుగాన నీ వీపట్టిక
 జట్టినవిడు, మాయుత్తులు చుట్టనుల హితోష్టులుగను జూచెదవేనికొ ౧౬౫
 వ॥ అనినవిని యమ్మసీనాభుం డిట్లనియె, ౧౬౬
 చం॥ “విడిచిన నింటనుంచినను వెన్నటికర్త మెటుకొ ఫలించు, మేల్
 నెడుగులు కొత్తగా మనకుఁ జెందనశక్యము, లట్లుగాన ముం
 దిడుకొని కర్తముకొ బుడుత నెట్లు త్యజింతును? మున్ను చేయఁగాఁ
 బడినది పోదు, చేయనిది ప్రాప్తముగాదు, భయం బికేటికికొ, ౧౬౭
 తే॥ ఆయువుం గర్తమును విత్త మర్థ మంత మైదు గర్భస్థదేహికే యజుఁడు గూర్చు,
 పుష్పఫలములు చెట్లపైఁబోలెఁ బూర్వకర్తము ఫలించుచుండు సకాలమునకు, ౧౬౮
 కం॥ ఎవఁడు శుభాశుభములఁ బ్రాగ్భవమున నెవ్విభవముగాను గావించెడినో
 అవియున్నయి నతఁ డేతద్భవమందున ననుభవించుఁ దప్పక సతముకొ, ౧౬౯
 కం॥ ఎటు లాలమందలలోపలఁ దటుకునఁ దనతల్లి నెఱుంగుఁ దప్పక వర్షిం
 బటు కొటిజనలఁగోపల నెటుఁగో కర్తంబు కర్త నెఱుంగఁగలుగుకొ, ౧౭౦
 తే॥ పూర్వకృతమున కన్యధా పానయపంగఁ జాలఁ డెంతటి తినుబలకాలియేని,
 ధిరుఁడై బుద్ధిబలమున వేటుచేయఁదలఁపఁ బ్రభువట్లు కర్తవద్దాని నాగు, ౧౭౧
 ఆ॥ స్వకృతకర్తమునకు ఫలములై సుఖదుఃఖములు శరీరధనులఁ దొలఁగకుండు,
 కలదె నానిమిఁదికర్తృత్వ మొకరి, కహంకృతిని వహింతు రంతెకాని, ౧౭౨
 ఆ॥ పరువులెత్తఁ దోన పరువెత్తుఁ గర్తంబు, పండుకొనినఁ దాను బండుకొనున,
 నిలువఁ దానుగూడ నిలుచుండు నెకాని కదల దొండుకడకుఁ గర్తవిడిచి, ౧౭౩
 ఆ॥ ఎటుల నెండనీడ లెడఁబాయకుండెను నటులఁ గర్తకర్త లండఁబాయ,
 కెవని కేఫలమున నెది భోజ్య మట కీడ్వఁబడును ద్రాటఁబోలె బలిమి నతఁడు, ౧౭౪
 భుజంగప్రియారము॥ ప్రమాణంబు కర్తంబు పాత్రాలోకికొ సా
 ఖ్యముకొ దుఃఖముం జెప్పన ద్దెంచుచో, ౧౭౫
 లముం బాయుపై దిల్యెలంబోలె నిర్వా
 ణముం గల్గఁ గర్తంబునకొ ముక్తుఁడౌవొకొ, ౧౭౬
 సీ॥ జపియింపఁబడఁగాక సంస్క్రియమాణమై మహిత బాలాముఖ్య మంత్రసమితి
 సలుపంగఁబడఁగాక లలి నిరాహారతఁ ద్రిణయనాదులఁగూర్చి తీవ్రప్రపము
 ఈయంగఁబడఁగాక యింటనుండు సమస్తవస్తువు లూభిజేవనమునకు

సేవింపఁబడుఁగాక సావనతమములై దిగ్దేశములనుండు తీర్థరాజి

౮॥ తీర్వఁబడుచుగాక దేహశ్రీమమునోర్చి సకలవిధములైన సంయమములు

పూర్వకర్తమనకుఁ బూర్తిగా వశమైన జంతువులను మనుషజాల పెవియు ౧౭౬

౯॥ ఋతుకాలకృత రతిని గృహపతిచే సతికుఁగీనునుపఁబడు వీర్యంబుఁ

భృతమై వృద్ధింబొందెడు ఊతిఁ గర్తవశంబునన యచేతనమయ్యున్, ౧౭౭

౧౦॥ అన్నపానాదికములైన యఖిలభక్ష్యములును గ్రామముగ జీర్ణమైపోవఁగలుగు

నుదరమున నేల జీర్ణింపకుండు గర్భ మవనిసురులార! పండితప్రవరులార! ౧౭౮

౧౧॥ కావునఁ గర్తకృతములై జీవులకు శుభాశుభములు సేసరునని నా

భావమునంగల నిశ్చయమేవిధమున మీరు నిశ్చయింతురొ యెఱుంగన్, ౧౭౯

౧౨॥ దైవము గతు సేయ భువిఁ దా మనుచుండు నరక్షీతంబు, త

దైవహతంబు నష్టమగుఁ దద్దయు రక్షితమై, యనాథమున్

జీవములన్ ధరించుచు వనిన్ విడువంబడికూడఁ, బల్వరున్

సేవలుసేయుచుండినను జెల్లియత్తు గృహంబులోపలన్, ౧౮౦

—* శ ర్మ స్థా మా హా త్మ్య ము *—

౧౩॥ అనియిటు నిశ్చయించి విభుఁ డవిష్వక్సన్యక వీడ కర్మిలన్

బెనుచుచుఁ దెద్దఁజేసి యొగిఁ బెండిలికిం బ్రయత్నించెఁగాని య

వ్యనిత వివాహమాడుటకు వాంఛ జనింపకపోయె భూమి నె

వ్యనికిని, భూసురుల్నుడువు వాక్కులనుండి; యిక్కేమగన్వలెన్, ౧౮౧

౧౪॥ అతె నక్కన్నియ జనకశర్మస్థివనంబొనరించుకతంబున శర్మస్థనాఁ బ్రఖ్యాత
యయ్యె, నంతలోన నమ్మహీపతిశ్రీతువులు తుగ్ధులగుచు వచ్చి రాష్ట్రంబు నెల్లెడం
జుట్టుకొనుటయు వతండును గుగ్ధానిష్ఠుడై నివర్తనమందు మృత్యువు నిడికొని ససై
న్యంబుగ నెదుర్కొనియె. ఇరుపక్షంబులవారికిని యమరాష్ట్రవివర్ధనంబగు మహాహవంబు
జరుగుటయు దశమదినంబునం దందఱు నొక్క నెట్టున నాజగ జెట్టిం జుట్టుకొని
జీవంబులకుం బాపిరి. హతి శేవులగు తత్సైనికులు దుఃఖించుచు స్వహగంబునకుం బాటిరి.
అరిసమాహం బంతటంబోక తత్సుతులం బరిమార్చు బట్టణంబుఁ బరివేష్టించుడుఁ
శారులెల్లగుం గూడఁకొని ౧౮౨

౧౫॥ ఈపాప జననమందియ భూసాలుం బొలియఁజేసె, బురరాష్ట్రములున్

నే పాడుగాఁగనున్నవి, కాపాడంబడుట యెట్లొకద యిఁకమోదన్, ౧౮౩

అ॥ బిడ్డమీదనున్న ప్రేమయును నేడు వివక్షపోయెగాని వీరినడులు
జననికుఁడనుండి తుచునైన బడునాఁడె యనిరి దోషయుక్తయనుచు ద్విజులు, ౧౮౮

అ॥ కాన మీరు పొడుగాక పూర్వంబ యాకుటిల బురము పెడలఁగొట్టు, దనియు
“నఱకు”దనియు మఱియు బరిపరివిధములఁగొట్టుకొట్టు,”మనుచు దిట్టుటయును,
క॥ అవివక్షకయును దను వేదిధములఁ దిట్టుకొనుచు వెఱయును మొఱయును
వానిగా నడురేయిని జాపునకుఁ దెగించి సరవిఁ జనె వనభువికిఁ, ౧౮౯

చ॥ చనియుట నొక్కచోఁ గనియె సంయమివర్తనచాసృసంకులం
బనఘము హాటకేశ్వరము, నయ్యెడ జ్ఞప్తికివచ్చె దాను బా
గవనమునందు మాదిగదిగాను వసించుచు దప్పిగొన్న యా
పునకు జలంబువోసి యనువు ల్దగ నిల్పుట యామె యాత్మకుఁ, ౧౯౦

క॥ “గోసంరక్షణమే ఘన, మీసంరక్షణము హాటకేశ్వరమున నై
వాని మఱింత గడించుటఁజేసియ నే జననమైతి క్షీతిపతి యింటకు,, ౧౯౧

అ॥ అని యెఱుంగుచు నవివక్షక పాటులార! పూర్వభవ విధంబు,
సత్యముగను నాచు పొందాలియే పూర్వ, మతిదర్శి రాలు, నన్నహీన, ౧౯౨

క॥ దారిద్ర్యంబున సంపతి భూరితరంబగుటఁజేసి పుట్టం బెరుగఁ
బార్తరంభించి బిడ్డలు, పోయం బెట్టం గడంగిరి “బువ్వో, యనుచుకొ, ౧౯౩

ఉ॥ పిల్లల వెంటవేసికొని బిచ్చమునెత్తుచుఁ బల్లెపల్లె యి
ల్లలుఁ జరించు చన్నెలఁగి జ్యేష్ఠపురుండఁ బిపాసపెల్ల తో
నల్లన హాటకేశ్వరము నందకుఁ జేరుదు నల్పనీరవా
రోల్లసిలంబు గానఁబడె నొక్కటి మాత్యజలాశయం బటకొ, ౧౯౪

తే॥ గానిచేరవ నొకయాపు దప్పిగొన్నదై“యెవండిట నీవోయునా,, యటన్న
యాత నాతునిలికింప నామెయెడఁద కరగి నీరయ్యె, నయ్యనుకంప యేమొ! ౧౯౫

అ॥ బిడ్డలకును దనకుఁ బేరెండధాటికి నాల్గు లెండుచుండినను సహించి
ఉన్న నీరయంతయును గోపునకుఁబోసి దప్పిచీర్య; దానివయ గనుండు, ౧౯౬

అ॥ తనకుఁ బిల్లలకును దానిన నీర్లేమిని బుడమివైనవారి పొలిసి రోజు,
తల్లిశేవమునన తిచ్చకృత్యవారి పృథవమందె రాజభవనమందు, ౧౯౭

అ॥ పూర్వకర్మమునను బుట్టెను వివక్షకగాఁ”ననుకుఁద తుక్కుకర్మ పెద్ది?
స్వప్నలనాపఁజ్చి మకట! యల్లార్పడె నుడువు”మనుచు మాను లడుగుటయును;

క॥ పీఠాత్తుండై యంతట సూతాత్తజుడనియె, “నపరిశుద్ధాత్మక గా
నాలెఱవ తిరుగుచును గలభాతమయ్యలైనగౌరిందాఁగ నె నొకటక”, ౧౯౬

మ॥ జనసంచారములేకయున్నతటి నాచాం దాలి యా స్వర్ణగౌ
రిని బల్మిక్ పరియించి వేగముగఁ జేరక, దూరదేశంబు, నె
వ్వనితో యమ్ముగఁ ముక్కలకొనలిసె, నావారత మహీభృద్భటుల్
విని వెన్నెంటవవచ్చి పట్టికొని రవ్వీశ్వస్త భర్తించుచుకొ ౧౯౭

క॥ వడిఱువ్వి మట్టిపెడ్డల బడితలఁ బ్రహరించి వీపు బద్దలుగాఁగ
పిడికిళ్లఁబొడిచి నెత్తుటఁ దడిసిరి యావిడను భూమిధవభటవర్మల్ ౧౯౮

ఉ॥ శ్రీవధ గూడదంచుఁ బరితృప్తిపిజెంది కృతంబుతోన రా
ఘ్నేవకు లంత్యజాతినతిచే హృదమైన పసిండి గొంచు నెం
తే వడి నేగి, రీకలుమ మే విషకన్యకయాటకుం గతం,
బావిధ మన్యజన్యవిధ మామె యెఱింగి యనంతగంబునక ౧౯౯

క॥ ఆవునకుం దాఁబోసిన జీవనమే తుత్రియత్వసిద్ధినిగూర్చక
గావున నాజీవనపుం దావలమున నొక్క చెఱువు త్రవ్వించెవెనక, ౨౦౦

సీ॥ నిర్మల మధుర సానీయసంపూర్ణంబు ద్వీపవతీనాయకోపమంబు
చారుసతోజినీ సముదాయకలితంబు సోపానరచనాతిసుందరంబు
మత్స్యకిచ్చున శంకుమారసంబాధంబు హంససారసబకా ద్వ్యన్వితంబు
బహుళతీర్థస్నాన ఫలదానదక్షంబు సాతాళవర్మంతభాసురంబు
అగుచుఁ దల్లిటాక మలదారుటయు దాని సవిధమందు రజతశైలసమము
కనకశిఖరి గుడియుఁగట్టించి యద్దాన గౌరి నాగమోక్షగతిని నిలిపి, ౨౦౧

క॥ ఆయమసామిష్యంబునఁ బాయనిపుభుభ క్తితోడఁ బ్రభువుత్రికదా
కాయము శోషిలజేయుచుఁ జేయను మొదలిడియెఁదపము కీతిసురులారా! ౨౦౨

ఆ॥ అవిధమున జేవి నారాధనముఁజేయ సరిగఁ బెద్దకాల కుంతెకాని
అభివృత్తార్థసిద్ధి యారాచకన్నియ లేకమేని బడయలేకపోయె, ౨౦౩

క॥ కన్నెటికమునన పెన్నెలు లన్నియు నరయందొడంగ, నాస్యము వసులక
వన్నెదోఱుం నెను, కవ యాకన్నెకు సాక్షాత్కరింపఁగడఁగ దదేమో, ౨౦౪

ఆ॥ అట్లు చాలకాల మరుగుటయును గౌరి తత్పరీక్షలేయఁ దలంచి యెడఁద
అపరనాథపత్ని యాకారమునవచ్చి యిచ్చి దర్శనంబు నొట్టులనియె, ౨౦౫

చ॥ “ వరము నొసంగెదం దనయ ! వాంఛితమెయ్యదో చెప్పువేగ, నీ

జరుపుతపంబునుండి మది సంతసమందిన దాన, నేను ద

త్సరపతిముద్దయి కో శచిని, దుర్గనుగూడిచి చేయుచుంటివీ

పురుతప, మాపె దీన మది నొందదు తృప్తి, శ్రీమం బిశేటికిక

౨౦౬

క॥ అనియిటువాట్రొచ్చుటయును జననాథశనూజ యామె చరణంబులకు

బ్రాణతుల నొనరిచి వెన నిట్లనియె మహావినయమునఁ గృతాంజలిపుటయై

౨౦౭

క॥ “ కోరను నీవలనను వర, మిరీతిస కోరఁబోవ నితరదివోకో

నారులవలననుగూడను, స్వాగ్రాహీ ! యేటికిట్లుపలికెను నాలోకో,

౨౦౮

క॥ ముక్కంటివెలఁదియానతి నమ్మంభిపాకనరకమం దుండుటకు

గ్రోక్కునఁజనియెడఁగానీ, యక్కటలే దీవోసంగునట్టి దివంబుక,

౨౦౯

ఉ॥ ఏయమ యాది యంతమును నెవ్వరుగూడ నెఱుంగలేకయుం

దోయమ బ్రహ్మవిష్ణుముఖు లీస్థితసిద్ధికి భక్తిమై భజం

ల్రోయమ స్త్రీలరూపమున నెల్లజగంబుల నిండియుండుదా

తయమయిచ్చునద్యరమ యిగ్ధి గ్రహింతు శచీపురంధ్రోరో ! ”

౨౧౦

మ॥ అనినవిని యింద్రాణి యిట్లనియె,

౨౧౧

చ॥ “ సురపతికేను బ్రాణసమఁజూడు మదాజ్ఞ సురాసురాహి కి

న్నరముఖు లెల్ల మస్తకమునకో ధరియింతురు, మర్త్యవయ్య నీ

వరయక నేనొసంగువర మక్కటలేదనుచుంటి కావునకో

శరమును వజ్రీ ఘాతమున ఛిన్నముఁజేయుదుఁ బో మతాపనీ ! ”

౨౧౨

చ॥ అనవుడు ధైర్యమూని నృపునాత్మజవల్కు, “ సురాలికిపు స్వా

మిరివన లేదు సంశయము, మిధ్య యొకింతయు లేదుకాని యీ

ఘనవిభవంబునీకిడిస గారి నె లోపిఁజేయుచుంటి, నే

నొరిచియుండ నీ యెడల నో యమశేష్యరి! త ప్పొకింతయొకో,

౨౧౩

క॥ వినును నన్ను వధార్హంగానే మది నెంచిలేని కల్యాణిరో! నీ

పూనినకార్యము కాని, ప్రేమను సంసిద్ధురాలనే యయియుంటికో,

౨౧౪

క॥ మఱియొక విభూషణమును బరిపెద నింద్రాణి! దాని శ్రేష్ఠమనిని యా

తరువాతి నీయెడందకు వరమనలోచిసదిచేయ, వలదనరెవరుకో,

౨౧౫

అ॥ నీకుఁగాదు, మఱియు నీపెచ్చిటికిఁ గాదు, నిన్నమించు నితరనిర్జరులకుఁ

గాదు శక్య మంబ! గౌరవచ్చరణంబు శరణ మొందునన్నుఁ జంపుటకున;

౨౧౬

అ॥ కాన ధామమునకు గృహ్మనఁ జనుమింక, నిరపరాధనేను నీడపట్ట,
వృద్ధముగను గోపపడకుము నామీద, మంచిమార్గమునను మనుదుఁగాన” ౨౧౭

కా॥ ఈమాడ్కితఁచి నీసడించి మనమం దెంతేని దుఃఖించుచుకొ
భూమికాత్మజ యగ్ని మృగ్గుటకుఁగాఁ బో నభిమాతంగమే
తా మాతొక వృషభంబుగాను, శచియుంక దాక్షాయణీదేవియై
స్వామింగూడి తదూర్ధ్వభాగమున దివ్యస్ఫూర్తి గానంబడెకా, ౨౧౮

అ॥ సుప్రసన్నవదనఁ జూచిమాచి తడార్యఁ బెక్కుదండములను బెట్టిపెట్టి
భక్తిపారవశ్యభరితయా విమకన్య తృప్తినఁగ సంస్తుతించుటయును; ౨౧౯

తే॥ గట్లరాయనిపట్టి యక్కటికమొలను “నెలమిఁజెందితిఁ బుత్రి”! యేమివరము
కొరెదవాకొరు” మన శేనికూతురంత నిలను సాష్టాంగపడి భక్తి నిట్టులనియె,

మ॥ “పలిలాభార్థము చేయుచుంటిఁ దప మిద్భంగికో శివా! నేను, నీ
వలిసంతోషముతోడనాకు వరమియింక వచ్చితీనాఁడు, కా
ని తలక నల్లనివెండు) కొక్కటియు నెనికొ లేని యీయీడునక
బలిచేకూరిన సేమిచేయవలె నంబా! చెప్పు నీవే దయకొ ౨౨౦

క॥ కావున నీయాశ్రిమమున నీవును నాతోడ సకలనీరజనమునా
భావము లుల్లిలం దమి నావాసముచేయు” మనుడు నయ్యును యనియెకొ, ౨౨౧
తే॥ “అటులె వసియింతు, నీచెర్వునందు మాఖనితత్వతీయను స్నానంబునేయుజనులు
కలువనిర్మత్తులై పుణ్యగరిమఁజేసి సకలశ్రేయంబులను గాంచఁజాలియుందు, ౨౨౩

క॥ అవివాహిత యీచెఱువున నవగాహనమాచరింప నతిరయముననే
సువివాహితయై కోరినధర్మకాగిటమందు, మంచితనయులఁ గాంచుకొ” ౨౨౪

క॥ అనియిట్లుపలికి యాయమతన వ్రనఁ జెయివైచుటయును దత్త నిమన యా
వనము ధరియించి సుందరిగను మాతొ మహర్షులార! కనుఁ డీవింతకా, ౨౨౫

క॥ తమ సన్నిధికిఁగరిఁగా నుమ యాయమ స్వీకరించి యొగిఁ జనెఁ గైలా
సమునకు, శర్మిస్తాతీర్థమునా నది మొదలు చెఱువు ధరఁ బేర్వడనెకా, ౨౨౬

న॥ కావున ౨౨౭

అ॥ మామలార! యచట మాఖుశ్లశ్మతీయ నధికనివృ బలకమాడవగును,
ఏతదస్త్రుక్త మేనోవిసాశక, మామురీప్సితప్ర) దాయకమును; ౨౨౮

క॥ పర్వదినంబులయం దీయుర్వాఘ్నానంబుఁ జదువు ను త్తమజనఁకొక
గర్వికుఁడుగాక వినియెడి పూర్వాచారంబును భుక్తిముత్తులఁ బడయుకొ, ౨౨౯

* సో మ నా ధో త్స త్రి *

- శా॥ ఇంకక సోమనిచే స్వయంకృతము సోమేశాఖ్యతింగంబు పు
జ్యాంకంబాష్టక ద్విలోకవిభృతము దా నహోట, నద్రాని స
త్సంకల్పంబుగ సోమవాసరము పూజకజేతు నొక్కేడు ని
నిష్పంకుండొటయ కాక సర్వరుజలం బాయక జనుం డిచ్చహిక్, ౨౩౦
- మ॥ త్తయమే పోయెడి, తక్కయేమి యింక గుప్తవ్యాధి, కాబట్టి యా
మయసంపీడితు లాస్థలంబుఁజని నేనుంబాష్టక దల్లింగముక
స్వయమర్చింపగనాను, సోమఁడును బూర్వంబందుఁ బాంధ్యంఁడటన్
త్తయశోగంబునుపాసి రేతదురులింగంబుక సమర్పించుటక ౨౩౧
- మ॥ అనినకభూసురు “ లోషధీశుండుగదా యాసోమఁ, డెబ్బంగి నా
యవమేనక త్తయ మంతురించె? నెటు తద్వ్యాధిత్తయంబయ్యె? బాం
ధ్యనిచారిత్రిము కీదృశంబు? మఱి యెందుండుం దదుర్వాయయుం? ”
డనిపల్కింపును నూతనూతి స్వగురుక ధ్యానించి తా నిట్లనెక, ౨౩౨
- శం॥ నత్తత్రింజ్ఞ విభ్రులచే షీతిగీర్తింప బడుమఁ కలువారెడి యా
దత్తాత్రజల సురూపల ఋతూధీశుం డిరువదియేడ్గురఁ గూడక ౨౩౩
- శం॥ కేనాన్ని గురులసన్నిధిఁ గావలెనని పెండ్లియాడి కృతముగ తోహి
జ్యావిష్టవిత్తుండగుమం బోవిడిచె నతండు తక్కుపూవుంబోండ్లక, ౨౩౪
- మ॥ పవలుక రేయియు నాపెసోవ యటు లప్పద్మారి కీడింపుడుక
బువువిల్కాని కడింది రాయిడికిఁ దత్కుల్లారవిందాననా
నివహం బకుిపరిప్లుతాంగముగఁ దన్నిక డాయఁగాఁబోయి శో
కవిరావంబునఁ బూసగుద్విసటు వక్కాణించి రాత్తసీతిక, ౨౩౫
- శం॥ “ మచ్చులనందఱ నవ్యాయముగఁ గొనిపోయి శుంతకర్పించితి, రే
దిన్నటియైయుండిన యాతమ్ములపగచాఁడు మమ్మఁ దానెటు వలచుక? ౨౩౬
- శం॥ ఋతుకాలమ్ములనేనియుం బతితో రతమెఱుంగ నట్టి పాపిష్ఠులమై
బృగుకుచునుండినమా కతిహితమగు నగ్నిప్రవేశమేయుటయైనక ” ౨౩౭
- శం॥ అనియులుశోకించుటయును గనుగొనిదత్తుండు మనము కలఁచినయటుకాఁ
దనరుల ముందరనిడిసొని చనియె నిశానాగుకడకుం, జని యిట్లనియెక, ౨౩౮
- శం॥ “ ఏమిసనియిది దురాగత! నీమీఁదను తాయినకత, నిందితచరితా!
కామారకల విడనాడితి, నీమొగముం జూడఁదగున? నీతివిహీనా! ౨౩౯

తే॥ ఋతుదినంబులఁగూడ నాసుకలతోడ నొంటిమై లీల మాటాడకుంటివంట,
నీకుఁడెలికఁకయున్న ను నీతిపథము నొరు లిఁకేరనియును తెప్పకుండివొక్కొ,

భుజంగప్రియాతము॥ ఋతున్నాతయాభార్య కేతఃప్రిపూర్ణక
రతిందేల్పనా శేస్తు రాత్రుల్ సులీలక,
మతిభ్రష్టతక భిన్న మర్యాదుడైన
వ్రతభూజిహవాత్యాసనాభుండగుం దాక "

౨౪౧

తే॥ ఇవ్విధి యాత్మవాక్యముల హృగ్రతమాకుభ వేశ్వరగ్రక్కుచుక
రవ్యయొనర్చుచుండుటయు రా జవమానభరపర్వధమా

నెవ్వగఁ గిందఁజూచుచును, నీనుడి వ మొక్కువరింపఁ బా"వుటం

చవ్యడి నెవ్విధంబుననో యాచెఱఁ బాఘనానెక విసమృతక,

౨౪౨

తే॥ మామమాటకు బద్ధుడోమాడ్కిఁజందమా మ యటు పల్కుటయు హృద్భుచుననుడగుచు
నాత్మజాతల నెల్లన కప్పగించి చనియె వీడొని దక్షుండు న్యగృహమునకు, ౨౪౩

తే॥ ఇందుఁడు పూర్వపద్ధతి నొకింతయు మాటునుకొన గోహిణీ
సుందరిలోడికూటములఁ జొక్కుచు రేబవలక జరింప న

య్యందుసమానచారుముఖు లిర్వసియ్యురుగ కెండియుం గను

న్వందురు చశుప్రీతానయనంబులతోడను దండ్రేమౌలకుక

౨౪౪

కం॥ చనియిట్లని, "గోనాయన! విను మానెర్పాగ్నవిధము, విగు దుష్పగము,

గనుఁగొంటిమె జగతిని మా కెనయగు వనజాతు లెచటనేనియు నుండక, ౨౪౫

చ॥ శ్రీమమన కంతదూరమును జయ్యనవచ్చితి, వర్ణిత న్యా

య్యములకు బోధచేసితిని, యంతయు వ్యధనమ గాయ్యెఁ ద డి! యా

సమయముబట్టి నీయెదుర సత్యబుధిం దలఁపించెఁగాని య

కృతుస్ఫులి ఓడఁ డించుకయుఁ గల్వలరాయఁ డిఁకేమయుండెడిక,

౨౪౬

తే॥ మా మొగ మేనిమాడ కవమానముగూర్చు చజస్రముక మహా

కాముకుడై యలెండు తమకంబున గోహిణీ పక్కఁబండ నిం

కేమనియంగు నుండ, యెటు లీయవమానము నైతు, మాజ్ఞయి

మేమిటి కింక మొండిబ్బిదు, కట్లా త్యజుతుము మేము పాఠిణముల్.

౨౪౭

కం॥ ఇటులక నాకుప్రవృత్తయును బెటపెట దంతములుంటి బిరబిర నత్యా

ర్చిటి నటనఁబోయి దక్షుండు చటులక్షుండుటి ఘటించి కళి కెట్లనియెక

౨౪౮

అ॥ ధమకాయుక్తమగుదుఁ దగియున్న నామాటఁ జెవివెట్టవైతి నీ కుకల!

అతిశోరమా త్మయవ్యాధి నిమిబట్టి గృహనసేయుఁబొమ్మిఁకం గృహింప. ౨౪౯
కం॥ అనియిటు శపించి దత్తుఁడు చనియె నిజావాసమునకు, శశలాంభనుఁడ

ల్లన ఘనయత్నోమయమున దినదినముఁ గృహించుటయును దిగులునకిగవై, ౨౫౦

చం॥ స్వరపరిచర్యసల్పుటకు శక్తుఁడుగాక త్యజించి రోహిణికా

భరమగు యత్నముం గుదురుపంగల వైద్యుల నద్గమక మహా

స్త్రమగు నామధమ్ములను తాల్చిభుజింపుదు బ్రహ్మచర్యముక

జరుపుదు దేశచుంతయును సంచరణంబొనరించె నెంతయుక ౨౫౧

ఉ॥ కాని ఫలం బొకింతయును గానఁగరాకయ దత్తకాపమా

లానను నాఁడునాటికిఁ గళ ల్పశియించుటయుక విరాగముక

బూని సుతీర్థ సేవనము ముఖ్యముగాఁగొని చేయువైద్యముక

మాని చరించు చుత్తరుతమంబుఁ బ్రభాసముఁ జేరనొక్కడక. ౨౫౨

ఉ॥ చేరి కృతాభిషేకుఁడయి శిఘ్రియ వేటొకతీర్థరాజముక

గూరిచి వైవహాటయును ఘోరతపాలును జేయుదుక నిరా

హాశతమన్న రోమకమహానుని భూతదయాపరీతుఁ డా

చేరుకఁ గానఁగాఁబడియె శతరయూఖనకుం దట్టుక్కునక, ౨౫౩

వ॥ అంతి నికానాథుం డమ్మనినాథునకుం శేలుమొడ్చి త్మయవ్యాధిమాంబగు ౨౫౪
నిశ్చేషంబున నుచ్చైస్వరంబుతో నిట్లనియె॥

అ॥ త్మయ పృభావమునను నగమైతి విశ్రేంద్ర య్హుగుచికిత్స నాచరింపు

కన్నవైద్యులైఁ గడువులొక దలదూర్చి యనుగుకొంటికి, దింటి నామధమ్ముల. ౨౫౫

కం॥ బహువిధముల క్షీణించుదు గహివీడి వసించుచుంటి రక్షింపుము నక

మహానీయ ! శరణుఁడొచ్చితి రహితప్రాణుండనగుదు రక్షింపనిచోక ౨౫౬

వ॥ అనినవిని శోమకుండెట్లనియె. ౨౫౭

కం॥ ఇతరులొసఁగినకాపమె వితథముగా, దందు లోకవిశుక్రుండు పృజా

పతి దత్తుఁ, దతనికాపము వితిసేయఁగ నెవరినశ మొ విదరింపు మిరకక, ౨౫౮

తే॥ కాని యగుటనగుటకుండు గట్టువిల్లుఁ, దతని కీరానిదని యొక్కడైన నుండ,

దట్లుగావున నేవింపు మమ్మహేళకు, త్మయ త్మయంబునుజెందు నిస్సంశయముగ॥

చం॥ అనుటయఁ దప్పిభాసమున నర్పడియెన్మిది త్మేత్రసేవలం

దునను స్వనామచిహ్నయుత ఘోషిలింగమలం బ్రతిష్ఠితం

బాసరిచి భక్తియుక్తముగ నోషధిసాధుడు పూజచేసినా

దనిసి మహేశ్వరుండు వెన దర్శనమిచ్చె దదబ్బవైరికా ౨౬౦

తే॥ అంత సంతప్తవృద్ధుడై యానుధాంకుఁ డున్న సంగతియంతయు విన్నవింప
దక్షురాలింటి తత్తుణ ముత్తువాహుఁ డెంతయును నాదరంబున నిట్టులనియె, ౨౬౧

తే॥ ఈతఁ డల్లుఁడటంచేసి యెంచకీవు కాపమిచ్చితి వియ్యది చనునటయ్య !
కృతమునకుఁ నీల వగవంగ నింకనైన మనుపు మాతని నామాటవిని రయంబు ౨౬౨

వ॥ అనినవిని దక్షుండిట్లనియె, ౨౬౩

ఆ॥ అస్మదుక్తవాక్య మతిథ ర్థమైనను నడపఁజూడఁ డిప్పణవృద్ధి,
మును మదుక్తరీతిఁ జన నొప్పుకొనియును మాటదప్పె దుష్టమార్గఁడగుచు, ౨౬౪

క॥ అదికారణముగఁ గోర్పం బొదవుటయును నేను కాపమొసఁగితి, సుతలన్
సదయత నేలకపోయినదిదప నింకె ట్లల్లుమీఁదఁ చేరుములుండుకొ? ౨౬౫

ఆ॥ నవ్వుటాలైన నానోటిమీఁదుగా ననృతమాడియెఱుంగ నఘముపెరుంగ,
ఇట్టిచో నికెట్లు లిచ్చినకాపంబు కృత్యుఁడెందు గరళకంఠ! చెప్పును ౨౬౬

వ॥ అనవుడు దేవదేవుండు ౨౬౭

తే॥ ఏను బదియించితినిగాన నింక నీను సుతల నందఱు నొకరీతిఁజూచు నిలఁచి,
గానఁ బడుము క్షీణించి కడమపక్ష మృద్ధిఁబొందుత, భవమక్తి ఋతిమయుగుతి॥

చ॥ అనుటయు దక్షుఁ డెట్లనుని యాత్మనికేతనముకొనుటించి చ
య్యనఁ జనియెకాగిరీకుఁ డపు డబ్బుఁ గనుంగొని పెండిముక “భవ
న్యమముననున్నకొక్కలను మానకయిచ్చెదఁ గోరుకొ”న్న
న్వినమితమార్థఁడౌచు రజనీపతి దాసిలియొగ్గి యిట్లనె, ౨౬౮

ఆ॥ “ తుష్టిఁజెందిలేని, యిష్టమృలిదెదేని, భువనహితము జరుపఁబూనెదేని,
ఏనునిలిపియున్న యెల్లలింగములలో నెల్లకాలముండ నిచ్చగింపు” ౨౬౯

చ॥ అనవుడు “సోమవారములయందునమాత్రము వచ్చి నీవుని
ల్పిన లసదప్తవస్త్రితమలింగములందు కనించుచుందు” నం
చుచు నదృశ్యుడయ్యెకేపుఁ, డమృతానీ యునివాక్యముకొ ననా
మనమున సంస్కరించు చనుమానముదక్కి హిమాంకుఁ డంతటకొ ౨౭౦

క॥ దక్షునివిడ్డల నందఱు వీక్షణియింటేసె నొకతెవిధమున, నిటులా
గుత్తేత్రంబున వెలసిరి యీక్షితి సోమేశ్వరులు మహిమగులారా! ౨౭౧

—* చమత్కారీ దుర్గామాహాత్మ్యము. *—

భుజంగప్రియాతమ॥ చమత్కారభూభర్త సంప్రహా వీ

డమర్షించి తద్రక్షణార్థం బటక ము

జ్ఞచత్కారిగుగ్ధం బ్రణిష్టరివగ్ధ

సమీచీనమాగ్ధక వేసకనిల్పె భక్తిక॥

౨౭౩

ఉ॥ ఏమనుజు ల్మహానవమి నిమ్మహి మేనురమగ్ధనీలస

త్కోమలసావపద్యములు కోరిభజింతురు వారు ప్రేతభూ

తామివభోజి తస్కర రుగాదులనుండి యొక్కేటిదాంకదా

మేమిభయంబులేక సుఖించుంపంగగల్గుచునుదుర్ తత్కృపక,

౨౭౪

కం॥ ఏయేకోర్కెలుగోరిన నాయమ శుక్లావృమిని సమర్పితపదమై

ఆయాకోర్కెలవీరుచు, నేయదియుంగోరకున్న నిమ్మను ముగితిక,

౨౭౫

ఉ॥ ఆపరమేశ్వరీపదము లగ్ననక్షేసి మహీసురు ధిరి

త్రీసరిపాలకు ల్మనివరేణ్యులు పూర్వ చువాప్తసిద్ధులై,

రేపురువుండు శ్రీధ నొకయేడ దన వాసరముం బుదక్షిణం

బోపికక్షేయు వాడు పశుయోనల బుట్టువునొందఁ డెన్నఁడుక,

౨౭౬

కం॥ ఆరదాత్రి ఘనంబగు దేవళమున జరిగియున్న తీ రది చూడం

గావలయుఁగాని చెప్పిన భావంబులఁ దృప్తియగు నె బ్రాహ్మణులారా !

౨౭౭

సీ॥ అవనీష్టలస్థలౌ యభిలరాజన్యల కవతంసమైయున్న యలఘుభాగ్యుఁ

డల్ల దశాగ్రతేశాధిపశ్యముఁబూని జనలఁ బుత్రులఁబోలె మనిచినట్టె

డాశాంతివిన్నూర్జితాఖండయశముచేఁ బాల దీపించిన సచ్చరితుఁ

డరితిరస్కారముం దారితేజియట్టి చండవికృమకళాసంయుతుండు

చిత్రరథుండు సితావృమి సేనతోడ మాసమాసముఁ జని నిరాయాసముగను

నూటయేనిమిషమాటు లన్యూనభక్తి నమ్మ హేళ్యరి వలగొను టధ్యసించె,

౨౭౮

కం॥ ఈవిధమున బహుకాలము దేవికి వలగొనుచు నొక్కదినసంబున నా

తావున గుమిగూడిన సద్భూతిబుధులఁ గాంచి యవ్విభుం డతిభక్తిక

౨౭౯

కా॥ కేలుక మోడిచి పేరుపేరువసుక తేనెంబు పుల్నించుముకా

మ్రోలం దానును గూరుచుండుటయుఁ దత్పూర్వంబ యార్థమై

లోలక్ష్యంబునఁ గీర్త్యమాననుగు తిల్లొకాభిరామాంబులం

బోలిక సాతముఁజేసి విప్రతితి యయ్యర్చిర్విశుతో నిట్లనుక,

౨౮౦

తే॥ “వసుమతి నాథ! నిన్నొకవాక్యమడుగఁ దొందరించెను డెందంబు లందఱికిని,
గాన నయ్యది గోప్యంబుగాకయున్న నుడువుమి పొన్గొకించుక నడవఁగలదు ౨౮౦
క॥ పృథిమాసము శుక్లాష్టమి నలిదూరమునుండి యిచటి కరుఁకెంతువు, న
మృతితో భగవతివలగొని కుతుకంబునఁబోయి, దేమిగొప్పయ్యె దీనకా? ౨౮౧

తే॥ అలఘు పూజాపురస్కారములునులేవు, స్నానసంధ్యాది నియమము ల్వరిగలేవు,
చిరిచిరను దేవిగుడిచుట్టు తిరిగి, పడయు ఫల మదెట్టిదో తెలియఁగఁ బలుకవయ్య”
వ॥ అనియిట్లు ప్రశ్నించుటయు మహారచణుండటనియె, ౨౮౨

క॥ “మిమాటలయం దనృతం చేమాత్రినులేదు, గోప్యమేయైనను న
న్నమాడ్కి నడుగు మీకది యేమనిదాతును? నచింతు నికవినుఁ డాద్యుల్! ౨౮౩
అ॥ ఏను జిలుకనగుచు నిటఁ దొలిబామునం గాళివెనుక గూడుగట్టుకొంటి,
పొద్దు వాడఁవఁ గుంకఁ బోవుచు నచ్చుచుం బద్దకాల ముందు బ్రీతినుంటి,
అ॥ అట్లు రానుబోను యాద్యుచ్చిక్ముగఁ బదక్షిణము ఘటిల్లెఁ దవృహేళి,
కంతఁ గొంతవడికి నచ్చటనే మృతి యొలసె నామఁ బుణ్యయోగులార! ౨౮౪

తే॥ తత్ప్రదక్షిణమహిమచేతను మహీశ్వరుండనైపుట్టి బాతిస్సరుండనైతి,
ఈకతంబున బహుదూర మేగుదెంచి చేతు నీదేవతకుఁ బదక్షిణము లిట్లు ౨౮౫
అ॥ “పొగ్గవంబునందు భక్తి విసహిత గూటనంచు మేఠకొఱులైన
రాకపోకలందు రచియించి కాండ దేవికిఁ బదక్షిణములు విపులార! ౨౮౬

ఉ॥ దానను రాజనైతిఁ, బ్రకృతంబుననో ఒహుభక్తి పూర్వకం
బైన పదక్షిణంబులు సమాచరింబులు, దీననుండి యే
మానో యెఱుంగ”నంచు నిటు లాడుటయుకొ ద్విజు లబ్రతుంది భూ
బానిని “బాగుటా” గనుచుఁ జాలచులించిరి సంతసంబునకా, ౨౮౭

తే॥ అంత భూకాఁతుఁ డవ్వారి కందఱికిని మొక్కి వీడ్చొని యింటికిం బోయెఁగాన
నెవఁడుఁలగొను నాదేవి కిప్పటికిని వాడు కొరినకొర్కులు వడయఁగలుగు, ౨౮౮

వ॥ నాటఁగోలె నప్పాటులందఱును మఱికొందఱును భక్తి పురస్కరులగుచు
మాటాపేతు నద్దేవతకు వలగొని తత్ప్రభావంబున వాంఛితంబగు పరమస్థితిం బడయఁగలి
గిరి. కావున ననుబులకు సర్వకామప్రదయగు నాతేత్రింబున సుస్థియగు దేవిని
సుమ్యక్పాపియ”నంబున సమాశ్రయించునది” యనిచెప్పినూతుండుమఱియుఁ బలునియె. ౨౮౯

—॥ ఆనర్త కేశ్వర శూద్రకేశ్వర మాహాత్మ్యము ॥—

క॥ సునిర్మితమై యటనొక చెఱువుండెడ, దానిపొక్కు సిద్ధుడొకంక
బరఁగెడఁ గాపాతికవీరభరుండై యానర్తకేళు దండకుఁ ధేనుక ౨౯౩

ప॥ ఆనరేభూపతి సుహాయుండనువాడు కాలకర్మవశంబున శత్రుసంచితుండై
యరణ్యంబునం బడి పోవుచుండుటయుఁ గాపాలికుం డవ్వీరవంశసంభవు కపాలంబు గగ్గి
హియించి జేవతాపయంబగు తటాకతోయంబునం బూరించి రాత్రులందు నిజకర్మంబు
నిర్వర్తింపుకొనుచుండ సంత నొక్కనాడు ౨౯౪

ఆ॥ సిద్ధసేనుడనగఁ జెలఁగుచుండినచేరి యక్కుచేరు సాటిమైనవాడు
చేరమునకుఁజనుచు భృశ్యయుతంబుగా విడిసెఁ దత్సమిపవిశ్రులయందు. ౨౯౫

ఆ॥ తావనీరులేని తత్సలంబున రాత్రీ గడపి యెటులూ పొద్దుపాడుచునేక
కాపుభృత్యునొకని లేపక పయనమై చనె మఱొక్కకడకు సాగ్గ మకట! ౨౯౬

చం॥ పదపడి కొంతసేపటికి భానుకరంబుల వీఁపు చుట్టుకొ
బడఁజుడు మేలుకాంచి యరుపార్వములుం గని సాగ్గ మెచ్చటక
మెదలమి కెంతయుక వగచి “మిఁదటికార్య మిఁకట్లొకో”యటం
చొదవెడి తుత్త్రపాథరము నూనఁగఁబాలక యుండుచున్నెడక ౨౯౭

చ॥ ఇనుఁ డపరాద్రిఁజేరుటయు నించుక తెల్వినిహంది యారఁ డ
మృనుజవిహీనమైన మరుమార్గమునంబడి కొట్టుకొంఁ “నెటుల్
చనుదును? నా కిఁకేమిగతి? చచ్చుట సత్యమ యాదినంబునం”
దని యిటు చింతసేయ విసనయ్యెఁ గలధ్వని యొక్క డచ్చటక, ౨౯౮

చం॥ కడుమధుఁగుంబుగాఁగనగు గానరవం బకఁ డాలకించి న
ల్లడలను దృష్టివెట్టుటయు లాస్యమొనర్చు పికాచబృంద ము
య్యెడఁ గననయ్యె నొక్కఁ డట నీకుండుగా, నపు డేగుడెంచి య
య్యెడయఁడు శూద్రభృత్యు స్తవనోత్తల సంభవపెట్టి యిట్లుక. ౨౯౯

ఆ॥ “అతిథి! నాకు శ్రేయమబ్బెడితెఱఁగున భోజనంబొనర్చి పోగదయ్య!”
వలసినంత మధుఁగారి యిచ్చుచునుంటిఁ దాపుచుయ్య నీదూదప్పివీట 300

ప॥ అనియిట్లు వక్కాణించుటయుఁ దచ్చతుదకుండు భయంబుదక్కి ప్రేతరా
జోత్తల విశ్వసించుచు భుజియిచ్చె. ప్రేతిలందఱుం బెద్దప్పివీటవరుసను బోచేసిరి. పార్థి
వోచింబులగు విలాసంబుల నప్పికాచంబు లిట్లు రాత్రీకుంతయును గడపి యరునో
దయంబునం దద్భక్త్యంబులగుటయు నతండు. 30౧

కం॥ “ఏమిటిది స్వప్నమా? మఱి నామది నేర్పడినయిట్టి నశ్యభిమమా?

ఏమేమి యింద్రజాలమ? ఈమాడ్కి నద్యశ్యమాట కేమకతంబా?

30.2

కం॥ ఆకలిదప్పికలం గగ మాకులయతివైననాకు నాప్యాయనమున్

వేకాచించికలమున నీకాశ్యక్రియము సత్యమే యగునో యిత్రకో?”

30.3

కం॥ అని యిట్లు చింతసేయుచు నినమండల మభిమధ్య మెనయునుఁ గాపం

బునఁ బొక్కి యొక్క నూత్నౌవనిజాధిప్త్యులయనందు కపమానుడై

30.4

కం॥ శుశును దృష్టయు మిక్కిలి యొత్తుక గలుగంగఁ జేయ నునుఁగురనుకొం

చెల్లెఁగునో రాతిరి చూత్రెంచెడిదనక నభిరతు కోకిలయిటయున్

30.5

తే॥ సపనివాఁబుగం బిశావపతి వచ్చి తిరిగి దగ్గరమిచ్చి యాతిభ్య మొసఁగ,

గభిభయభ్రాంతులకు మాద్రభృతకరుడు శ్రేణిపులురాను గంధర్వాత్రిగను పెసఁగ,

కం॥ ఈతెఱంగున దినదినమును రాతిరి చూడెంచి పేర్తిరాజు గిసకు న

ద్వైశిష్య పెంఁగుచుంటయుఁ బ్రేతులడై యొకపు డతఁడు ప్రియవచనములన్ 30.6

కం॥ అపకల్పి నేమియుండదు, తగువిధవంబుఁ గలిగి తనకను రాకుంట్,

నుగులు! ఇదియేమితి, మొఁగఁగల్గవు మగోప్యమగువనిసకది నాకొన్

30.7

తే॥ నావును మోటకేశ్వరమనం గల దొక్కటి తేలికాట, మ

త్తావున గంఠయున్ మమునఁ గారు ముఁగగమమాచరించు, ద

త్సకనభూమిసన్నిధిఁ దపస్వి మహావ్రతధారి యుండు, నా

కోవిందు డ్దగ్గకాచవిధికోసము నాతిలపుట్టి నెట్టుగా

30.8

తే॥ సంగ్రహించి శేలు శయనంబునం జేర్చ నేరుపడియెనాకు నిక్కభూతి,

దానిఁ బొదుముచేసి తగ్గార్గిఁ గలిపిన నా పిశాచతిరును నంత మొదపు” 30.9

కం॥ అనియును పిశాచరాజై మనురాజు వచ్చిచుటయును “మంచిదిద” మం

చని యటఁబడి కపాలము గొని చూర్చించేసి నైశ్చికునియమకత్తిమో

30.10

కం॥ అంగాయుని నాసంగమునఁ గలుపుకు మహాయథూమినాగుండొ వెనది

వ్యాంగుడయు గావ్రొగెనఁగొని మంగళముని దివకంఠ నె బమానముదైవన్ 30.11

న॥ ఇట్లుండను దక్షిణియహిమశత్రుగి తత్సాన్వయబాస లింగంబుం బృథ్వీం
పించె. అంగాయునినాసంగమునఁ మునింగి యాచూద్రకేశ్వర్ లింగంబును సుమర్చింప
నగ్ధనాపఁనియ్యుక్తంబై నవంబు సగతిఁబడెనెడి వనిచెప్పి మాకుండు వెంజయునిట్లాయు॥

—♦ జమదగ్నివధ ♦—

క॥ ఆరితి రామహృదమను వేచొకడును దత్తవమున విఖ్యాతము, ము

న్నా రాముడు రుధిరంబున ధీమండై యటం బితాల్లం దృప్తులజేసెన్, 3౧౪

ఆ॥ అందు భాద్రీపదపు టమచనం బిత్వతర్పణంబు నేసినట్టి నరవరునకు

అశ్వమేధయాగ మతిభక్తి జేయుటవలన నొలయుంపుము గలిగితిరు” 3౧౫

చ॥ అనిన మునీందురీ లందఱును “నద్యుత మెయ్యది యాలకించినక”,

గునులు ఏతాల్లజేమి, యెసకంబునం దర్పణమేమి నెత్తుటక?

కనబడదొక్క భార్గవుని కంటికి బావనమా పచార్థ మో

యనను! సురద్విడర్ప మగు నచ్చపు నెత్తుటం దర్పణంబిడక, 3౧౬

క॥ శ్రుతికిని స్తుతికి విరుద్ధము నతిగర్హ్యము నైనచేత నవలంబింపక

గృతియగు భార్గవగాముని మతి యెవ్వధి నొప్పె జెపుము మహనీయ!” యనక

క॥ సూతుండిట్లు, రామునిచేతం బిత్తిస్త నెవ్వరే నీయంబు నా

రీతిం బిత్వతర్పణము కుర్రాతిశయంబుననుజేసి యసృమిలోడక, 3౧౭

మ॥ తొల్లి నిలవకుండు జమదగ్ని తనవధర్పణంబునం దానుండును నిగోమంబుగనే

యొక క్షుత్రియునిచే వధింపంబడుటయు నమహాస్తుం డెల్లి యెత్తియర క్తంబునగాని

పిత్వతర్పణంబుజేయ”నని ప్రతిష్ఠాపట్టె. అతికఠంబుగాం దిలపంపి శ్రీతరుధిగంబునం బిత్వ

తర్పణంబు గావించియున్నవాడని యిట్లువచించుటయు నమ్మనీంద్రులు. 3౧౮

క॥ “జమదగ్ని యెందుకని యక్రమముగం జంపగఁబడియె క్షుత్రియుచే, సం

భ్రమమాని యట్లు చంపిన కుమహీపతి నాచుమేమి? కోవిద! చెపుమా” 3౧౯

క॥ అనుటయు సూతుండిట్లు, “ననభూస్తుండగు ఋషీకు నవఁగుంగొడు కా

భానుడు జమదగ్ని, యాయన తనయచతుష్టయములోడఁ దాం బూర్వమునక”

ఆ॥ హాటకేశ్వరమున కతిసమీపస్థుకా కాని యాశ్రమంబుగాఁగ నుండె

సుగుణవంతులైన సూతులు నల్పులం బరమభక్తి దక్షుం బరిచరింప, 3౨౦

ఆ॥ అక్కమారవంతులయందున రాముండు వయసుచేతం బిన్నవాడయయుం

గరము పెద్దవాఁడుగాఁ గనంబడియె గా సుగుణగణముచేతం బాచుప్పజకు, 3౨౧

ఆ॥ అటు స్వధర్మనిరతుం డగుచుం దజ్ఞుడగ్ని యుండుచుండుటయును నొక్కవాఁడు

కందమాలములకుఁగాఁ దక్కుమారకు ల్నులుగురును వసంబునకును జనిరి, 3౨౨

ఆ॥ అట్టిసమయమంద మోహయవతి సహస్రాగ్నిసాఖ్య హేయనతఁడు వేట

లాడి వృషభనూయ్యం దభ్రమధ్యగుం దుగానటకు నచ్చెగడు శ్రీమార్తుడెఁగుచు 3౨౩

చ॥ పదపడి తన్మహీశ్వరుండు పత్తిపురోగచమాయుతంబుగన్
 దదవనిదైవతాళియము తాను బ్రవేశముచేసి స్నాతుడై
 కుదురుగ గూరుచున్న మునికుంజరు గాంచె సమర్థమాణవాః
 పదముఖదేవతావిసరు భస్మవిలి ప్రళరీరు భాస్కవున్.

వ॥ అంత నమ్మనిశాన్తూలుండు మహీకాంతుం గనుంగొని సంతృప్తాంతరంగుండై
 యథాన్యాయంబుగ నర్ఘ్యం బొసంగి స్వాగతంబున నభినందించుటయు 322

క॥ అతడును బెద్దయెలుంగున నతు లర్పణచేసి హానినాధునితోడన్
 బ్రతిసంభాషణకుందిగి యతివిషయమదోషం గుళల మడుగం దొడఁగెన్, 323

ఉ॥ “సేమ మెనీకు? నీదు సుతశిష్యపగంపరకున్? ద్వనీయభా
 ర్యామణి కన్ని హోతు? నకు నందఱకుం గుళలంబై? తాపస
 గా? మణి! లోకపూజ్యపదకంజుడవొనినుఁ గాంచఁగల్గుటన్
 మామకమైన బీదనము మజ్జని సార్థకమయ్యె నియ్యెడన్” 324

వ॥ అనియిట్లు పక్షించి యారాక్షి పెద్దయుంబొద్దు విశ్రమించి సరిలంబులం
 గోలి ముహూర్తమురాచరితప్రజామండై 330

క॥ “సెలవిమ్మచనెద మామకనియమ్మన శోమహోత్త! నీ కదియేనిన్
 సలుపందగు పనియుండినఁ బెలుపుము నకలంబు నిపుడ తీర్చదఁగానన్” 330

వ॥ అనినవిని జమదగ్నియిట్లనియె. 331

తే॥ దేవతార్చనవేశయం దీపు నాదు నింటికరుడెంచి యేరితి నేగదయ్యె?
 అఖిలదేవమయుండగు నతిథిగాన నమణ ధ్యానితు వస్త్రనోగధముబోలె. 333

అ॥ కనుక మిగుల భక్తిగలిగెదానీమీయె ప్రితిగూడఁ దద్దఁ బద్దపెరిగె,
 లెమ్మ, మడుగుగట్టుకొ మ్మేనవడింతు భోజనంబొనర్చి పోదుగాని. 334

తే॥ బ్రాహ్మణుడో తీక్షణు ధూమ్రుడో పంచముండో యెకండోయగుఁగాక దానితో
 నేమియగును, 335

పైశ్చదేవాంతమందునవచ్చినట్టి డతిథియగు, నాతిథేయుల ననుపు దివికి” 335

వ॥ అనవుడు నమ్మహీపురందరుం డిట్లనియె, 336

క॥ “పందలకొలదిగమను నీయందఱు నానైదిట ల్లరామరనర! యె
 ట్లందఱు నోరులుతెలుచి కనం దగునని యొకడ భోజనం బొనరింతున్” 337

వ॥ అనినవిని వెండియు నద్ధరాబృందాగ్రం డిట్లనియె, 338

- కం॥ “వందలుకాదు సహస్రము బుండుగాక పడవల్లె, యోహోవృష! య
య్యందటకుం దగురీతిని విందునుగావించువాడ వేంచేయుఁ దిశకొ, 33౯
- ఉ॥ దమ్మిడియొద్దలేని నెఱతాపనుఁడెక్కడ, నింతమందికి
గమ్మనివంటకంబు నిడఁగల్గుటయొక్కడ, నంచు పెంచబో,
కిమ్మొదవేను గోరినదియెల్ల నొసంగ నె యున్నదిం” దటం
చమ్మని స్వాగ్రబద్ధమగు నావుమఱాపెఁ దదుర్విభక్తుకొ, 3౪౦
- కా॥ అంతకొ సంతసమొప్పు “వల్లె,, యని స్నానాదిక్రియ ల్దీర్చి ను
స్వాంతత్వంబున దైవత్వ పితృరా ట్నంతృప్తి గావించి భూ
కాంతుం డర్చితహవ్యవాహధరణీకృత్వాసి మారుచ్చుండె దా
బంతులీర్చి బుభుక్షి తాత్మసుభట వాశంబుతో నొక్కడకొ, 3౪౧
- ఉ॥ నివ్వెరపాటులోడ ధరణీధవసేనలు మారలెత్తి త
న్నవ్విధిఁ జూచుచుండ మని యావును డగ్గటి పూర్ణభక్తిమై
“వెవ్వరి కేపదార్థము లభిప్రములయ్యెడు, వారి కవ్వి యి
మ్మవ్వనొ!” యంచు వేడుటయు నమ్మెద నొక్క త్తణుంబులోపలకొ 3౪౨
- ఆ॥ పప్పుఁ బులునుఁ జేరుఁ బచ్చళ్లుఁ గూరలు దండిదండివైన పిండివంట
లావరించి చుట్టునలర నాకామలో రాజనాలయన్త రాసు లీ నె, 3౪౩
- కం॥ ఈనిన యన్నపురాసులు తానును దనసేవకులును దనివిసవఁగ బ
హ్వనందమునఁ బసాపడి భూనాగుం డావువైన బుద్ధిం బెట్టెకొ, 3౪౪
- కం॥ పెట్టి జమదగ్నిమునిఁగని యిట్టనియె, “మునిప్రకాండ! యీధేనువు మీ
యట్టి తుమానిగులుండెడి కట్టడికానల వసింపఁగాఁదగ దరయకొ, 3౪౫
- ఆ॥ కాన నాకొసంగు, దీనిమహత్తచే సంస్కరించుకొందుఁ జట్టములను,
బమ్మగట్టుపనిని బ్రజలకుఁ దప్పింతు, గెలుతు దుర్గగాతిబలవదలుల, 3౪౬
- ఉ॥ ఈవిధిఁజేయ నచ్చు యశ మిందును నందును నీకు, శ్రేయమా”
నావుడు “హోమధేనువిది, నా కిది యొక్కడె యుండె, నందు నా
జీవసమాన, మెల్లపునుఁ జేయుచునుండుదుఁ బూజదీని కె
ట్టినలె, నడగ” కంచుముని యిట్లు వచింప మహీశ్వరుం డనుకొ 3౪౭
- తే॥ “ఏను దీనికిఁగాను నీకిత్తుఁ బట్టు శతసహస్రము లావు లోక్షితిసురేంద్ర!
అదియునుంగాక యరసి నీవడిగినంత విత్త మొసఁగుటకుండుగాడ పెనుకడియ” 3౪౮
- న॥ అనినవిని జమదగ్ని మరల నిట్లనియె, 3౪౯

- అ॥ “చనదు విక్రియింప సామాన్యమాగోవె, అగును హోమధేను వందునిద్ది
ఇట్టిమహిమతోడ నెనఁగుచుండినయది, అట్టిదాని నెట్లు లబ్ధిఁకొందు? 3౧౦
- క॥ మోహితుడై యేడ్విజుఁడు ధనేహమెయిత్ గోవు విక్రియింపెడినో యా
సాహసీకుండు కరం బుత్సాహంబున నన్దుఁజూచు జననిని గూడక, 3౧౧
- క॥ కలుద్రావు బ్రాహ్మణునకుఁ బలుపాపముల్పిత్తమందు, బ్రహ్మఘ్నునకుఁ
గలదది, గోవికేతకు నొలయ దదేధర్మశాస్త్ర మొగిల గనుఁగొనక” 3౧౨
- ప॥ అనవుడు సహస్రార్జునుండు వెండియునిట్లనియె. 3౧౩
- అ॥ “చంచుమాటతోడ మదధీనఁ జేయవేక బలిమిమై హరింపఁ గలిగియుంటి,
కాన నెందుకంతకష్టంబు చంచితనంబుతోన యిమ్ము నాకు దీని” 3౧౪
- చ॥ అనిన మునీంద్రుఁ డాగ్రహము నాఁగక “యస్త్రము తెండు తెండు తెం”
డనుచుఁ దటాబునం దనదు నాస్త్రరణంబుననుండి లేచుచుక
జనపతి చిత్తవేదులగు నైనకు లాయుధహీనుడైన య
మ్మని నిశితాయుధంబులను మొత్తి గతానువుఁజేసి రక్కా! 3౧౫
- ఉ॥ ఆయన యట్లు చంపఁబడ నంగన నైఁబడి యేడ్చుచుక సుత
జ్ఞాయుధసంహతాంగయి యాయువుచెల్లమి నెట్లుఁ బ్రాణముల్
పాయనిదయ్యె, నంతటను వార్ధిపుఁ డావును ద్రాశ్వఁగట్టి యా
త్రియపురంబుఁ జేర్చుఁ బ్రయత్నించుడు నయ్యది కోరిధయై క్తయై 3౧౬
- క॥ హతుఁడగు జమదగ్నింగని యతికరుణముగాను పాప కంభా'యనుచుక
గులికెత్తి యజుచుటయుఁ దద్విరతాస్థబింబునుండి వేలును లక్షల్ 3౧౭
- తే॥ అపరయమకింకరులునాఁగ వాస్తసంస్పృత వివిధాయుధులగు పులిందయననాదు
లుదృఢంబుండి “యేమాజ్ఞయొనఁగె”దనుచు నాదరంబున నయ్యపు నడుగుటయును 3౧౮
- చ॥ అదియనె “హైహయేశుబల మంతము సేయు”డటంచు, నంత వా
రొదవెడియాగ్రహంబుమెయి నుక్తవిధంబున నాచరింపఁగా
మొదలిడి, రథ్న తదృటులముందర నిల్వ నె లేకపోయె న
య్యెదిరిబలంబు, లింక రణమేమియొనర్చెద రట్టిభీరువుల్, 3౧౯
- అ॥ అట్లు బలము భగ్న మగుటయు నాహైహయేశుఁగూర్చి మంత్రుఁ లిట్లులనిరి,
“బ్రహ్మబుషినిదుర్గించి పాపానకొడిగట్టి తదికతముగఁ దేజ మంతరించె, 3౨౦
- ఉ॥ కావునఁ దత్కుమారకుండు గండరగండఁడు రాముఁడతఁ డీ
కేవలరాకమున్న చని గీమునుజేరుము, వచ్చెనేని నిక 3౨౧

దా వధియింపజూచు, నిది తథ్యము, గిడ్డిని బల్మిమైన గొం

పోవగ నెంతుకాని యది బొత్తిగ సాధ్యముగానిచెయ్యకున్,

3౬౧

అ॥ సృష్టిగూడ స్వయము చేసెడిగావున నది కత్తిరూప యగును భూప! "

అనుటయును నతండు హతనైత్యుడను నాటఁ గరము భీతుడగుచు నరిగెఁబురికి.

—* స హ సా బ్బ న న ధ. *—

తే॥ అంతలోపలఁ గందమాలాదికములఁ దీసికొని రాముఁ డగ్రిజత్రితయసహితుఁ

డగుచు నరుదెంచి సరవి నయ్యాశ్రయమున కెదుటఁబడినట్టిమునులతో నిట్టులనియె,

సీ॥ “హనుగొట్టాడు చిప్పగిదినున్నది యస్త్రదావాస మేలాతో యార్యులార!

తురకదూదేకు లెందులకు రావలసె నీహావనభూమి భూదేవులార!

తాలు అప్పులు వైచి తూలఁజేసిరి ధేను వెనదిచేత మునీంద్రిలార!

మనులుఁ దల్కొంతలు మొగములువాయంగ వాపోవఁ గతమేమి బాపలార?

ఎచటనున్నాఁడు మాతండ్రి! ఏదితల్లి? ఎంతయునుజేయ నేనురా నెదురువచ్చు

నామె యేమిటి కీదనం బాలసిం చె! అతయును వేగ నాజ్ఞయిం డనఘులార!” 3౬౪

కం॥ అనవుడు నాబడదారులు కనులక బాష్పములు గర్మముగా వందురుచున్

కనినది కనినటు నుడివిరి చెఁడెఱిసహస్రార్జునాఖ్యు చేష్టితమెల్లక,

3౬౫

కం॥ అతం దదవ్యతాంతం బంతయుఁ భిక్షుగట్లు వీనులందునఁ బడుడున్

గొంతవడి చేప్తుడిగి యనంతంబగువంత రాము నగ్రిజులెల్లక

3౬౬

తే॥ శస్త్రఖండితదేహుడై త్థృతలమున మడిసిపడియున్న జనకు నక్కడనెయున్న

తృతసమస్తాంగిఁ బ్రాణశేషము వ్యధార్ద్రజననిఁ గనఁగొని సుచిగుంబుఁ బనివిపనివి 3౬౭

కం॥ వేదోదితవిధి శవదహనాదిక్రియలెల్ల బరిపి యటుతరువాత్

మేదిగ గుంటం దీసి తిలోదకములువిడిచిగచట నొగి నిఁజిత్తుకన్.

3౬౮

చం॥ అటనొకకొంతమందిమును లస్త్రభృదగ్రిణి రాముఁ గాంచి “యే

మిటికనియావు ప్రేతయగు మీపత కీపు జలాంబలిక నయో

త్కట!” యని మాటిమాటికనఁ దల్లిమెయింగల కత్తిదెబ్బల

న్నిటి గణియించి యాతఁడను నిశ్వసనం బొకమాటుతీసి తాన్,

3౬౯

కం॥ “నలొంబలి యా కుండుట కొలసినకత మెదియనిన మాకొట్టుడు నేఁ

దెలియఁబఱతు నిరాబారులు! నిశ్చయపఱచుకొనినరూపున మీకున్,

3౭౦

కట॥ అపరాధగుణవిహీనమృత మత్తిత తుత్రియం దిసీయనఁ దుంఁచెకన్,

విసదీతముగ వుదంబావపు విరువదియొక్కకత్తివాటులు గాంచెకన్.

3౭౦

చ॥ అక్కారణంబునంజేసి

320

కరి॥ ఇకవదియొకపరు లేతదర నిఃశ్చత్రియముజేయఁ దలఁపడనేనిక

గురుపితృమాతృవధాదుల దొరసేది యప్పాపమొందుదును నిక్కముగక॥ 321

ఉ॥ కావున వానిసేతుఁ బెరకుత్రియవంశ్యులనెత్తుఁ దెచ్చి నే

వావిరి నింపువాడఁ బితృవార్యుచితంబగు నీఘనావటం,

వీవిధి రక్తధారలన యే నితృతగ్గుణ మాచరింతుఁగా

నీ విడువక జలాంజలుల సేమియునేని యనుడు మీరికక॥ 323

చ॥ అనియిట్లు వక్కాణించుటయు భయంకరంబగు తత్ప్రతిజ్ఞ నాకర్ణించి విస్మయంబందుచు దపోధను లొకించుకయుం బలుక నేరక యూరకుండిరి. సూతకనివృత్త్యంతరంబున రాముం డమర్షసహితుండై కఱిగొడ్డంట భుజం బలంకరించి ధనుర్భాణ ధరులును బద్ధిగోధాగ్రైత్రాణులునునగు శబరపులిందతురుష్కబలంబులతో మాహిష్టతీపురంబున కభిముఖుండై చూటయుఁ దత్సమాచారంబువిని యర్జునుడును బరమసంతోషంబున దేవాసురోపములగు నానావిధయోగులతో నెదురునడచె. అత నయ్యుభయ సైన్యంబులను బలుకయ్యంబు ప్రవర్తించుటయు,

324

క॥ ఆహైహయ సైన్యంబుల నాహవదోహలతఁబట్టి యప్రబలంబుల

వే నరియించెను, బ్రహ్మదోహంబున వారిలేజె తొలఁగె నికేమా, 325

ఉ॥ చాలఁ దొకండుగూడ రిపుసమృద్ధిమందున నిచ్చి పౌరుష

శ్రీలనుజూప, నంపగమి ఛిన్నకశేబరుడౌచుఁ బెక్కు ర

య్యాలనుఁ బాసిపోదొడఁగి, రయ్యదికాంచి సహస్రబాహుఁ డు

ద్యౌలరుదన్వితుండగుచు వేగ స్వచాపము నెక్కు వెట్టఁగక॥ 326

ఆ॥ తలచి యెంతసేపు కంటాలుపడినను నలవిగాకపోయె నకట! యతని,

కూరకుండకంత నొరనుండి నిద్దంబుఁ బెలుకుటకును బూర్ణి జరిపె మరల, 327

చ॥ అదియు నశక్యమయ్యెను దదాస్యము వెల్వెలుఁబాటుచుండఁగా,

నిదియునుగాక రావణు జయింపఁగ నాతని కూర్చయైన వెక

గదయును బాటి నేలబడె, నర్చద పెద్దప్రవాహ మాపి ముక

ముదమును గూర్చియున్న కరము ల్పదిహాలుగుగూడ నెంతయుక॥ 328

క॥ గడగడ వడఁకం దొడఁగుచు నడివముదాల్చుఁగ నశక్తమయ్యెను, నటు ల

య్యెడయని దివ్యాస్త్రములును నెడఁదను స్ఫురియింపల, విధి సేవనవలయుక॥

- అ॥ ఇంతలోనరాముఁ డెంతయుఁ గినుకమై నమృహీకుఁ గనియనరుగుదెంచి
బుజమునుండి పరశువును లేవనెత్తుచు బిట్టునిష్ఠురముగఁ దిట్టితిట్టి 3౮౦
- తే॥ “హైహయాధిప! యేవిరా యస్మదీయ జనకునఱకినహస్తంబు” లకుచు నడుగ
బ్రహ్మలేజోహతుండౌటఁ బలుకఁడయ్యెఁ జిత్తరువులోని పృథివినా నుత్తరంబు,
క॥ పదపడి తద్భుజకానన మదయుండై మాటిమాటి కదలించుచుఁ ద
త్పదరపయోగదత్తుఁడు మొదలంటఁగనఱకి తలయు మొగి ఖండించెక, 3౮౧
- క॥ ఖండించి యమ్మెయిం బ్రతిఖండనముననుండి పెచ్చు కాఁజేడి నెత్తికొ
గుండలకుఁబట్టె దనచెయితుండియ యవ్వీరుఁ డెంతయుగ్రుండొ కనుఁజీ, 3౮౨
- తే॥ పట్టి యా కుండలన్నింటి పదిలముగను మ్లేచ్ఛబుభక్తి శిరములమీఁదఁ బెట్టి
తనదునాజ్ఞ పృతిక్షీంచు తద్భటారి నీక్షణముచేసి వేర్వేల నిట్టులనియె, 3౮౩
- తే॥ “హటకేశ్వరమున నస్మదగ్రజనులు తృప్తిరొక్కగ ర్తముం బిత్తుకగృహార్థ,
మప్పరిప్లుతమైయున్న యట్టిదానఁ బోయఁ డీగర్తముం గొనిపోయి మీరు, 3౮౪
- తే॥ దీనితోడను మాతండ్రి కేను స్వయము తర్పణముచేయనలయును దద్దభక్తి,
దీనితోడన మత్పితృదేవతల ఋణంబు తీర్పంగవలయు నిజంబుగాను” 3౮౫
- ♦ పరశురామకృత మహిదానపూర్వక సముద్రావసరణము. ♦—
- క॥ అనియిటు లాబ్ధాపించుడుఁ గొని హైహయరక్తపూర్ణకుంభంబుల వా
రసంబగు పితృగర్తకుఁ జని యటఁ బడఁబోసి రధకసంభృచయుతులై, 3౮౬
- అ॥ పరశురాముడంతఁ బనివిని యూరూరు చంప మొదలుపెట్టె తీత్రియులను,
తరుణజనులఁబట్టి తలుగుటయే కాక విడువఁడయ్యె బాలు వృద్ధుఁగూడ, 3౮౭
- తే॥ పట్టణంబులు గామము లుల్లియలును సందుగొందులు శోధించి నరిగనతఁడు
కుక్షినున్నట్టి శిశువులంగూడఁబట్టి పరశుధారకు బలిసేయఁ బాలుపడియె,
ఉ॥ తీత్రియవంశజాతులను సాహసమాని స్వయంబ చంపుచుక
తీత్రియశార్వకర్తులను నైశ్యముచే సమయింపఁజేయుచుక
బాత్రీలునిండ రక్తమును బట్టి యదేవిధిఁ బట్టఁజేసి నిఁ
తీత్రియముంబొనర్చు దనతీత్రియ ధాత్రీజను ల్నుతింపఁగక, 3౮౮
- అ॥ అట్లుచంపఁబడిన యవ్వారి నెత్తుటఁ బైత్తుకావటంబు భరితమగుడు
దానమునిగి సలిపదర్శాపసవ్యుడై స్వపితృతర్పణంబు సల్పెనతఁడు, 3౮౯
- అ॥ అంత నశ్వమేధయాగముం గావించి యొసఁగెఁ బుడమియంతయును ద్విజారి,
“కొకఁడె యధిపుఁడగుట యుత్తిమ, మటుగాన నస్మదవని నుండ” కనిరి వారు,

కం॥ ఆయనయును “మంచిది” యని వే యంబుడిఁ జేరఁబోయి వినిచి సమస్తం

“బోయట్టి! జరుగు మవలకు, నాయనికికిఁ దగినభూమి నాకిడి చేగఁ, 3౯3

వ॥ మదు కృపాకారం బొనరింపవేని యాగ్నేయాస్త్రంబున నిన్ను శోషింపఁ జేతు” ననుటయు సముద్రింపు భయసంకులుండై యమ్మహాత్మునికి వలసినంత నేలయొ సంగి యవలకుఁబరిగె. అంత నాతం డంద వనించి పితృవధ ననుస్మరింపుచుం దపంబుచేసె. మ్లేచ్చశబరపులిందులు తనాజ్ఞం బగ్వతంబు లాశ్రయించిరి. 3౯౪

—† రా మ హా దో త్ప త్తి. †—

తే॥ అంత నిఁకూత్రియంబగు నవనిమ నెడి కుత్రిణు లాప్రిహ్లాణులవల్ల సంతంగనడు

క్షేత్రజుల్ల త్రియులువోలె తీరిని మఱల నేలఁదొడఁగిరి దాపృ యేపడఁచి, 3౯౫
చ॥ తిదుపరి బ్రాహ్మణు ల్పని యుదంతము సాంతముఁ జెప్పి రామునో

రుదితము నేయుచుకొ “ద్విషదరుంతుద! పౌరుషమున్నఁ గర్మస్తుఱ్ఱ

జదుపుము కుత్రియాధముల, త్వాపలి నసృదధీఁజేయు” నా

సుదితమహాక్రుగుండయి భృగుద్యహుఁ డష్ట పులింద సేసతోక 3౯౬

వ॥ కదలి పుడమియెల్లంగలయందరిగి సకలకుత్రియులనుసంహరించి తద్రీక్తంబున గుంటంబూరించి వాజిమేధంబున మగుడ భూమి యంతయు బ్రాహ్మణుల కర్పించి వారి చే నిర్వాసితుండై యుదధిసన్నిధి వసియించె. అట్లు త్రిస్సస్తవారంబులు ధాతీయంత యునిఁకూత్రి యంబొనరించి బ్రాహ్మణులవశంబుచేసి యధిరంబునం బితరుల సంతృప్తిపఱచి పృథ్విజ్ఞ నెఱవేర్చుకొనుటయు నాకాశమార్గంబునుండి 3౯౭

ఈ॥ “రామ! విరామమానుమిత, రక్తమునకొ మముఁ దృప్తిచేసితి,

వీమెయిఁ జేసియుండఁచెనీ పితృగర్త మర క్తదోషమై

రామహృదంబునాఁగ భువి రాణవహించుచు శాస్త్రధృక్పజ్జన

స్తోమము నశ్వమేధఫలధూర్వహులం బొనరింపఁగల్గెడికొ” 3౯౮

కం॥ అనియిటు పితరులు వలుకుడు వినిరాముఁడు తొంటియలుక విడిచినవాండై

ఘనమగు తప మొనరించుచు మనెఁ దద్ధృదతీరమంద మహిమాన్వితుండై. 3౯౯

ఆ॥ కాన శస్త్రవహ్నిగరశౌచికములచే మరణమొందినట్టి మానవులకు

యత్తు పూర్వకముగ నాత్మజా ల్పని భక్తి శాస్త్రధర్మముచట సలుపవలయు. ౪౦౦

కం॥ ఎవఁడటఁ బితృపక్షంబునఁ భువనంబుల నేని తృప్తిపొందించును వాఁ

డవు నాపితరుల కన్యఁబడు, నివసించును వారలుండు నిలయంబునఁ దాకొ. ౪౦౧

—! కొ ర్తి కే యో త్ప త్తి !—

- ఆ॥ అప్రకారమునన గుటు. గాత్తి నేయుచే వలంబడినట్టి వజ్రముండు,
అది రింబునందు హతిముననించుముక వార కాభిధాన పుర్యవరుని, ౪౦౨
- చ॥ అదియెబిభంబుగా నచటి నచ్చజలావృతముడ మొందు పు
వృధనుయియుడు, నెట్టియు పదావనిర్మిత, అందు స్నానులై
నదమలభక్తి నెవ్వరిల క్షిమిగొల్తురు వారు భూమిపై
కొదవనగాది య్యావల కొలి నొసర్చు కొలకొలంగెడికె, ౪౦౩
- చ॥ అనియుట్లువచింగుటయు మహర్షులు ౪౦౪
- క॥ ఏక్కాలంబునవచ్చెను ఇక్కడ స్కృతునసామి యాశక్తిని దా ?
ఇక్కడి వదలుకొనుటల దాక్కతమెడి? కింప్రభావ యది? యని యడుగె॥ ౪౦౫
- చ॥ అగుండిట్లనియె, ౪౦౬
- క॥ ముందుపాఠజ్ఞానవర్మక బంధుకులను సర్వభోకభయముడున్న యీ
పండితుల దాగకాముని డెంగును నాయుండుమండె నిల బ్రదుకెడి ౪౦౭
- క॥ వాడు ప్రభుబ్లుండగు పట్టువలన దనను నత హతుండగులించి నెద్దకాల
ముగ్రతపమాచరించి నయ్యుగ్రుంగూర్చి పగ్గములడించు గోకగ్లపగ్గతమున, ౪౦౮
- క॥ మదిని వాక్కువల గడుధ్యాయమానుడగును స్థలంబగువూశోపహాగములన
వివిధవైచేద్యములను గా వేయియేండ్లు పరిచరించి తిరిగిద్రాది పరమశివుని ౪౦౯
- చ॥ సంతోషముపడకుంటకు నెంతయుం జింతించి యంత నీరువులను మేద
కుంతంబున ఖండించి రవంతయు శంకింప కాశ్రయాశములొనకె ౪౧౦
- ఆ॥ నైల్లెదొడంగుటయును నెల్లయాబోతునై నఖిలకణావాధుండగుచు కూరి
దర్శనంబొసంగి తాగనాదంబు నెల్లదొలనింప చిట్టులనియె, ౪౧౧
- క॥ ఓహోతారక! సంతసించిని నీయున్యోగ్యవైచిత్రికె
జేహం బాదిహధర్మసాధనము, గానిం తెండి నీస్తాగ్నిలో
'స్వాహ' యంచుట రేలవ్రేల్చెదవు? నీస్వాంతంబునందున్న య
య్యాహంజెప్పు మొసంగునాడ, వలసిం కీసాహస్రప్రకీయాద ౪౧౨
- చ॥ అనియుటు లుచ్చరించుటయు నర్థమజుంగు 'మహాప్రభా! ౪౧౩
యన నను యుష్మదన్యసురపుంగవులెవ్వరు నెల్లకుండునా

ద్వనను ననుగ్రహింపు' మనః "బొమ్మటులయ్యెడు" వంచు చేవుఁ దొ

య్యనజనె, నంతరక్కసుఁడు హస్త మునొందుచు నేగి యింటికిఁ

౪౧౩

తే॥ పొలసుదిండిబలంబులఁ బ్రోగుచేసి దురముజరుపుటకై సురపురికినరిగె

వేయియేడులగడుపుతో నేలుపులకు వారలకు ఘోర మైనట్టి పోగునరిగె

౪౧౪

తే॥ అయ్యనిని చేసిక స్వేల్పు నక్కటికమునను సురద్విపులకు జయమును మరాఁ

కవజయంబును సంసిద్ధమయ్యె నిత్య శక్తి కాయమున నై యుపాయముల నెనుకెరంగె

సే॥ కొటకొమ్మలమీదఁ బాటించియెద్దింపి రుక్మశుభ్రంగు లమ్మక్క! యనఁగ

గుదెలిస్పకట్టులగుదెలు పెల్లదలును సంసిద్ధపఱచి వాలనన్ని

బల్లెంబు గీఁటెలుం బ్రాసకుంతంబులు నిర్మించి రెన్నియేనియును మగుడ,

శేకటకుంబరపద్మసంజ్ఞలంకలువారు పూహంబులం బన్ని మాహమెయిని

నూలుకొల్పిరి యంత్రము ల్పూతనముగ, దెట్టిచెడలేక యుండంగ భీషికలను

జనరిచిరి మోసములు కూటయొడములును, నగిసి నే నీమియో యింద్రజాలములును

తే॥ క్రొత్తయోధులఁగూడ నాయత్తపఱచి, నధిక సాటికినవియింప నాత్మగత

చేసి యసుగులపచుయించు చిత్రకృతుల నన్నిటిండాచు జరిపిరి యామరవరులు

౪౧౬

తే॥ అట్టులయ్యెను విజయమ్ము నందశక్తి ప్పగీక్తితులై గాతు సులవలన

అంత భయభీతుడగుచు నయ్యురవాసుఁడెరియుఁదోపక పరుఁడోనట్టులనిగెను

౪౦౮ "దినదినమును వాచన్నతి! దనుజులచే విజితుడనయి తలఁతుచునున్నా

నని నెట్టెటు సదుపాయము లొనరించుచునుంటి నట్లయోగుమనుటకిఁ

౪౧౭

అ॥ కాన చేన జయముగల్గెడినో నాకు దాని నీదుబుద్ధి దగిననీతి

యోజనంబొనర్చు మోసురాచార్య! నీయ? నునిగిరితింబు భృశముజగతి" ౪౨౦

౪౦౮ అనవుడు గివ్వతి సుచిగము మనమున యోజించి కలునుమాగ్గము సరిగఁ

దనకుం బొడకట్టుటయును సునహస్త ముతోడ నింద్రుఁడని యిట్లునియెక ౪౨౧

౪౦౯ " నేనొకసదుపాయంబును మానసమునఁగింటి కనుము మనపగతుక న

ద్దానంచేసి జయింపఁగదా నామావధూమిలోన నవలీల మెయిక ౪౨౨

౪౨౨

ఉ॥ ఎప్పుడు తారకుండు ప్రపంచేకుభజించి నరంబువేఁడెనో

యప్పుడుపల్కె సారెకుఁ దదంఘులవ్రారి శివా! " త్వదవ్యతి

యొప్పెడివాసవాదిసురయోధులుగూడ నమక రహోర్విఁ దా

మెప్పటికిఁ జయింపనటు నీవు విధింపు, మటంచుఁ గావునక ౪౨౩

౪౨౩

కం॥ తనకిప్పుని దానెన్నడు నని దునుమడు కూలపాణి యంభోధరవా

నాన ! వివశ్యక్షుచుయైనను దనపెట్టినదానినెవడు తాఖండించుకొ

౪౨౪

మ॥ “యోవైపితాసపుత్ర”యని శ్రుతికలరు కావున వలిమలయల్లుండ వానికధిపం
గలపుత్రుం బుట్టించెడి, నాతనిసేనాధిపత్యంబున దైత్యులతో సమరంబునకు దిగితిమని
జయంబునొందెద, మియ్యదియ యుపాయంబు నాలోచించితి, దీనికిమించినది వేటిందు
గానంబడ” దం యిట్లుపక్కాటించుటయు సర్వదేవగణంబులతోడను సమవేతుండై
పాకశాసనుండు తురంగవాస్తు కుటంగటకుంజని వినయావనతుండగుదు నిట్లునయి, ౪౨౫

కం॥ “కొడుకుంబడయుటకుంగార గడంగు మృదాసిప్రియా ! ముఖంబుగ నేనా

బుడుతిం బడవాలుంగా నిడుకొని చానవులమీది కేగి జయింతుకొ

౪౨౬

చం॥ విజయమునొందజాలవిడ వేటువిధంబున రాక్షసానిహో

నిజముగ, నంచు నూత్మకతి నిర్దరవంత్రి వచించె “నాన్ వృష

ధ్వజుడొ “త్వచ్చీస్సతాగ్రమును దప్పుకత్తిగ్చద బా” మృటంచు దా

నలతగిరింద్రమంగమున రాణ గిరింద్రతనూజ సంతయున్

౪౨౭

కం॥ కనునల్లల లేనగవుల గోయాటల బొమ్మముడుల కొలిపించి తగక

ననవిల్లునకి దిగి నెగపనియంతయు నుజుచె నానివగ్గ యదేమా,

౪౨౮

ఉ॥ క్రవ్యసహస్రమ్ములు స్వీయమలడు మేషపుట్టులకొ

వేవ్యసహసానాదులను దృష్టినిజించునుంటయున్ సురల

క్రవ్యభగ్నగ్రంథ్యుడయి క్రాంతి తారకువల్లనుండి గా

భవ్యధనోర్ధ్వ యుండ తొలకటన గుమిగుడినవారల్ల వెనన్

౪౨౯

కం॥ “తనిపిసంగి మహామైధుననకెల్పుచే పేసె ధున్జట, నుదవిన్

మనపని యెనరుపదలపడక, నుదముపదా డటక యున్నశ్రమ మెటిగింపన్

మ॥ చిన్నకైలాసము చుంతనంబున సతిసంయుక్తుండైయున్న యా

౪౩౦

యనసామిప్యములోన నేబడుడ” మం నాతియొడించి చ

య్యన దేవతలు బహేంద్రులెంచ నటకున్ వ్యగ్రాత్మతంజోన క

న్ది నవారింపెను వారి “రాకుం” డనుచున్ మృత్యుపాతంబుగన్,

౪౩౧

కా॥ “ఏకాంతంబు నున్నవాడు ప్రమధాగ్గిగుండు శర్వాణితో,

నూకే యున్నుడొ బోనశక్య” నని యిమ్మాడ్కిన్ “వారింప గా

“నేకార్యమును నున్నవాడొ హరుఁ డీవీక్షించిర ” మృంచుఁ ద

న్నాకివృహము వాయు సంతిపురికి న్నంపించె నత్యాకృతన్, ౪౩౨

ఆ॥ అంతగంధవాహుఁ డరిగెను రాశశేఖరుఁడు హైమవతిని గలసేమలన్

అతిగభ్రష్టమైన యానందవార్ధిలో నోలబాసు చొంగిటి నున్నకడకు,

వ॥ అబ్బంగినరిగి ౪౩౪

క॥ స్థానమృతమగు వీర్యము యోనిబడక పూర్వమునన యొక్కించుక దూ

రానను దత్వపమానుఁడు కానంబడుటయు శివుండు కడులజ్జితుఁడై, ౪౩౫

ఆ॥ తత్తః ఇంబునంద తరిమంబుపైనుండి శేచఁ డ్రెయి యత్ప్రేమ “తన” కనఁ

తేచి, విసమితాంగుఁడై చొక్కచాళ్ల నున్న పవనుఁడొచి యుచితభంగ, ౪౩౬

ఉ॥ “ఏలరుదెంచితియ్య యిటు ? కల్లకరుం గుశలంబా ?” యుగన్

గాలియు నిట్లనుం “గుశల కాలమనోయిన, బేల నుద్దహి

కాలగర్భ ! పునః దగముగ్రతినివాలయు లందఱున్” విజ

క్రలను దార కాసురుని నెతులఁబెట్టి త్వదీయపన్యగన్

వ్రాలఁగ నేగుదరించి తలవాకిటనుండిన ప్రస్తుతంబునన్ ౪౩౭

తే॥ నంది లోనికి రానికె యుదజను నివారణము నేసినందున వారు గట్టు

చటియలం బడియున్నాన, నానినేగి పలుకరించుము వారల బహుపురుష! ౪౩౮

ఆ॥ ఊగడించి పంపి మారాజశేఖర ! ” యనిచించుటయును “తివిష్ణు

వదనుడగును హుంబు వాకిటనున్నట్టి యుల్లసురలఁబిలిచి యిట్టులనియు, ౪౩౯

ఆ॥ “తావక్కాకరణదక్షిణదైవ కుమారు నెనయదలచు నాదు నింద్రయంబు

తావుకలననాడి తాజఁజెయించునా వ్యక్తముగనొకఁడై వాయుబుభుఁ, ౪౪౦

క॥ శింగమునకుపకువచ్చి యుండు డి యాయుంధ్రియంబు క్షుభనముం నీ

యంగలిగితి దృశించిత్త, ఫలంబు ను నొందకుండుపగిదిని దీనిన్, ౪౪౧

ఉ॥ ఎక్కడనుండు శివుఁడూ ముచ్చందము ! విక భగవన్మునిగిల

డెక్కుదుశత్రువలకునేని యెయ్యదు హింసవాంతున్

గుక్కలఁదైనయట్టినులుఁ నొచ్చికనుండెను, బావకున్ చిహ్న

విక్కాని నీనింబుటకుఁ బాలెను జేసినొక, డట్లుగావునన్, ౪౪౨

ఆ॥ ప్రళయ కాలమొత్తుకతెలు ద్వాదశాంగప్రభం బహేళు మప్రత్యక్ష

నాధిపత్రమైన యస్మత్సవీర్యంబు నిడుతుం ‘దామ్య’ సునుగు నీతిహాను” ౪౪౩

ప॥ అనియిట్లువక్కాణించుటయు ననురనాగుం డన్నర బ్రకంపించి “యియ్యది భరింపు” ననియొడ్డాపించె, నంత నరం దాస్యంబును జూచుటయు హనుండునంగబాణ పూడిదితుండై కనకతియగు పార్వతిం దలంచుకొనుమఱ బరమానందంబున నింద్రియం బందువనలే, నయ్యన్ని కల్పాన్ని సద్వశంబగు నద్వానిబే దవ్యామామగ్నై నవిస్తరంబగు శరస్తంబంబున నుండుటయు సంతతాన యటునిటు భ్రమించుమఱ గృత్తి కాభిధానలై న మునులభాగ్య లాగును నచటి కేతెంచుటయు వారలంగనుకొని యింద్రుండు నరక

అ॥ ఇది త్రినేత్రువీర్య విభయానాగ! మీ కనుదనంబు ను మనుషవలయు

దవయుం డొక్కడెందు దొడరాక్కప్రభుఁ డొట్టి విమ్ముఁ దల్లులట్టుచూచు”

— • స్కందీయాపితన క్తి మాహాత్మ్యము • —

ప॥ అనియిటులానలిచ్చుటయు నివ్వనగాస్యలు మాలికాగ్నిహా

మక నెవ యాచరింపనగు యూర్తిని నయ్యక యాచరింమిమి

గొనకొని తిచ్చిచేంజ్చియిము, గూరమఱచేంచుచునా

దెవమున ద్వాదశార్కననాన్త ప్తి కుమారకుఁ డొక్కడేర్పడెక

౪౪౬

అ॥ కలిగి కింపు కాపుకాపు నాకుండుదా నుండునగును

స్తవ్యమిచ్చునామాదత్తిమీషమునగు నుగి గృబంబు కూడిరమగు

౪౪౭

అ॥ కెరభివుండ నచ్చు మట్కప్పు కేకలంబున విజ్ఞానాగమ ద్వాదశభుజనేత్రు

పగుచు జేలువేల నందెత్తవ్యంబు ప్రతే లిల నుగుతుగుటగుమనుచు

౪౪౮

ప॥ అయ్యవనలంబు

౪౪౯

శీ॥ వేరెత్తన మునుమున్న వేరెడివొందగునొక బసవనైన నభాగ్యకము

నెదవెచ్చునలగామి మోకెంప మెనువెంట గుంబులచెలెగూడి గరుడిమీడి

దామరమాలి యాచరివాతి, బలకెం దె నందెచ్చి బలుకులుతువఁగూడి

వెల్లగొనక్కియూ కనుకను నువలెచి వేగెట్టికొరమున వెలచెత్తోడ

కక్క వేలుపులు ను కమలచంద్రవతో కొకరివేతు నొక్కటి గనెవచ్చు

నిచ్చులును మఱయు నానూయిలెల్లం దట్లువనుకు నెం దెగటకుఁ జొరలెద ననగలం

ప॥ అట్లు నమలకులగు నవ్యాంబు

౪౫౦

శీ॥ చిత్రాంగదుం డొట్టి శ్రేష్ఠగంధర్వులు పొడొ మృదురాగదమాశిము

పితామృదంగ నిర్వాణంబునెయిమరి గూడిది మగతొనకొటుల్లె

గంధాముఖానుగో గునుసేనుంబుల్యరాశి వ్రాగ్గంపు కుభిసానాంబు

“శివ! శివమొసంగు మీశకువున” కనిభక్తి వేడిరి పరమేశు విబుధవరులు

నవ్యధిం గీతవాద్యవాత్యాభినయన మంగళాశిష్యప్రదానసంప్రార్థనముల

శిరవణస్థానమందున జరిగెనార యూర్జితంతాచ నపుడు పుత్రోత్సవంబు.

౪౫౨

చ॥ అంత

౪౫౩

అ॥ అమరవర్యులందఱాలోచనముఁజిసి పేరువెట్టిరవుడు పిల్లనకిని

శంభువీర్యచువని స్కందనమగుపైన జననమగుటఁజేసి స్కందుఁడనుచు.

౪౫౪

క॥ తదనంతరమున సకలత్రిదశచమూపత్యమున ధరిత్రీవిభుఁడ

ద్యువయఁబూఁ జెప్పచును వద్యదనున కభిషేచనంబు వాసి నొనర్చెన్

౪౫౫

చ॥ అట్లభిషేకించి

౪౫౬

సీ॥ నెమిలివారువ ముందు నీ వెక్కిరియగునుం చిచ్చె నంప్రేతి నయ్యాశ్వరుండు

ధాతయిడెం జిత్రదర్శనబగుశక్తి తారకుం దునుమాడి మీఱునునుచు

ఇంద్రుండు పేంద్రుండు నెలమి నివ్యాత్మంబు లర్పించి రనురుల నడచుచునుచు

దక్కటితెఱగంట్లు నక్ష్త్రాత్మకలుఁ గొన్ని యొసంగి రజేయత నొందుచునుచు

నట్టిసంగఁబడిన యాయాయి యుగ్ధాపకరణముల ధరుంచి క్రాంతభేది

యనిమిషులకుఁ గరము కనులపండువు నేసెన్, గనినయంత వారికడుపు నిండె, ౪౫౭

క॥ పదపడి యా నీనాని ముదమున దమయగ్రభాగమున నిడుకొని తి

త్త్రదివాలయవరులంబులు గడిలిరి శహస్రస్యముగను గినినంబునకున్,

౪౫౮

క॥ కదలిచనఁ వారకాసురుఁడనివిగముదితాంతరంగుడై త్వరితిముగ్ధ

ముదిసం బిటయనియెందుచు నెదురుచునెంద్రదశలకును నద్ధబలమునన్,

౪౫౯

అ॥ అంతఁ గోపవశత నారక్తనయనులొ సుగవరులకు నసురవరులతోడ

జరిగె ఘోరమైనసంగ్రామ చుచ్చుట, ననునె రంద్రు నిందుఁ జాలమంది,

౪౬౦

చ॥ తదుపరి తెల్లుమూలు కడుచివ్వుననుండిన తారకాసురున్

గదవమునందు నీకు సుగంధగరారన్ విందు, నెందఱాన్

జరిపెదో రాగదోయి యని చక్కికిఁబిల్చి పుహారయం బునన్

పదలెనుశక్తి వానియెడ ప్రయ్యలుచేసి చనం దఱాలునన్,

౪౬౧

తే॥ ప్రయ్యలొగించు చయ్యది వడిగఁబోయి పడఁ జనుత్కారపురవరపరిసరమున

వడియు నెత్తుకు నది యందుఁడినతో నుడసిపడఁ దారకుండును బుడమివైసరఁబ

క॥ పదపడి త్రిదిశగణంబులు ముదిలిహృదయులౌచు బంటుముహూములవే

ద్వేషమెచ్చు నొక యేగిరి త్రిదిశంబునకును శరీపతింగూడి వడిన్,

౪౬౩

ఉ॥ స్కంధుండు రక్తసిక్తమగు తత్పునుకైనివీసి తత్పురం

బందుననిల్పె నొక్కయెడ, నమ్మెయి వెండియు రత్నశృంగముక

దండలెల్లబ్రాహ్మణి స్థాపనజేసెను" నాఁగఁ గావసుభ

సందియమంది గొందముల సత్వర మిట్లు రమ్మనీపికెన్,

౪౬౪

మ త్తొకొకెల్ల "రత్నశృంగ మంచెలబలయు రాజసండియు వెండియుక

యాల్ని పూర్వముగా దృశ్యకృతహాటకుగ నతి మేమియో

నూత్ని సుసృష్టిచెయ్యఁగలసి నోదరుండయినట్టిపు

రత్న మెవ్వఁగొ విస్తరించి త్వరక వచింపు మహానతి!

౪౬౫

న॥ అయిట్లు వాక్రమ్మటయు నూతుగడిట్లనియె,

౪౬౬

క॥ ఎప్పుడు భూకంపము కడుగొప్పగఁ బ్రభవించె రాతకుని పాతముచే

నవ్వడలరత్నశృంగము చప్పనఁ జరియించె దనదుస్థానమువలనక,

౪౬౭

మ॥ అచలేంద్రుంటు సందలింతుటయు హాహా కామముబుట్టె నె

ప్తు చమత్కారపురవర్ధనుగు నిండ్లిక సందలించెక, మహా

రుచివీ ప్రంబగు మేడలెల్ల బడిగో రూపక్షయంబయ్యెఁ దె

క్కచలాదేవుల, కింకర గొంద బురమున్నాకాంతులై రప్పరిక

౪౬౮

మ॥ హతశేషు ల్బరువెత్తివచ్చి కింకర హాసాప! యేగురునీ

కృతిగావించితో బాధిమాని చెప్పుదా, నీము ల్బయింగూలుటన్

సుతపత్నీ పశుబంధుసంయంతముగా తోఁభించుచున్నా, మ

క్కరెన్ కాపమొసంగుమగటి మిదిగో క్కొ మిగిసిదుర్మతి!"

౪౬౯

న॥ అనినవిని కందుండిట్లనియె,

౪౭౦

అ॥ "కౌద్రమూర్తియైన రాక్షసాధముఁబట్టి జగముమేలుకొఱక వండినాడె,

గాని వేఱుధంగిఁగా, దట్లుగాన నన్ గడుఁ బ్రసన్నదృష్టి గాంచవలయు,

౪౭౧

ఉ॥ మాన్యులనాకు బ్రాహ్మణులు, మానుడు శోకము, పల్లయున్న యీ

ధన్యులెల్ల వెండియు సుధాపరిషిక్తత మన్మథుండ సా

మాన్యుముగం ద్యజింప, ననుమానముచక్కివసింపు, జేమయీ

కన్యఁడఁగాను, నేలనను నాఱడిపుచ్చెద రీ విధంబునన్,

౪౭౨

క॥ అదియె విధంబునఁ గుధరముఁ గడలకయుండంగ నెలుపఁగలవాడె నటం

చుదయించుభక్తి కైని గదలించి యారత్నశృంగఘనముఁగమునన్

౪౭౩

ధృతరాష్ట్రుడు మున్నగువారు హాటకేశ్వర తేత్రింబును దర్శించుట.

ఆ॥ అథలంబునాద యల ధృతరాష్ట్రుచే నిలువఁబడియె నొక్క లలితలింగ
మది సమీక్ష్యమాణమగుచో ననుంబులు గూపుమాయుఁ బ్రజకు రూఢముఁను.”

ప॥ అరియిట్లు వేసొకలింగంబుఁ జేర్చొనుటయు

౪౯౮

ఉ॥ “ఏసయంబునక వసుమతీశ్వరుఁడౌ ధృతరాష్ట్రుఁడచటక
భాసురలింగముక నిలిపె బాగుగఁజెప్ప నచాత్మ!” యంచుఁద

ద్యుసురవయ్య లద్గటయు బుద్ధి బృహస్పతికిక సమావేశై

భాసిలు రామవర్షణి యపారమునంబునఁ బొందు చిట్టనెక.

౪౯౯

చం॥ “పరఁగెను బూర్వయందు బలభద్రుని కొక్కతనూజ, యెంతయుక
సురుచిరమైన రూపమును శోభనలక్షణము ల్గరించి యా
హరివరమధ్య భానుపతియక శుభనామముతోఁ గ్రియంబునక
బెరిగి నివాహయోగ్యయు పీఠిజనింపఁగఁజేసెఁ దండ్రికిక.

౪౯౦

ఆ॥ పద్మనాభుతోడ బాగుగా యోజించి యాదవాగ్నిశ్వాఁ డక్కుమారి

నల సుయోధనునకు నర్థిసంగఁదా వాంఛఁజేసి యటకు వార్తసంపె.

౪౯౧

తే॥ అంత హస్తిననుండి ప్రయాణమయ్యె ద్వారవతి కల భీష్మదికారవారి

సంచసాంధవులుంగూడఁ బయనమైరి సపరివారంబుగా భాత్యసఖ్యమునను.

౪౯౨

మ॥ అటఁ బోవక భనధాన్యరాశియుతమా నానర్తదేశంబు నా

దట సర్వాఘనారంబు పుణ్యము జగత్ప్రియ్యార్జితఖ్యాతియా

నిటలాక్షోకము హాటకేశ్వరముఁ దన్నిష్ఠాఖిలంబుం దనం

తటఁదాఁ గానఁగనయ్యె నొయ్యనను వర్త్యంబందునక వారికిక.

౪౯౩

ప॥ అంత

౪౯౪

కం॥ పరిశుద్ధాంతఃకరణుఁడు కురువృద్ధుఁడు భీష్ముఁ డెల్లకొడుకులతోడక

బరివేష్టితుఁడైయుండిన నరపతి ధృతరాష్ట్రుఁగాంచి నగు చిట్టియెక.

౪౯౫

కం॥ “ఈయు త్తమప్రదేశం బోయాత్మజ! నేను సూచియుంటిని బూర్వం

చేయఁజునియు దీనిని డాయఁగ నెయింతుఁ బ్రజకుఁ దప్పక పల్నా!

౪౯౬

తే॥ ఇనట శ్రీవధపాతకం బెడలిసాడఁ గాన నొక యైదుదిసము లిక్కడవనిత

మఖిలతీర్థంబులును మునీంద్రాశ్రమములఁ గనుగొనంగల మీ హేతువుననుజేసి.”

౪౯౭

ప॥ అరియిట్లు వత్కాణింపుటయు దుర్యోధనాది సుతకేతంబులతోడం బోయి,

సీ॥ నాతాంబుపల్ల నీవారభత్తులైన జడదారిపిండుచే సంకులంబు
 బహుకుటుంబితులైన బ్రాహ్మణప్రవరుల మందిరంబులచేత మండితంబు
 నుచై స్వస్థంబుతో నొసరింపబడియెడి వేదఘోషముతోడ విలసితంబు
 హోమధూమవ్యాప్తి శ్యామలీకృతములౌ నవనీరుహములతోనన్వితంబు
 బరుగులెత్తుచుండు బహువిధ కీర్తామృగములగములచే బ్రకాశితంబు
 వై యొసంగుటట్టి యాత్మేంద్రియందున విడిచి వంధస్వపతి వేడ్కమీల,
 న॥ పదపడి యుపగ్రవభయంబున స్వస్థైశ్యంబు నివారింపజేసి

౪౯౯
 ౫౦౦

సీ॥ దుశ్శృంగుండొట్టి ఘోరీగ్రంథలితులై శోభించు నూర్వరుసుకులతోడ
 ధర్మజ భీమ పార్థ వరుల సహదేవ నాములౌ పంచపాక్షవులతోడ
 భీష్మబాహ్లికులొది పునుకీర్తులైపట్టి గణనీయ కురువృద్ధగణముతోడ
 సహజదుర్భరీత సాహాయ్య మొనరించు శకునిరాక్షయాది సఖులతోడ
 రహితపరివారముగఁ దన్ను నమణించుచు నితరసానుతన్వప బంధుహితులతోడ
 లలిని దక్షిణీపుంజయంబు గలయఁదిగె రాజరాజగు నా భృతరాష్ట్రస్వపతి. ౫౦౧
 ౮॥ పృథివీలైన యాస్పపాలనలంద తాత్కేత్రీయనఁ జరించి చేసికంత
 సకలసర్వకృతులు శ్రీధృతిశయపూతహృదయులును సంయమిందులొక ! ౫౦౨

౯౦॥ స్నానమొనర్చి తగినవిధానమునం దీర్థములను ధరణీదేవా
 నానోత్తుల వినివినియును దేనినివిడ కెల్లకడలఁ దిరిగితిగియుక.

౫౦౩

సీ॥ దీక్షాంధపగు బధిరుల కన్నము బట్టఁ గొల్లవెట్టించిరి కొంతమంది
 గోభూహిరణ్యాదు లాధూనులులకిచ్చి సంతోష పెట్టిరి కొంతమంది
 పిండప్రదానము ల్నిత్యతగ్నణంబులు గోరియొనర్చిరి కొంతమంది
 దేవాలయా ల్నుగదేవాలయా ల్నుచ్చి గురుతఁ బూజించిరి కొంతమంది
 ఘోరముగఁ దపముండిరి కొంతమంది యెంతయును ప్రేల్పఁదొడంగిరి కొంతమంది
 వేదపారాయణంబు గావించి రీతునంతిశంబునఁ గూర్చుండి కొంతమంది.

౫౦౪

తే॥ ఇట్లు లాయావిశేషంబు లెల్లఁగాంచి శివరములకేగి రచద తాక్షితిపుతోడ
 దేవతాయతనంబులు దీర్థములను భూసురులను దివస్సులం బొగడుకొనుచు. ౫౦౫
 ధృతరాష్ట్రుడు మొదలగునారు దేవాలయములుగట్టింపఁ బ్రయత్నించుట.

౯౦॥ ఇప్పుడిదిం గురుకౌండవు లప్పురముననుండితడలి యరిగిరివరుసక
 గొప్పగుద్యారవతిత్రురి కప్పుడ వైవాహికప్రయత్నము జరిగెక.

౫౦౬

సీ॥ అనవరతానేక ఘనవాద్యములచేసె మృదుమధురధ్వను ల్లిస్తుముట్టు
నాశీర్యముంబుతో నవనీసురేందుల యామ్నాయధూనంబు లతిశయింప
వేణువీణాగానవిధు లనన్వహించు వినువారి వీరలవిందుసేయ
వందిమాగధుల కైవారంపురుదులతో మాటిమాటికి దెస ల్లాటుమ్రోయఁ
గలసి యాదవవీరులుం గౌరవులును శరససల్లాపములఁ జాల సందడింప
నొడరెఁ బెండిలి దుర్యోధనునకు భానుమతికి దివస్వాప్తకంబు సమృదముగదుడ, ౫౦౭

ఆ॥ ఆపును భూమిగురులు నల వందిమాగధుల్ చారణులును దర్క-కాస్త్రవిదులు
నన్వజనములను గృతార్థులు కాఁబారి రక్తధనము లభిమైనకతనఁ ౫౦౮

వ॥ అంత నవమదినంబునఁ గురుసాండవులు పూడరి కాక్షుల వాడఁగాంచి ససా
హృదంబుగ నిట్లనిరి, ౫౦౯

తే॥ విడిచిపోఁజాలమో యదువీర! నిన్ను స్నేహపటుపాశమున నియన్త్రిగులరుగుట,
కాని యేగక తప్ప దెత్తెననింక న్నాభిగయసేయుండవ్య నూ యానములకు” ౫౧౦

వ॥ అనవుడుఁ గృష్ణుండేట్లనియె, ౫౧౧

కం॥ “అయియుండదు సంవత్సర, మయియుండదు నెలయు, బత్తుమైననుగా, దీ
రయమేటి? కింతలోనన యయినప్రమాదం బదెద్ది మరయంగ మీకుకొ, ౫౧౨

వ॥ కావున, ౫౧౩

సీ॥ చని వనభూములం జరియించుసత్వాః వేటాడవలనదే నేడ్కుతోడఁ,
నెగలుగాఁ గూర్చుండి తిగనతడుగయంచు నక్షంబు లపుడప్పు డాడవలదె,
మనమయెఱిగిన ఘనకాస్త్రమర్తము ల్పారి నొంకొరు లేర్పరఁ బూనవలదె,
మత్తదంతులనెక్కి మొత్తు చంకుళములం బీరి సందంఁఁ జరింపవలదె,
యిప్పవర్తనముల నీరు మేమును గొంతకాల ముండవలదె కలసిమెలసి,
కరుణయున్నయెడలఁ గురుసాండవులు! వినోదముగ నిండు యుండఁదలఁపుండవ్య”

వ॥ అనినవిని భీష్ముండేట్లనియె, ౫౧౪

కం॥ “అపవన్నంబగు నీ యీ కృపతోనభయించుమాట కృష్ణ! యదర్థం
బిపు డే ముత్సుకులైతిమొ సహివారముగ నదియు శ్రద్ధను విననొ” ౫౧౫

కం॥ నీసముఖంబునకు నిరాయాసంబుగ వచ్చువేళ నానర్తంబుకొ
భాసురదేశము గాంచితి మోసరసిజనేత్రీ! సన్వహితృలమిత్రా! ౫౧౬

వ॥ అచట హటకేశ్వరంబను నొక్క యుత్తమక్షేత్రింబు గనంబనటయు నందు
కం॥ రవిసోమవంశముల సంభవులగు మహనీయమనుజుపాలకులయొ గా

నవులయొ సురలయొ మునలయొఁ బవిత్రీలింగములు నేవ! ప్రతిపది రహిత ౫౧౭

౧౦॥ సాకారములై మిక్కిలిప్రకాశమునఁ గనఁబడుటయుఁ బ్రాసాదములం

దోకారణ్యనిధీ! యట మారును లింగములునిలువ మది జనియించెన్, ౫౨౦

౧౧॥ ఆమేమచటికిఁజనివడి మామూలింగా ల్యథాభిమతి వేర్వేరుక

సేమంబున స్థాపింతుము దామాదర! శక్తికొలఁది, తద్ధేతువునక, ౫౨౧

౧౨॥ తొరగఁ బ్రయాణమైతిమి యహోత్తుజ! నీసముఖంబునందు వ

త్సరశతము ల్వసించినను బాలదుమారు, ననుజయిమ్ము, కృ
న్ముఖ భవదంతికంబునను మానకవచ్చెద"మంచుఁ బలుకుడుక
సరసిఁపర్య"నేతురచలకాంతనవాదులతోడ నిట్లుక, ౫౨౨

౧౩॥ ఏనెలుంగును నాత్మేత్ర మిద్ధపుణ్య మనువి నాశముఁ దాపసయాత్రికాని

వర్ణమానముఁ గావున వచ్చువార మేముగూడను నీతోడ నిపుడకదలి, ౫౨౩

౧౪॥ అనఁ గురుపొడవాడు లటహాన్మునెందును వారెగూడి స్థం

దనగజహోటకాభిషయినం బయనంబయి పోయిపోయి యొ
య్యనఁగని హోటకేశ్వరము సంతకధూస్థలి సన్నివేశన
మొనరిచి కొంతనుఁది యటనుఁడి పురంబుననుం బ్రయాతులై, ౫౨౪

౧౫॥ అహోటంగల పాణులందఱిని వే యాహ్వానముం జేయుచుక

మెచ్చక వారు విధేయతాచుఁ గర మెస్తెం బుట్టముల్లిప్పి "మా
శిచ్చబుట్టైను లింగముల్నిలువఁగా ని దోహద్యుక్! వినుం,
డచ్చంపుంగుప మమ్మఁగాంచి కరణీయం బాజ్ఞయిం డిందులక, ౫౨౫

౧౬॥ కంచు మీర సర్వకర్మంబులను హోత, లొల్ల మన్యు వేల్పుటొబ్బయెన,

నాలకింపమొక్క యల పురాతనగాధ కీర్తిభంబుగాఁగఁ గృతులహాన, ౫౨౬

౧౭॥ అనియి ట్టయ్యింద్రీసేనువృత్తాంతంబంతయుం బ్రస్తావించి మఱియును ౫౨౭

౧౮॥ "ఏన్నకర్తమిచ్చట సాధంపఁబడుచునుండు జనసంఘముచే

సాధర్మకర్త మల్పధనాధిపంబయ్య నిదటి యవనినురులక, ౫౨౮

౧౯॥ వెలిగాతుండ నె యుండఁగవలయుననియు నైవయెడల వ్యర్థమనియునుం

దెలియును మాకును స్ఫుటముగ, బలుమాటలికేల వినుఁడు బ్రాహ్మణవర్యుల్! ౫౨౯

౨౦॥ కానదైన్యమాని కడువేడుచుంటిమి, కరుణయించి గుల్లగట్టుపొంపెఁ

చగినస్థలముమాఁచి తిడుపరికరణీయ మానతిండు శిష్యు మాత్యులార!" ౫౩౦

౨౧॥ అనియిట్లు సఁపూర్ణించుటయు నమృతీసురు"లిం దేమిచేసిన బాగుగానుండు"

నని యోజింప నందుఁ గొందఱిట్లనిరి,

౫౩౧

ఆ॥ 'ఈయవదుభూమి నించుకయేనియుఁ గోవెలబరచించుకొఱకు వీరి

కైదుకొనులున్న దనుమాటయేకాని పురము గుహలలో నె వూరితంబు' ౫౩౨

వ॥ మఱికొందరిట్లనిరి, ౫౩౩

ఆ॥ 'ధనమరాంధులగుచు దారిద్య్రమెఱుంగక విపులసౌఖ్య మనుభవించుమీర

తేమియేనియుండు 'శలమి'లోడమా' కిడుదుమేము వారలన గుపుడమి. ౫౩౪

ఆ॥ అగ్గసిద్ధిదీన నగుటట్లులుండంగఁ బురికినగునుబాల భూషణంబు

సరకు సేయకుండఁ బనుండనంగను మీరుఁజెల్లఁగాని మాకుఁ జేతిగాదు' ౫౩౫

వ॥ ధనవంతులును దరిదు్రిలును గాని మధ్యమప్రకాయలగు మఱికొందఱిట్లనిరి,

సీ॥ 'అసురసంహరణార్థ మవలరించినయట్టి వైకుంఠధాముఁ డీవాసునేవుఁ

డతిబలాఁపేతు తీయాదవా శ్రీసరుల్ గురులు పాండవృషాలకునిసుతులును

లోకపావనియైన నాకతరంగిణి మద్దులబిడ్డఁ డీసుదక భీష్మఁ

డభిలసర్వంసహాధ్యక్షతవహీయించు గాజరా సభృతరాష్ట్రస్వపతి

యిట్టివార లెల్ల నేతెంచి స్వయాముగా లింగములనుగలిపి లీలఁ బైన

దేవతములుగట్ట వీనతంబౌర్ధింప స్థలమొసంగకుంట తగదుచనకు' ౫౩౬

వ॥ అనినవిని సధనులును నిర్ధనులును సస్పృహలును నిస్సృహలును నందులకియ్య

కొని యాదవకారవపాండవులలో నందఁ టేకగ్రీవంబుగ నిట్లనిరి, ౫౩౭

క॥ 'ఈక్షేత్రియు కరమల్పం బోక్షేత్రియలార ! యిపుడ యొప్పారెడిఁ బూ

ర్వక్షేత్రిప్రాసాదము లీక్షించుఁడు తెలియఁబడెడి నిందలివిధముల్' ౫౩౮

తే॥ కాన మీలోనఁ బ్రముఖులుగాఁగనుండువార 'లవ్వరో' యొజించి నమసమీఱఁ

గట్టుకొనుఁడు మనోహరా కారములయి యెసగుప్రాసాదములు యథాక్షేప్తముగను'.

తే॥ అయిదు సంస్కృతులగుచు నయ్యాంబికేయఁగాదిమరువులుఁబొడవుల్ యాదవులును

నట యథాక్షేప్తముగనుండ నమరించు ర్వర్తభంగిని దమతిమ హర్ష్యములను ౫౩౯

—♦ కౌరవపాండవయాదవులు లింగింబులఁ బ్రతిష్ఠించుట —

కం॥ సుతతతయుతుండగుక్షేతిపతి ధృతిరాష్ట్రుండు నూటయొక్కధృతిలింగములు

న్నతినిలిపెను బాండవసంప్రతిష్ఠితంబయ్యె లింగపంచక మంతేకా. ౫౪౦

తే॥ దౌపదియుఁ గుంతి గాంధారి తత్సన్నయగు భానుమతియునుచేర్వేలఁ బరమభక్తి

నపుడు గౌరీంతుప్తయ మర్హభంగి స్థాపనముచేసి లెంతయో సంతసమున. ౫౪౧

కం॥ కృపుఁడును దోణుఁడు దౌజియు సపుత్రుండగు బాహ్లికుండు శల్యకలింగా

ధిపులును శకుని యాయుతుండు తపనసుతుండు లింగములను సొపించి రొగికాగిరళ

ప॥ అవ్యభింబనఁ బ్రభవిష్టండుగు విష్టండును సత్తుంగభారాన్వితంబగు పాసా
దంబున లింగంబుం బ్రతిష్ఠించుటయుఁ దదగ్రజుండగు బలభక్తుండును సాత్వతుం
డును సంస్థాపించిరి, సాంబప్రద్యుమ్న నిరుద్ధులును నట్లు ముఖ్యులైన యితరయాదవు
లును దమతమ పేళ్ల లింగంబుల నెలకొల్పిరి, చారుఃస్థానులగు రుక్మజీతనూజులు పరు
గురును బదిలింగంబులఁ బరమశ్రీధాన్వతులై స్థాపించిరి, ౫౪౫

తే॥ ఇట్లు స్థాపించిలింగంబు లెల్లవారు హర్షబలధినిమనిగి కృతార్థులైరి,

పెద్దకాలమువసించి పేర్వినచట చాగములఁ దత్పరఘటం దనిపినహా! ౫౪౬

కం॥ వినుఁగులును గుఱుంబు లచూరక్షేత్రములు నూర్లు నూతనవసనాభి

ధేనువులను వృషభంబులు దానంబొసరించి రాయుదాగతయేమో, ౫౪౭

కం॥ గృహదానంబులఁగొందలు సహిరణ్యము గాఁగనీయ సహభూషణులై

గమిమిలుకన్నె మిన్నలసహితము మఱిగొంద తీడిరి సద్విజితతిక్త, ౫౪౮

తే॥ అంత నామేదినుతు లందఱికిని వేదముం బ్రసాదించి పీఠకానుమ

స్వస్థస్థలంబులకెంతయు సంతసమున నరిగె గౌరవపాడవనూదవాఁ, ౫౪౯

కం॥ ఏవఁడు తత్ప్రతిష్ఠితమైవెలనెడి లింగసమితి నర్పించెడనో

యావఁడు హృదయమందునఁ దావాంధించినట్లంబు తప్పకపొందుకొ, ౫౫౦

—* యజ్ఞఘోషి మాహాత్మ్యము *

కం॥ తొల్లింటికల్పమందున నుల్లము గడఁబల్లవింప నానందమివ్వఁ డీ

సల్లక్షణమగు తేల్లిం బల్ల తామహున కోధరామరులానా! ౫౫౧

తే॥ ఎపుడు సంస్థాపితము హోటరేళిలింగ మపుడు దత్త మిదంక్షేత్ర మబ్జుఁగిరి,

గలిమలమునుండి సాణులం గాచుపొంటె దత్తనధికృతి యపుడె యాస్మందునికిని,

ప॥ తండ్రియానతి తలధరించి కార్తికేయుండంత నాతేల్లింబు నిజనివాసయిగా
నుండెగావున ౫౫౩

తే॥ కృత్తికాబుక్షయతి కార్తికిని జనుండు స్వామిదర్శనమొనరింప శ్రద్ధతోడ

సప్తజన్మంబులందున త్వానుగుండు భనిమఁ డాగమవిదుడయి తాజనించు. ౫౫౪

ఆ॥ కొమరుసామిదైన గుడి కనునీయమై యుప్పరంబుగాచు నూహనాగఁ

తెచ్చుపెరిగిపెరిగి యుచ్చైస్థితింబయ్యుఁ జూడ్చి నరిగఁబలుకు నూడరాక ౫౫౫

ప॥ అదివిని వేల్పులందఱును నత్యధికంబగు సంతసంబునకే

బాదలుచుఁ దత్ప్రతిశ్రుతమపూర్వముకొ వడిఁ జేరఁబోయి ప

డృదమనియాలయంబునకుఁ బ్రాచి నుడిచి చహ్వరకియన్

మొదలిడి రుర్విదైవతసమాహము చక్కవచించుచావ్వునన్ .

౧౧౧౬

చం॥ యజన మొగిల్ ముగించి త్రిదశాలయుల్లెల్ల నప్రహీనుర

ప్రజమున కర్హదక్షిణ లవారినిచ్చియున్ ప్రహీనుర

ప్రజనితమైనసత్సలము రాగుగఁబొంది పనలబులన్ వ్రువ

ధ్వజ భజియుండుమం జరిరి స్వర్ణపురంబునకున్ ముదంబునన్ ,

౧౧౧౭

మ॥ అంత

౧౧౧౮

ఆ॥ దేవయజనమనుచు ధీమజ్జనంబులచేతఁ జెప్పఁబడుచుఁ శైవ్యోపద్యి,

దివమునుండి మేటిదేవతలెవచ్చి సవనములనొసర్చి దినకతన,

౧౧౧౯

ఉ॥ వేటొకచోటఁజేయఁబడు విశ్రాంతియర్హతంబునుండి యే

భూరిఁగలంబునం బడయుఁ బూరుషుఁ, డిందు సమగ్రిదక్షిణం

వైరహిమించు నొక్కకృతు చక్రనొసర్చిఁ జూలు దక్షిణ

శ్రీమణియుఁజేటి, కెక్కఁజెప్పఁగ నేటికె ద్దవహత్వమున్

౧౧౨౦

—: ము ౧ డి ర యా ల ప్రి య చ్చూ ల స్థా న వ్ర తి ష్ట :—

మ॥ అట్లు ముందీరకాలప్రియ మూలస్థానాహ్వయంబుల భాస్కరత్రితయంబుడు
విరాజిల్లెడి; దస్తవాప్త్యంబువినుచు, ౧౧౨౧

తే॥ ఉదధిదరిని విటంకాఖ్యనొప్పుపురిని నుండె నొకబ్రాహ్మణుడు కుష్టయతుడుగాఁగ

సాధ్యి తొప్పి, తత్కుష్టసంక్షయమున కన్నిచూ మందులిప్పించె, నెడలదదియు

తే॥ అఁగొకనాఁడు సామ్యంబుటవనసురుఁడు మార్గవశమునవన్వెర దస్తంధిరమున,

కలిధిపూజల నగ్గలంబాదరించి కుడిచికూర్పున్న యతినిదిక్కునకుఁదిరిగి

మ॥ కవ్యుఁగి “మీది యేయూ”రనిప్రశ్నించుటయుఁ సహృద్యుఁడైట్టినియె, ౧౧౨౨

ఆ॥ “బలయుఁ గాఁతినాఁగ నొకపురి, యదియ నావాస, ప నలం గుప్తవశుఁడనగుచు

నడ్డమెనగడ్డి యద్దానిపోకకై మెసవిమెసవి తుదకు విసువుగొంటి,

౧౧౨౩

తే॥ అంత స్కాందపురాణంబునం చొకపును భాస్కరత్రియ మద్దాని బాపున నెడి

గాధగనఁగొని బహ్వర్ణకలితముగను జనితి ముందీరదేవుని సవిధమునకు, ౧౧౨౪

మ॥ అట్లు చని నిరాహారండును నిర్జీలేంద్రియండును నిశాశాగరణుండునైన నిశా

క్షయంబున ముందీరుని మధ్యాహ్నంబునఁ గాలప్రియుని సంధ్యాకాలంబున మూలస్థా

నని పొడవోపచారవిధులం బూజింప సంకల్పరాంతంబున స్వప్నంబునసన్నిధి నేసి సవి

ర్మదేవుఁడైట్టనియె,

తే॥ ముదముఁజెందితి నీదేయఁపూజనములఁ గాన నీకువృత్త మెడలిపోఁగలదు పొమ్ము,
పాటుపనిఁడిహరించితి ప్రాశ్నమున దాన నీకీప్యథువ్యాధి తగులుకోనియె, ౧౬౬
తే॥ కువృత్తమునఁబ్రద్యమానలౌ కుమతులెల్లఁ గనకమునహరియించిన ఘనులెయగుటఁ
గలిగియున్నంతలౌ నీయవలయుఁగాని కనకహరణంబు జనులకుఁ జనదుచనగు, ౧౬౭

క॥ అనియి ట్లదృశ్యుడగుటయుఁ గనుకని మేల్కొంచినను గనుఁగొనఁ దనున
య్యనబింబనముడవనై యున్విని నిలకేనునివచితు నీకున్విజన్తా! ౧౬౮

ఉ॥ కావున నీవుగూడఁజని గ్రీవునఁగొల్వయు శాస్త్రరతీయి, ౧౬౯
బోవునునీదుబాద్య"మని భూసురుఁడేగుడఁ గువృత్తగోగి భా
ర్యావదనంబుఁజూచె, నపుడామె పృథూతథనంబుగట్టి త
జ్ఞావిబుధాన్వితంబుగఁ బరియాణముసేసెను సత్వరంబుగకా, ౧౭౦

వ॥ అట్లు కలిపయప్రయాణంబుల హటకేశ్వరత్వేత్త్రీంబునకుం జేరంబోయి
మార్గాయాసంబునను త్సృధాలిశయంబునను నేర్పడినదుర్బలత్వంబుఁ గుప్తి కదలమెదల
నేరక "నేనింద కాయంబువదలెద; నీవిఁటికింజను" మనుటయుఁ బెండ్లువిట్టనియె,
ఆ॥ "నీవుకుడవకుండ నేఁగుచ్చియెఱుఁగను, నీవునిద్రీవోక నిద్రీవోవఁ,
గాన నిట్టిత్వేత్త్రీ మేనిన్నుజేరిచి సమయమున్న నెట్లుచనుదువిడిచి? ౧౭౧

తే॥ ఎటులఁజూపుదుచున్నుఖ మేయబోయిచుట్టపక్కలకోనాథ! మాడఁడనుచు,
స్నేహపాశనిబద్ధనై చిమ్మురుకుదు నేను నీతోడ, నాతోడు నిన్నువీడ ౧౭౨

తే॥ ఎన్నియపవాసములుచేసి నీవు నేను చన్నిచేసితి నికనెట్లు లరుగఁగలను"
నాగఁ దన్పతియెఱిగి యాకోగియంతఁ జెలువతోడన చిలిఁబ్రేపేరించెనకట! ౧౭౩

తే॥ సూర్య మనమున ధ్యానించుచుం దదగ్ని సంప్రపేరించుటయుఁబూరువత్రియంబు
నెదుటఁగనబడెనది చూచి "యెవరుమీ" రటంచు నివ్వెగపడ్డివిజుండనుగుటయును

వ॥ "ఏము ముండీరకాలప్రియమాలస్థానాభిధులగు సూర్యులము, నీభక్తిమెచ్చి
వచ్చితిమి, నీవు జీవంబుల వగలవలదు, నీ కువృత్తంబు నవ్వంబయ్యెడిఁ బా"మృని యదృ
శ్యులగుటయుఁ దత్తణంబుననె కువృత్తాధి వినాశంబునొందె, నంత నాసూర్యరీత్యం
బున కాలయంబులరచియించి పూజించుచు నతం డంద వాసంబుఁజేసె" ననినమును
లిట్లనిరి. ౧౭౪

—* హరాశ్చయవేదితా మూహాత్మ్యము *

తే॥ యను హరిశ్చంద్రనామక జనవిభుండు తాం జమత్కారపుకముఁ దద్దభక్తి నును మహేశ్వరు నొక వేది నుండఁజేసి యర్చనానరంఛెననిపెట్టు భాగ్యమాకు ౫౬౦ కం॥ అవేదిమాదనిలిపినదవతి లభ్యులూ తనోమృతప్రస్థురిక

వైవాహిక మెయిందిన దవతలే హరా శంక తీరిక యుండెకొ, ౫౬౧

అ॥ తావకోత్త నయ్యదానదియైనను నొద వ సత్యమందు మనిని మోక్ష, విసిటలూ మా శి విధియ నుదవనో, పుష్పటంబు నీవె పెండ్లియంటూ" ౫౬౨

మ॥ అని యిల్లు బురుజుల పశ్చిండుట ను నూతుండట్లనియె, ౫౬౩

కం॥ కలుగదు నామను సుభ్రయ, ములయందు మీకును వినుదొ మోగవచ్చునలో!, ౫౬౪

తేలినుంగబజతు మామదిగ గలిగినవిచిత్రవీరిగ గల కారణముకొ, ౫౬౫

తే॥ ఒమృతప్రస్థురమున నొనిపబడె మీ రతింగన పెండ్లి కుపాజులారా !

యయ్య సప్తమవైస్వతాతెరియిన సకలవైస్వమోదంబు నలుపఁగలేగ, ౫౬౬

తే॥ హరిశ్చంద్రమున నైననుటపెండ్ల మొదటిస్వామింభువునికాలమున" నటంగు

పట్లు వామ్యుద్బుటయుఁ దన్మహేశ్వరాళి యింకనొకయు క్త యతనితో నిట్టులనియె

తే॥ ఒమృతప్రస్థగంధం మచితభంగ వైన పెండ్లి మేము కన్నదియ నున్ను

హరిశ్చంద్రమున నైన నుట్టి పెండ్ల యెట్టిభంగిదో కనిపింపవే మహ్యు? " ౫౬౭

మ॥ అనినవిని నూతులొక, ౫౬౮

తే॥ ఇచ్చట గీర్తుకు విరుగు నునందులారా! యభిలషాపహంబగు నవివహా,

మాతృభువత్తుకొంగువ్రమందుం బడమ దక్షిణ ఉపనామంగ యాత్మవల గనియ

కం॥ వాల్మీకిపల సత్యమున పేరిక స్వాల్మీకామ కెదదెరుగుమకొ

నారసముచిత సమలంకారంబు లన్నియును గలిగి గూర్చిత నక్కొ, ౫౬౯

స॥ ప్రకృతాంతాపకల్పలంఘన నని మోవచ్చెదటమంటి నుంఁరాలగి,

యనుంగొగ నా నివహంబున నుగూడఁ గనవచ్చె దట్టివాల్లంటిమిన్న,

గంధర్వ, మిని గణమునసహితము వర్తింప దట్టి లావణ్యరాశి,

నాగకన్యకలందునను గానంబు వామ్యుగ సత్రిసాళియా వృషులదెహ,

యట్టిచక్కనమ్మ మామడెందమునబడి తనదు శంభమునను దన్మహేశ్వర,

గోరుట నును వాగకోరికనిరుపందలచి పంథననున దక్షుడం, ౫౭౦

కం॥ పావనముగ నొక ప్రేత్యము కావలయును నిశ్చయముగఁ గన్పాదాన

ప్రావీణ్యము బడయకొని భావించి యమాత్యబంధ పరిజనయుతుండై॥ ౫౭౧

ప॥ హటకేశ్వరస్థానంబగు నానర్తదేశంబువకుం జని
తే॥ పాణిపిడనసముచిత భవ్యదాయి సకలసంభారములుగూర్చి సత్వరముగఁ

౫౭౩

తెత్తికుత్తియొడక సవిత్సవాసంబు భగదైవత రమై రాజులుటకు ॥ ౫౭౪

ప॥ సంతసించి శుభముహూర్తంబు నిశ్చయించుటయు ౫౭౫

సీ॥ చక్రపాణిందొట్టి సర్వవిలంపులు రాజబంధువులయి రహివసంప
సహాయుడుగు భవస్వామియే తాఁ గొట్టుపెత్తనగాఁడొచ్చు చీరినింప
నిర్దశాధ్యాది విశిష్టసంఘముల్ల నర్హ్యపదస్థులై యధివసంప
రమణ గంధర్వాపురఃపరిభృతులగీతవృత్తాదికృత్యము ల్నిర్వహింపఁ
జేరిభూతవిటలి ప్రియమందు చనయంబు భక్తి సకలవిధులఁ బరిచరింప
ధవళగిరినివాసి తాఁ బెండ్లికొనుకొను దత్తునింటికిట్లు తెరలిపోయె, ॥ ౫౭౬

ప॥ అట్లుతరలినచ్చుటయు దక్షప్రజాపతి ౫౭౭

సీ॥ బ్రహ్మాండభాండంబు పరియలువాఱున బహువిధవాద్య సంపదలతోడ
మృదుమధురధ్యామిళితమై యొప్పురు నానాప్రకారగానములతోడ
భరతకాస్తూభిష్టపజ్యాంగనాగని సవిలాసమృదుళలాప్యములతోడ
ఛందోనిబద్ధమా సద్యస్త్రైములజేయు వంగిమాగధసంస్తవములతోడఁ
బుత్తిపుత్తికాకళత్రాది సకలబాంధవులతోడఁ గూడఁ దన్మహేశు
సేదురుగొని ప్రమాద మెనఁగంగవదళుఁజనిపి తోడితెచ్చి సదనమునకు, ॥ ౫౭౮

ప॥ పదపడి సకలదేవతలను సమర్పించుటయు వారు మండపాంతరవత్తరియగు
వేదియంబయ్యం బరివేష్టించి యథాశ్రేష్ఠంబుగం గూరుచుండి, యంత దత్తుండు
తండ్రికిం బ్రణమిల్లి ౫౭౯

సీ॥ “పతిసేవయే తోటిపనిగ వత్తింపురు మంచదియనుపే ర్గడించుటకును
గొనుటకు మనుమలుం గూడఁ గాంచఁగఁగల్గి యగ్గలంబగుపెంపు నందుటకును
అత్యంతభాగ్యములతోఁ దులనూఁగి యుత్సాహమునఁగూడి యుండుటకును
పనిమిటి కంతయుం బ్రియంగాలుగొనుండి నిత్యానసాయిత సేవచేయుటకును
“నీచ చేయింపఁగావల నీవివాహ, మనఘ! మాబిడ్డయిది, నీకు మనుమరాలు”
నాఁ బ్రహ్మప్రాంతరంగుండై నభివభవుఁడు తత్తెణుంబునఁ గన్యకావాసవిధిని ॥ ౫౮౦

ప॥ అలనిచేతం జేయించి తనచేతితోడ ౫౮౧

చ॥ ఇరువురచేతులుం గలిపి యింపుదలిర్ప వివాహవేదిక
సరిగవనింపఁజేసి స్వలగం బటా స్థాపితముంబొనర్చుచున్

జరుపగఁ జేసెనోమమును జక్కగ గృహ్యవిధిక్ సతీ మనో

హరమృదులాంఘ్రీతణసమాదరమానసుడోచు వయ్యెడన్,

౫౮౨

కం॥ పుట్టమునఁ గప్పఁబడియున్నట్టి మొగమునప్పుడ దక్కనంగంబులఁ దా

నెట్టెటు లవఱోకించెనో యట్టటు మదనార్ధి యతని కన్గలచుయ్యెన్

౫౮౩

తే॥ తునుచుబొనున కన్గమోలఁగి నతఁడు తన్నుభోజింపఁజేయునఁ బడియె;

నతఁడు నెడమున మునుల కుత్తుమని వలని కోర్కెల్లీత గన్గొనఁజేయునయ్యెన్,

తే॥ అంతఁ గామాత్మఁడగుచు నయ్యబయ్యెనని పచ్చికట్టియ లక్ష్మి లోపలకు వైచి

నేయి యొక్కింతమాత్రమే పోయింటయును గగనుగృహమంతటం బొగగచ్చుకొనియె,

ఉ॥ అదట ధూమపూర్ణముఖుడోచు శివుండు కనఁగ కరద్యయ

చ్చాఁతముంబొనర్చుటయు సంతసమంది హింజ్జగర్భుఁడ

నైదలి మేల్ముసుంగు నొకప్రక్కకు నెత్తి సమోహదృక్కు లా

హ్లాదముసంధిలంగ వదనాంబుజమందున నిల్చి నెంతయున్,

౫౮౪

కం॥ నిలిపిన హారకపోకని బలు కారణమయ్యె పీఠ్యపథకంబునకున్,

దెలిసి యెవ రేమియల్లరి సలుపుదునో యటన్నభీతి వ్రేల్చుటఁ గలిగెన్,

౫౮౫

ఉ॥ కలుగఁ దట్టి యింబ స్థలితీర్థంబుపై నిసుముగప్పి యెడియు నెఱుంగవలంబ

గురుమండుటయును గోరాజహహమం డెఱింగి దివ్యదృష్టి నిట్టులనియె,

౫౮౬

కం॥ “ఏమిపనియిది దుఱ్ఱాతి! నీచుజ్జననింద్యమైనతీరునఁ జనితీ,

వీమెయి ననురాగంబున నాచుగువ మొగంబుఁజూడ నాయ మెనీకున్,

౫౮౭

ఉ॥ ఎఱుంగఁజాలకుండు నీతండు నానేయు డురితమనుచు నీకుఁ దోఁపఁబోలు,

‘శివునకెఱుక లేక చీమయేనియుఁ గుట్ట’ దనెడి లోకసామ్యమైన వివర,

౫౮౮

తే॥ త్రిభువనంబులఁగలయట్టి స్థిరచరముల నించుకంతయు నమచినా యెటులనుండు ?

నూనెలేకుండ నెపుడేని నువ్వుగింజ లుండునొక భూమిలోపల నోదురాత్మ !

ఉ॥ కావున నీదుశీర్షమును గ్రహింప నుట్టు మసంతయంబుగన్

నావును బాణిపద్యమున నల్ప స్వశీర్షము సంస్పృశింపుడు

దేవగ యెద్దుమీఁదఁ జరుడెంచి యటం బొడచూపె నేమనక

నావిరి నల్లరందుఁ దలవంపునుటంపఁగ నేల్పు నెద్దకున్,

౫౮౯

చ॥ అంత నప్పలుకుల వెలదిమగండు మహేశ్వరునకుం గేలు మొగిచి

౫౯౦

కం॥ “ఓమియింది యగ్గలంబగుభ్రమమున నేఁజేసి నట్టిపాపము వోలగన్

గ్రమమగుసామ్రాజ్యతలం బవలనుతీ! చే విధింపు”మని నేఁగుటయున్

౫౯౧

మౌ భగవాన్ డిష్టసియ,

౫౯౫

౬౫. ఎన్నుండెట్టిది నునున్న యాయాపుతో నిశ్చలపుసమాధినిష్ఠుగాని
మీడిందసమోయ్యురుద్రాశరస్సుండెత్తె నేయలగనీకు బృగవిశుండు,

౫౯౬

౬౬. జేహోధుజులగురువు నానాలు నన్నొసహించునపుడు క్రియా
నానె పానె నొకవరుడు భూజనములనెడ నెరుండు నొకడెనుడునా,

౫౯౭

౬౭. సుంకమృత్యుమిది. మడిమాలియనర్పితనీవు, కాపురం
నూనముల కమెత్తు నీవు నుదురు కొలనడిచి, బలిరెండుచూ
ద్దిన నీచేరు, నీ కుండల నీకలుగేయి నునుందు నిశానా
మానల పీచిజేసి నీ నూతులచి నుండెడి మేల్కొ మలకొ

౫౯౮

౬౮. ఎడలగున్న వాడెవీ, రుంగున నెట్టినీడుచేష్ట నాడగు నీర్పి
నీకును వాని నున్న వినుమునినగతి నెడయు ఘోరపాప మెనలు నున్న,

౫౯౯

౬౯. భక ముద్దుచ్చునలల నడమలి నడచిననాలలని దక్షునవారీ
నకనగునభిమానం నీ కనలీల వివాశ మొందు నాభోజగవా!

౬౦౦

౭౦. ఇదియ నొక్కవాణ్ణి నేకస్థుల నేక దగ్ధపాచిలగా, హస్త్యుల జనంబు,
నూచుగ నీకు నమాజనకంబు, దక్కునగ్రహకు నీతి గానుకంబు,

౬౦౧

౭౧. అంకృతానీతులకై నును నెదగువీర్య మిచ్చు నీ
నూనానండుంబుడి నెదత్తులకుం దగ నీచరినన, నీ
భంగముగాన నొదడిది, భవ్యుతు న్నును బుద్ధునింతు
త్సంగతెనై నీకనెరలంబు లవెన్నియొ యంగ తిందులకొ

౬౦౨

నా అనియిట్లు నక్కాశించునుండుటయు,

౬౦౩

౭౨. వాలనిల్యలటన్న నున్నంబులగుడి పడగుమండనయట్టి ప్రాణిశయకులు
నంకుష్టమత్రా నూర్చుంగపంయుత్తిచే నింకగల్పించెడి వేదవిరులు
ప్రస్థులెంబున నానో పీఠ్యంబుతో నాత నభద్రులగుభాని నలగునీరు
లలుగు కాపానగ్రహనమగ్రతాఖ్యాతి నొనుల కగ్గముగాకయుండునట్టి
రెనుబదె న్నిదిసేలుగా జనననుండు వేదమధ్యంబునందుండి వెడలి యివల
కాల్చిభునుదుట్టి మూఁగి యుత్తంద నొక్కపెట్టునను మొక్కి బొబ్బతో నిట్టులరిరి

౭౩. అతిపముండుట కష్టమను నపాత్రాకవివర్జింబు నైన స్థలంబుకొ

గృహతో నేడితనన్న నొ చెపునుయ్యా నవక వేగం జేరద మటకుకొ

౬౦౪

చం॥ అనినఁ బ్రతాపమండలంబు వెలుగుఁ దాత్తను! భాంజుడతేజశేలు? యీ

యనఁబ్రతిమప్రదేశమున నందఱుముం దపమండలవాన, మి

న్దనన సదుద్భవంబయిన నూత్నతపఃఫలమబ్బుచి, క౩౯

నిని "యటాభి" మంచు నట వే నుటించితి యాశ్రయస్థులున్ ॥

౬౧౬

౯౦॥ వాలక్కిల్లమునలు పోలికగుండుచో జనకుమైశిష్టి బడసి, గుత

ప్రసాద మిలిచి నన్న వైవాహికక్రియ లాగి మోక్షవిధి సమాప్తికేయి, ॥

౬౦౭

౧౦॥ గగనం గనుమండ కనుగంధములతో బోదుగ గురించుగఁ గావ్యవృష్టి

గయమానంబై నగీతికిం దగురీతి వాయింపబడె ధీరివాద్యులదలి

కూర్మక రుతముగా శుభవాంశములైః వేదము ల్గునువంగ విప్రచయము

ద్యున్నోహకముగం నీరుతీరులతోడ వెలయుంప నాట్యము లేన్బుచ్చెలులు

నాకముఁ బోలె దురుబురు నాగిగాడి నీరుచానంబుగా మృదుగీతికలును

గలచుమైని నీరు నీ శక్తిగూర్చి యావ్యవహారమునోట్లన్ మయ్యెనుమడు, ॥

౬౦౮

౧౧॥ అంత గుణ గుమహాశీలవావసానిం గన భగవంతుండును విప్రువాంతులండు

ప్రభులంబులగాంచి భక్తితో నిల్లనియె,

౬౦౯

౧౨॥ వైవాహికముగఁ జేసి యీవలసినవాడనీరు నంతయుఁ జేసికొ

గావున నీరుచునోగు మేధయుగమున్న యదియొ యుజ్జీరించుగదే,

౬౧౦

౧౩॥ అనిననిని ననుగాఁ ముం డిట్లనియె,

౬౧౧

౧౪॥ ఏలయోపముతో నన నేలదోర్చిని నసంపదే సతంబుకొ

భూతాశీశ్వాసిప్రపతో భూతలవాసులయ్యెఁ బు నోకయ్యు చోగి,

౬౧౨

౧౫॥ ఏను మీద, న నాశ్రయం బేరుపఱచి కొని నసంపద నిష్ఠమై గుఱు ప

యాయొర్చి నున్న మెల్ల నెడలిపోత నంచితబుగతప మానరించుచును,

౬౧౩

౧౬॥ ప్రత్యేకుక్తిచతురకం జరిగి నావామున భగవైకతంతై నహించు

తార సమావృతంబు మిమ్మఁ గాదెనందు నాని సన్యాసులు పల్లవలే మహేశ!

౧౭॥ ఎంతయుఁ దిన్ను యిటు దిగుకొనలేక లలింబాసియుండెడి పోలంబుకయును

జంకచాటున కొక్కచంటినిడ్లము లేక మదమేదియుండెడి ముద్దియయును

నన్నుసింగారు లన్నియుం గలదయ్యు దర్శనీయతలేని సనవలియును

సాబునంగయుంగట్టి చుండ రాడత్తులుం జాలకయున్నట్టి నవ్వనియును

నీయరుండుమీద హెచ్చినతేజమై నలరు మిమ్మఁ గనినయంతమాత్ర

సిరియు సగలు సాబగు సరియైనవిషయమున్ గలిగి యిలఁ జొంగవలయు నెలమి

మ! అనియిట్లు ప్రార్థించుటయు

ఉ॥ " ఎల్లజాతులమేలుకొని కీయరుగుంగయినేసికొంచు నీ
పుల్లసతోడ నేత్ర సరి పొందెడఁబాయక యందుఁ బొ"వుటం
చెల్ల విధింపుచేంచి యని గువ్య ప్రభవ్యుడ౯ నుండె వచ్చటకొ
బల్లవహారతోడఁ బ్రా పాపముల్లెను దల్లఁజేయుచుకొ,

౬-౨

క॥ స్వామింభవమునువేళ్లు నై యున్న సతీఁగుభువులైన వివాహం
బీయదెయి వినుచు విప్రులు! నాయటిఁగన యందు శిష్టవాదము మీటుకొ

౬-౩

క॥ పెండిలినహమనో మొదటనో ఖండేమధరుక భజించి కదలనిమది న
వ్వందు విను నిగరిత్ర ముండ దతనిపెండి విన్న మొకయింతైనకొ,

౬-౪

సీ॥ అడుగులకెల్ల మడుగులూపుచుగల్గి మగని కిచ్చెంబుగా మసలఁగలిగి
యిలునిండి సర్వదా యెలమిఁగింపంగ గంపెనుబిడ్డలం గాంచఁగలిగి
మేల్మిబంగరుచాటుమెయినిండ బంగాయకొన్న గల్గివేళికొంగులగలిగి
హంసతూలికనుండి యవతరింపఁగఁగల్గితి మంత గారక క్రాలఁగలిగి
సత్యకొచాదిగుణములు సరిగఁగలిగి పెద్ద కాలంబును నెడు నప్పెండినంగు
గనివచించుటయును కొనకాదిమునులు మూతుఁగని పెక్కుభంగుల స్తుతులొగర్చి

— మహాకీర్తి (హాగేశ్వరి) మాహాత్మ్యము —

అ॥ బ్రహ్మదేవుఁ డెచటఁ బదిపడి తపసుండె ? వాలభిల్లులెచటఁ గాలగతుని,
గుర్చి చేసినారు ఘోరహాతప"మంచు నిట్లు లడుగ మాతుఁ డిట్లులనియె,

౬-౫

ఉ॥ అ హరచేది వాయునిశనఁజుండకుకొ వరుణాశ సూర్యహా
దేహములం బ్రకాశతెడి నీచదగ్గతులు వాలభిల్లులొకొ
గేహములకొ రచించి పలుకృత బుల్బుచ్చుమఁ త్రెడకాల మ
నోహలమాని ఘోరతపముండినవాని వినుండు భూసురుడ !

౬-౬

ఉత్సాహము॥ బ్రహ్మదేవు నాకృతులను బర్చివిత్రకార్య మొ
దాప్తజ్ఞాన్యులార! జరుపఁబడె వినుండు చెప్పెదగొ,
బ్రాహ్మణావ్యవాయుండ ప్రభవమందినట్టిదె
జిహ్వగోరువేసియొకత చెడచేరకుకొ దిగకొ,

౬-౭

ఉ॥ అత్తరు మామకుకొ మగనికందఱకుం గనుమాసి ధూర్తరకొ
మత్తిరి దేవదత్తుడను మానవుఁడొక్కఁడు గా యథేచ్ఛమై

నిత్యైముఁ గృష్ణపక్షరజనీపయంబులయందు వానితోఁ

దత్తమమధ్య క్రీడలకుఁదాక్కొనె, నేమివచింతు మీకింక

౬౨౪

అ॥ కొంతకాలమునకుఁ నోమలి యుపనాథుతోడఁ గవయు టొక్కఁగూర్చుకంటఁ
బతుటయును నతింశు పతిఁగెంటును నేగి రయమ దానిగుట్టు బయటఁబెట్టె,

ఈ॥ అంతటనాతఁ డాగ్రహము నాఁగ కనభ్యవచఁపయోగ మ

త్యంతముఁజేసియుం దనివినందక సున్నములోని కెమ్మలే

నఁతఁగఁ జావమోఁగుటయు నంజలి నేసి తదంబుజాక్షితౌ

సేంతయు శ్రీకృష్ణభావమున నేడ్చుచు ధార్మ్యము బూని యిట్లనుకొ

౬౨౬

కం॥ “అనుగుల మడుఁగులనిశఁచుం బడియుం బడి దేనుకాలిం బాపనిసేనక

కనుగుల నుడుగుల విని యిటు పడమొట్టుట తగునటయ్య ప్పాణేశే! ననుకొ,

ఈ॥ దోసమెఱుంగకున్కి మదిదోపఁగ నీకు మహాప్రమాణమున్

దేనెన నేమిచేయుమని నెప్పెదో దెప్పు, జ్వలచ్చలకలక

దూసెదఁగలఁబుటమున గోసిలినిండ గ్రహించి యొక్కజే

గాగ్రసముగాఁగ మ్రింగుచున గ్రహింపమింగెదఁగ జూడు మింతయుకొ”

౬౨౭

కం॥ అనుటయుఁ దద్బ్రాహ్మణఁ డిట్లను “నోదుర్మార్గురాల ! యటులయ్యెడిదో

నోనరించుచు దివ్యగ్రహ మనఁబిద్విజ దైవతములయందట యెదురకొ”

౬౨౮

అ॥ అనుడు నవ్వఁగూట యయ్య ! లచ్చలు! కనుం దెందఁటను నటంచు నట్టెలేచి

తెంపుతోడనరిసె నవ్యగ్రహంబుఁ దాఱంతు నేర్చినపు టొక నేర్పు,

౬౩౦

కం॥ పరిశుద్ధయయ్యో దన్యత్పరీతి ద్విజదైవబంధుజనుల నెదురకొ,

బరికించినద్యుతియంతయుఁ బరిపరిపథముల నుతింపఁ బ్రజ యుక్కులటకొ,

తే॥ “ దాపులే! బాపం గెంతటిపాపకారి, యెట్టిపాపమెఱుంగని యింతిమిఁద

నింద మాపినవాడంచు నిష్ఠురంబు లాడఁజొచ్చిరి తిద్బ్రాహ్మణగుఱ్ఱిఁగూర్చి

అ॥ అట్లు నింద్యమానఁడగుచు నాభూసురుం డ్దలంపుఁజంత కన్యమగుచుఁ

దనదునాగ్రహంబు దహనునిజనబంపి యెంతియేనిట్లు చిట్టులనియె,

౬౩౩

అ॥ “ఏను స్వయంకుకంటి నీతంతులాడితొ మిండగానిట్లు బండియుండ,

నట్టిపాపకల యరుదెంచి విన్నంట బలిమిబట్టి బూది నలుపటదె,

౬౩౪

తే॥ దాన నయధార్థపక్షపాతమ నఁజేసి పాపపుంగృత్యమున కట్లు పాలుపడిన

యట్టినిశ్చేమిచేసినఁ జెట్టగాని ఘోరశాపాయుధంబునఁ గూల్చువాడె”

౬౩౫

క॥ సత్యసారిరత్నస్తుత్యకచాలంకృతాచ్చసుమనోమాలా
ప్రత్యగ్విపరిమళాఘ్రాణాత్మంతాహ్లాదిహృదయ! యాప్తాఘృదయా !

౬౫౪

గద్య

ఇది శ్రీమజ్జగద్గురుగురుజాకటాక్షసంపాద్రకవితా
సాహిత్యనిధాన మారితసగోత్రోద్భవ లక్ష్మీనారాయణ
శేషమాంబికా గర్భశుక్తిమక్తాయమాన విద్వత్సభా
విష్ణుతావధానవిధాన బాసపోతిపట్టా
భిరామాభిధాన సమాంధ్యకృతంబగు
స్కాందముచోళరాజాంశ్శా
నామ ఖండమునకు
కృతీకూర్తవ్యము.

నా గ ర ఖం డము.

చ తు ర్థా శ్వా స ము.

క॥ ధరణీధృష్టై ర్యసాధనవిరచిత సంసారకృచ్ఛావిసరవివాహా !

పరిపూరితప్రతిభుతవరవిప్రజనాళి యాడవరభూమిశా !

—* వాలఖిల్యాశ్రమ మాహా త్ర్యమము. * —

మ॥ అవధరింపు “మిందున్నెఁగల కొద్దావేళంబున వాలఖిల్యు లానుద్రోకిర్తునకు
దక్కఁబొందినట్లకం దఖిలాభువివాహకంబగు లింగంబుం బ్రతిష్ఠించి తదారాధనంబున
విష్ణురథంబగు గరుడపక్షిం బ్రభవంపఁజేసి” రని వ క్తాఁడెంచుటయు,

ఆ॥ “ఏల వాలఖిల్యు లిందులో ద్వేషించి? రెటుజనించెగరుడఁ డింతమాత్ర ?

ననుచు శాసనకాయ లనుగ మహేశ్వరు నెదఁదలంచి గుఁగుఁ డెట్టులనియె,

క॥ “తొల్లి ప్రజాపతి దత్తుం డల్లలిత తీత్రీమంతు యభ్యము చెనెక,

గొల్లయొనరించదక్షిణ తల్లనుమీనురుల కేమియొగియె తలఁపక,

సీ॥ పాపమలంచుల బొకుదాల్చుదునీని దొట్టి యాయా మింటిలో”వరులకు

నల కాలగల్గలాఁ డాది గాఁగలరుట్టి తొలిపుట్టుటద గౌరవలఁతులకును

జన్మంపుఁజేదము ల్చక్కగా నెరిచి దట్టులైమను జన్మి గట్టులకును

నగ్గలంబగుసిరి నాలుబిడ్డలతోడ గీములం నై నేయు గన్తులకును

వారివారికిఁదగునటు ల్వలయఁపనుల బొసటగ నుండుండనుచు సామానియాభ్యు

నేయ నెవ్వరి కయ్యది వేరినగునో వాని లదిచేసి రామున్దనమునందు,

క॥ అట్టియెడ వాలఖిల్యులు నెట్లెటా యొక సమిధఁగొట్టి యిందఁకును నా

కట్టెయె కడుభారముగాఁ బట్టిభుజించులను యభ్యుపగిలికి నరుగక

మ॥ అకాలజలదాగమంబున జలపూరితంబగు గోష్మదంబాక డడ్డమగుటయు

నద్దానిఁ దరించుటకు విశ్వప్రయత్నంబు లొనరించుచుండ నిండుగిండు నైరుండివమ్ముచు

వారియిడుమలం బొడగాంచి కాతూహలంబునం జిఱునవ్యవస్థ యవలకుంజనియె,నంత

నమ్మును లప్పరాధనంబునకు గోషించి కృష్ణుతీ నిజాశ్రమంబునకుం జని

ఆ॥ “ఇంద్రీపదవిసొంది యెంతయు మనలను జీటికిఁగొనం డిసీ యితండు

తత్సదంబునుండి ఘరణికిం దో”యంగవలయు నవ్వ గవ్వ వెలికి గాఁ,

ఆ॥ అభిచారికొదితాధర్వణీయన్మాక్షముల మంత్రీవీర్యకలితుండైన

యొకనొక్కయిందుగి నేర్పాటుచేసినంగాని దిగదు మీది కులకౌశ్యవ్య,

కం॥ జన్మంపుసత్త నిందుకయున్నను బలవిక్రమంబు లొడలొంగక యీ

తెన్నన జవవచ్చునె, సువన్నడనని గర్వమూన భంగమురానె, ౧౦

ప॥ అనియి స్త్రీలొచ్చించి శుద్ధులైతురికొక్తంబగు స్మరణాక్రమమును గగ్గో
పనివత్తునను నీలరుద్రంబులను నిష్ఠునా కృత్యంబును గాగ్యంబును నగు రుద్రాగ్రం
బునను బావకు వ్రేల్చుచు మండపమధ్యంబున నాదకావ్యంబున కలకలువెట్టి
హోమాంతంబున దచ్చభవల నిల నెరుగు సులస్పదించుట ను, ౧౧

క॥ ఎడమబుబులును గన్నును కుడోబువకు వెంటపెంట న్నిట్లు చలించెన్
తెనుకాలయ నిడిదిమరి కలవచ్చు నాని నుంజవచ్చుకలకలి నకలన్, ౧౨

ఆ॥ తనదనడతొడ దలలేకకనుపట్టె, కరువునుగనుదొంగ నిరుగు నవల,
నాల్కొనయు హుళు నానాగ్రిధి ముం యొడ్డి కంబవయ్యె నాదున నిన,
కం॥ పరుమెడి ననననిలకెడి నెం నెం ముంభుతి గ్రువుం స్వర్ణముం ద
వ్వునాని గడలొడ లొకేరుని తొలిమంగ నెడద నకునెగురుకన్, ౧౩

పీ॥ కలితొగ్గలొకె నిటలలిప పూననధింక కానినెల్లననంక కాలుబడను
గల్గిలకారి నెద్ద ముంబుగ్గంబు నాలదేన్లుములైన శత్రువులును
నినామంతెంకొడ నికలొంబు నట్లు నిలిచుయొనెం నెట్టవెడలకల
గం మనహృదయంబు లిగింబుమం నెగు కన్నరొమనిమెంచు స్వముం
గప్పు వేసెట్లు కన్నట్లు పొజుప డ్డకు గమంగనంగ గ్రునునెలచ్చు
గరియొకలవచ్చి కనుమామునా గ్రింగెదుగనిల్చ నిర్మి మె గునెమన,
పీ॥ అత్తయ్యతొమ్మిముల నిల్ల పురి నాగాడ డీతొణు మునెనె యియ్యది యెమట మ
బహుగ్రహాగ్రింబుడై యున్న గ్రెత్తోడ నెం నూంబుమనితోడ నెట్లులంబు ౧౪

కం॥ అత్తయ్య ! మునెంబులు కలయెనెమన్నయెం నెమ్మ కల లొకగ్గినక
స్థనానూడ, వీనివలనను నినాశకలు గల్గదుకద వేగమునానకన్ ౧౫

కం॥ ప్రేమాశ్రయ శ్రులక్ష్యకం గొలుమునెంచినదయ్యె, కాక యెరు
క్రిలక పుటానె గూననొ, యేలొననొరామిసొక లేతెంబు నెటుల్ ౧౬

ప॥ అనినవిని బృహస్పతి యిట్లనియె, ౧౭

ప॥ మదనత్తుడవుగానినొనుం బాలుకన్ మోయిన స్త్రీలగు
మదనయెం గాంబుగ నాద్యమిండు ముంబుకన్ స ద్వైతభిలాష్కలైకన్
మదమేదంక నెఱకరించి నెంమోయెం జూలయెం బోయె, ౧౮
నూర్క లెల్లడ బహుంబునెనెడినొ యవ్వారి చిట్టలులకన్, ౧౯

తే॥ నిన్నుఁ బోకాద్య నాభ్యుత్తేయగుండ్రిములను హోయబుచ్చేసె నమ్మనిగణంబు,
కలశమున నభిగుండ్రించి గలఁగూచుపొను, నేనువడియెడి చుట్టిముక యిరుంగుఁడింక,,
తరునోజు॥ అనుటయు నేనోకి యల దక్షుకడకు నత్తిభీతిఁ బెనోవు నాస్యగుబుతోడఁ
బని వాలభల్లూర్ని చాచును నజ్గ గితుక నంక్షయంబొనరించి స్వస్థోకమునకు
సావరతి నింకనొక్కని నాభ్యుత్తేయఁ నడఁగియుండోహారు గన నారీతిఁ
న నడిగూచుటయున్న నయి నొక నుండునాచు నుండునాచు నేనోకి॥ ౨౨

తే॥ లేచినాస్యము నారకి తేకమేని,, యనవచించుట నాచి నొక నుండు నాచి
నాదిగాగల నాచితో నెపుక కదలి వాలభల్లూర్ని చాచును నుండు నాచి॥ ౨౩

ఉ॥ ఏమిటిపులూరి! వెం నల్లబగలలు దల్లకిందుగా
భిలపిల్లెదముక నుదిలుపెట్టితి,, నాచు నుంబు పవ్వ నే
వ్యాచునదోయ బుక్క మునీలుభ్యు నాచు నొకని పస్యపాద్యమున
నాచునాచిపెట్టి నాచి నుండు నాచియున్ను నాచి నాచి॥ ౨౪

తే॥ అక్షిప్తము క నొకని, నాకాచునొకని నొకని నొకని నొకని,
నాచు నొకని నొకని, నాచు నొకని నొకని నొకని నొకని,
నాచు నొకని నొకని, నాచు నొకని నొకని నొకని నొకని,
నాచు నొకని నొకని, నాచు నొకని నొకని నొకని నొకని, ౨౫

తే॥ ఏమిటి నేను నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని,
నాచు నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని,
నాచు నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని, ౨౬

తే॥ నాచు నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని,
నాచు నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని,
నాచు నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని, ౨౭

తే॥ అచుతి ప్రాసంబుల కి కాగ్రహమానితి, మింకు గిరుగ నిం
కవలకు గోపివైచి యుండు నన్న దనకళనంబుకెట్లెఱు
నవినుము నింకనొక్కని నేను దగి నింకుగిరేయిపొయె హా
మవిధ ముగించినాద, మెటు చులైయూర్చి యమోమయ్యడిక, ౨౮

తే॥ అది విశేషించి నేనొక్క, మట్టిదాని నన్యధాచేయుటకు మాకు నలవిగాను,
శిశ్యమైయున్న నీవ యాశ్రమ మనోర్ప యేమిచేసెనో నేను, మింకెమిగలను,, ౩౦
నాచు నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని నొకని, ౩౧

తే॥ నిజము వచించునుఁటిరి మనీషికులాగ్రహలార! వేదము
రిజునున శిశ్యధానలపుదక్షుని నాకును తేరు, నేనా

- పౌజమున కింకనోక్తగుణు రాజగుదానికి మాటుగాఁగ ను
 దజములరాజు గాఁగలఁడు నానుడిపేర్మి మహాబలాధ్యుడై, 32
- ౩౫|| మూఁగభావమునను మునుచేసియుండిన దైవతాధిరాజు తిప్పదమును
 సంస్కరింపఁగిక తుమియుంపుడయ్య నామాటమిడవైన మానులారా,, 36
- ౩౬|| అనియుంటుండప్పి దత్తులకు భయముగఁగి వివయాతికిఁజ్ఞు
 కనుకని వేషమానుని గన్గవకంఠకంబాలం గనుక
 వివమితమైనయూర్తిం దనువెన, స్వత్రాంసలిమైనఁగించు నం
 దనవనాథు నింజ్ఞుని గనంబఁగెఁగ మునికోటి, కంఠట ॥ 37
- ౩౮|| వారలు నాతనిఁగని బృందాగతులకు రాజుగాఁగఁ దలఁపెదదవేనిక
 గౌగవధాజనులకు ద్విజవారంబును మీఱకుండ చర్తించు మిఁగెక, 39
- ౪౦|| అగుఁగాక ప్రియాహీనుం డగుఁగా కల్లుండు వెట్టియగుఁగాక కనక
 గుగతియుఁ బ్రతిష్ఠించి రడి ముకుళి కనుల్లంఘ్యుడగునజ్ఞా ద్విఃపర భుజ్, 41
- ౪౧|| అనుటయు నింకఁబ్రదిట్టనియె, 32
- ౪౨|| పోలికయు పోలికలు కుక్కుశము సలిపిత, స్థాని మును తుమియుంపఁగె,
 నిలుపంగవలయు దత్తులసలువలవైనను గురుత్వధావను సరికెక, 43
- 44|| ఎల్లపుడు మానునంబుల నెనసియున్న తలఁపఁదగ్గియు నుగవు డీదలఁచినాడ
 నేదలఁచిన నీరాని దెదియు నుండ, దనుగు నిటు పండుకొ డనిన నిట్లనిరమునలు 45
- 46|| ఏతిల్లిం గాన్పకుడై యేతిత్కుండమున హవన మెవఁగొనఁగయ నా
 పూతాత్మం దేదఁదలంచివ దైతీగఁగలయు, నివియు యన్యతాన్యక, 47
- 48|| అనవుడు వహ్నిక కాననుండు మత్తయునిట్లనియె, 49
- ౫౦|| యేతింబును బూజవేసి తుచియై యీ తీరండుపద్మంబునం
 గోలిక వేల్చినవాని గోర్కి యపుడే యోహగోయనం నీరు, స
 స్థిలుండొచును నీశ్వరాద్భుతమతిం శేయంగ నిట్లంతయుక
 గులాద్యాయుధపాశిమైన శివుడై చూపుట నాతం పోటక 51
- 52|| అని యిట్లుం గి నవించి వేలుపులఁజేరి దైవాకతారూఢుడై
 ననియెక దత్తుని యట్ల వాటమునకుక సంతోషితస్వాంతరక
 ఘనుడొ దత్తుండు వాలఖిల్యులను వేడ్కం గొంచుఁ గాఁబోయి త
 న్మునిమధ్యంబునఁ బూర్తిచేసె సవనమ్ముక కాశ్రయఁకంబుక 53

గరుడనాగదానాలు జలశాయిని దర్శించుట.

న॥ అనవుడు వమ్మనీందుర్రులు

౪౪

చ॥ “గరుడఁడు హోమకర్మమునఁ గల్గినవాఁడని చెప్పమంటివీ,

నెఱుంగఁగఁగర్వించు బూర్వ మితఁడే వినలాపతి కుద్దనించెనం,
గరిసినచివు మాతఁ డెఱు లు దుదయించెనొ” యంచు నశ్వునాక
బురహుని సంస్మరించి పరిభూతమనంబున నుండు డిట్లనెక,

౪౫

శే॥ “వాఁడొల్ల బాధ్యువాఁడొల్ల మాలకు గలత మభిసంభ్రాంతమచేసి కడకు వచ్చె

నా నివాసంపఁగూడఁ గన్జెప్పఁతుండు కలుగునను నాన వ్యసనం గల్గెపుండు

౪౬

౪౭॥ అడిగి యుచ్చకోని గృహంబునఁగిరి పేరలమి పనకెచ్చి యిట్లులనిమె,

“యంత్రోహుఁడైన నుంచినకంఠిని త్రొవ్వనాశుఁడని! తనయుఁ గనెడు,

౪౮

శీ॥ వేగంతింకఁగను వేయిఁట్లఁకనూ బలముంకవారి కోపదృగఁగి!

బురహుని మేకలసామి కోకాల్లఁగి! దీసిపోఁ డవాఁడని తేజమునను,

కత్తిర్రునందికాధవళిఁబ్రహ్మపు నకత్తియ నుండుఁ గద్రినదన!

సకలరాక్షసవీరయమునకుంఁగూడ నగు నజగల్గఁడ వాఁడని హంసయాన!”

యని యిట్లుచివ నాపక్వః బోష్యే త్త్విణుఁ బానిఁ బ్రావి న్మోఽః

గర్భముహధరించి కనియుఁ దేవీ వీర్యకలిమిఁగదైనగరుఁ డుగఁడఁడెఁగి,

౪౯

న॥ అ ట్లవ్యధూఁగిం బ్రభవించి గరుత్మంతుండు

౫౦

శీ॥ తల్లవలన వ్రాసఁగఁ బరఁజతుఁడేసి యవ్యతెంబుని నెఁ బవనాశనముల

గక్కిరింతయుఁ దేరితె స్కంపుఁజిన్నెయై కఠివేల్పు గడుఁగూర్చుఁగఁడెలం గి,

దవమండె తెన్న నేర్పజేల్పియంగన సంతోషపెత్తే నానందిరూఁడు

విడిగినతొక్కలనిదిగి పొంగఁగఁగల్గి ముగియఁగఁగల్గునామహిమలన”

ననటయన మునీందుర్రు “లాగల్గి యెల్విధమున బరహీనఁడయ్యెఁ బక్షిరాజు?

మరల నెల్లపొందె నులకల శివుఁడెట్లు లదినియడఁ గృపాశుఁడయ్యెఁజేపును”

౫౧

న॥ అనినవి నుక్కఁగఁపండితుయ:

౫౨

శే॥ “భృగుకులాంభోధిచందురై పేరుగొన్న బ్రాహ్మణుం డొక్కఁడతనికి బాల్యమాది

ముఖ్యమిత్రి,మతం పొకముద్దుకూతుఁడనియె,గడురూపవతియది, మునులు! వినుడు

క॥ శే దంతచక్ర,నిది యిమ్మేదిని, మేదిని నెకాదు మిగిలిన గంధ

ర్వాదుల నైదలలందే నాదయితట సాక్షియుండదని యనకలయుక,”

౫౩

తే॥ అ.త నప్పడంతి “కనరూపుడగు వరుణ జూడు” ననుచు గరుడుతోడ సతతం
పూక “నాకు వీణుపై నెక్కు లింపెనెన సకలజేతులును సుగడిడ!” ౫౪

కం॥ ఇక్క నైమిత్త సహితం విక్రియములు, సుందరిత మెల్ల జగంబున,
జక్కందనమున దీనికి నెక్కువఁగ్గువలె వరునియెడఁ దెలియుటకున్, ౫౫

అ॥ ఈవచాచి తగినయొక్క కానిని తన్నుబిడ్డవలెనెక్కిచ్చి పెండ్లిసేయు,
హితుడవైతఁగాని కిదియ నానాహాయ్యమింతకన్న యెట్టి కన్నుభరము” ౫౬

ప॥ అనియిట్లు వక్కానియెటుట దింపవలయును డంపల కియ్యని యాత్మజంబు
యనుంగునూఁగును గానును దత్తవృద్ధుం బధిరోహించి వరాశ్వేంద్రుని గావించును

అ॥ ఎవనిజూచికూడ నీనడిచి నెకాని గుని మెచ్చుఁ దెఱతఁగింతలా,
సుందరాంగదైన సుతయుఁడిగను గన్యమే లెంపఁ బ్రబకు నిర్ధరితి, ౫౭

సీ॥ సూపరియెయున్న బొసరిదినవారి కలగుండు గత పట్టుఁ గొడవయొకటి,
కులరూపముల చెల్లఁ గొడలేక చూచును గుణమునందున నేని కొంత లోకంబు,
గుణలొన మొక్కిలెగూడ లేకున్నచో జక్కందనంబుట కన్న గలుగు,
గులమును సూపంగా గుణమును నన్నును భిగ్గువలెకు లోటుసాటుగలుగు;
నొకటియొండైన నొకటిలేకునిక నట్లు భగవంతుల ను వెయియొక్క తిరిగితిరిగి
ద్విజుఁడు ద్విజనాయకుఁడు వాసుదేవుఁజూడ నరిగి రా శ్రేష్ఠియైన కొకయహమునందు

కం॥ తెలిసిని పాలకడలియ నల వైకుంఠము బడిరి యాయా యరవున
కలయంగవెనకి గారి యెట నొలయమి దక్షిణి సునకు నొగింపని యెటన్ ౬౦

కం॥ నారదుఁ గానబడిటయుఁ జేరువకుం జని ననుహింపు! శ్రీపతిగొజ్జై
చూరాక, యెటటనందెనొ, కామణ్యముతోడఁ నెప్పఁగావలయు ననక ౬౧

ప॥ అన్యహస్తయిల్ల, నెయ్య! హటకేశ్వరదేవత్రంబున నలంకాయగుచుం
జక్రిపాని నాల్గునెలును వర్తిమఁగావున నచ్చటికిం బడవని, మీఁగు దద్దర్శకుంబు
యొక్క, నేను నాతనివర్ణించుటక యిచ్చోటి కరుగచున్నవాడ” నని యిట్లుకక్కా
నించుటయు నయ్యువ్యులు జనార్దరాంకు జలకాయయైయున్న ప్రదేశంబునకుం జని
మారనందుండియు వైష్ణవంబుగ తేజంబుం బొడగించి యందు నారసుండును గరుటా
మంతుండును బ్రాహ్మణునితో నటనిరి, ౬౨

అ॥ ప్రళయకాలవహ్ని కులికమై వైష్ణవలేజ మింతదవున లేజరితకుఁ

గాన నిందయుండు కన్యాయతు డవై పోయివళ్ళుమేము భూగు లేదదీ !

తే॥ కాకయుండిన భిస్సుంబు గాఁగలాడె వన్నిలోబడు శలభంబు ననుకరించి,
మాకుమాత్రేను తత్కృపానుహించువలన నార్దిదముగాను తల్లేజ మార్థవర్త్య!" ౬౪

ప॥ అని యిట్లువాక్రచ్చి కన్యాయుతంబుగా నాబొంపూ దూరమందయుండ
నియమించి బన్దానుండు శయనించు జలపూగంబు దరియందొచ్చి ౬౫

సీ॥ విష్ణు నౌత్కృప్త్యంబు వెలయుండులయట్టి శుభ్రస్మాక్తములచే నుతులు సలిపి
నుతులికరకంబుల నీర్నరతిలములం జూకాలను లీలఁ గలుగఁ లిపి
త న్నివిష్ణుమనస్కుతా బహిర్నిర్వాహ పులకాచితాంగ సుకలితులగుదు
నానందబాష్పంబు లను గుండములమీఁద సారసె గాలుదుం జాలువాఱు
మూసాపయలు పదక్షిణంబుల నొసర్చి సలిపి గప్తాంగ యుత ననుస్కారములను,
గాంచిరి తదంభ్రసంవానాకర్తియై నొద్దగుచ్చున్న కలకాభి ముద్దుకూతు,

సీ॥ ముదిమివాసనయట్టి ముఖానమన ల వలిపఁపుర దెలిపట్టువలుచుట్టి
దశదిశల్నిండు మైధాగభగ్యముచే ననుకరించుచు ద్వాదశాశ్వములను
గృశనైవేద్యమవల్లికిం జూపేటగా నగల బగు పులకాచితము
లాశుభాధ్యానపరాయణత్వంబుతో శౌరినన్ముఖులనం గూనుచున్న
యొక నొక్క యింతి నీక్షించుటయు "కీటికనుగుడెంచివార" లనచుఁ జక్రి
పలుకరించు, "కీప్రపుర కీలఁ దనగుటపనికి న" నటించు బలికెఁ దపసి, ౬౬

ప॥ అంత నా రమాకాంతుల

౬౭

సీ॥ కుశలులైయున్నానొక తాపనశ్రేష్ఠ! తెలుగంటుల్లగుం దిద్దివంచుదు?
స్వార్థాట్టునకు భీతి గంభీరమకుదా మనుచిక్చ్యంబుచో నలూకాలకు?
నభ్యంతరను తేజ మవిరంశులు సదా చల్లుచున్న వె సురశ్రేష్ఠులకును?
మహిమై నవంజేని మనుగాశనులొపుట్టి నగుంబడంబుగా దేవపతికి?,
ననుటయును ముర్రై "యవని తాఁ గంసాదిదనుజమూలమైన ఘనభరంబు
మోక్షులకి బిట్టు కోరూయమాణమై ధాల్కడకురా నగంబు నన్ను ౬౮

అ॥ నీమహాలింగిని నోరవ! పుడమి నై నవతరించి దింపు మవనిభగను,

ననుడు "సురలతోడ నాలాచనముచేసి జరుపువాడ,, ననుచు గరుడఁగాంచి॥ ౭౦

ప॥ "నీవెందులకువచ్చి,, తెనుటయు" నవండ్లినయె,

౭౧

—♦ గరుత్మంతుని తెక్క లూడిపోవుట ♦—

చ॥ భృగుకులబాతుడైన యొకపుష్యవసుకేంద్రుడు నాను మిత్ర, మా

సుగుణుని కొక్క కూతు, రది సుందరి మిక్కిలి, యప్పడంతికి

దగినవడుడు గావలసి తద్ద జరించితి మెల్లఘాతలం,

బగుపడఁ డిన్నిలక్షణములం దవురాయన నైనవాఁ డెటకో,

౨౨

క॥ అన్నిట ననుయితుడవై యున్నాడవు నీక చాని కొకమలాక్షా!

కృన్ననఁ బాణి గ్రహింపుము, కన్నాకది ముట్టగములక న్నుల కెల్లకో,

౨౩

ఆ॥ అనినఁ 'దోడితెమ్ము, కనివచియింపెద,' ననుడఁ 'దానకీనమైన శేష

మును సహింపలేక జనకుండు బిడ్డయు దూరమండి, రెల్లుతోడితెమ్ము,

౨౪

క॥ అనవుడు 'నన్ను జేయున కచ్చెడి భయములేదు, పొమ్మిచటికి ర

మ్మును,' మనఁ బని కొనివచ్చెను వినతానందనఁడనవారి విఘ్నసన్నిధికి,

౨౫

ప॥ అంటెనప్పాటుండు పేరెలుంగున మఘ్నసూదనువతు జోహారులర్పించి తత్స

ర్వంబున గరుకునికి సమీపంబుగా నుపవిష్టుండయ్యె, మాధవీనామకయగు నక్కన్నె

మిన్న చిన్నతనంపుఁ జెయ్యవం జగురువిల్కానియయ్య శిష్యులఁ జయ్యన నెక్కి

కూరుమండె, నందుల కగ్రసహిషియుగు నబ్బాలయ నపతియుగునను తలంపుతో సత్వ

రంబుగ సాగ్రహియై 'యోసిదుస్తా! సిగ్గువిడిచి నామందఱున నానాగుపక్కం గూరు

చుంటివి కావునఁ దురంగమవదనవుగ, మ్మని శేషించుటయుఁ వత్సిత్యులందఱును 'నిది

యేమిహారం,' బని హాహాకారంతొనరించిరి, యంటఁ గన్యకాజనకుండు కనలునహించి

యిట్లనియె,

౨౬

ఉ॥ "బిడ్డలగన్నులంబులిల" బెండలియాడు" మటంచుఁ గన్నులక

బడ్డ గుణాఘ్నినెల్లఁ గడఁ బార్థవఁజేసెద, రంటిమాట్రీ నా

విడ్డలు వారికందటికిఁ బండ్లములొదురె యగ్నిసాక్షిగా

నిడ్డదకాక, వ్యర్థముగ నీనువహించితి విస్మిరోరమా!

౨౭

ఆ॥ భర్తపెండ్లియాడు, బదపడి సవతియా నంచు మత్సరతక శేపించినావు,

అది తురంగవదన యయ్యెడితో నీవు దంతివదనకుట తప్పనొక్కొ,

౨౮

- కం॥ అనియిటు ప్రతిభాపావ వసజాగయగర్వమవచి వసుధామయః "హా
దః జాలతః! భవదంకం నువమన వాతిభ్య మొసంగె, నరిగదమంకక, ౭౯
- వ॥ అనిటము భగవాను డిట్లనియె, ౮౦
- కం॥ పరితాప మనలకు కుడిపి చుట్టదేన! నీదుకంఠానికిపుడే
తొంగుకుంటున్నది, పైపులుబుట్టువు నెద్ది తో ఘటియిల్లుకొ ౮౧
- తే॥ నాలుపాకి నీవద నువలంకి నీకు తోకను నేనవు, చనుమంక నింటికిపు,
ఉత్తరమును మనలకు కొండగిట్టి లభియుండనికొండె డెడ్డి గావిందుకొనుము, ౮౨
- అ॥ నత్తు కన్నామైన గొప్పదంక వీక్షింప నెవరుదలచుగాని కుడిదిగాదు,
మట్టమన నువతి మా యెద్ది మార్గము మూలమన్ను బంతుకొన్నదిన్న, ౮౩
- ఉ॥ సూసవి తోడలొట్టువులమాదిరి చచ్చి మనయశ శ్శయి
గ్వాభయగాని నీక్షిలవులొప్పొవడంబడం నూరుమండె నో
ఃకాఃకాశీ నవసర! నీయర్థమంతరి నీ మహత్వం
నిగిరి వానంజెల్లెలయ నున్నది మన్ననలయంకాదనికొ ౮౪
- ఉ॥ కల్లపునూరి కల్లంబులొంగదు సూసవి నిప్పు, కానితో
కల్లనియె దల సూసవి నీ మహత్వ శుభవ్యతజేసదక
మొట్టిమొన్న"కందు భృగుమగ్నవిని కొవకు శాంతిలేసి యా
కల్లినాంక విత్తి? నీ గావలు చెప్పదు విందు గాన్తుతోక ౮౫
- కం॥ కొం వడి శుచ్చుముల గథానయనం దలెండు కానవాంతకునిరమా
కాని! కల్లంబుకముల మహాకము నుసవిష్ట, చెప్పగదె యెవ్వలెనెనా, ౮౬
- కం॥ ఏమిటికరుదెంచినయని? నానుండు యాయభార్యవారిది" యనుచుకొ
వేలెటులు ప్రశ్నించును గానుసదకాక్షుండవుకు తానిట్లనియెక, ౮౭
- నీ॥ వృద్ధవృద్ధులొప్పు నిర్భాగిత్విన్న నేపడతి లోకములొన బక్షిరాజ!
బ్రహ్మచర్యచక్ర పరమమెన్నె నీవరిత బాల్యంబాది నైసలేయ!
అలఘుపోషిర్య మొలపెతొన్న నీ నెలత పరాక్రిమనిర్ది లేంద్ర!
సర్వగీర్వాణ సంస్తవములంకన్న నీసాగసదశ నేత్ర చాచుగాత్ర!
వెలది కల్లావమైవట్టి విమలమొక్కటియును నండలు పేరు శాండిలి నువ్వగ!
ఎల్లజంబులొన నీనుగునలొలు వరివయేలేను వేయెల యహిసపత్న! ౮౮
- కం॥ అనియిటు వాక్కుచ్చుటయును వినియంతయు విష్ణుగర్వము వికవికనగి య
వ్వనివారత్తు మెగాదిక గనిగుచిరము శారితోడ గడ కిట్లనియెక, ౮౯

ఉ॥ ఎదివిచిత్రిమయ్య యిది యింతగ సంప్రవహనమైన్
 వోమహనీయ! ప్రియముననండి తపంబొనరింపశానుగా
 నీ ముసలమ్మయ్యాపిదప నింకను శేనాడిదేమి? యాశానం
 దేమెయిసంచరించినను వృద్ధ పతివ్రతగాక యేసుగుణ? ౯౦

క॥ కలిగి వదాన్యుండగుటయు బలిసి రిపుందాకి పోరఁ బ్రయత్నించుటయుకొ
 దలనరసి బ్రహ్మచర్యము సులపుటయును గావు చిత్రిజనకము తెలుకాక, ౯౧

ఆ॥ మనసుచిక్కఁబట్టి మనసుటకష్టంబు పశువులకుఁ గూడఁ బ్రాప్తమందుఁ;
 గలిగియుండదొక్కొ “కామోఽష్టాణ్డచ్చజే”యటన్న మాఁకీ స్త్రీలయెడల,

ఉ॥ కావుననాకు స్త్రీలయెడఁ గల్గదునమ్మక మొక్క యింతియొకే,
 భావజ బాణ తప్తలగు పట్టునఁ బూరువుఁ దొండకున్నఁ బుం
 భావములం గడంగుదురు భావలు వాలబోన వాగలే,
 యశావనమగ్గలంబయిన వ్యర్థములయ్యెడి నన్ని మున్నకుల్, ౯౨

నీ॥ మశ్శునీశ్వం గంపుగొట్టునంగములతో నీపుమాతన ముష్టనోగి నేని
 క్షయపాతకుండునా బంగమునం బ్రఖ్యాతిగాంచి యందెన శవాకారు నేని
 అంగంబులంగూడ నందందు బోపించి నొకమాలియున్న వాక్కున నేని
 శ్రీవణంబు మోలినా శంఖధ్వనల్లాడ నివరాకమిడి కడి వెకలిసేని
 పురుషుడొద్దలేనితడిఁ దగుణీశవల్ మరులుకొనుచు మరునిమాటుగాఁగఁ
 జూచుకొందు, కల చోద్యంబుగంజెప్పె దనను! వీరి మాయలాడి తనము, ౯౩

నీ॥ ఎన్ని మోపులకట్టలేనియు వైచనీ పరితృప్తి నొందంజు పావకుండు,
 ఎన్ని మహానదులేనియుఁ గలియనీ యాప్యాయనముఁబొందఁ డంబురాశి,
 ఎన్ని భూతములేని యిల్లియేతెంచనీ సంతోషపడఁడు తచ్చార్థిధనవుఁ,
 డెండలుపూరువు ల్పొందొనరింపనీ తనివినందదు మదిం దలిగుబోడి,
 యెవరివలనభీతి యిసుమంతయునులేదు, మానుచున్న మాటగానరాదు,
 సరకునేరుకొక్కొ తరుణులు ధరణీకు గురునిదప్ప బ్రహ్మకొడుకునైన! ౯౪

క॥ అనియిటు వాత్సర్యపుటయును వినిశాండిలియపుడు మానవిధధినిధయం
 బున బదులుపలుకకున్నను మనమున నత్యంత మా నమర్చును పూనెక, ౯౫

ఆ॥ అంతమాత్రమునన యాపులుంగులదొర తెక్క లూడిపడియు రెండనంట,
 గోగఁబెడియులేక దుండాకృతింబాల్చి భయదుండగుమఁ గూలఁబడియెనొకట, ౯౬

—* సుపర్యేష్వరమాహాత్మ్యము. *—

- మ॥ అయ్యదిశీలించి మరుసయ్య యియ్యదియేమని విస్మితాంతఃకరణబుడై ౯౮
ఆ॥ “ఎనియొడలిశోమమేనియుఁ గదలదు కులికపుం బ్రహరములకుఁగూడ
నానిపక్షయుగము వడిఁబడిపోకకుంకారణం బదేమొ కానఁబడదు. ౯౯
తే॥ మాంసపుంబిండమై యణుమాత్రమేని యరుగఁజాలకయున్నవాఁడకట! యితఁడు,
కాండిలింజాచి తద్భ్రష్మాచర్యవిధిని దూత మిక్కిలియిద్ది తద్దోషఫలము, ౧౦౦
ఆ॥ కాండిలికి నమర్నజనకంబుగానుండ శ్రీలఁ దూలనాడఁ దెలియకితఁడు,
కొండలుండఁచిసి యిటఁగూరుచుండంగఁ బెట్టినది తిపంబుపేర్చి నామ, ౧౦౧
ఆ॥ ఇట్టిప్రభులకై యెవరికిం గనుపట్టు దహహ! త్రిభువనంబులందుఁగూడ”
ననుచు నిటు విచారిమంది విధియుండై యాపెతోడ నిట్టులనియె నపుడు, ౧౦౨
క॥ “శ్రీసామాన్యముఁగూరిచి తా సామాన్యముగ నొడుపుదానికి సేమం
చునరణిఁ బూనినయ్యువా! నీసాధుల సద్విమర్శనియును గాఁగజ్” ౧౦౩
మ॥ అనినవిని యవ్వైకుంఠునకు కాండిలియిట్లనియె, ౧౦౪
తే॥ నాముఖంబున పొడగాంచి నవ్వుకొనుచు బుద్ధిపూర్వకముగఁజిటైఁ బూవుబొండ్ల,
దాని నాగ్రహియూనినదాన, నదియుఁ దలఁపుననకాని వాక్కర్మములనుగాదు” ౧౦౫
మ॥ అనినవిని భగవంతుం ఁడైనను నికు నాయెడల గురుత్వంబుగలదేని
నామాటపనియితనిం బ్రసాదింపు”మని వక్కాణించుచును కాండిలి వెండియునిట్లనియె,
క॥ “ఏమి మదిందలంచినదియేనియు నిప్పుకిదన్న నన్యధా
యైనదిలే, దిదలదునను నల్లితలంచిన, దట్లుగాన నా
యాన నితంబు నష్టగరుదాప్తికి శంకరుఁ గొల్పుఁగాక, యిం
కేనికఁగూడ సాధ్యపడ వీపని శ్రీపతి! యట్లుగానివోజ్” ౧౦౬
ఆ॥ ఇట్టియాపుతోన యిలఁపడియొండెడి, నిజముచెప్పుమింటిని”కటన్న
నెఱచిముద్దయగుచు నెంతయుదీనతం గూరియున్న గరుడఁగూర్చి శౌరి ౧౦౭
తే॥ “మానుష శ్రేష్ఠయైన యీమగువమిన్న యిచ్చునట్టివరు చిదియే ఖగేంద్ర! !
చిత్త మేకాగ్రమొనరించి చేయుమింక నీశ్వరాధానము, వచ్చు నెఱకలిపుడు”
మ॥ అనుటయు నప్పొములవేటకాఁడు రయంబ పాశుపతమృతగురుండై నూతన
శివలింగప్రతిష్ఠయొనరించి బలిపూజాపహారంబులఁ బరితుష్టంజేయుచు వర్షసహస్రాం
తంబునవచ్చి “వరంబువేడు”మను నలిసులయల్లున కిట్లనియె, ౧౦౮

కం॥ అవలూకించినమాత్రిన యవగతమగు నానువస్థ యశశ్శబిరే,
దవధారు విన్నవించెద కివ! కాండెలిచేటి ప్రియు చేయఁగఁగితిక,
1000

అ॥ నవ్వుమెనయట్టి నానట్టుపూ వెండి యిచ్చి పోవనయ్య యీశ! నవ్వు,
సంతసించి లేని సర్వనా యీలింగం న వసేంపనయ్య కనికరించి
1001

మ॥ అనియిట్లు చేడనొనటయు న హేళ్ళయందట్టిమి ను,
1002

కం॥ ఇది మొద లీలింగం నా సదా నసించెదను నేను శరణులేంద్రా!
మదమగ్నిహను నీటను నొదవును ద్విదూపము నొప్పలు లింకగా
1003

మ॥ అని యీపాకాగ్ని యొక్క నాచి నుహానేవు, దేలివి స్వహాస్యమున సం
స్పృశించుటయుఁ దత్త బంధ చిక్కని తొక్కలును సువర్ణవస్త్రముల నోరంబునను
బునరుదితంబులయ్యె, నంత నవ్విహారకంబు యొక్క పగళేంద్రు యొద్దవునను నేను
మొద్ది యన్నభవదసి యాత్మభవమయినకరికా న హేళ్ళయందట్టిమి ను, దేలివి స్వహాస్యమున సం
వదుండై సంద్యాత్రియంబునఁ దల్లిదండ్రున వసించి నొదటిడును, ప్రియమై ను నే
బ్రాహ్మపవేశంబుచేసి యెవండు బ్రాహ్మణులవారు నాని బ్రహ్మగోష్ఠియొద్దొద్దె,
గావున సర్వప్రయత్నములచేతిని విశేషించి కలికాగ్రామము నువ్వొద్దొద్దె, ను
చూడందగినది, శివసాన్నిధ్యకాములు చివరది, శివ త్యాగము లేదగ్రామము నొద్దొద్దె,
టర్కకృత్తింబు, లొల్లి రవివంశ భువన వేళవదు నోరంబునను నొద్దొద్దె, ను
ధనుండును గానుపిడితులను నై విహాస్యమునను నొద్దొద్దె, ను
గిన నుడిమాన్యంబులు సహితము పిడిమి మహాన మొదటిదియు, వేసవేలు వెల్లదులును
విశేషించి విధవలును విధ్వస్తలరీ, కడుచిక్కనికడ్యంబు నొద్దొద్దె, ను
జలును జంపంబడిరి, దేవిపూజామహాస్వాధ్యాయము నొద్దొద్దె, ను
గూడదు,
1004

మ॥ నెనుఁబూజింపుఁడు సార్వకాలము నుహానే ! నవ్వు మనెట్లుకా గ్రహం
డును లేడెవ్వఁడు, నెను సంతసించినకొ యొక్క నొద్దొద్దె, ను
ల్లను శేకూరును మీ"కటంబు నెటులకొ లాలించియొక్క నా
సననాధానిముఁ డాయుధో జ్ఞులు పితృస్థానముల గూర్చుండెడి,
1005

మ॥ దొంగలరక్షించుచును దొంగలక్షేపించుచును సార్వపుల సర్వస్వమును హరి
యించి సంతపంపజేయుచును గొన కక్కుకొ బలనాపకంబును కుప్తవాగ్ధాని
గృహింపవలసికాండగుటయొక దేలియొకటిగా దయొద్దొద్దె, ను
1006

తటిమిచైచిరి, పుత్రిమితృకశతా?దిపరబ్ధిత్తుడై పూర్వస్థితిం దలండునొనుచు నొక్కం
డ పోయిపోయి తుల్యస్తాపరికృతిని యాచ్యచ్ఛికింబుగా నీ శ్రేష్ఠింబునంబివేశించి
సూర్యశక్తివల కుండు జూచుకొనఁగోన నూత్నోజీ మ్రి ప్రాణ బులు వాసిపోవుట
దామ సవ్యవపుర్ధారీయై కలంకశబ్ద బధిరోశించి ధార్మిక లక్షణం గొప్పదండముకాని
హర్యశక్తియుగంబునుండు లింగ, కటకపద గా నాతలంజూచి నగనాశేష ౧౧౭
కలి అవదీగింబుగఁ జేతు నదిగ నెచ్చునాంబు న్నభివముతో,

“వ! ధివ! తిథి, కలగో, ధివ! నీతింబ సర్వదోషభయ, కమా” ౧౧౮

ఈ అనివార్యమృత్యుంబుం దిృఢుల, డిట్లనియు, ౧౧౯

ఈ అనివార్య మేమనామకంబునకుం బెట్టి నుండుదుమి, క్రియ

మేతుల, కష్టతొగింబు కుటలంబును గాన సుప్రసాద

నోలపడక పంతు లనినోభిమునంబున పడెను

కాన్య లక్షణ యాకటిక కలందలూర దలండు నొక్కడ ౧౨౦

కలి అది దలచి సమస్త శక్తి సమనంబున లవాక్రి గాణమునడవికి,

మరియు “చక్ర శక్తి మనకలంక నుండు ననవారంబు ల్యక్,” ౧౨౧

తే|| మనమున ముమాంసుండేని నుండు శివమునకుం బుష్కరశక్తిల కుమునం, దనను

పాఠంబు లువీధి పదస్థితి, లభించునది పదములగునగు శివపుష్కర శక్తి! ౧౨౨

అ|| మనవ! ముష్కరశక్తియుండు డైక క్షుభత నామలూరలయనను పసండు

ప్రమాదగణన లనిటె “క్రియాపదెయింబు చియున్న యట్టివారె” ౧౨౩

మ అనుయోగి లభించును శిలభుండు కలంకలంబున వలండునునని నార్వతి

విస్మయాపిష్ట శక్తియన్ని “చ గుండునని ప్రశ్నింపదు, నదమువిలువని యీలూకం

బున నుమత్తువులను పురుషులు చ దిత్వల, యిచ్చ ముం దుచ్చి దితింబున బ్రాణ

బులు పదియిండుదే, వాపమంబులయ్యుం బ్రకాశమిట్లులే పదియింబు, బ్రా

పిఁదుమన్నవార”ను వలండును ముం దుమిట్లనిరి, ౧౨౪

—*— కర్మములయొందునభివేదన మ్మిట్లు చుట్టల లక్ష్యమిట్లు

మమకచనపుష్కరంబున “నైస సుధి యిట్లున ప్రక”

కలి “మాధుర్య తురగాననను మ, ప్ర తోలూలకపుగి మనాంబుల నా

క్రియలంబు లెవలనెలవున సాధించు శుభకలంబున నుండును ౧౨౫

కలి వక్కాణించితిమునాని వెక్కలంబొనర్పబడును నిదియులయు, న

మృక్కయనినంచుచున్నది, యక్కడ సాంఘికంజెప్పవయ్య వహత్తా!” ౧౨౬

ప॥ అనినవిని సూతుండెట్లును, "నారదముఖాగతంబగు సురసందేశంబువిని నారా
యణుండు భూభాగాన గణాంబులను దానవప్రభవసముదయకు సురలతోగలసి యో
జించి ద్వాపరాంతంబున వసుదేవుడేవియగు దేవకీకన్యకుండు బ్రభవించె, నట్లు మఱి
యొక భార్యయగు సోమిణియందుఁ బ్రభవంతులగు విలభన్యులను వృత్రీయజాయ
యగు సుప్రభయందుఁ దురంగవదనధారిణియగు మౌననియును జన్మించిరి, విశ్వతాకూర
యగు శ్రీధర జామకొని తలదాని లిగువునును దులహితకుఁ బిలపడిరి, మౌననియును
యావఁజనునచ్చినవలెది నన్యలగును నామట కాలవాలంబున్యు, వాజినక్త్రీయగు తత్కి
న్యక నెంపిగు వరియింపఁడు, భగవంతులగు పద్మనాభుని కిహియతియు నవతం
బగుటయు బలవేసఁగింపఁగా నందరిఁ గోడొని హోటరేశ్వర క్షేత్రంబున కరిగి
యజ్ఞపరాయణుండై ప్రతిపాదధు సంగమంబునంబుల వారినినలఁ నుతర్పించిన వన్నాం
తంబున నచ్చియతలఁ బరమిచ్చెనె నాంభుచు" ౧౨౭
క॥ "చెప్పకొనంగ నాకుఁ గనుపిగ్గగుచున్నది యేమి నే నెఱుఁగఁ ,

జెప్పకతిప్ప, పీకలికి చెల్లెలునాకుఁ, దుఁగుగవచ్చును

యాపమ నన్న కన్నలమ నంగదఁగూర్చును, ఎల్పుపాఠను

లప్పుతిలంగఁ గారువదశోత్పలతేయఁడ న్ను నుల్కిక్కడక" ౧౨౮

ప॥ అని యభ్యర్థించిన నంబుగానఁజెట్లనియఁ,

క॥ "ఈయను విగ్రముల్ సతిగతి మునులగు సుభద్రయనెడఁగూర్ఘ్ని, బలికిక

ప్రేయసియు పీకమాణియు నై యులతయుఁజూత్రుల ను నెఱ్ఱగూణక, ౧౨౯

౧౩॥ పరదూరముతోడవర్తిలడి యాదేవతగణక" ౧౩౦

భ్రాతృక గామిఁ గలంపలన్నిలిపి నశ్శక్తిం దానకాన్యకః

బూతద్రవ్యసమర్పణంబుగ నిటం బూజించుచున్నందునతాఁ

జేతోవీధిదలఁచిొన్నయఁ సలసిధింపఁ బ్రీతుండఁక" ౧౩౧

క॥ ఈసతిబలికిద్రాపిణం దూరికియింపఁటయుఁ న్నవ్వుల ను నున్నయతో

నారాసుగొంచు విగ్రహుఖి ద్వాగవతీపురికిఁగిగఁ దయన్న మరాక, ౧౩౨

తే॥ ఇట్లుమాధవి మారు తిమ్మయింటికిఁ బరాపమునఁ బుట్టియిల నెఱ్ఱు గారువదఁ,

లిసప నమ్మనఁ బాయచుం చెట్టియొడ, పీకడభిఁకాన్యకడనునై గుమారుడయ్య" ౧౩౩

—శ్రీ మహాలక్ష్మీ మాహాత్మ్యము—

౧॥ అనినవిని పుడమివేల్పులు

౧౩౪

శే॥ చూడవీరి బచ్చవిల్లినిమాతొడివశాపపుటంబు వింటిమి సకరిమముగఁ

గాని ద్విజశాపబ్రహ్మ గజముఖంబు పద్మ కేరీలింబోయఁ జెప్పంగదవయ్య" ౧౩౫

మ॥ అని యడిగిన మాతొడిట్లను, నేనన్తుహినుగశాపశరంబున నాత్మణంబ యచ్చె
గువుంగలిగిండుమి నాహరిప్రియ కరివననర్దు కపటంబు గను గుడన్వజుగను ౧౩౬

ఆ॥ టంబునకల మోరిమిచియింపి గ ముఖంబుతోన కలంబి!

ద్యావరాంతరానను భవనెజనియి కుచుచ్చిగ్గవహున బాగుపడకు" ౧౩౭

మ॥ అని సముత్పన్నులైన నచ్చిల్లెల బాగులు ములకగా నీక్షేత్రంబున కరు
దెంచి ముఖస్థావరంబులయింబోర్చి ని ద్వికాంక్షా వాని తీవ్రపంబున వివారాత్రిం
బులును నెకశ్చేష్టా ద్వైతంబొసంగింపని ము క్తాంతంబున మరుదెంచియనెం డెభీష్టం
బు నభ్యర్థించు"ననిన నభికన్యకయిట్లనియె, ౧౩౮

చరి॥ గజవదనంబు నన్ను నొకకరింబునను గురుయ్య చెప్పెదక,

ద్విజుఁ డొక కాణంబుపయిఁ జిత్తి నీనెనువైనగాన, నా

భజనయఁగూర్చినీకొగ న నాగుడఁ ద్తపి జనింప నని పం

కబభవ! నాదుహాదయు క్రిష్ణులవాకిం, నొల్ల కన్యక " ౧౩౯

మ॥ అగియుట్లుపొర్లిచ్చిన బ్రహ్మయిట్లనియె, ౧౪౦

ఆ॥ యత్ప్రసాదగరిమ మంగవేషభివోమి, చను మంటికిపు శరభనయ!

యలగుఃపహేమమిడతీ, నమగాన నిక మహాక్షేయనల ఘని లలివహింతు, ౧౪౧

కం॥ గజము నను ని స్త్వవ్వలఁ భయింపఁగలఁడో యొకభక్తినియుక్షే

గజగామిని! యప్పులుపులను గాని లలినిమంబుగలిగి నెలవహించుక, ౧౪౨

ఆ॥ విలియనాడెనుమి పిలుసి! శ్రీ గుక్తింబునఁ ద్వదర్చనంబు నేయఁజూచు

వారను నస్తలస్మపశ్యంతముఁగనాడ భవహేమఁడగుమి ననఁజునునలను" ౧౪౩

కం॥ అనియిట్లవడి చతుర్థాశ్వాసఁ దూరకయుండు! యును నలివాలయయుఁ

వనజదళాక్షంబుండైన యన, ము సావయనమి నరి నెను చేచ్చెక, ౧౪౪

— సప్తపద్యము — మూహాత్మ్యము —

మ॥ నక్షత్రస్థాపితయు నాభిప్రదాయనియు నగు చుటియొకయమ్మవారు
సప్తవేళతిశాభిధానంబున నందు వర్తిల్లెడి, దొల్లి దక్షతనయల నిరుదయినిమిదినుందిని
హేమాంశుండు వివాహంబై వారికిన నొక్కఁగోహిగివ ప్రాణప్రియంగాఁ జూచుకొ
నుచు వర్తించుటయు దొర్భాగ్యసంతప్తలగు వారందఱును విరాగమున యిగత్యేతిం

బునకువచ్చి దుర్గం బ్రతిష్ఠించి యశస్వినై యతిమై బలియానోపకారముల బరిచరించు
తెడ్డకల నుండు పాశ్వరి

౧౪౫

క॥ " తుష్టిం కరిగితిన్ దైత్యులకు చరమునం బప్పునుండెనో నానో

భీష్మం నై యిచ్చెనో దేవులకు నీ పాపముల నొప్పించి కడగితిచ్చెనో

వస్తుభూమి నొప్పించి నీ పాపముల నొప్పించి మే

నొప్పించి యెకాదశి నొప్పించి నీ పాపముల నొప్పించి మే

క॥ పాశ్వరియగునో పాశ్వరియగునో పాశ్వరియగునో

నొప్పించి నీ పాపముల నొప్పించి మే

౧౪౬

క॥ పాశ్వరియగునో పాశ్వరియగునో పాశ్వరియగునో

నొప్పించి నీ పాపముల నొప్పించి మే

౧౪౭

క॥ ఇదియెడలయిండు పాపముల నొప్పించి మే

నొప్పించి నీ పాపముల నొప్పించి మే

౧౪౮

చ॥ అనినట్లువాగ్ధియై నూనేని నీ పాపముల నొప్పించి మే

నొప్పించి నీ పాపముల నొప్పించి మే

౧౪౯

క॥ అనినట్లువాగ్ధియై నూనేని నీ పాపముల నొప్పించి మే

నొప్పించి నీ పాపముల నొప్పించి మే

౧౫౦

చ॥ అనినట్లువాగ్ధియై నూనేని నీ పాపముల నొప్పించి మే

నొప్పించి నీ పాపముల నొప్పించి మే

చ॥ అనినట్లువాగ్ధియై నూనేని నీ పాపముల నొప్పించి మే

నొప్పించి నీ పాపముల నొప్పించి మే

౧౫౧

చ॥ అనినట్లువాగ్ధియై నూనేని నీ పాపముల నొప్పించి మే

నొప్పించి నీ పాపముల నొప్పించి మే

౧౫౨

తే॥ అనినట్లువాగ్ధియై నూనేని నీ పాపముల నొప్పించి మే

నొప్పించి నీ పాపముల నొప్పించి మే

చ॥ అనినట్లువాగ్ధియై నూనేని నీ పాపముల నొప్పించి మే

నొప్పించి నీ పాపముల నొప్పించి మే

చ॥ అనినట్లువాగ్ధియై నూనేని నీ పాపముల నొప్పించి మే

నొప్పించి నీ పాపముల నొప్పించి మే

౧౫౩

సోమపాత్ర సాదమా హత్యము.

క॥ ఆమాదిరినట వర్తిలుసోముని యాలయము, దానిజూచినమాత్రన్

భూమిసుగులార! కలుషస్తోమంబు నిముక్తిగాంగుదురు మనుజన్ముత్, ౧౫౭

ఆ॥ సోమవాసగమును సోమోపరాగముం గలసివచ్చువాఁడు కలుషియయ్యుఁ

దన్యహేలయంబు దర్శింపఁగలవాఁడు సరకశ్శ్వనంబు జరుపఁబోఁడు” ౧౫౮

వ॥ అనిన విని యమ్మునీంద్రులు కథలంగూర్చి ౧౫౯

క॥ “పలుదేవతలయందుం గలవాత్సేత్రమున, సుతగౌరవమెటులక

గలిగెనన నీ యుగ కుడికోయలఘుమతి! తెలుపు, మగుడు నతఁడిట్లనియెన్, ౧౬౦

వ॥ ద్విజశ్రేష్ఠులారా! యీ జగముంతయు సోమమయంబగుటంచేసి యా
దేవుండు ప్రతిష్ఠితుండైన ద్రోహకంబులును బ్రతిష్ఠింతులగు, జంతువుల జీవంపఁ
జేయు నీసస్యాది సర్వావధులును సోమాత్మికంబులు కావున బ్రహ్మాది దేవతలు
సోమగ్యారంబున దృష్టిజూండుదురు, దానంతటికీ యతండు శ్రేష్ఠుండయ్యె. ధరణీసు
రులు నీ శ్యావంబునఁ దృప్తిజూండు మన్నింపింపింపింపి యజ్ఞంబులు సోముని
యందుఁ ప్రతిష్ఠితంబులయ్యె. గావున సోమంకగు సర్వదేవతలలోపలంబూజ్యత
మందు, భూతలంబున నితరదేవతల యాలయంబులు నిర్మించినట్లే మానవులు నికా
నాయకు నాలయంబులు నిర్మించుచుండిరి, జనులు నీవాలయ సమాప్రసిద్ధిగాఁబు
షంజెందు శుశంభాక్తిఁ గలద్రాలయంబు నిర్మించి పడయుచుండిరి, తరువాతఁ
దద్దమిస్రాధవాలయ నిర్మాణ సమాప్త్యంబు ధాతృముఖ్య దైవతంబులు తెలిసి
కొని తద్దయు సగడఁజెంది మేగు ధరణీధరంబుపై నందఱుండేరి ౧౬౧

ఆ॥ “సోమవాసరంబు సోమోపరాగంబు సోమతిథియు మఱియు సోమతార

సోమనెలయుఁగలసి శోభిల్లునొక వాఁడ నూల మురనించి యందునోము

ఆ॥ శ్రద్ధమెయి నెనంకుస్థాపించు నవ్వాఁడు నిఖిలదేవతలను నిలుపుననికీ

వెయిమడుంగు లభికమయిన ఫలంబు గాఁబడదుఁగలుగుఁ దత్ప్రిభావమునను.

క॥ మఱియొకరీతిగ నెవ్వఁడు విశేషించుఁ దదాలయంబు నేజేగమ యా

పురుషుఁడు మాతాసనమున సరకంబునుజూండు, పడశవాతనము నగున్, ౧౬౨

వ॥ అని వక్కాణించుటంచేసి సుకృతికార్యంబైనను జనులు భయపడి చం
ద్రున కాలయంబుగట్టింప నుమాకొనిరి, యంబిర్భుండుమాత్ర మతికష్టంబున
నయిదు సకారంబులచేతను నలంకృతంబగు పూర్వోక్తకాలంబునన యిందున
కీత్సేత్రంబునం గోనెలగట్టించి యున్నవాఁడు, దానికి సుత్తరంబున మఱియొక

చంద్రుండును నదియవిధమున ధుంధుమారునిచే బ్రతిష్ఠితుండూ, తదనంతరమునఁ
దన్యహీపాలు రిరువురును దత్త్రేభావంబున జన్మస్మృత్యువివర్జితంబగు పరమసిద్ధిం
బడయుఁగలిగిరి, ప్రాభాసికంబగు నీశేత్రంబున మూడవగుడియును నిత్యైకు
మహీనాధునిచే నిర్మింపబడియున్నయది, యిత్రోరున్నుదప్పు హిమంశువున
కిలాతలంబున నిలిచిలయంబులు కనుపట్టవు, సర్వదాఽలంబున శివోరిసంగమం
బునమాత్ర మొక్కఁగున్నయది, వదులువారిని చినువారిని సర్వహితకనాశకం
బగు నీచంద్రమాహాత్మ్య సుతయు హిమంశాజెప్పితి, ననుటయు సూతుంఁగాంచి
శౌనకాదులిట్లనిరి, ౦౬౫

—॥ అంబా వృద్ధా మాహాత్మ్యము ॥—

క॥ “మునుపు ననుతాగ్రీముఖుననైవశమును నాల్గు నలనని యట మూఁ
టినిలేరుకొంటి, నాల్గయన్గిరి శీర్తిపు నుట్టై యంబావృద్ధన్, ౦౬౬
క॥ ఈమెప్రభావం శాస్త్రిని? యేమనుజులుచనినెబించి రింశకుఁ బూర్వం?
బోతుహనియా! చెప్పు, ననఁ గోమలపరవన సూతుండు కిట్లనియెన్ - ౦౬౭

ఈ సుదేశ్వరిమగు నీయంబావృద్ధ తపోఽయియునుశక్తి, గూమెమొదట
నిటంజేసినవిధంబు చెప్పెదచినుండు, చినుతాగ్రభూపతి కిట్టియనాడె యాపుం
బును రక్షించుటకు ప్రాన్యతానుగుణింపఁ జూచుచుండెనట నిర్మించుటయు నంబ
యు వృద్ధయు నన మాహాత్మ్యగుణాన్నిరతిరువురు తనూని బుదయించి దేవప్రప్రా
గ్నిసన్నిధిని గృహ్యమాక్తవిధానమునఁ గాశిగాజుచేఁ బరిణీతిలై యొక సంగమంబున
హరిలబ్ధవదులును భయంఁకురులును నగు కాలయశులతో సంబంధించిన మాహాత్మ్యంబు
నబ్రతాపవంతుండఁ బునని సస్పృహబువాహనంబుగం గోలుకోయి వాంఛితప్రదంబ
గుహాకేశ్య శేత్రంబునవదిరి పతిశత్రువులుగు తతాఽలయవనుల నాశనంబుకొఱకు
శుభవ్రతధారింబులై దేవ్యాగాగ్రావేశ్యరచన దిగ్యవర్త శత్రుంబులు వసించినను దత్తు
శేష్వరి సంతప్తి నెందరున్కి, నీ వ్రతహ నాశనంబున కియ్యకొని త్సరికానూక్తసంభ
వములగు నాధర్మ్యావగ్రణింబులచే ముద్రాశ్రుణుంబులగు మాంసంబుల మాభిక్షిమై
భేదించి మునుద్ధహితాశనంబున పశుచంబుగావించుటయుఁ దదగ్ని కుండంబు
నుండి చతుర్థాస్తయు శుభానన యు శ్శేషసన్త్రయు బాహర్కాగ్నిభయు నగుచు
నొక్కతైయు సుశ్రేణావ్యయం దప్తపాటిక సన్నిభయు ధృతఖిల్లయు భగూవహ
యు నై యింకొకతైయు శౌర్యశక్తియును నుంబెడలి “దుర్లభములైనను మియ
భిష్టంబుల నేడుకొనుం” దనిన మాన్యంబావృద్ధ రిరువురును నిట్లనిరి, ౦౬౮

తే|| “మా మగండగు కాశికామనుజవిభుని గాలయవనులు పరిమార్చి గాలమందు,
వారుపరిమార్చి గాల బడవలయునుగలఁ దల్లులార! ధవళస్థానాదమునఁజేసి, ౧౬౯
అ|| ఉండవలయు నిచట నుభయలు దినుతోడ మాపుగలుగుచునుచుకొనుచు,
న స్మలార! యస్మద్విభుతత్వవ్యంబు గీనికన్న వేలు గానాదు” ౧౭౦

వ|| అనిన న గూఁజేవతి లిరుచుదును “...చి,,దసక వించి తత్తుండంబున
కృత్యతలగుటయు విచిత్రోపల నామండలమును... నైక మీపలగు మాతృదేవతలు
లక్ష్మణు నెక్కుడగుచు... యలువెడలి నెనువలయును నురుగు ఖులును శునకము
ఖులును క్షియములును ఛాన ఖులును కరణ ఖులును గుహ్యస్థానస్థితముఖులును
బాహ్యస్థితముఖులును బృష్ఠగతిముఖులును కంఠములును ద్రిశీర్షలును బరచ
శీర్షలును దశశీర్షలును వేకహస్తలును ద్విహస్తలును బంహస్తలును వింశతి
హస్తలును విహస్తలును మాపాదలును పాదాలును వేక పాదాలును నృపాదలును
నీకశేత్రలును ద్విశేత్రలును గజాపాదాలును వాచూపాదాలును కృపారూఢలును
వానరాక్షాసును ఎంకరాక్షాసును కబారూఢలును వ్యాఖ్యాతరూఢలును సర్వా
సూక్ష్మలును గోధామీపలును గానభూపాదాలును విహ గారూఢలును గూర్మారూ
ఢలును గుర్రగారూఢలును వైశింకాయలును బాగురుక నభ్యుయను నొకరితో
నొకరు ప్రేమించుచును మార్ధ్వకేరియలను బశిశయలను గాత్రో శిశయలను లంబకే
శయలను వాజికేళిశయలను ప్రాస్థికేరియల విదంరియలను దీర్ఘదంతయలను
గండరియలను బోహదంతయలను లంకకర్ణయలను కిష్కయలను శూర్పకర్ణం
రియను శంకుకర్ణయలను గుక్కులయలను మహాకర్ణయలను వేకనస్త్రయలను విన
స్త్రయలను బహునస్త్రయలను జ్యోతిప్రకరణయలను సంధాప్రకరణయలను
ఖడ్గహస్తయలను కుంహస్తయలను బాశహస్తయలను బాసహస్తయలను
చావహస్తయలను శూలహస్తయలను ముగ్ధహస్తయలను భుశుండిహస్తయలను
ప్రత్యేకలకు భయగహలగుచు బ్రథమసంగతకును దేవీద్వియంచే “గాల
యవనులఁ గాలుపురికివచ్చు” డని యాజ్ఞాపింపఁబడి యశ్వింశసంతోషంబునం
బయనమై తద్వ్యవసంబంబును సమీపించుటయు మలకృద్దసముపేతంబగు తద్దురా
త్యసమూహము భయభీరింబగుచు పుష్కలవదనం నం బాత్రీసోయియు దయాన
వేతలకు తద్దేవతలచే స్త్రీసహితంబుగం నెనంబడెను, నిట్లుకావించి మగుడ స్వ
స్థానంబుం బ్రవేశించి ప్రభువుదేవతల కిరువురనును మున్నెన్నంగున విసయపూ
ర్వకప్రణామంబులు నివేదించి

తే॥ “సహరింపంగబడిరి యోజననులార! కాలయవనులు మాచే సమూలముగనూ,
గరము విస్తృతమగుచు నక్కజముసూర్పు వారిదేశము సర్వముద్వాసితంబు.

క॥ మఱియొకయాహారంబును గరుణింపుఁడు లెల్లలార! కడుఁదృష్టిపడె,
దరువాత నుండుటకు మా కరవాక్కటిచూపవలయు నెచ్చటనేనిక.” ౧౭౩
ప॥ అనుటయుఁ దద్దేవతాద్వయం బిట్లనియె. ౧౭౪

తే॥ “మర్త్యలోకంబునను మదచుత్తలగుచు సంధ్యలను నిద్రవోయెడి చంద్రముఖుల
గర్భము ల్మీకు భక్త్యముల్గాఁగల, నలుచని భుజింపుఁడు తృప్తిగఁ దనయలార!

క॥ ఎంగిళ్లన్నియుఁగల్పికొంచుఁ దిరుగన్ పాలన్ రమింపన్ శయిం
పంగూడన్ వెనుదీయకుండఁబను నిర్భాగ్యాభిగర్భంగాలున్
ముంగిళ్లందునఁ గూరుచుండఁగొను నలు లూడవ్వముల్లుడుచో
ట్లం నైసేసియు నేడ్చు గర్భిణుల సిండంటా ల్నిను డీఁబడెనఁ, ౧౭౫

సీ॥ ఉచ్చిష్టములకుఁ జేరుకొయఁ పురికింటి ప్లేండు మోసాల్లి సిండివంట
వస్త్రదినంబున జాగరంబొనరని బాలుండు మోసాల్లి వాచునంగు
వీలిహోత్రుఁడులేని నూతి కా గేహంపుఁ గుండఁడు మోసాల్లి కుక ముముక్క-
మాంగల్యములులేని నుంగరంగానందు పిల్లండు మోసాల్లి కానరొట్టే
సంధికాలంబులం దనాచ్చాదితస్థ
లములఁ బడుకొనఁబెట్టుచు లావినాగఁ
బడెడి యర్చకులెల్ల మోసాల్లి నూత్న
భక్షణపదార్థములు పసాపకంబు నొందు,

తే॥ వత్సగాంతంబునందు నేవత్స కలమిఁ
బుట్టినదినంపుఁబండువు పొనరుపఁబడె
దతనిగాత్రము నొకభక్త్యుగునుమీకుఁ
దృప్తియగునట్లు నద్దానిఁ గనుఁదూపొందు,

క॥ తైలాభ్యంగనమాచరించుకొని యాతగాత్ర స్నానంబుగా
కోలిం కాలనాభుచ్చువాఁడు సతతం బుచ్చిట్లుఁడైయుండువాఁ
డాలిన్ ముట్టయినట్లుగూడ బలుకామాంధ్యంబునం గూడువాఁ
డోలోహిత్తుల!మీకు భక్త్యములుగా నున్నారు పొం డిమ్మహిన్, ౧౭౬

తే॥ దక్షిణాభిముఖతఁ గాఁబ్రవర్తిలికాని మొలకునున్నవలువ యొలిచికాని
నీరమాడునట్టి నిర్భాగ్యునింబూడ నిచ్చినార మీర లేగితినుఁడు, ౧౭౭

క॥ ఉదగుత్తమాంగుడగుచును మొదవువిధంబునను దెన్నమొలనుండుచునున్
 మదమెక్కి నిదురవోయెడి యుదగంభరిగూడ మీకు నొకభోజ్యంతా, ౧౮౧

క॥ అంగరామధ్యమునందునఁ బొంగివడుచు కూరుచుండు పూరుషునిన్ మీ
 కుంగాఁగ నుంచి నారము, మ్రింగుఁడుచని వాని రుధిరమేదస్సు లొగిన్, ౧౮౨

తే॥ ఉత్తరముఖుండుగఁ గూరుచుండి నాత్రి దక్షిణముఖుండుగఁ బవర్ధరనెవండు
 వదలు మాత్రపురీషము ల్వాఁడుగూడ భక్షణీయుఁడుమీకుఁ దప్పక తినుండు, ౧౮౩

ఆ॥ పెరుగు వేలపిండి పరితృప్తిగా నిశాన సయములను మెనవు జాల్మజనుని
 సంతృబాభిగమని మాచరించినవానిఁ దినుడుపోయి వేగఁ దనిపిదీ, ౧౮౪

ప॥ అనియిట్లువచించుటయు సంతతినుండి యాదేశని లాక్షేత్రబాఁజుట్టుకొని
 యుండుచుండిరి, యింతలోపలఁ బ్రతాపవంతుడగు చనుత్కారధూపతి తద్దేవతా
 ద్వంద్వంబునకుఁ బైలాసభిరోపచుంబగు దేవశంబుగట్టించె, నది విడుదలుకొని
 మహాదయంబగు నాక్షేత్రబాసఁ దద్దేవతాయుగళం బంపావృథాభిధానంబునఁ
 బ్రసిద్ధంబైపురరక్షణం బొనరించుచున్నయది, ప్రోద్బుధువునలేచి తద్దేవతాముఖ
 వీక్షణంబొనరించునాని నొకసంవత్సర పర్యంతము నేర్పడ్రంబునుం జెనకనేరదు,
 ప్రత్యప్తమిం బ్రతిచతుర్దశి నెనఁ డాదేవతలకు బలియొసంగు వాఁ డీగోకంబున
 నిష్ఠుముఖంబు లనుభవించి నద్గతింజెందెడి, నెనఁడు శ్రద్ధాన్వితుండై మహానవమీ
 దినంబునఁ దత్పూజకుండుగు వాఁ డకంటకుండగు, ౧౮౫

— శ్రీ మాతృ పాదుకామాహాత్యము —

క॥ ఇతిహాసన నిత్యముఁ దృప్తిసమున ముచ్చరిగియు ప్రచరించుటయున్
 వత్తుగమను ద్విజబాలుని ముత్తమునకు మిల్లిపోయి మొదలయ్యెఁ గటా! ౧౮౬

ప॥ అట్లు రంగ్రాస్యేషణతత్పరలై యఖిలదేవతలుం జరించుటయు నవనీ
 సురులందఱు నయ్యది యవగతంబుఁజేసికొని యంపావృద్ధల యంతికంబునకరిగి
 యర్పించి యలివినయంబున నిట్లనిరి. ౧౮౭

తే॥ “ద్విజుల రక్షించుటకె మీకు దేవశంబు
 గట్టెఁ బెద్దగ నిటఁ జనుత్కారస్వపతి
 తద్విజార్థకులనె మాతృదైవతములు
 హతముగావించుచున్న వేకుండుమింక. ౧౮౮

ఉ॥ వేలకువేలబాలకులు వింతఁ బరుండినవా గృరుండియే
 యీలుఁగ దెల్లవారుపతి కింకెటులుండెద మిప్పురంబునక,

కాలననుగ్రహింపు, మడుసల్పకయుండిన లేచిపోయి యే

పోలునా చేతఁగాఁగల, మపుతులమైయిట నేమిచేయనా.”

౧౮౯

ప|| అనిననిని యంబ యనుగ్రహించి యంఘ్రిప్రహారంబున నవనీతలంబు ప్ర
య్యలొనరించి యట నొకగుహ యావిర్భవించును నందాత్మీయపాదుకలుంచి
యానతసగ్వాంగలై యతివిన జంబునకర్తించు నాదేశతలంగాంచి

౧౯౦

తే|| “ఈగుహమధ్యమందున నెసఁగుచున్న యట్టి సాదుఁ లస్మదీయములు, వాని

నీరలందఱుఁ బూజించు చిందయుండఁ, డినలకరు దెంచుడుఁ తిర్గియెన్నటికిని.

అ|| ఎవతె లొల్బుఁసూని యావలకరుదెంచి నలనరించు మోహనహితయగుచు

నాకె దివ్యభావ సల్లన గోల్పోయి తమ స్పృగాలమగుచు సంధివించు”

౧౯౧

ప|| అనుటయు నాదేశతల్లిట్లనిరి,

౧౯౨

క|| “ఏతద్భూమిలమందున నోకల్లి యొకరుపూజ లొనరింతురుమా,

కాతలమగు నాకింటికి నేతీరునఁగాళ్లఁగల, మిఁకెది భిక్ష్యమగుకా.”

౧౯౩

ప|| అనవుడు వెడియు నంబయిట్లనియె.

తే|| “ధ్యానచింతకుఁజనునల్లదృఢిక్తి నిఁ టికరుదెంచిమిముఁగొల్పి యిచ్చుచుండ్రు
మాంసమద్యంబు, లబ్ధిలే మానుకీనపాదుకలగు న్ని సంసిద్ధి పడయఁగలరు”

ప|| అనవుడు వాఁలు “వల్లె” యని శుభంకరములును మోక్షదాయకములును

నగు నయ్యంబుపాదుకలంజట్టుకొని గుహమధ్యంబున నుండ మొదలిడిరి, యంత దాద
వ్యులనుండియు జను లందరుదెంచి తన్మాత్మికలను పాదుకలను బూజించి బస్మస్పృ
త్యుచివర్జితంబగు పరఁ సిద్ధిం పడయటయు నన్నిప్రోమాసక్రియలును దీర్ఘకాలా
వ్రతంబులును సంయమనియచుంబులును నష్టంబులయ్యె, నేహ్రీహృదలు శాంతులై
సదా మద్యదూషణంబొనరించుచుండీరొ వారె త్యక్త శేషసఖక్రియలగుచు మా
తృపరివేష్టిత పాదుకలం దనుచేతులమొడుగా నేలువేట నర్పింపఁబడిన మద్య
మాంసంబులం బరిశ్రుప్తినొందించిరి, యింతలో యష్టక్రియారేఖదంబుం బొడగాంచి
సవాసవులగు సర్వసుపర్వులును భీతులై సహేశ్వరుం జేరఁబోయి నేదోక్తంబు
లగు శతరుద్రులు నూక్తంబుల నేలువేటస్తుతియించి వినయావనతపదవలై,

౧౯౪

అ|| “హటేశ్వరమున నతిగుప్తమా గుహమధ్యభూమియందు మాతృగణము

బలసియుండ నంబ పాదుక వ్రెండును నుండియున్నయని రుహోజ్వలాంగ!

తే|| బ్రాహ్మణాబ్లాడ వానికి భక్తితోడ

నర్చనముచేసి మద్యమాంసాదికముల

బరమగతి నొందుచున్నాడు, పాదుకలకు

సంతటిప హస్త యేరీరి నేరుపడెనా,

౧౯౯

చ॥ సకలసఖుక్రియ భగవతి సంక్షయమందెను, మేముమాత్ర మె

ట్టిక బ్రదుకఁగలారము సుహేళ్య! సూక్ష్మభాగముల్వినా,

ప్రకటితమాను దావకప్రభావము నాశముచేయుచున్న పా

దుకలను ద్రిమ్యులం గ్రతువిధు ల్బరుగఁగన మాకుఁ బ్రీతిగఁ,

౨౦౦

మ॥ అని విన్నవించుకొనుటయు సుహేదేవుండెట్లనియె,

౨౦౧

ఆ॥ “అంబయనఁగ నెవ్వగవని విఖ్యాతయా నామె త్తయములేనియట్టి శక్తి,

మతియునుం బరేసి, సూత జగదనేకాక నాకుఁగూడ నాకుఁగార!

౨౦౨

క॥ పడియొక్క సుఖోపాయము పరిపించితి నుండుడింకఁ, పాదుకలకు మీ

కురుతగఁ హస్త్యమేర్పడుఁ- బరపూర్ణంబైనసుఖము పదపడి కలుగుఁ,

౨౦౩

మ॥ అనియట్లువాకుచ్చి సుహేళుం డప్తప్రతంబును సకత్తికంబును నగు

హృదయకఁబలంబును వికసించుచేసి నన్నభ్యంబున నంగుష్ఠాగ్రమితశరీరంబుతో

నాసీకంబై ద్వాదశార్క-ప్రభను వెలుగొందు స్వాత్మను సమాక్షింపఁ దత్ప్రతీయ

నేత్రంబునుండి శ్రేణిబరభరయగుచు హొక్కికన్యక బయలువెడలి కేలుమోడ్చి

‘సన్నిందులబసస్పృశించి శాశ్వయి, మృదుటయును నతండ్రిట్లనియె,

౨౦౪

ఉ॥ “హాటకనాథు డ్మేలిమున నంబ యుపానహము త్పెలంగు, న

హృటికిఁబోయి నీవు పరిశుద్ధసునంబున వానిఁగొల్వ మో

హాటి! భృగవ్యవాసునుఁ డొట్టినకన్యకఁ గొల్వకుండ నా

హాటకపాదు కాయుని శ శర్వననేయఁగరా నొకప్పుడఁ.

౨౦౫

సగిగఁగి ఏవద్ర్యం డట్లు చేయఁగ శివశెఱుగక యాహీనజన్మంబు తోడ్కో

నామాత్మశ్రేణికిం దా నభిమతమగు నాహాగమాఁ గాన నీవుఁ

గొమాఁబ్రహ్మదగ్ధాకలిగివగుచుఁ దత్కా-లికాసాదుకాపూ

జానందంబొందు మోకన్యక! యటలగునో నత్యయంబుండ దెందఁ,

క॥ నిను శక్తిం బూజించెడి నునఘులు మాతృకలకాదు రగ్గల మిచ్చో,

ఘనసౌఖ్య సుసభవించుచు మనుదుగువా, కల పెక్కుమూటలనోడఁ

మ॥ అని ట్లిక్కన్నియకు మంత్రీమాగ్గంబును బూజామాగ్గంబును నుపదేశించి

భర్యాదిభూషణంబులు దయచేసి దేవతలను గౌరవించి పంపుటయు నకుమారి

శెండియునిట్లనియె.

౨౦౬

సృష్టర॥ "స్వామీ! నీవస్మదీయాస్వయంభవమగుమం బాలదీపించు కన్యా
స్తోమం బాయంబపావ బుద్ధిముగం గొలువంజూచునంచటి నాతోఁ,
గౌమరబ్రహ్మచర్యాకలితముగ నెతో కాలముంబుద్భుతగా నే
నేమాడ్కిరా నాడు శ్రీ దైవిగలుగఁగా వృద్ధిఁజెందుఁ ధర్మిణ్."'

ప॥ అనుటయుఁ ద్రిపుగాంతకుండిట్లనియె.

౨౧౦

కా॥ ఏయేకస్యకు సంత్రిమార్గమును నీ చెంతేఁ బ్రసన్నాస్యలై
దాయంజీతి వచింపఁగాఁగలనా క్రిడంబోలె సాంగంబుగా
నాగుకన్య యగుందగాన భవదీమాశ్యంతసద్భావ, యా
శ్రేయఃప్రాప్తకరింకనో ద్దయను దచ్చేగూస్య కింకోర్తయున్

౨౧౧

కం॥ ఈరీతి గాను గన్యలు

సాంప్రద్యంబుతోడఁ బెట్టుమంత్రమునన్

గారుద్భవించి యగుదురు

వారంబులు భవమ్మదన్యవాయిల లగాలా!

౨౧౨

కం॥ భవదన్యవాయసంభవ

యవుకన్నియన్వారమున నపావడుకలన్

దచిలిభ జయింమపురుషుఁడు

భువ సర్వసుఖంబులొందె సోవును దివ్యున్.

౨౧౩

ఉ॥ కావున నిత్యసౌఖ్యములు కావలెనన్న నను ల్లదంచితా

పావనపాదు కాయుగఁ భక్తిని గన్యక చారుహస్తగా

రాజీవముచేత నర్చితముచేయుట భావ్యమా, కన్యగూడఁ ద

తేనకుఁ బాత్రురాలు సవిశేషముగా వివరించిచూచినన్.

౨౧౪

ప॥ అనియిట్లు మహేశ్వరుం దావతిచ్చుటయు నక్కన్నెమిన్న పాదుకలుండు
గుకం బ్రవేశించి తిడుక్తన్యాయంబునం బూజించె, శ్రీమాతయగు సంభాదేవి
పాదుకోద్భవంబగు నీమహాత్మ్యంబంతయు ననుసంగంబున మీకు వచియిందిరి,
బరుర్దశయందును నష్టమయందును సమాహితుడై యెవడిది శ్రవణంబుచేయు
వాఁడు పరమపదంబు ప్రాప్తించు" నని యిట్లు సూతుండు వక్కాణించుటయు
శానకాదులిట్లనికె.

౨౧౫

—* అగ్నితీర్థమాహత్యము *

మత్తకోకిలి॥ “అగ్నితీర్థము బ్రహ్మతీర్థమటంచు తెంటిని జేరుకొని,
అగ్నితీర్థమెటుల్లనించెనో యన్యమెట్టలా యెచ్చటన్
లగ్నమై యలరారుచున్న లాభమెయ్యదో వానిలో
మగ్నమాప్రజ కిది మంతయు మామఁజెప్పు సుహామతీ!,, ౨౧౬

న॥ అనియడుగుటయు సూతుండిట్లనియె, ౨౧౭

అ॥ “చంద్రశంశభవుడను తనకును బ్రహ్మజ్ఞానసహితుడయ్యు శార్వమసాతుఁ
డగుచుఁ

గనెఁ బ్రతిపన్నుల తనయుల నేవావిశంతులను జ్ఞానశార్వర్యులను, ౨౧౮

న॥ అంతఁ గొంతకాలంబున కతంబు సృశుండగుటయుఁ తత్త్వవృత్తమూరుం
డగు జేవాపి తపంబునకుఁబుడయె, గనిష్ఠుండగు శంతసుండు మంత్రివరులచేఁ
నిచ్చివైతానుకాంబగు గాన్ధారియన నభిషిక్తుండగుటయు శక్రుండు సుక్రోధుండై
నర్సింపను ద్వారశవన్నతామం జేర్చడి సర్వజనంబులను సంతయకారణంబయ్యె,
నట్టిసమయంబున విశ్వమిత్రుండు చర్మశ్శిశేషనర్వాగుండై బుభుక్షుని నిటు
నటు బరిభ్రమించుచు జనకూన్యలను గవాస్థినంకర్ణంబును, దుగ్ధంధభూయిష్టం
బును నగు చండాలకృపాశ్రాంతంబున గంధవినిర్ముక్తంబై యెండిపడియున్న
యొక సృశకుంకకశేఠంబుం బరిగ్రహించి యాపద్ధన్యపరాయణత్వంబున నంబు
పులంకడిగి ఖండించి పండి భక్షింపఁ గృతనిశ్చయుండై పితృసంతృప్తికిఁగాఁ గూ
కాగ్నింబును హోమంబుచేయుటయు నగ్ని యంద్రుపై నెంతయుం గోపించి య
దృశ్యుండయ్యె, నట్లదేవుం డంతర్ధానంబునాందుటయు నవశిష్టజనంబు లరిశీడితు
లైరి, యంత హరిహరహిరణ్యగర్భాదు లతని నన్వేషించుచు నటునిటుం దిరుగు
చుండ నద్రీసంకాశంబగు నొకఁ యనేకపం బగ్నితాపప్రసీడితంబై యవనింబడి
యుండి యగపడి “యాశ్రయాశుం డవేక్షి గుండయ్యెనో”, యని యధఃగంబడి
యవ్వారల కిట్లనియె, ౨౧౯

తే॥ “మెలుచుకొనియున్న యీ నేలువులనునడుచు నున్నవాఁడు హతాశనుఁ డొక

ట డాగి,

యతని లైష్ట్యతిశయమున యాగలేక యొడలుకాలి యెటో యిటు వెడలి
నాను,, ౨౨౦

వ|| అని యిట్లువచించుటయు వారందఱు బ్రవ్వెదురుపొదం జుట్టుకొనుటకుఁ గనిసి వైశ్యానరుండు ౨౧౧

తే|| “ఎంద్రా తలదాచుకొని యెవ్వ రెఱుంగకుండ నున్న నన్నటుల్ వైవోత్త ములకుఁ ౨౧౨

జూపిలిచికాన నీనాల్క- వైపరీత్యమనయుఁ బొమ్మ గజాధర! యిదియ మెదలు,, ౨౧౩

వ|| అని శపియించి పగుడ నదృశ్యుండగుడ- చేపకలు వెంబడించి కనుం గొననేరక యందందు బరిగిమించి యొక్కట నొకశుకంబు గనంబడ “వహ్నిం బూచితే,, యని యడిగిన నయ్యో యిట్లనియె, ౨౧౪

తే|| “తచ్చుచూగర్భగాశ్వత్థనరువులొన నన్నవార డగ్గిరితల్పిఁబాహుభ్రయమున దానివైసున్న నాగుడు తగులబహుడు నీలినఁ పిల్ల, తేనెట్లొ యివలంబడిలి,, ౨౧౫

వ|| అనియిట్లుపలికెన వారు శనిగర్భంబుం జుట్టుముట్టుటయు వానకుండు కి|| “గుట్టుగ నెవటనె పల్లెలుపట్టి ననక ప్రేమపెట్టి యునురులకుల జూ ౨౧౬

పెట్టిలి కావున నీనుడు లట్టిట్లని తెలియదానికగుఁ బొమ్మింకన్,, ౨౧౭

వ|| అని శపియించి యనఁసుండి నెవలి నీలపులకుఁ గనఁజేసింకనుండుట కై హటకేశ్వరేశ్వరైశ్వర్యాగ్రాముని నగాఢవైయుండు పగమేష్టిజలాశయాం బునం బ్రవిష్టుండగుటయు ముత్తంబులై ముటననించు నుల్లసగిచ్చనదర్శరంబులు తదుష్టతాతిశయంబున దగ్ధంబులయ్యె, నందొక పడఁదూకిం బొయుశ్చేమంబున నర్ధదగ్ధంబయై జలాధారంబునెలుపఁ నచ్చుచు వివాహగణాంబుచే నీక్షించి “హుతా శనుఁగనుగొన్నఁ జెప్పుమాయని యదఁగంటి, ౨౧౮

క|| ఈ నీటి తెంకిలోపలఁ గాననగును నీరసౌప క్రతుభుజు లరయుం,

నీ నెట్లొ యివలంబిలినిగాని ననించెలి సదీయకాంక్షయుఁ బిల్లన్,, ౨౧౯

వ|| అని బయలుచెప్పిన నమరుతెల్లరును వ్రాదంబుం జుట్టివేసిగి, “యంచి నీకు నామకలేరులం గాక” యని భేకంబుండుడ శపియించి యగ్ని యాస్థానంబు నుండి నూత్యత్రి యరుగుమండ నంబుజాననం డిట్లనియె, ౨౨౦

తే|| “ఉండ ముందు నచట విలివంగి యేటికెఱ దమగులపెడ నాడి యక్రమ ముగ, ౨౨౧

నాద్యుండవునీవు వీరలయందలకున, నుభుమవైయున్న వాడవు ముఖ్యు సగము,, నీ|| భక్తి నీలో వేల్పులబడెడి శూశూతియొల్ల దప్పుక ఎద్యబాంధవునిచేరు, నాయనవలన నీ యభులనన్వంసహ ధారాశవన్ద పాతమునఁ బొదలు,

నావృష్టివలనఁ బ్రాణాధారమైనట్టి వివిధభోజ్యపదార్థవితతి యొదవు,
దశ్యక్షణంబునఁ దనిసి పెంపొందును సకలవైధిప్రవాసముదయంబు,
గాన ధాతవునీవు లోకమునకెల్ల, నీవుసంతుష్టిఁజెందిన నిఖిలజనము
సంతసముఁజెందు, గోపింప తుయముగాంచు, నిఖిలచుఖములు నీయంద నిలిచి
యుండు, ౨౩౧

౧౩|| నిఖిలభూతములును నీసంశ్రియమునన బ్రదుకు, వానిలోనఁబరఁగు దీవు,
నఁదువలన గర్భగాన్నపానంబులు పచనమగుచునుండు బాగుగాను, ౨౩౨

౧౪|| కావున నీగుక్కపొరస మీ వేల్పులపైనఁ జిలుక వే మహానీయా!
యీవిధమున దౌదవృత్తం బోవఁగఁగత మేమి! యేలపునితి కినుకన్,, ౨౩౩
౧౫|| అనినవిని జోహూతంబు హన్యవాహనుండు హంపవాహనున కిట్లనియె,
నే|| మేఘవాహుల డేలకో మేదినిపయి వానగుయకయున్నాఁడు, దానఁజేసి
యంతరించిన వోషగు, లంత వాకుఁ గుక్కమౌనంబుచెట్టై నమ్మశకసుతుఁడు,

౧౬|| ఇందున నిందు)పై నలిగి యేనియు సంపదతుండనౌచు మీ
రిం దరు దేర నావలక పోగితిఁగాని యసమృతిన్ శతా
నంద! మొకించుకేసి ము మసంబున ఫీతిలికాని సంధ్యకు
మొందియుఁగాని కాదు విను ముండివాస్తవమున్ వదించితిన్,, ౨౩౪

౧౭|| అనినవిని అయాశ్రయాశుండు పల్కినదంతయు యథార్థంబు, నీవు
వర్షింపవలసఁగుటకుఁ జింతింపమి, యని లోనేతుండు సురేశు నడుగుటయు నతిం
డిట్లనియె, ౨౩౫

౧౮|| అజ్యేష్ఠుండు బ్రతికియుండఁ గనిష్ఠుండగు శతమండు నేలకు రాజై
శ్రీష్ఠంఁ న్యాయుని, బా పేష్ఠీ! యెటువరిమువాడ నేనికవృష్టిన్,, ౨౩౬
౧౯|| అనుటయు అతాపహంతు ౨౩౬

౨౦|| అది కుక్రియనునదిం దగుచాయను బ్రాప్తింపె నభుము శంతననకు, నిం
కేనుదిగావలె ద్వాదశశయనమలకలవునచ్చి యలజడిగుడిసెన్,, ౨౪౦

౨౧|| కావున నాదుమాటఁని గ్రమ్మన వర్షసమృద్ధిఁజేయు మో
దేవపతి! యకాలమునఁ దీలు జగత్త్రయ మట్లుకానిచో,
జీవములెట్లు నిల్పుఁ బ్రసచెప్పును నీవ ధరితి ధాన్యపుం
బోవులు లేనియప్పుడు బాధుడు వివాశముఁజెంద కెత్తటికా,, ౨౪౧

చ॥ అనినవిని యింద్రుండు పుష్కలావర్తకమేఘంబుల కాజ్ఞాపించినఁ దత్త
 ౧౦౭ యవి యులుములమెలుములచేతం బృహ్మీతలంబంతయుం బూరించుటయు
 సుపర్వపురస్సరంబుగం జతుర్ముఖుండు హుతాశనుం గనుంగొని ౨౪౨
 తే॥ ఒగిని విపుల శ్రౌతాగ్ని హోత్రములను సరవిఁ బ్రత్యక్షముగు హుతాశనుఁడ!
 యింక,

మఱియును గోరుకొనుము నీమానసముననుండియుండిన కోరిక యొసగువాఁడ,
 చ॥ అనివత్కాణించుటయు నగ్ని దేవుం డిట్లనియె, ౨౪౪
 క॥ “ఈపుణ్యజలాశయామిక నాపేరట భూతలమృగను భ్యాతంతై
 దీపింపఁజేయు మోవాజీవతి! నామిందఁ గరుణ నీకుండినచోన్, ౨౪౫
 చ॥ పదపడి యగ్ని తీర్థమున భాసిలు దీన సహయ్యఖంబునన్
 ముదముననేగి నిష్ఠమెయి మన్ని యనంతన నగ్ని సూక్తముల్
 మదిని జపించి నిన్ను బహుమానముగా దరించునట్టి న
 ధృవయుని హర్ష వారినిఁగి జేలఁగఁజేయఁగదయ్య మౌక్తకదన్,, ౨౪౬
 చ॥ అనినవిని బ్రహ్మదేవుండు ౨౪౭

శా॥ “ప్రాతఃకాలమునందవచ్చియెవఁ డీ భావతగ్రతీర్థంబునన్
 స్నాతుండై యట నగ్ని సూక్తముల నిష్ఠం బాఠమాంజేయు నా
 నీతిస్థీతునకబ్బు శాస్త్రవిహితాగ్నిప్రేమ మజ్ఞంపుఁ బ్ర
 భ్యాతంబౌఫల, మంతె మొందు మఱి ప్రాగ్జన్మానుభవంకంబునన్,, ౨౪౮
 చ॥ అనియిట్లువత్కాణించె, నుహద్భుతంబగు నగ్ని తీర్థ మచ్చట నిబ్బంగి
 నేర్పడినది, మఱియు నస్పావకుండు హిరణ్యగర్భం గూర్చి

—* వ సో ర్ధా రా మా హో త్ర్య ము *—

క॥ “ద్యాదశవర్షక్షౌమము మేదిని సంహృప్తమైనమిందట తుభయే
 వేదనబొంది జను ల్పవిత్రాదిక మిరై ని యందుకై నను నాకున్, ౨౫౦
 తే॥ యజ్ఞములు చేయఁబడుటయు నట హవిస్సులొనఁగఁబడుటయు నెన్నార్థతో
 యెఱుంగఁ,

బసులు కృమ్యులు నుదయించి పైరుమేసి కంఠవేటివఁనాటికెఁగద యిదంత,,
 చ॥ అనియిట్లు వాక్కుచిచ్చ దుహింపఁడు మరలనిట్లనియె ౨౫౨
 తే॥ “ఈజగంబునఁగలవిప్రు లెపుడు భక్తిఁ దమపుదురునిన్నుఁ గడువ సోర్ధారచేత,
 నంతఁ దుష్టినిజెందెద, వభిమతార్థసిద్ధియగు వారలకుఁగూడఁ జింతిలభ్యము”

కం॥ ఏవంభివముగఁ బ్రజచే నీ వాప్యాయితఁడవగును నిల శివీయనురా

జావిర్భవించి యవనముఁ గావించు నుశీనరాఖ్యు గాదికొడ్డుకై ౨౫౪

తే॥ అతఁడు శ్రద్ధాసమేతుఁడై యాచరింను తుమను ద్వాదశవార్షికసత్రమొకటి,
కలశవక్త్రంబునుండి యాక్రతువునందు బలువసోధారగురియు రేబవలొకడు,

తే॥ దాన సంతుష్టిఁజెంది యెంతయును నీవు కండవెట్టెడు సకలాంగకమునయందు,

వేదవిదులగు బ్రాహ్మణవితతిజేతఁ బూజ్యమానుండవగుచును బొదలగలవు,

తే॥ ఈదినంబాది భక్తిమై నిల నొనర్పఁబడెడి కాంఠికపాష్టికప్రభృతికర్మ

ములు వసోధారతోఁగూడి విలసిలుచును నిన్ను సంతృప్తిపఱచెడి నిశ్చయముగ,

తే॥ ప్రత్యవక్రియమాణమా స్వల్పకర్మమేయగుంగాక వైశ్వదేవీయ వనల!

దానఁగూడ వసోధార తప్పకీయవలయు, నటుగానియెడల నిష్ఫలము కృతము,

తే॥ క్రతుముఖాఖిల వేదోక్తకర్మములును, భువి వసోధారవలన సంపూర్ణుడగును,

అందుచేనది యదటఁ బూర్ణాహుతియని వాడఁబడియెడు వేదవిద్వరులచేత,

తే॥ ఎక్కువైనట్టిశ్రద్ధచే నేర్చిజోత్తముఁడు వసోధార నర్పింపబూను నీకు

నతఁడు మదిలోనఁగోరిన యఖిలకాంతీతములఁ బరయంగఁగలుగు నిక్కముగ
దహన! ౨౬౦

వ॥ అనియిట్లు పావకు సంతోషవెట్టి పితామహుండు నిజలోకంబున కరుగు
టయు నతఁడు ద్విజేంద్రుల యగ్నిహోత్రంబులయందు సంస్థితుండై హవిస్సులు
గ్రహియింప మొదలిడినా, నంత నాత్మీయమందిరంబుల కరుగఁ బ్రయాణంబగు
హరిహరేంద్రా ద్యఖిలామరుల నన్వీక్షించి గజేంద్రకుకమండుకంబులు వండురుచు

— * దేవతలు గజశుకమండుకంబుల నచగ్రహించుట * —

కం॥ “మీమూలంబుగ ననలుఁడు మామగురకు శాపమొనఁగె, మహనీయులు మీ,
రోముండు మాదుజిహ్వల నేమెయినో చక్కఁజేసి యీశానాదుల్., ౨౬౨

వ॥ అనినవిని వారలిట్లని,

౨౬౩

తే॥ “గజకులొత్తమ! నీదునాల్గ విపరీతమయియుఁ గార్యక్షమమ్ము సంశయము
లేదు,

భూమిపాలురు సమ్యావపూర్వకముగ మేపఁగాఁగలరింక లెన్న మిమ్మునెవుడు,

ఉ॥ నాలుక మందమాటకు మనంబునఁ జింతిల కోశుకంబ! భూ

పాలుర మందిరంబులను భాగ్యవ దన్యులయిండ్లఁగూడ నె

క్కాలముఁ బెంపఁగాఁబడుచుఁ గమ్మనివల్కులఁ దన్మనంబులక

ఫాలమెయిత్ హరింపఁగల, వింతకుమిక్కిలి యేమికావలెన్,

౨౬౪

క॥ నీవును మందాకసు! జిహ్వవిరహితమైనదాన, నైన మతేమాఁ,

దావకశబ్దము దీర్ఘగమైవిలసిలు, సంతసిల్లుమా హృదయమునఁ,, ౨౬౬

వ॥ అనియిట్లు గజశకచండూకంబుల ననుగ్రహించి నిలింపులు నిజనివాసం
బులకరిగిరి, ౨౬౭

—* బ్రహ్మ తీర్థ మా హా త్మ్య ము *—

౬॥ అగ్ని తీర్థమగ్నిమంత్రము నిూతునేఁ జెప్పినాడ మానిసింహులార!

బ్రహ్మతండ్రుహిమ పదపడి యెఱింగింతు విమలకు సావధానమనసులగుచు,

వ॥ మహాత్మండ్రు మార్కండ్యుహామని బ్రహ్మదేవుం బ్రతిష్ఠించినపుడు
పరిశుద్ధజలంబగు తండ్రంబొకటి నిర్మించి ౨౬౯

౬॥ “కార్తికమాసమందునను నైరవమిత్తుఁడు పీఠిగృత్తికన్

వర్తల నియ్యకుండునకువచ్చి మునింగినయట్టిందై మన

స్సూర్యుని భీష్మసదృశముఁ బూని విధిన్ భజియించునట్టి స

ద్వర్తనుఁ డంభ్రుజుండయియు వచ్చుజనిన్ ద్వజుడై రహించెడిన్; ౨౭౦

క॥ పృథివీసురుఁడను నేతత్పృథుతీర్థములొన నాడి భీష్మప్రతమున్

గర్భతవిధంబునజరిపినఁ బ్రధితంబగు బ్రహ్మపదము పొందించు వెనన్,, ౨౭౧

వ॥ అనియిట్లు వచియించుచుండఁ బశుపాలకుం డొకఁడని కార్తికపూర్ణ
మాసియందు భక్తిశ్రద్ధలతో యథావిధి భీష్మప్రత మ్మూచరించి బ్రహ్మం బూజించి
పదంపడి పంచద్రవ్యంబునాంది యిప్పురంబునన బ్రాహ్మణసదసంబున జన్మించి పూ
ర్వజన్మజ్ఞానంబునం బొలుపొగచున్నవాఁడు, ప్రభాయుత్పిండును నిత్యభక్తిపరా
యణుండును నై యట్టిపుణంబునం బెగుగుచు నిప్పటితఁడిప్రయి నెంతభక్తియో
వెనుకటితఁడియందుచు నంతభక్తిగలిగి యగ్నిప్రవాహ ద్వర్వసత్కారంబున సంతృ
ప్తుఁడైయుచు నొక్కయొడ నతండు మృతుండగుటయుఁ గడుంగడు శోకించి ప్రే
తకార్యంబులు నిర్వర్తించుచుండఁ నిత్యమాత్మసుతాదులందఱు నలసిం గనుంగొని

క॥ “వానికి నీవై నించుకయేనియుఁ గడంబడదు ప్రేమ, మంతయు నీవీ

దీనునిపల్లఁ గృపానుతిఁబూని యెవోయొసఁగుచుందు భుక్తికిజరుగన్, ౨౭౩

క॥ మృతుఁడనిపదపంఘాడను గృతము యథావిధిగఁ జేతకృత్యమునీచేఁ,

గతమేమియొ వచియింపుము సుత! పిత! గోప్యంబుగానిచోఁ బూర్ణముగఁ,,

వ॥ అనినవిని యతం డిందుక లజ్జపడుచు ౨౭౫

చ॥ “వినుఁడు వచియింతుఁ, బూర్వమున వీనికి నేను దనూభవుండనై

పెనుపగఁ బడ్డవాఁడఁ బెనుప్రేముడి కాస్పదమైనవాఁడఁ గా

వున నిటు కూద్రోవర్ణమున బుట్టినవాఁడనికూడఁ బూడ కి

తనియెడఁ జేయఁజూపుచుఁ గృతజ్ఞుఁడనై : రియించుచుండితిన్,” ౨౭౬

తే॥ అట్లు లితనికి సుతుఁడనై యపుడునేను బసులఁగాయచునుంటి నభాగ్యవశతఁ,

గుండ మొక డేగుపఱచి మార్గండునానిపలుకుపలుకుల నింటి నాప్రక్కనుండి,

తే॥ “కార్తికిం గృత్తికారౌగకాలవఁడు స్నానమొనరించి యీకుండజలములందు

భీష్మపంచక మొనరించి విధివిధులను గొలుచును ద్రుఁడువిప్రుఁడై యిలజనించు,,

క॥ అనిపలికెను మార్గండుఁడు, వినినే నలులారించి విప్రుఁడ నగుచున్

జనియించితి, నిదికత మీసనియెడఁ గనికరముగలిగి తగవర్తిలగన్,” ౨౭౭

క॥ జాతిస్మరుండనగుటకు నేతద్భివృద్ధివ్రతంబు చేతువుగానన్

బ్రీలిం జేయుచునుండుదు ఖ్యాతంబగు తద్వ్రీలంబు ననవరతంబున్,, ౨౭౮

ప॥ అనివచించుటయుఁ చిత్తమతృప్తిసంతాదులును నన్యులును ఛక్తిశ్రద్ధాసమ

న్వితంబుగ భీష్మపంచకముం బ్రయోగింపఁగిరి, నాటంగోలె నియ్యది ధరణీతలం

బున బ్రహ్మకుండంబునా, బ్రీసీద్ధిగాంచి నది, యే బ్రాహ్మణుఁడందు సర్వదాస్నా

తుండగు నశంకు జన్మజన్మంబునను డ్మోసురుండయై జన్మించెడి, ౨౭౯

—* గో ము ఖ తీ ర్థ మా హా త్మ్య ము *—

క॥ మఱియొకతీర్థంబును నస్వరమున గోముఖుఁడనంగఁ బొలుసారెడు, ముక్

వర గోముఖముననుండియి ధరశేర్పడె నిది యఘోషుదశనచణంబై, ౨౮౦

ప॥ తొల్లి యొకగొల్లవాఁడవటఁ గుస్తామయంబునం గృణించుచుండఁ

బెద్దకాలంబునకు రోహిణీకారెం జత్తానక్షత్రయుక్తైకాదశీతిధి మధ్యాహ్న వేళ

నమార్గంబునఁ జనుదెంచు నావులమందఱో నొకటి నల్లని పచ్చిక గంటంబొడ

గాంచి సంతసించుచు దంతంబులం బట్టి లాగుటయుఁ దన్మూలంబునుండి యొక

జలధార బయలు వెడలె, నంత నాత్మజంబునుమేసి తృప్తయగుట మెల్లమెల్లగం

గదలకుండఁ బాలనంటి తిన్నవినీరంబులం ద్రావుటయుఁ దత్పానవేగంబున జలనిర్గ

మమార్గంబు విస్తృతంబై కనుపట్టె, నంతదప్పిగొనియున్న యితరధేనువులును నూలు

లకొలందిగం జనుదెంచి తత్తోయంబును ద్రావఁజెల్లటయు వక్త్రీసంస్పర్శనం

బున నాగర్తం బతివిశాలంబునై, నట్లు గోకులంబంతయు దగ్గరొప్పుకొనుడు దప్పి

గొనియున్న గోపాలకుండును జనుదెంచి యాజలంబుల నంగంబు గడిగికొని తనివి

దీరఁ గోలి యివలకువచ్చి చూచుకొని యాత్మీయశరీరం బాదిత్యప్రభంబైయుం
డుట కచ్చెరుగడి నిజనివాసంబునకరిగి పురజనుల కందఱకు నీసమాచారంబంతయుం
దెలియఁజెప్పిన వారలెల్లరు నందు విశేషించి వ్యాధిగ్రస్తులు నచ్చోటికింబోయి సు
స్నాతులై తత్క్షణంబ కలుషవ్యాధివినిర్మూలై పదపడి త్రిదశాలయంబునకు నేగం
గలిగిరి, నాటంగోలె నాతీర్థంబు గోముఖసంజ్ఞం బ్రఖ్యాతంబయ్యె, నంత నయ్యది
కనుంగొని నహస్రాతుండు పాంసుపూరితంబు గావించె,, నని చెప్పటయు మును
లప్పారాజీకుతో నిట్లనిరి,

౨౮౩

ఆ॥ “తత్ఫలంబునుండి తాదృశజలధార బయలువెడలుటకును బంధితమైన
శేతుపుండవలయు. నియ్యది యేమందునిశ్చయించి తోవిపట్టదొందె!,, ౨౮౪

వ॥ అనియిట్లు ప్రశ్నించిన గూతుండిట్లనియె,

౨౮౫

ఆ॥ “అచట నంబరీషుండనుతేఁడు పుత్రితోకాభిభూతుండగును నధికతపము

నాచరించిపూర్వ మవిందనాభుని దనివియున్నవాఁడు తపసులార! ౨౮౬

వ॥ అతని కతిప్రయాసంబుపై వృద్ధత్వంబున సువర్చసుండను నొకతన
యుండుగలిగి పూర్వకర్మవిపాకంబుచే జన్మతనంబునన కుష్ఠదుఃఖాపీడితుండగుట
యుఁ దదోగ నాకాథ మీతేత్రంబునకువచ్చి రామోదరుఁగూర్చి శపఁబొనరింప
నతండు ప్రణయితులై

౨౮౭

తే॥ “మేఘవాహనఁడను పేరి మేదిసీకుఁ డితఁడు పూర్వము, బ్రహ్మణ్యుఁ, డిద్ధ
మూర్తి,

యట్టులయ్యును విప్రుఁ బ్రహరములకుఁ బాత్రుగంజేసె నొకనాఁటి రాత్రి
యందు,

౨౮౮

ఉ॥ అంతిపురంబుఁజొచ్చి తన యంగనతోడనా కూతుతోడనా

కంతునికేళిఁ దేలుటను గల్గొని యాతనిఁ బట్టి కొట్టి భూ

కాంతుఁడు రాత్రియంతయును గట్టి యటం బడవైచుడుం ద్రియా

మాంతమునందుఁ గానఁబడె నాతని కాలని విప్రిచిహ్నుమూర్, ౨౮౯

ఆ॥ మనసుకరఁగి నీరచయకుయ్యె, దుఃఖంబు పొంగినచ్చె నంత భూమివిభున

కాక్షణము విరాగియై రాజ్యమును బట్టికప్పగించి కాళికరిగె సరిగ, ౨౯౦

తే॥ అరిగి ధైర్యము చరియించు చధికనిష్ఠ నటఁద పంబుండి కొన్నార్జ కనుపుడెడల
యదుపురంబునకరిగె నేయఘమెఱుంగఁజ్ఞేడయ్యు ద్విహార్షకుఁ గొట్టుకతన,

మ॥ ఎవరీపుట్టవునందుఁ గుప్తరుజచే సీసాంధులై యుందుర

య్యవివేకుల్లిపుట్టవందు ద్విజు “లయ్యసాగ్నా, యటం చేడ్వంగా

నవమానించుచుఁ గొట్టినట్టిరే, ద్విజున్మాఘాతముల్చేయకి

బుద్ధి నెవ్వండును గుప్తిగాఁడు పను మోభూపాలమాడామణీ!,

౨౯౨

న॥ అనినవిని యంబరీషుండు

౨౯౩

ఆ॥ “ఇందుకొఱకుఁగానె యే నిన్నుఁ బూజించియున్నవాడ భక్తి నోసురేశ!

యీ వనుగ్రహింప నిల సాధ్యపడనట్టి కర్ణ మేదియుండఁగలదో యెఱుంగ,,

న॥ అనియగ్గింప విష్ణుండు పాతాళజాహ్నువీలోయంబును స్మరించుటయుఁ దక్షిణంబ యది నూత్నంబగు రంధ్రంబుఁజేసికొని పైకివచ్చె, సంతఁ జతుర్భుజఁ డంబరీషుం గనుంగొని

౨౯౪

ఆ॥ “మునుఁగుమును నీదుతనయు నీ సురసరిదుదక పూరమం దహలో నరేశ!

దానఁ గుప్తమడలుఁ, దక్కటి బ్రహ్మవధాదిపాతకములు సంత మొందు,,

న॥ అనిపలుక నయ్యెకివొండు కొడుకు నన్నిట బహువాగంబులు ముంచి యెత్తుటయు నాత్మణంబ యతండు కృష్ణవ్యాధివినిగ్మత్తులై యంతయు సంతసం బునఁ గంటుజనకునకుం గయిమోడ్చి జనకుంఘాడి స్వపదంబునకుఁ జనియె, సంత హరి యన్యత్రెఱుంగకుండనారంభింబుం బూర్పివైచె, నన్వారి పాపహరియగుట కిదియే కారణంబు, గవి వృషభరాశిని శశి చిత్రానక్షత్రంబున నుండిన హరివాస రంబున విష్ణుండు గంగ నచటికి రప్పింపఁజేసి తత్సమయంబునఁజేయంబడు తద్గంగాజలస్నానంబునకుఁ దాదృజ్యహిమంబుగలిగినది.

౨౯౫

—లోహయస్త్రిమాహాత్యము—

ఆ॥ పరశురాముడచటఁ పరశువుఖండించి యనుపకట్టి పూర్వ మునిచియుండె,

నిరళనముగ దాని దరిశించుమాత్రన జనుల పాతకములు త్తయముగాంచు,,

న॥ అనియట్లునచియించిన శౌనకాదు లప్పొరాజికుదిక్కు మొగంబై

౨౯౬

ఆ॥ ఏల పరశురాముఁ డెంతయు రాద్రహా పరశువును వృధాగ భంగపఱచె?

నెందుకనిసృజించె నినుపశలాకఁదా నేమిపనికివిడిచె నిచట దాని,,

౩౦౦

న॥ అనిప్రశ్నించిన నూతుండెట్లనియ,

ఆ॥ రాముండు నెత్తుటకై స్వపితృరాజికిఁ దర్పణమాచరించి భూ

స్వామిత విప్రరాజికిడి సుగంధమునన్ ధరియించి గొడ్డలిన్

దామసముం ద్యజించి ప్రమదంబున నంబుధికిం బ్రయాణమై

పో మరలించుకొంచు హితబోధయొద్దరి భూసుగోత్రిమల్,

౩౦౨

పుష్పి॥ పృథివీజ్ఞ నెఱవేర్చియుం బరకురామ! యింకేటికో

ధృతాయుధుండవైతివీ, విది యయుక్త మెబ్బంగి నేన్,

క్షతారియగు నీ భవతగ్రము సాస్త్రమై యుండగాఁ

బ్రతిక్షణవిజృంభమా ప్రతిఘ మెట్లు నిన్వీడెడున్,,

౩౦౩

వ॥ అనియిట్లు బోధించిన దిని రాముండు నవ్వి వినయోపేక్షంబుగ

గృతాంజలియై

ఉ॥ క్షాత్రముగల్గియుండియును స్కంధమునందుఁ గుతారమాన కే

యాత్రికుభంగి నెవ్విధి దిగంతగము ల్పురియింతుఁ జెప్పఁ డో

మిత్రము! లిద్ది పూర్వమున మేరుశగానవీర్యజాతమై

ధాత్రి నెలర్చు లోహమునఁ దృప్తయొనర్చిన తంచియచినన్,

౩౦౪

శా॥ నే దీనిదృఢజయింతుమీఁద నెవఁడేనిన్ వచ్చి పేగానమైఁ

గాఁ దాల్పంగలఁ, డప్పు వాని మరలన్ దలడింపఁగం బోవలెన్,

భూదేవుండు ధరించినం జని యనిం బోకార్ప వాకొన్న నే

నేదుర్మార్గుఁడొపట్ట దీనిఁ గనుగొం చెబ్బంగి ప్రిరించుదున్,

౩౦౬

తే॥ శాంతికుదరదు మాకుఁకె స్వాంతిమునకు విడిచినను గాల్చినను నేలనేల్పులార!

కాన వైచెద దాని నిక్కడనె, మీరు పరులుగైకొనకుండఁ గాపాడుడయ్య॥

వ॥ అనినవిని వ్రాహ్మణులిట్లనిరి.

౩౦౮

శా॥ మాసంరక్షణలోన నుండుటయ యుష్మగ్గాం ఛితం త్రైవచో

వాసింగాంచిన త్వస్మగ్గతారమునకున్ వైరూప్యముం గూర్చి దు

ర్భీసంయుక్తత నెవ్వ రెన్నడును నర్థించాల్పకుండంగ నీ

చే సామర్థ్యముమీఁద బిండమునుగా నిద్దానిఁ గావింపుమా,,

౩౦౯

వ॥ అనియిట్లు వాక్రుచ్చిన రాముండు నిజకుతారముం జెడఁగొట్టి దండా

కృతి నొడఁగూర్చి సమర్పించి వినయావసతుండైయుండ వెండియు వారలిట్లనిరి,

కం॥ ఈలోహయప్తి నిక నెక్కాలముఁ గాపాడుచుండఁగల మతిభక్తిన్,

బూలం బూజింపంగల, మేలోపముగలుగ చేగు మీ వంబుధికిన్,

౩౧౧

అ॥ శత్రురూపమైన వణ్ముఖుఁడతీర్తి యెటు ప్రతిష్ఠితంబో యీశ్వరమున

నటు త్వదియ లోహయప్త్యాత్మకోరుకీర్తియును గాఁగలదు ప్రతిష్ఠితంబు,

సీ॥ అధిగతసామ్రాజ్యుడై గహించును దీని రమణఁగొల్చిన భ్రష్టరాజ్యుడేని,

విద్యద్యుతియై వెలయఁగల్గును దీనిఁ బూజించుచో శుద్ధమార్గుడేని,

తామరలంపరాఁ దద్వంశ మిదిగొల్ప, నప్తసంతానుడొనరునకేని,

కడుపెడునిడ్డలం గాంచిమించును దీని వచ్చి యర్పించుచో వంధ్యయేని

యుపపసింది యాశ్వయుజమాసబహుళచతుర్దశిని సుభక్తితోడ దీని

పూజనంబుసేయుపురుషుండు మదినుండు ఘనమనోరథములఁ గాంచగల్గు ॥

వ॥ అనినదిని భృగువాసుండు భూసురులకుం గేలుమోడ్చి సముద్రస్నానం బునకుఁ జనుటయు వారలొక యాలయంబుగట్టించి లోహయష్టి నందుఁ బ్రతిష్ఠించి శ్రద్ధాభక్తులం బూజించుచున్నవారు, త్రిదశులకును బాంధరాని యభీష్టం బులంబొందుచున్నవారు, మఱియును

౩౧౪

—అశాపాలేశ్వరీమాహాత్మ్యము—

కం॥ పాపనివారిణి కామద దీపించెడు నింక నొక్కచేవియు నచటన్

భూపాలాగ్రణియైన యశాపాలునిచేతఁ దొల్లి సంస్థాపితయై, ౩౧౫

వ॥ ఆ యశాపాలేశ్వరిని శుక్లచతుర్దశిదినంబున భూపాదీపాదుల నెనండు పూజించు వారి డయ్యమృతారియనుగ్రహంబున ననన్యదర్శభములగు వాంఛితంబులం బొందఁగలిగెడుఁ, బూర్వ మశాపాలకుహీపాఞుండు సత్సమృత్యుండై పితృ ప్రైత్యాకుశంబగు గాఢ్యంబున నర్చననంబునకును హితంబుగావించుచు నాత్మగతంబున

౩౧౬

తే॥ పోయినమహీశు తిన్వయం జేయనిదియు రాగలగుహీశులకుఁ జేయరానియదియు నైనపని చేయవలయునే, నవనిపతికిఁ బరమ ధర్మము చల్లగం బ్రజల ప్రోపు

కిం॥ ధనలోబువ్యవహార బలి, బహుదేవగుపమ్మ హెచ్చుసర్వినకొలదిన్

ఘనమైనమనఃక్షోభను దగ్గరించును, గాజగక్త సగగున విరియున్, ౩౧౭

ఆ॥ ప్రభులు ప్రజలకలనఁ బన్నులుగొనకుండ నైనయములను మనుషణాల రెపుడు,

నైనయహితు నీచజనుడును నెదిరించుఁ, గనుక జనులు పన్నుగొనఁగవలసె,

తే॥ కరులు రథములు తురగము ల్కల్పములు నెవియులేక తపశ్శక్తిసేని ప్రజల లీల గంజింపవలయుఁ దొల్లింటి మేటియధిపతులకన్నఁ వైచేయియగుచు నింక,

వ॥ అనినశ్చయించుకొని వసిష్ఠనాహ్వనించి యిట్లనియె, ౩౧౮

ఉ॥ ఇన్యుహిలోపలం గల ననేకము తీర్థము, లందులోన శ్రే

ష్ఠమొదో మల్పకాలమున శంకరుఁడో హరియో విరించియో

సంకుర మెందుఁజెందుదురో త్త్వాసునవగ్య! వచింపుమయ్య లో

కమ్ము హితమ్ముఁగోరి యెసకమ్మున నందుఁ దపమ్మునరెచిదన్,

తే॥ ఇది పరార్థకార్యమే యయ్యెడింగాని కాదు స్వాగ్ధమైనకార్యమరయ,

నిజమచెప్పుచుంటి నీతోడ నాతోడు సంయమిత! కీర్తిసంపూర్ణత! ౩౧౯

వ॥ అనినవిని వసిష్ఠుండిట్లనియె,

౩౨౪

తే॥ ధన్య సార్థత్రితోటితీర్థ మహితంబు నప్రపత్తిశుభక్షేత్రవేష్టితంబు

హాటకేశ్వరమనుచేర నలరుచుండు నాకమహాక్షేత్రమిద్ధాత్రి నోన్మహాల!

తే॥ వానియన్నింటిచేరున వర్తింబదురు బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరప్రభృతీసురులు,

నిక్కతంబున నాహాటకేశ్వరంబు శీఘ్రసిద్ధిప్రదంబయ్యె ఊతిని బ్రజకు ౩౨౬

కా॥ శ్రద్ధాభక్తులతోడఁ గొల్వఁబడుచోఁ జండిఁగుహదేవి స

ర్వేద్ధామర్త్యులకంటె శీఘ్ర . గ నెంతే సంతసంబొందు, భూ

భృద్ధీరా! యటకేగి యాయమను సంప్రతాత్మితం గొల్వ వే

సిద్ధించుక భవదీప్సితార్థములు తన్నేవావిశేషమునన్,, ౩౨౮

వ॥ అనియిట్లుచచ్చించినఁ దక్షేత్రంబుఁకుంజని యాదేవిం బ్రతిష్ఠించి

బ్రహ్మచర్యపరుండై బహుభక్తిం బూజించుటయు నద్దేవి పరితుష్టయై ౩౨౯

తే॥ సంతసించితివత్స! నీజరుపుపూజ, కడుగుమిచ్చెద భవదీప్సితార్థములను,

నమరులకుఁగూడ దుష్ప్రాపమైనవాని నిచ్చుబలుకక్తిగలదు నాకేలశంక,,

వ॥ అనివక్కాఁగించుటయు నభాపాలవహీసాలుండిట్లనియె, ౩౩౦

ఉ॥ లోకులు సౌఖ్యమందుటకు లోనఁదలంచి జగద్భితంబుగా

నీకు సమర్పణజేసితిని నేను మహేశ్వరి! యట్లుగావునన్

నాకిడు మెందు స్వైరగమనంబున జ్ఞానసమేతమౌచి న

స్తోకమహత్తనర్తిలెడి తోగపుటస్త్రములం గృహఁబలిన్, ౩౩౧

అ॥ మత్సమీపమంద మననీ మల్కొక్కచో నుండనీ జనఁబు, దుండగమల

నరనీ తగినశీక్ష యప్పుడవిధియించునదిగ నుండవలెఁ దదస్త్రసమితి, ౩౩౨

క॥ పరదారాగమనాదికపరమరహస్యంపుగ్రుణయలఁ బాల్పడియెడి దు

ఘ్నరుఘలకు నట్లే బుద్ధినిగఱసెడియస్త్రములు నాకుఁ గావలెజననీ! ౩౩౩

క॥ మందులప్రాకులయవనర మెందునులేకుండ వ్యాధులెల్లను బోకా

ర్పం దగియుండెడి మంత్రములం దమసేయంగవలయు లలితా! నాకున్,

నీ॥ తన్మంత్రమహిమచేతన మామకప్రజల్లనసౌఖ్యవారాగి మునుఁగవలయుఁ,

దన్మంత్రమహిమచేతన నేనుమనిచెడి యుర్వి నిర్యాధియై యుండవలయుఁ,

దన్మంత్రమహిమచేతన నాదుదేశంబు పుష్టిసంపన్నమై పొదలవలయుఁ,

దన్మంత్రమహిమచేతన నాదురాజ్యంబు భయశోకరహితమై పగఁగవలయుఁ,

దంతితురగరథపదాతుల నేనొల్ల, వానిపుష్టికొఱకు వలయుఁధనము,

దానికొఱకుఁ బ్రజలవైన బన్నులువేరువలయుఁ గాన నవ్వీ వలడునాకు,, ౩౩౪

చ॥ అనినవిని చండియిట్లనియె,

౩౩౬

అ॥ అలిచిత్ర కార్య మాచరింపఁగడంగి తహహా! యెంతవాడవయ్యనీవు,

ఎవ్వరుంబోనర్ప రింతటికర్జునుం బూర్వ, మింకఁ జేయబోవ రెనరు, ౩౩౭

క॥ అవుఁగాక యెసంగదఁగొను భవదీప్తితమైక యస్త్రపటలము నీకో

యవనీశ! యటులెయిచ్చెద వివిధములగు మంత్రములను వే గైకొనుమా, ౩౩౮

తే॥ తీక్షణతరమైన యాయాయితెగుళుడెల్ల మంత్రములచేతఁ బరిగృహ్యమానమగును,

మనువుచుండంగవలయు నమృత్రసమితితోడిపాటుగ నవ్యానిఁగూడ తుండ!

తే॥ ఎన్నఁదైనను దావకదృష్టిపథమునకు విహారంబుగం బోయినయెడల నటఁ

జాలకాలానకబుట్ట జనులఁబట్టి బట్టువీడించు నయ్యవి పృథివిపాల! ౩౪౦

అ॥ నీవు పుడమినుండి నిర్ణరనగరికిం జనెడివేళ నస్త్రసముదయమును

మంత్రములనుగూడ మత్సమీపస్థమా తోయకుందురుచు మోయితేళ! ౩౪౧

క॥ ఉర్ధ్వవాయకనమచితసర్వవహార మోయజాపాలనృపా!

పూర్వవిధంబునఁ గ్రమ్మఁగ బర్వంగల దందువలనఁ బ్రజపట్ల నొగిన్, ౩౪౨

చ॥ అనియిట్లవచింప నతండు “వల్లె” యనుటయుఁ దత్త్విణంబ జ్ఞానయుక్తం
బులగు బహుదివ్యాస్త్రంబులును వ్యాధినివర్తకంబులగు మంత్రంబులును బ్రాదుర్భ
వింఁచె, మంత్రంబులు రోగంబుల గ్రహించుచును చురల విడుచుచును జల్లగం
బాలించుచును దృష్టిగోచరంబులైయుండె, నట్లు చండీప్రసాదంబుం బొంది
యాయొడయందు రథగజాదులన్నియుం బృథివీదేవతల కర్పించి తనయుండగు
దశరథుని దరుణిని మాత్ర ముంచుకొని యజారూపంబులగు సకలవ్యాధులను మం
త్రవశవర్తులం జేసికొని యష్టిమాత్రధరుడై వర్తించుటయు రహస్యంబుగనైనను
సపరాధంబొనర్చుటకుఁ బ్రజ కళకళ్యంబయ్యె, నికఁ బ్రచురాపరాధం బెట్లుజరిగె
దు? బ్రమాదంబున నెనఁ జేని యొకసాపంబొనరించిన వెంటనే తగినశిక్ష విధింపఁ
బడియెడి, శత్రువులవలని క్లేశంబుగాని వధంబుగాని బంధంబుగాని సంభించినఁ
గనంబడకుండనే యస్త్రంబులు వానిఁ జక్కఁజేసెడు, నన్యరాజ్యంబులందగు సప
రాధంబు లవగతంబుఁజేసికొని యముండు కిక్కించెడు, శస్త్రభయంబునఁ బ్రత్య
క్షంబుగఁగాని గుప్తంబుగఁగాని జనంబు పాపంబొనరింప, దంతఁ బాపవినిర్మూక్తం
బగులోకంబు శుద్ధమాత్రంబై మఖంబుగా మనఁగలిగె, రోగంబులు నిగృహీతంబు
లగుచుండ నిక నేమిగలిగెడు? మృత్యుభయంబులేకయు నరకావాసంబెఱుంగ
కయుఁ బ్రతిమనుజుండును నట్లువర్తింప యమాలయంబు నిర్జనంబై త్రేతాయుగం
బైనను గృతయుగంబుభాతిం దనరాఁ, మృత్యువర్జితులగు ప్రాణులమూలమున స్వ

లోకవ్యవహారంబగుతయు నుపశమింపఁ బడుటయు వైవస్వతుం డుమ్మరికంబున
బమ్మయింటికింజని ప్రణామమ్మొచరించి 3౪౩

కం॥ నునుజుల ధర్మాధర్మములను గనుగొని యర్హమైనలలి వారలపై
నవవరంబును నిగ్రహ న సుగ్రహము నేయుచుండుమని నీచేతన్ 3౪౪

కం॥ నియమింపంబడి యట్టులె స్వయముగ వర్తించుచుంటి, సకలము విఫలం
బయిపోయిన దేనుందును నయవిదుడగునొక్క భూమి నాథుని చెయిదిన్, 3౪౫
భుజంగప్రయతము॥ అజాపాలభూపాలుఁ డంబాకృపన్ భూ

ప్రజన్ నీరుజంజేసి పాపానిలోద్య
ద్విజిహ్వాంకునానుండఁ ద్రేతాయుగం బో
యజా! ప్రాగ్ముగంబయ్యె నన్నింటఁగూడన్, 3౪౬

కం॥ కావున నెప్పటియట్టులఁ గావించఁగదయ్యె మగుడఁ గమలధవ! మదీ
యావాసంబుననయ్యెడి యావద్వ్యవహార మట్లే యగుఁగాక వెసన్ 3౪౭

వ॥ అనివాద్రచ్చినఁ బితౄహుండు సమీపోపవిష్టుడగు శంకరునాననం
బవలోకించుటయు నమ్మహేశ్వరుండు పరమాద్భుతమంది పకపకనవ్వును బ్రహ్మ
కిట్లనియె, 3౪౮

తే॥ “ధర్మమార్గప్రకృస్తుండు ధరణీనతగు, మఱి సదాచారసంపన్నుఁ డరసిమాడ,
నెట్టువారింపవలయునిం కిట్టివాని, నేమినిగ్రహ మొనరింత, మీరెచెప్పును, 3౪౯

కం॥ నూతనధర్మవర్గం బాత్మోత్తలపతిహాపినాఁడుగావున నేనున్
నూతనమైనప్రసాదమె యాతనియడఁ జూపవలయు నంభోబభవా!, 3౫౦

వ॥ అనియిట్లుపలికి చతుర్వక్తుండు వైవస్వతునికుగ్గ-మొగంబై 3౫౧

తే॥ “చెప్పుబావాలు నాయుపుశేష మింక నెంతయున్నదో యోజించియీపుశమన!
సరిగదత్కాలమునకు నాధరణిపాలు నాదులోకంబునకుఁ గొనిపోదు నేను.

వ॥ అనివాక్చుచ్చటయు యగుండ్కిట్లనియె, 3౫౩

ఆ॥ “అయిదువేల యేబదైదువత్సరముల యాయువున్నదితని కంతకూడ,
వీనిలోన వైదువేతేంద్రుగడచిన, నింక గడవవలయు నేబదైదు, 3౫౪

ఆ॥ అందువలన నతని యాయుస్సమాప్తికై యింక నెంతకాల మెదురుమాతు,
ననుదీయమైన గూత్రయంబులతయు శూన్యమగుట యెట్లుచూచియోర్తు 3౫౫

కం॥ కావున నతనివివాశముకై వెదకును దేవ! వేగ నన్యోపాయం,
వీవిధమునఁజేయనిచో నావిధియంతయును వే వివాశముచెందున్, 3౫౬

వ॥ అనియిట్లువక్కాణించిన వ్యాఘ్రరూపధరుడై యాదేవుండు మేఘగం
భీరనిష్ఠుఁడగున గర్జించుచుఁ బ్రజాపాలనతత్పరుండగు తస్మహీపతిచెంగట
కుం జనుటయు నయ్యజంబులు భయపడి యాతని శరణుఁజొచ్చి ప్రియత్న
పూర్వకంబుగం బరిగక్షింపఁబడియు భక్షింపఁబడియె, నంత నయ్యేలిక తనచేత
నున్నదండంబును వదలి చండిక పరితుష్టయై మున్నాసంగిన చండార్చిస్సంకాశనిశిత
శస్త్రంబును దద్దర్తింబులయైన యితరాయుధంబులును ధరియించి బెబ్బలి కెదురు
నడచుటయు నయ్యది నోరుతెఱచి మెలమెల్ల వాని నన్నిటినిం గబళించె, నంత నా
తేఁడు “ వలదు వల,, దనిభార్యచే నివారింపఁబడుచుండియు నప్సలితో ద్వంద్వ
యుద్ధంబునకుఁ దలపడినఁ దదంగసంస్పర్శనంబున శంకరుండు శార్దూలరూపం
బుపసంహరించి

సీ॥ అపాదమస్తకం బలఁదంగఁబడి కడుం బాలుసారు మనసంఘబూదితోడ
నాజానులంబియై యందంబు దెచ్చెడి తలకాయపు శైల దండతోడ
నీటగుల్కెడిమాద్రీ నిద్దంపునెల రేక పెట్టి చుట్టిన జడచుట్టతోడఁ
గంకణగ్రైవేయకములకు బదులుగాఁ దైసేయఁబడు భుజంగములతోడ
నిడుద ఖట్వాంగములతోడ నిరుపమానమై చెలం గడి దివ్యకేహంబుదాల్చి
క్షీతితలేకుండు కనుగొని నతియుం దాను బాదములపైన సాష్టాంగపడి చిరంబు

వ॥ విసయావనతుండై లేచినిల్వఁబడి బహువిధంబులం బ్రస్తుతించి కను
దమ్ములవెంట నానందబాష్పంబుఁ బాలువాట గద్గదస్వరంబుతో నిట్లనియె,

ఆ॥ “ఎఱుంగ కనునిన్ను నెంతయుం గొట్టితి, నిట్టితిని, గంబు తిరుగఁబడితి,
మదినిబెట్టకవి నన్నింపవలయునన్ భార్యతీశ! ఘోరపాపనాశ!” 3౬౦

వ॥ అనియిట్లు వాక్రచ్చుటయు మహాదేవుం డిట్లనియె, 3౬౧
కం॥ “మన్నించితీ నీతప్సలనన్నింటిని గొడుక! చూడ నతిమానుషమై

యున్నది యుష్మత్కృత్యము, నన్నుఁ బ్రమోదాధీ ముంచినది నిక్కముగఁ,
మ॥ ప్రజలన్ మిక్కిలి సౌఖ్యపెట్టుచును నీరాజ్యంబు మున్నేమహీ
భుజుఁడున్ నీవలె నల్పం, డింక సలుపంబోవండు, కాఁబట్టి యె
యజభూపాల! రసాతలంబునకు నీయంగంబుతోనే రహిన్

నిజభార్యాసహితంబుగాఁగ నిపుడే నేనిన్నుఁ గొంపోయెదన్, 3౬3

ఆ॥ ఇంక నెంతమాత్ర మీలాకమందున నుండఁదగదునీకు నోన్యపాల!
యనురులందఱికిని నత్యంతము విరుద్ధమయ్యె నీవొనర్చునట్టిచేత” 3౬౪

వ॥ అనియట్లునతిచ్చుటయు నమ్మహీనాభుండు

౩౬౫

క॥ “దేవ! యమోధ్యానగరికి బోవలయును బ్రథమ, మఱటఁ బుత్రు స్వరాజ్య
శ్రీపుత్రుఁడేసి యమాత్యుల కైవసమొనరింపవలయుఁ గడుశీఘ్రముగఁ, ౩౬౬

ఉ॥ ఈపనియైన పిమ్మటఁ ద్వదీరితభంగిఁ జరింతుఁగాని దు

గ్గాపతి! నాదుశస్త్రములఁ గ్రమ్మఱ నాకిడు, మవ్వి యిచ్చున

ష్టే పరలోకమేగునపు డీప్పగుఁడుడయిలోన నుంచును

చాపకమేలి చెప్పినది యగ్గలపుం బ్రచుదంబుతోడుతఁ, ౩౬౭

క॥ భవదీయకృపాదృక్కుల నవలోకనచేసి నాకు నాన్వణ్యంబుగఁ

జివయెడలఁ గలుగఁజేయుము భవ! కైకొని నేనుజేయు ప్రణలికతంబుల్,,

వ॥ అనియట్లు వేడుకొనిన భగవంతుండగు త్రిపురాంతకుండు తదస్త్రమం
త్రంబుల దురుచేసి ద్రుశంబ యమోధ్యకరిగి ౩౬౮

తే॥ “శౌర్య మాదార్యముం గల్గి తేజరిలుచు నిజకులం బుద్ధరించెడి నేర్పుగలుగు

యష్టదాతృఁడొడయఁడైయుండఁగలఁడమోధ్యకింకన బాపాల! మోన్వపాల!

క॥ నీవగుదెంచుము నాతో భూవర! కైలాసమునకుఁ బోవుద, మేత

ద్దేవీకుండ సముద్భవ సాగనజీవనముఁజూచ్చి పదిలఁడవగుమా, ౩౬౯

చ॥ మఱియొకఁ డెవ్వఁ డేనియును మాఖపు శుక్లచతుర్దశిం బరా

త్వరను గజించి భక్తిమెయి, బావనమైన యిదం జలంబులన్

బరుగునవచ్చి చొచ్చి యటఁ బ్రాణములం ద్యజియింప హోటకే

శ్వరుండగు నాదుసన్నిధికిఁ బయ్యనవచ్చు మహీపురందరా! ౩౭౦

తే॥ స్నానమేయగుఁగాక యీజలములందు నేజనుండాచరిండు మహీతలేశ!

నూటయొనిమిదివిధముల మేటిరుజలుగూడ నాతని మాదాడగూడవెఱచు,,

వ॥ అనిపలికి పరమేశ్వరుండు భార్యాసహితంబుగం దన్న పాలకుం గొం
పోయి యయ్యజంబులతోడను నాయస్త్రంబులతోడను దేవీకుండసముద్భవంబులగు
తజ్జలంబులం బ్రవేశించి నరదేహంబుతోడన స్వమందిరంబునంజేర్చి, జరామరణ
వర్జితుండై పాతాళంబున నాహోటకేశ్వర దేవుం బూజించుచు నేటికిని నాతం డం
దుండుచున్నవాఁడు, పరమేశ్వరియగు నాదేవి తనస్త్రహీనునిచే శ్రద్ధాపూతచిత్తం
బున స్థాపింపఁబడి యివ్విధంబున నుద్భవిల్లినది. ౩౭౧

దశరథశనైశ్చరసంవాదము

సీ॥ తలచినయపుడెల్ల బలువిమానంబుపై సురలోకమున కెవ్వఁ డడుగఁగలిగె
బంధుమిత్రులతోడబలె బిడోజునితోడ సల్లాపముల సల్పఁజాలె నెవఁడు
రోహిణి భేదిండు సాహసి నల శనైశ్చరు నోర్చి యెవ్వఁడు జయముగాంచె
రావణు యనుచు నాచాయణుం డెవనికిఁ దాఁ జతుష్పథముల ధరజనించె
నట్టిదశరథుఁడు తదాత్మజుఁ డొడయఁడై యేలుచును స్వరాజ్య మొలిపించి
హోటకేశ్వరమున హరి కొక్క సాసాద మేరుపఱచి యధిక మెలమిగూర్చి
మ॥ పృథిష్ఠించి యొక వాపిం ద్రవ్వించె, రాజవాపియనం బరమభ్యాతి
గాంచిన దానితీరమందుఁ బంథమిదిసంబునను విశేషించి ప్రేతపక్షంబునను శ్రాద్ధ
మాచరించు ద్విజుండు సత్సమ్మతుండయ్యెడు॥ నని యిట్లు సూతుండు వచించుట
యు శౌనకాదు లిట్లవిరి.

తే॥ “రోహిణీరూపశకటంబు సాహసమున భేదమొనరించు సౌరి నామిదీనీకుఁ
జేగతిజయించె? శౌరికి నెవ్విధమునఁబ్రచుదముజనింపఁజేసె? చెప్పవె మహాత్మ!”

మ॥ అనియిట్లుపలికిన నశ్వరాణికుండు

సీ॥ ప్రక్కఁ బండిన నొక్కపంఠెడుక్షీరంబు లిచ్చుచు గోగణం బెలమిగొలిపెఁ
గంకెగొట్టిన చూనికలకొలందిగరాలెఁ బండి ధాన్యంబులు పైరుగముల
నెడఁదలంచిన చచ్చి యిచ్చుపక్కారంబు నర్పించె బొలముల వారిదమాలు
రహిం బెరింగిన చెట్లమ్మోఁతులు ఫలియించె నికొలమన కన్నియుతువులందు
లేశమును గొఱంత లేక లోకించు సదా యనుభవించె సౌఖ్య మగ్గలముగ
ధర్మవేత్తయైన దశరథసమ్మోట్టు తా స్వధర్మమునను ధాతిసేల,

మ॥ అంతఁ గొంతకాలమున కయ్యహిపతికి దైవజ్ఞులచే

కం॥ “రోహిణి భేదింపంగలఁ డిహాయనమునను శని వహిశ్వర! యిటుపై

హహుశ్వమైన కొత్తుని నాహతయి సర్వలోక చలపటపడెడిన్,

తే॥ పదియురెండుశరత్తులు భయదసుగను వర్షములు లేకయుండు నిర్వసుధమీద,

భూతలంబంతయును నంతి భూమిపాల! వితిమానవమైపోవు వేయునేల”

మ॥ అని వచింపఁబడుటయు నయ్యెకిమిగు మపితుం డై తొల్లి సంతకుండగు
శక్రునిచే నీయఁబడిన కాచుగవిమానంబు నధిరోపించి సూర్యచంద్రవధంబులుదాటి
వక్షాసారియగు శనైశ్చరు నొద్దకేగి ధనుస్సుచు నజ్యంబుచేసి చాణూరోపించి
యభోసుఖుండగు నతనియెదుట నిలువంబడి

- తే॥ “వదలి నెట్టుము రోహిణీపథము మంద ! వదలకుండిన నానతపర్య ముద్ర
మంత్రసహితము నిశితాగ్రమానితంబు నైన శరమున యమునింటికనుచు నిన్ను”
చ॥ అని పలికిన నతండు వెలుగందుచు నిట్లనియె,
తే॥ “సురల కనుబులచేనియుం జొర నశక్య యెన్నదయ్యెను నాజింప, నట్టిదాని
నడ్డగించుచున్నాడెవడు ! చచ్చి యెఱ్ఱుడనాసేను ఎప్పుడుయ్యు యిద్దరేజి!”
చ॥ అనియిట్లు ప్రశ్నించిన దశరథుం డిట్లనియె,
క॥ “నేను గుఁచంతజాతుడ, నా నానని దశరథుండు నాఁడెప్పెద రో
భానుమత ! యజుషహీతుని సూనుడ, నిన్నుడ్డగింపఁ జూచుచు నుండిన,
చ॥ అనియిట్లు పలికినవిని మందుండు
తే॥ “లేదు సంబంధ మరయుచో లేకమేని నాకు నీతోడ దశరథుని పర్యవేక్షా!
యేల రోపంబువహించి యిట్లునీవు మాన్యురికటైకోకాని మనిగిరాదు”
చ॥ అని వక్కాణించిన రాజునియె,
తే॥ “రోహిణీసంధవంశాదుఁ డారహింను శకటమును తింపఁగలవని శ్రావీషికులు
చెప్పియున్నార లిప్పుడు, చిరుసవప క్రజి వర్షింపఁడనికూడ వారలనిరి,
ఉ॥ వృష్టినిరోధమాటయును వెంటనె యన్నములేక భూప్రభా
నస్తిని బొందఁగాఁగలరు, నాశను వాటిలు వెన్న కేనభా
భీష్టఃకుడిరునట్టులుగ నెందు మఖిలులుగావు కాన నీ
దుష్టతకోర్వలేక యిటు శ్రోవకు నడ్డమువచ్చితిం జని”
చ॥ అనియిట్లు వచించిన శని యిట్లనియె,
అ॥ “చనుముపుత్ర ! నీవు చయ్యన నింటికి, నచ్చె నీదుకడఁక నాకుఁగూడ,
యుష్మదీమవీర్య మొసఁగిన సంతోష మన్యదీయ మొసఁగదయ్యె నాకు,
అ॥ సలిపియుండఁ దీపుసలిపినపని యంతవాఁడుగూడ నింతవఱకు పొండ!
సలుపఁజాలఁ డింకఁజను వెలచఁగల మట్టిగుర్తులందు మఱి యుత్తర్యులందు,
అ॥ ఊర్ధ్వదృష్టివెట్టె నాడను డ ! యీ విఁగబాత తల్లకిందునైన నేను,
భస్మచుగును దగులఁబడి యటువెట్టుచో నెనియు ట్టెఱుముగాడ, నేమివలయు,
క॥ పుట్టియుం బుట్టకయునుపే మొట్ట ముదలు తండ్రి)చరణంబులందుననే
నెట్టితి మాకుకదృష్టుల, నెట్టె నిదగ్గంబులయ్యె నయ్యనియంతకే,
అ॥ “చూడవలదు నీవుమత ! మంతమాత్రము మిన్ను వితిగివచ్చి మీఁదఁబడిన,
నిలువలయు నిట్టినియమంబునందున సంబనుడి ప్రమాదమయ్యెనేని”

తే॥ అని నివారించె నాపల్లి యచనిపాల! యావోనర్చివపనిచూడ నెవ్వరికిని
సాధ్యపడదని, నాపల్లి సంభవించు నిడుము గణియింపలేదని తింతవపు,
తే॥ కాన గోపిణి భేదింపఁగడఁగనింక యుగశరణులవను యున్నదుక్తరీతి,
చరణువరియించు ముచ్చెదగొణిసాల! తగును దగదంచ నెంచ కెంతటిదియేని"
చ॥ అనువును దశరథమహిళలుభుండు

అ॥ "నీదువాసరమన నెమ్మి నభ్యంగకమాచరించుకొ నెడి యాగ్యజనుల
మదల వాసగంబునకొందుకలకును బీడచేయకుండఁ బ్రంపకలయు,
త॥ తిలకా లోహంబు తనశక్తికొలఁది నీదువాసరంబున నిచ్చుభూప్రబల నెట్టి
కష్టములఁగూడఁ గట్టించి కార్య మీవు పూనవలె నబ్జపెల్లను భానుతనయ!
తే॥ నీవు గోచారపీఠను సంతృప్తనపుడు యుక్తసమిదక్షితిపుఁ దిలవనోమకర్మ
మును భవవ్యాధిమననల్యా కమలము తినిమనువు మేలండ్లయగ్ధ మోశని! కరుణను"
చ॥ అని కోయకొనిన శస్త్రేత్సరువును కలెచు నిడు,

—* దశరథకృతసముద్యోగము *—

శా॥ నాఁటంగోలెను రోహిణీశకట మేనాఁడున్ విభేదింపఁ గా
భేట్రశ్రేష్ఠుఁడు, నిత్యవృత్తిగరుసకా గిర్వాణనాథశ్రవః
పేటింజేరుడు నారఁ డెంతయును సంప్రతాపిల్లం బోయి వా
ధాటినిర్జిహ్వహాటవేకుండగుచు దదూకృతున్ నిట్లనున్,
క॥ "కడువింతచైతమయ్యది యొకఁడండ! యటువంటివాని నొనరించితివీ,
వెడఁచను గొజించుటకే బెడఁచబగుచెయ్యచేసి పేద్రాంచి తిలక,
క॥ అందుననుండియ యతిముదనుండి నీయెడలనే నిలాధిప! కానక
డెందమునందలికోర్కూలు సందియమందకకచింపు సత్యర మిత్తున్"
చ॥ అనినవని దశరథుండు

క॥ "నీతోడమైతి నా కత్యాతలతమైయుండకలయు నఖిలక్రమలకా,
బ్రాత్యుసతాదులకుంటలఁ ద్రీతిదమైయది క్రమముగఁ బెరుగఁగలయున్"
చ॥ అనిపలుకుటయు నింద్రుండు వెండేయునిట్లనియు,

అ॥ "అట్లేయుండుఁ గ క యవనీశ! నాతోడ శాశ్వతముగనీకు సఖ్యభావ,
మరుగుదెంచుచుండునది నాదుసన్నిధి కహరహంబు స్నేహ మంగలమున్"

చ॥ అనిపలిక సహస్రాక్షుండు త్రిదివాలయంబున కరుగుటయు చిశోకం
డునుం జని స్వయహృద్యంబున సంతుప్తాంశుతంగుండై కనించుచు శస్త్రేత్సర కృత
భయంబునుండి జగంబును గట్టించి యపారమైసకీర్తి నార్జించి సంస్తూయమాను

డయ్యె, నాటగోలె నాతండు నిత్యంబును సాయమాహ్నికము నిర్వర్తించి దివం
బున కరుగుచును నచ్చటఁ దెగ్గయుంబ్రొద్దు కసించుచును దానాదివిసేతమైన గం
భీర్యగీతంబును వేవర్షి ముఖ్యులగు విచిత్రగీతంబులను వినుచును స్వయం
బుగం గీర్తించుచును శాంసబర్హిణనాదితంబును మనోహరపతాకలచే సుస్వత్ర
విభూషితంబును నగు విమానం బధిరోహించి నిజగుండరమునకుఁ గ్రమ్మజిలుచుం
డువాఁడు, స్వర్గంబునుండి నిజాలయంబున కరుగునపుడెల్ల సరఁడు మాగుచ్చి న
యాసనంబు మహేంద్రాచార్యులను జలప్రోక్షితంబగుచుండెడిది, యది యాతఁ
డెఱుంగఁడ, యొకానొక దినసంబున నారదముని వాత్రుచ్చిన నాత్మజ్ఞానియగుట
హృదయంబున నభర్మంబూహింపక యథావ్రాగ్యంబుగ న్నీతిసంతోషంబున నమ
రాలయంబున కరుగుచు నొకనాఁడు తడవుండి లేచివచ్చునడ గృహంతిరప్రవిష్టుం
డై తానుగూర్చుండిన యాసనమువంక గనుగొనుచుండుటయు నేవకఁడు జలంబుల
సంప్రోక్షించె, నందుల కమ్మహీపతి నేవేంద్రుకడకుం జని

అ॥ “భూమిసురులఁబట్టి పోకార్చియుంటివో, వారి యాజ్ఞామూటి వర్తిలిగినో,
యెందుకనుచునీట్లు లేఁగూరుచున్న యాసనముపైన నీగ్గు లల్లఁబడుట,

అ॥ దానమిచ్చి పిదపఁ దాపంబుపడితివో, యాడగానిమాటలాడినానో,

ధరణి సురులయడలఁ దప్పేమి కచ్చెనో తెలుపుమయ్య యిట్లు సలుపుటకును,

అ॥ బరతమందుఁజొచ్చి వగరకు వెన్నిచ్చి సాతినచ్చితివో యధీరుడగుచు,
దైన్యభావమాని తచ్చపుపుల కాళ్లపైన వ్రాలినానో పొణిగితి,

నీ॥ బలియురు దుర్బలపుణ తాదశెట్టివో, దొంగలుపడి యూట్లు గోచుకొనిరో,
శ్రీలను బూరుపు లెఱుపంగఁగడఁగిరో, వర్ణసాంకర్యంబుఁ రాటిలినదో,
దుర్జను ల్పెద్దల మాపిలయనుండిరో, చెలరేగి శిక్షింప సిద్ధయిరో,
దొరకిన దుష్టతస్కరుల లంచసుదిని నదలివైచినవారో మదధిష్టులు,
కనులవెంట నీళ్లు గాల్చుచునుండిరో యంగలార్చి దీను లన్యహంబు
నస్మదీయరాస్త్రచుండున నిటువంటి యేయకార్యకరణ మేదపడెనో,

అ॥ సాధ్యసమనవచ్చి శరణాస్రమానపుఁ బోవకుండ నలలఁ బుచ్చినానో,
యెవని దేని వెన్ను నెఱచిని దృప్తిగా మెసవినానో యిదియ మేలటంచు,

అ॥ నాగ్గహంబునందునను నిత్యకగడియమైన దైన్యసైన్యకాదులందు
నెడ్డియేనిలోప మేగ్గుళియుండనో, యేయఘంటువుత మొ యెఱుంగునైతి,

అ॥ చూచిచూడఁగట్లు ఓకీజనంబుల వృత్తమున ను పేక్ష పెట్టినానో,
యమిచేసినానో, యేటికెఁగడిగింతో యస్మదాసనంబు, నాజ్ఞయిమ్మ,

ప॥ అనిప్రశ్నించిన దేవేంద్రుడిట్లనియె,

సీ॥ స్వర్ణాసయోగ్య తాపక దివ్య దేహంబు స్ఫులియింపఁగలుగు నేవృజినరజము,
పూజ్యమైయున్న నీరాజ్యంబునందునఁ గావింపఁబడునట్టై కల్మషంబు,
సాగురాజన్యవిస్తారితంబైన నీయన్యముం బగునాకో యభువృతంబు,
పండితదధూళిపాలితంబైన నీభవనంబునం దున్నె హాపవాత్త,
స్వామిభక్తిగలిగిచరియించు భవదీయభృత్యులందుఁ గాల ప్రవిప్లమగునె,
అయినచుం ద్వదీయమాసన మపోవ్రీక్ష్యమగుటకున్న బీజ మవధరింపు,

ఉ॥ పుత్రవిహీనతంబగులుభూప్రజ కుండపు సద్గతు ల్నిజం,
బీత్రిదివం బగవ్యము, పితౄణమునంబడియందుర్, వారితోఁ
బిత్రమరు ల్విరోధమును బెంచుకొనంగల, రెట్లు తజ్జను
ల్లుతులఁగాంతు గప్పుడది పోయెడు, నేమివచింతు నీకికన్?

క॥ నీవును బిత్తులును క్షీని గావింపకయుంటి, వట్లు గావున నిత్యం
బీబిధి నీయాస్తరణము ట్మౌనగ! యభ్యుక్షితంబు నల్పఁగఁ బడెడిక,
తే॥ కానఁబు న్నా మనరకంబుగడచుసాం టెఁబుత్రకులఁగాండుటకుఁగానుబూనుమిపు
సద్గతిం బొందవలెనందు స్యాంతమందుఁ దలఁచెదేని మహీనాథ! తప్తుండ'

ప॥ అనిట్లు వాక్రవ్వఁబడుటయు దశరథుండు మహాదుఃఖియుత్పండై సిగ్గు
చేఁ దలవించి సమాప్తాత్ము వీడ్కొని నిజపురంబగు నయోధ్యకుంజని తత్క్షణమ
స్వరాజ్య సమాప్తుల కర్పించి

ఉ॥ “పుత్రులుగల్గుదనగ్గఁ దవముం బొనరించెదఁ బోయి కావునన్
మిత్రము! లేను వెండియును మీ సవిధంబునఁ జేరునంత కీ
ధాత్రిఁ గడుం గడంకను యథావిధి నేలుచునుండఁడయ్య మీ
పుత్రులబోలె నెల్లప్రజఁ బూర్ణకృపం గనుగొంచు నిచ్చలున్”

ప॥ అనివక్రాణించిన మంత్రులిట్లనిరి,

తే॥ యుక్త మైనద నీచేయు నుద్యమంబు, పుత్రకులులేనితర్వాతఁ బూగుఘటకుఁ
బ్రాజ్యసామ్రాజ్యములతోడిపనియ దేమి, భవముతోనున్న సనియేమి తలఁచిచూడ
తే॥ మేముసాలింపఁగలము నీమేటిరాష్ట్ర, మీవు సుఖముగఁ బని భవదీయజనకు,
డిగ్ధతపమున సంసిద్ధి నెనసినట్టి స్కందనగరిఁ దపోనిష్ఠ సలుపు మనఘ!”

—: రాజవాపీమహాత్మ్యము *—

ప॥ అనియిట్లు మంత్రులచేఁ బనుపంబడి దశరథుండు హర్ష పూర్వకంబుగా
హాటకేశ్వరంబునకరిగి పుణ్యోనకంబగు తత్రత్యుండంబునను నన్యతీర్థంబులను గృ

తావగామందై వెనుక జనకుండుప్రతిష్ఠించిన యమ్మవారి కోవెలకును ముఖ్యంబు
లగు నితరాలయంబులకును జని భక్తియుక్తంబుగం బరిపూజించి దేవదేవుండగు
త్రివిక్రమున కొక దేవశంబు గట్టించి తత్ప్రతిమ నందు స్థాపించి తదగ్రతలంబున
స్వచ్ఛోదక పూరితంబును సోపానపంక్తియుక్తంబును సాధుప్రశంసితంబును నగు నడ
బావిం ద్రవ్వించి తజ్జలంబుల దైవతాభిషేకాదు లొనరించుచు బహుప్రకారంబులఁ
దీప్రతపంబాచరించుచుండుటయు వేయియేడులకు విష్ణుండు తుష్టుండై విబుధో
పేతంబు విహగాధిపు నధిష్ఠించి విచ్చేసి దర్శనమిచ్చి

కలి॥ “సంతోషముపెట్టితి వత్సంతము నను వత్స! వరము నడుగు మిడద నీ

స్వాంతమునంగలగ్నిచ్చు రవంతయుశంకింప కేమొయంటి నటంచున్”

ప॥ అనినవిని దశరథ మహారాజట్లనియె,

ఉ॥ “పుత్రులఁగూర్చి యీతపముపూనికయంతయుఁ గానఁ బంకిరు

టప్పతిసు నేత్ర! చక్రధర! వంశవివృద్ధిదులైనయట్టి స

త్వతులనిమ్ము, నీదుకృప పూర్తిగనుండుటఁ దక్కు శ్రీకి నే

మాత్రము లోటువాటిలదు సుద్వహమందున వాస్తవంబుగన్”

ప॥ అనినవిని శ్రీమహావిష్ణుండు

అ॥ “ఏను నీయింట నవతారమెత్తనుంటి దేవకార్థమై నాల్గుతీరులుగను,

వీటికింజని తాతలనాఁటినుండి యుండియుండిన రాజ్యంబు నోముపొమ్ము”

క॥ నీపుచినిరించిన సడబావియు లోకమున రాచబావియనంగన్

దా విఖ్యాతిఁగాంచెడు బ్యావల్లభ! నేటినుండి స్వచ్ఛజలంబై

క॥ ఈరాజవాపిఁ బంచమి నీరాడి నుదర్చ కర్చ నెఱవేటిచి పి

త్రారాధన మబ్ధాంతము కోరికమెయి జరుపువాఁడు కొడుకులఁ బడయున్”

ప॥ అనియావతిచ్చి యంతర్ధానంబునొందిన నారాజును బ్రహ్మప్రవదనుండై
యింటికిరిగె, నంత నల్పకాలంబునక యాయనకశత్రుత్రియంబున లోకవిఖ్యాతం
బగు పుత్రచతుష్టయం బుదయించె, గౌసల్యయను మంగళాంగి తజ్జ్యేష్ఠభార్య,
యాపెయందు రాముండును గేయియను కనిష్ఠపత్నియందు భరతుండును సుమి
త్రీయను సుధర్మను జాయయందు లక్ష్మణశశువులును వరవర్ణినియగు మఱియొక
కన్యకయు జన్మించిరి, తత్రాన్యకం బుత్రహీనుండగు లోచుపాదునకొసంగి యిట్లు
దశరథుం డానృద్యంబువడసి పితరుల స్వర్గంబునకనిచి కృతకృత్యుండయ్యె,
సంత రాముండు దేవకంటకుండును దుర్దయండును నగు రావణుం బరిమార్చి స్వార

భామసీతంబలంకరించి యిచట రామేశ్వరుని లక్ష్మణేశ్వరుని సీతాదేవిని బ్రతి
స్థించె” ననినూతుండు వినుచుటయు ఋషులిట్లనిరి,

—* శ్రీరామునిసన్నిధికి దుర్వాసుఁడువచ్చుట *

త|| “ఇచట శ్రీరాముచేత రామేశ్వరుండు సీత లక్ష్మణుఁడును బ్రతిస్థింపబడిరి
యనుచు సీతేత నెయ్యదివినుపఁబడెనాయయ్యది నుహాఁగుద్ధమై యగపడియెడు!

క|| రాముం డట్ల విదేహరాజతనుజారత్నంబు సౌమిత్రితో

రా మోదంబునఁ గానకేగి యిదేత్రేత్రంబుం బ్రవేశించి న

క్షేమాపాదకతం దనరెచ్చిడి గయాశీర్షంబునఁ శ్రాద్ధముఁ

నేమం బొప్పఁగఁబెట్టి లక్ష్మణుఁడు తా న్నే హోర్షితుండౌటకుఁ

అ|| అలుకఁబూని మగుడనడవికిఁజనెనంచుఁ జెప్పియుంటి పూర్వ, మప్పడిటఁ బ్ర
తిష్ఠ సలిసెనంచుఁ దెలిపెద విపు, డిందు సందియంబుగలిగెఁ జాలమాకు”

వ|| అనియిట్లు ప్రస్నించిన రామహర్షిణి మఱియు నిట్లనియె

క|| “ఇందున నా కించుకయును సందేహములే, దదేమొ జనియించెనుమీ,

కందున విశేషముగ మీకుం దెలిపెద వినుఁడు శ్రద్ధ తోచీదేవుర!”

వ|| ఈత్రేత్రం బనాదిసిద్ధం, దెన్నటికిని నశించునదికాదు, రఘునందునునకు
సౌమిత్రితో విరోధంబు వాటిల్లిన దొకదినంబును దుఃఖితుండై యత్యంతభక్తి రా
మేశ్వరుం బ్రతిష్ఠించిన దొకదినంబును నైయున్నయవి” యనవుడు వెండియు
నమ్మునీంద్రులు

క|| “ఏకాలపుదినమున నిక్ష్యాకులూధరణుఁ డటకుఁ జనుదెంచెనుదా?

లోకారాధ్యుడయిన యా జ్యోకాంతున కేమిదుఃఖ మాగతమయ్యె?”

వ|| అనియడిగిన నూతుండు వెండియునిట్లనియె,

క|| “లోకాపవాదభయమునఁ గాతుత్సుడు సీతవిడిచి క్రతుసిద్ధికిఁగాఁ

బ్రాకటసువర్ణసీతాస్వీకృతి రాజ్యంబుచేసెఁ జిరకాలంబున్,

వ|| అట్లన్ముహూభాగుండు భార్యాంతరంబుం బరిగ్రహింపక పదునొకండు
వేలయేండ్లు బ్రహ్మచర్యంబున నిహతకంటకంబుగా రాజ్యంబుసేయుటయుఁ దత్స
దనంబునకు దేవదూతచనుదెంచి

అ|| “నిష్ఠరాధిపుండు నీపాలికనినెన, న్నట్లుగాన లక్ష్మణాగ్రజన్మ!

మంతనముఁవచ్చి మత్సమావేశంబు చేయవలయునట శీఘ్రమిపుడు”

వ|| అని వాక్రచ్చిన రఘునందనుం డతిరహస్యులంబునంతేరి యాదూతతోడి

సంభాషణ కుపక్రమించెగాని యచ్చోగూడ హితులు పెక్కండ్రు కూడుటం
జేసి రహస్యంబు పొసంగదయ్యె, నంత నాదూత యేకాంతంబునగూడ సముపస్థితం
బగు జననంసగ్గంబు నాలోకించి కోపావిప్టుండై నవ్వుచు నిట్లనియె,

క॥ కోఱుతీనిన సర్పముతీరునను మదంబుదిగిన ద్వీరదముభంగిన్

ధారుణిఁ బరిభూతుండగు సాశైత్య బ్రహ్మచేత మాటసాగని ప్రభువున్,

క॥ భవదాఙ్గ జనులమీఁదను లవమేనియులేదు, తెలిసె లక్షణమెల్లన్,

దివిషన్నాధాలాపము శృంగణింపఁగ లేకపోతి రఘువర! యెంటిన్”

ప॥ అనినవిని రాముండు కోపసంగత్తనయనుండై మొగంబున మూఁడుముడ
తలువడ లక్ష్మణుం గనుంగొని

ఆ॥ “ఇచటఁగూఁతుండి యాయనతోడ నే మాటలాడుచుండ మధ్యమందు

నెట్టి నెయ్యుఁజేసి యేతెంచఁగూడదు, వచ్చెనేని దుర్గింతు వాని నేన,

ఆ॥ అట్లు వానిశిరము నవనికి బలియాయకుండ నేను మిన్నకుంటి నేని

పుణ్యపురుషులేగు పూజ్యంపుగతులకుం దప్పువాడ, విజముచెప్పినాడ,

క॥ ఈరితిఁదెలిసి రాజద్వారంబునయందునీవు వర్తిలవలయున్,

ఘోరంబుగాగ నిపు డెవ్వారికి నాచేతనుండి వధలేకుండన్”

ప॥ అనినవిని శుభలక్షణుండగు లక్ష్మణుండు “చిత్త” మనిరాజద్వారంబు
నిర్దనంబుగావించుటయు దేవేందునియొక్కయు స్వర్గవాసులగు నితర దేవతల
యొక్కయు నాదేశంబు రఘూద్యమనకు నివేదింపఁదలంచి దేవదూత యిట్లనియె

ఇ॥ “నీవిల నావటాసురు ననిం దెగటార్చ జనించినాడ, వా

కావలుఁడుం ద్రిలోకజచకంటకుఁ డింతకుఁ గూల్పఁగాఁబడెన్,

దైవతకార్యమంతయును ద్వైతకృతమయ్యెను, గాన సర్వదే

వాసలియున్ సనాథముగనయ్యెడుఁ గాత మికన్ రఘూద్యహా!

ఉ॥ ఈవొనరింపనున్న పని కెంతయు నడ్డొనరింపఁగూడ దో

శ్రీకృష్ణ! తావకీనచుగు చిత్తమునన్ రుచియించెనేని యీ

దేవతలం గృపార్ద్రులగువృక్కులఁజూచి కరంబు నింద్యమా

హ్మచలయంబుఁ బోవిడిచి స్వర్గముఁజేరఁగరమ్మ చెచ్చెరన్”

ప॥ అనియిట్లు వివర్తయిసంజేరి నేవదూత గామునకు సురసందేశము విన్న
వించుచుండ దుర్వాసుండు తుఘావిప్టుండై చనుదెంచి “రఘూత్తముం డెక్కడ
నెక్కడ” నని యడుగుటయు లక్ష్మణుండు వివయావనతుండై

- ఉ॥ “తన్నరనాథవర్మఁ డొక దైవతకార్యములొన వ్యవ్రుడై
యున్న కతంబునఁ మహిసురోత్తమ యొక్కముహూర్తమాత్ర మీ
తిన్నియ విశ్రమింపుఁడు మదీయము విన్నప మాలకించి మా
యన్న సుపర్యదానిఁ సరుహృపుటుత్తరమిచ్చి వచ్చెడిన్” ౪౬౩
- వ॥ అనివిన్నవించిన దుర్వాసుండిట్లనియె. ౪౬౪
- క॥ “చెచ్చెరవచ్చిరఘూత్తముఁ డిచ్చో మాకనులఁ బడకయే యుండినచో
నిచ్చెదకాపం నిప్పుడ చుచ్చపుఁగుల మెల్ల భవంసమయ్యడిరీతిన్” ౪౬౫
- క॥ ననుదర్శించుటకంటెను ఘనమైనవికాపు తక్కుగల కార్యము లో
యన భిక్ష!వర్గముగ మీసొనరించెడిపనినిగూర్చి భూషింతుకడున్ ౪౬౬
- వ॥ అనినవిని లక్ష్మణుండు వంశక్షయంబునకంటె నొక్కండమడియుటయ
మేలని నిశ్చయించి రాముసవిభంబునకుం బరువెత్తి కృతాంజలియై. ౪౬౭
- క॥ మీదర్శనమొనరింపఁగ నాదుర్వాసుండు ద్వాదశమందున నున్నాఁ
డో నేన లోపలికిరాఁ దాఁ గొరవడుచున్నవాఁడు తతనుగు స్వభవేన్ ౪౬౮
- వ॥ అనిచునవిచేయుటయు రఘురాముండు దేవరూపం గమంబొని యిట్లనియె
క॥ చనిచెప్ప నారుమాటగ ననిమిషనాధునకు నిశ్చయంబుగ ఫీవో
యనఘండ యత్రాంతమునకు, గనుదెంచెదనేను నీదునన్నిధికనుదున్ ౪౬౯
- వ॥ అనియి ట్లనింబుచిది మానిని లోనం బ్రవేశ పెట్టుమని లక్ష్మణున కాజ్ఞా
పించి యభిసుఖంబుగంజని యర్ఘ్యంబొసరి శిశ్వదాచరితప్రణామంబై వార్షగద్గద
స్వరంబున నమ్మునికెట్లనియె ౪౭౦
- క॥ స్వాగతముచూతు నుతిసుస్వాగత మెఱువొనిచంద్ర సద్గుణసాంద్రా!
యీగజగధతురగానికి మీగురువిభవంబు మీద యీ రాజ్యంబున్ ౪౭౧
- క॥ నావైనదయయుంచి కైకొను మునీంద్రా! వీనినన్నింటి, ని
స్వపంజైనది మద్భహంబు త్రిదిగత్సంపూజ్యమానుండవో
నీపాదంబులధూళిపాతి, యయితిన్ నేధన్యుడన్, సత్తప
శ్రీపూతాక్రుల రాకనుండి యెడఁగంస్థింప దిగ్భారుణిన్ ౪౭౩
- వ॥ అనియిట్లుపలుకుటయు నమ్మునిశ్రేష్ఠుండు ౪౭౪
- క॥ చాతుర్మాస్యవ్రతమును వీతాహారముగఁజలిపి విప్రులుభుజ్జో
పేతలమైఁ జనుదెంచితి నీతాపతి! యశనకాంక్ష శ్రీమద్భహమున్ ౪౭౫
- ఆ॥ కాన భోజనంబు గావలయునునాకు, సిద్ధపరుపుదాని శీఘ్రునికాపు,
అన్నివదలుకొన్న సన్నాసివానికి లేదుపని భవ క్షనాదికమున, ౪౭౬
- ౧౫

౪॥ అనివ్రాసిన రహస్యమును బహువిధములైన బుద్ధియును భుజియింపఁ జేయుటయు.

—♦ లక్ష్మణా నిర్యాణానంతరము రాముడు కిష్కింధకరుగుట. ♦—

ఉ॥ ఇమ్మొయి రామభూమిభుజు నింట సమర్పితమైనట్టి యా

కమ్మనివంటకమ్మ తనకన్నవలెట్టియంత నిచ్చమై

నెమ్మదిగం బసాపడి మునివ్రకరుండు శుభానువాదపూ

ర్వమ్ముగ వెల్లిపోవుటయు వైభవ సంఘటతీర్థగుద్దండై

౪౭౮

౪॥ లక్ష్మణుండు రామునితోనిట్లనియె.

౪౭౯

కం॥ ఏనల్లదమ్మలైకొని నారల ఖండందు మవనినాధ! నడిఁ బ్రతి

జ్ఞాతంబగునీవచనంబేతత్కార్యంబుచేత నీకేటివదా॥

౪౮౦

౪॥ అనియిట్లు వచియించిన గాయండంతఃప్రవృత్తుండగు పురుషు హతము గావించునని తామున్నవచ్చిన ప్రతిజ్ఞ యెట్టికలకు జ్ఞప్తికడెచ్చుకొని న్యామలితాంతరంగుండును బుష్పగూఠ సేతుండును వై పన్నగంబాభంగి బుసకొట్టుచు దీనవద నుండెయ్యంబుటయు సౌమిత్రి వివయావనకుండగును.

౪౮౧

ఆ॥ తనదుమాటలదాను తథ్యంబునీయును పరమధర్మ మెల్లప్రబల కనని,

నందు భూమిపాలు నట్లంతమగుశ్రద్ధ దీసికొని కలయు దీనియందు. ౪౮౨

శా॥ ఏనుఁ గూలియు మాటలాడకొనుచో నిచ్చితే చేతెంచు న

వ్యానింగూల్చెద నేన, లేనియడలం బాపుండవైపోదు, నం

చే నాకన్దనసేయించుడ ననియుం బోవోవ్రభూ! కన్దమై

గానక సంయమి౩పభీతి నిటవేగవచ్చు నంద్రుంపనా॥

౪౮౩

౪॥ అనినవిని రాముండు వ్రాహ్మణులతోడను చుత్తులతోడను బెద్దయుం బ్రాద్దు యోజించి గద్గదస్వరంబున నిట్లనియె.

౪౮౪

తే॥ చనుములక్మణా! శ్రీఘమాస్థలమునుండి, నిన్ను ద్రాగంబు నేసితి నేటితోడ

ద్రాగమునకును నధకును దాతయ్యుండదన సాగువులు చెప్పదుందురువి

కం॥ నీమగుముగూడఁజూడను, మౌనకదేశమునగుండ నున కెటకేనిక

నీమనసువచ్చుచోకింక బో మర్పియమందు నీదుగిక్థియె యున్నా. ౪౮౫

౪॥ అనినవిని లక్ష్మణుం డభివాదమొనర్చి యంగనాపుత్రమాత్రాదుల నేరి

నాచుంట్రింపకయి గూర్చుంటి యన్నగరంబు వెదకినీయి నరయూనదిని స్నాన మాచరించి శుచియగుచు దత్తీగమండలి విభిక్తప్రవేశంబునం బద్మాసనాసీనుండై యాత్మయం దాత్మనునుచిహ్నార్థంధంబునుండి తేజోరూపంబునువిసర్జించుటయు

వియద్గతః బగు సమ్యహోలేశంబును రాఘవుండు విలీకించి యాశ్చర్యంబున నేమి
దియని యాలోచింపకొడంగె, నట్లు వైష్ణవంబగు తురీయభాగంబు లేచిపోవుటయు
గతశ్రుకంబును గాఢలోష్ణసమంబును నై తచ్చరీరంబు సరయుఁపులిసంబునం బడి
యుండుటవిని విలపించుచు రాఘవుండు ససుహృదమాత్మంబుగంజని కడుఁబంబుగా

సీ॥ ఎవనిసన్వహమునాత్మీయప్రాణముకంఠంజొక్కంపుఁబ్రలియుని గాఢాచుకొంటా
యెవని నీవతిభక్తి దవిలి యగ్రజుడందు జనయితృప్తానమం దునిచికొంటా
యెవనిని భవదీయహృదయంబునందున నెంతయుఁబునుని గా నెంచికొంటా
యెవని సద్గుణకాకృష్టునిగాఁజేసి లలి నీదురుతమున నిలిపికొంటా
యట్టిసన్ను విడిచి హావత్స! యొకఁడవ యెట్టులేగితయ్య యంద్రపురికి?

బురమువిడిచి కానకరి నడియడఁగూడ విడువ, విప్రులెట్లు విడిచితయ్య? ౪౮౮
సీ॥ నను నాదుపెండ్లియుం దినుటకుఁ బ్రయత్నించు ఘోరవిరాధునిం గూల్చినావు,
ఇంతటివాఁడయీ నింద్రజిత్తునిబట్టి దురమునందునఁ దలనఁకినావు,
అస్మదనుజ్ఞమై నల్లకూర్మభిరుం గొనకొని ముకుతేపు ల్లోసినావు,
క్రూరుఁడా రాక్షసవీరులం బరిమార్చులినాకు బాసమై నిలిచినావు,
తుదకుఁ బ్రాణములను వదిలి యనాధివైఖరిని భరణిపొంద నొరగినావు,
అకట వత్స! నన్ను నగ్రజు విడనాడి యరుగ నెట్టులిష్ట సయ్యెనోయి? ౪౮౯

౪౯॥ అని జననీప్రముఖ సకలస్త్రీజనహృద్యంబునందేరి బహుప్రకారంబులం
బలించుచుండ ప్రెగడలుసమీపించి ౪౯౦

కం॥ “ప్రాకృతః సునివిధంబున శోకింపకు రాజచంద్ర! సుగతికిఁబనుపఁ
లోకాచారవిధంబును నైకొని తగునాగ్యచైపికము చేయుమిడకఁ ౪౯౧

కం॥ పృతనష్టాశీతములకు వితగావెతఁజెందుదుండ్రు విగతవివేకుల్,

పృతగుగు మన్నె పృతసు సన్మతులకు, నష్టంబు మన్నె నష్టంబు రయఁక,,

౪౯॥ అనిపలికి యీ లక్ష్మణకశేబరంబునిండం గర్హుఁగాగురుమిత్రంబులగు
చందనోశీరికుంతుమమ్ములును సుగంధయతంబులగు చుఱికిన్నింటినిం బల్లి నూతన
వసనంబులుగట్టి కుసుమంబులచే నలంకరించి చందనాగురు కాంతంబులం బ్రెన్దచి
తఁడెఱిపించి దక్షిణముఖంబుగా నందుఁజేర్చి నిప్సముట్టిండుటయుఁ బుష్పవృష్టియు
నావెంటనె సకలదిక్కులం బ్రతిభస్వనిసేయుచు నొకశబ్దంబును వచ్చుటంబుగా గగ
నాంగణంబునుండ బయలుపెడత, ౪౯౩

౪౯॥ “రామరామ! వగవరావట్టిపసికినై వగచెనేలయిట్లు వ్యర్థమునను?

నాత్మివేత్తయైన యనుజానితనవిట్టు లగ్నిదగ్గ మేలయాచరించు? ౪౯౪

- అ॥ బ్రహ్మవేత్తలయును బరమయోగులయును సన్మసించిసట్టి సజ్జనులయు
దేహములకు నగ్నిదాహంబుగూడదం చనుచు భర్మకాస్త్రమునను గలదు, ౪౯౫
- అ॥ అవనిం బృథులకీర్తి నాస్థించిమించిన యుష్మదవరణం డనుత్తముండు,
బ్రహ్మరక్షమునను వ్రాణము లె్వడలించి పడనియున్నవాడ౯ బ్రహ్మపదము”
ప॥ “అనియి ట్లా కాశవాణి వచించుటయు నమాత్యు లాకర్ణించి ౪౯౬
- అ॥ వందుగూడ పిందులకుఁ, ద్వత్సహజస్మండు సిద్ధదైనవాఁ,
డెందులకింక నిండునికి? యేగుద మింటికిరమ్ము, గాత సేఁ
తం దిలకించికొన్ముఁడుఱి తమ్మునిగూరించి యార్థ్యదైహికం
బుం దలపెట్టు మర్తనిధి భూసురవయ్యలనగ్ని చెచ్చెరన్ ౪౯౭
- ప॥ అనివ కాఁగించిన రాముండెట్లనియె, ౪౯౮
- అ॥ “లక్ష్మణుండులేక లలింపాని యింటికి నేనుటంచువత్తు నేనుమరల?
నాతఁడెట్లువిడిచె నగ్నేను వ్రాణము ల్విడుచువాడె, దివికివెడలువాడె, ౫౦౦
చం॥ కుశుండు పుతాత్మజాతుఁ డిడుగో కొనుఁ డిచ్చెర, నాకీక్రియా
కుశలుండు, నాదు రాజ్యమునకుం దగువాడ౯, సమస్తలోకమున్
శశువులబోలె మన్నగల శేషుషివాడ౯, రుచించెనేని యీ
దృశవకు మీరు బాపటయి యేలుండు పొంతు మదీయరాష్ట్రమున్” ౫౦౧
- ప॥ అనియిట్లుపలికి స్వర్గంబునకు గంతుకాముండై మిత్రుండగు విభీషణుం
దలంచుకొని ౫౦౨
- ఉ॥ భక్తికిమెచ్చి యాపనికి బట్టముగట్టితి లంకనేలునం,
చుక్తనిధిన్ కనీందుభమ లుండెడిదన్గ నదట్లుకావు నే
యొక్తము కాని యాహ్వాసురయూధము హ్రూరలమంబు, గాన ను
వ్యక్తమింకన్ వంబున నివర్ధిలువాకిది యెంచిచూచినన్, ౫౦౩
- ఉ॥ నెంపునహించియుండిన విభీషణుం డాసురభావమాని నై
లింపగణంబు రావలునినీ నరాతులఁగాఁగఁ జూచుచో
ద్రుంపకయూరకుండ చెకొ త్రోవను వా రలెనిన్, మదీయవా
క్సంపద యుష్మ వ్యర్థమగు, సత్యవిచారుడనాదు నెంలయున్, ౫౦౪
- కం॥ కావునఁ దన్ని కటమునకు నేవేంబోయి యెట్లు విబుధులతోడన్
దా వైరుధ్యముపూనఁడో యావిధమున బుద్ధిగలపి యట నరుదెంతున్, ౫౦౫
- సీ॥ అస్మద్భక్తిప్రాణ నుల హనూమంతుండు, దరిసింపవలయు నాపరమభక్తుఁ,
వ్రాణాంబుండు తదాప్తమతనూజుండు సుగ్రీవుఁ, దాతనిం జూడవలయు,

సత్యాదృతికే బాత్రుఁ డాబంబవంతుండు, కడువృద్ధు నాతనిం గాంచవలయు,
నత్యంతసహకారి యంగికాభిఖ్యుండు, నీక్షింపవలయు నాయంద్రపాత్రుఁ,
గుమదతారాదికపు లింకఁగొంతమంది కలరు భృత్యులు, వాగలం గనఁగవలయు
నందఱం గనుగొని మాటలాడిప్రీతి నటుపయిని వేలుపులస్రోలి కరుగవలయు”

ప|| అని తడవుచింతించి పుష్పకంబు నాహ్వనించి యం దధిగోహించి త్వరి
తంబుగఁ గిష్కింధకరుగుటయుఁ బుష్పకప్రకాశంబుం బొడగాంచి వానరులు రా
ఘవురాకం దెలిసికొని సుసంధ్రమంబుగా నెదుర్కొని దూరంబునుండియె మోకాళ్ల
వీఁదఁ బుడమికొరగి సమస్కరించి జయజయశబ్దంబుల నీపార్శ్వంబునుండి యీ
పార్శ్వంబునకు నాపార్శ్వంబునుండి యీపార్శ్వంబునకు నరుకులువెట్టం గడంగిరి,
యంత రామండు సత్వరంబుగా సర్వతోలంకృతంబగు పురంబు ప్రవేశించి కూరు
చుండి పథశ్రమదీర్చికొనుచుండుటయు నవ్వారలు

౫౦౭

ఉ|| “గేజముఁబాసియున్నయది దేవ! త్వదానన మేమిహేతు, నీ

యోజఁ గృపించియుండుటకు నొండొకకారణ ముండియుండెనౌ,

ధోజనమాచరింపనొక బొత్తుగఁ, జిత్రమియల్లెలేని దు

ర్భీజవిచారమందనగు, వేశ్మయనం గుళంబకా ప్రభా!

చ|| ౭.దలునఁదాల్చుబడ్డ తొడవోయనఁ బాయకయుండునట్టి త

మ్ముండు కనుపట్టఁ డొద్ద శుభమూర్తి సుమిత్ర యనుంగుబిడ్డఁ, డె

ప్పుడు నిజపార్శ్వమందునను బొల్పెడి ప్రియసమాన సీత, యా

విడయును గానరాదు, విని వేడుకయయ్యెడుఁ జెప్పఁగంగదే”

౫౦౮

ప|| అనియడిగిన దడవు నిట్టూర్పునిడిచి గాఢపుండు బాష్పపూర్ణక్షణంజై
యంతయును వక్కాణించెఁ, దదుక్తం బొకర్ణించి సుగ్రీవుండాట్టి వానరులందఱు,
విఘ్నాత్రిము నాలింగనంబుచేసికొని వెద్దయుంబ్రాద్దు పండురి కడకువైస్సవ్వరంబున
నిట్లనిరి.

౫౦౯

క|| “నెలవిమ్ము రఘూద్వహ! మావలనంగనున్న పని గువశ్యమచేయం

గల, మీవు చెలిమిమై మాయిలుసొచ్చుట ధన్యులైతి మేమందరము”

౫౧౦

చ|| అనినవిని రాముండు సుగ్రీవునితో నిట్లనియె.

౫౧౧

ఆ|| “యుష్మదాలయమన నొకరాత్రివసియించి పోదు లంకకేను బ్రాహ్మనం, బ్ర

థానమంద్రతోడఁ దద్విభీషణునిటి కీవు నాదుచెంట నేగుదెమ్మ”

౫౧౨

— 4 నేతుమస్యంబున శ్రీరాముఁడు గామేశ్వరుం బ్రతిష్ఠించుట —

ప॥ అని యావ్రతాద మారేయి సకలవానరులచేతును భక్తిమై నుపాసుండు గురునివసించి రిఘూత్తముండు నూర్వోదయంబునఁ బ్రాభాతికకృత్యంబుల నిర్వృత్తిం చుకొని సుగ్రీవాంగద హనుమజ్జాంబవదాది కపుల పడుండ్రతోడం బుష్పకంబు నధిష్ఠించి తొల్లి సమరంబుజరిగిన యాయాప్రదేశంబులం దిలకించుచు మనోవేగంబున నొక్క నిమిసంబునక లంకాపురిం జేరుటయు దేదీప్యమ నమగు పుష్పకవిమానముం బొడగాంచి విభీషణుండు రాముండు వచ్చువాఁడుగా నెఱింగి ప్రహృష్టుండై సనుతా మాత్యగృత్యంబుగా నెదుర్కొని విదూరంబునన దండంబువోలె ధరాస్థలింబడి జయజయశబ్దంబులు సల్పుడు నత్యాదరంబున నాతని నమ్మనంజేర్చుకొని రామదే వుండు లంకం బ్రవేశించి విభీషణువేశ్యంబున విడిసి వానరులెల్లరం జుట్టుఁ బరివే ష్టింప సింహాసనాసీనుఁడగుటయు నయ్యసురేశ్వరుం డాత్మీయరాజ్యంబును బుత్ర మిత్రకళతాగ్రి సకలస్వంబును సమర్పించి కృతాంజలి పుటుండుగచు నెదుట నిల్వఁబడి సవినయంబుగా నిట్లనియె.

౨౧౪

అ॥ అనతిమ్మవీరి కాచరితవ్యమాకస్మికముగ రాను గతమదేమి?

రాదునీడు వెంట రుణి యాజానకి? యేల"లక్ష్మణుండు సేనుఁడేఁడు? ౨౧౫

ప॥ అని యిట్లు ప్రశ్నంప రాఘవుండు బాష్పపూరప్రతిచ్ఛన్నవక్త్రుండై మా టిమాటికిని నిట్టూర్పులుపడుచును గద్గదస్వరంబున సంతయు నివేదించి యుమ్మలి కఁబుఁజెందియున్న యవ్వీభీషణు సంబోధించి సత్యాగ్రంబగు హితంబుపదేశించు వాఁడై యిట్లనియె,

౨౧౬

ఉ॥ "సేను స్వరాజ్యమున్విడిచి నిర్జగరాజ్యముఁ జేరఁబోదుఁ, ద

త్యానమునందు లక్ష్మణుండు తా వనియించుచున్న వాఁడెకఁ

మానవలోకఁడందునను మత్రియబంధువులేక వర్తిలన్

లేను ముహూర్తమేరి రిజనీచరనాయక! పెక్కులేటికిఁ,

౨౧౭

ఉ॥ నేనిటకేగుదెంచుటది నీకు విభీషణ! నీతిఁజెప్పఁగఁ

గాన మనంబు నిశ్చలముగా నొనరించి వినంగ నొను, న

ద్దాని నటు లొనగన్ననగు, ధారుణిలోపల రాజ్యలక్ష్మీ యె

వ్యాదికిఁగూడ మత్తతను వాటిలఁజేయును మద్యపట్టులన్,

౨౧౮

క॥ కావునఁ దస్యదమునకుం దావలమవు గాకుమిపు దైతేయవిభూ!

దేవలనీకుఁబూజ్యులు, సేవించుము రాజ్యలక్ష్మీ స్థిరమైయుండుఁ,

౨౧౯

అ॥ అస్మదుక్తి సత్యమగు, సందులకుఁగాన యేగుదెంచినాఁడ నింతదవ్య,

బలియొడయున్ గీడుభ్రాత జనశబ్దతో నిగ్రహించి తుదకు నీల్గఁచొక్కో?

అ॥ ఎవ్వఁడేనిమనుజుఁ నేపాట్లువడియొ యిచ్చటికి వచ్చుచో నిశాచరేంద్ర!

మచ్చరీరములు మనుజుడులందఱుం జూడవలయు, దాఁక నోడవలయు,
క॥ సేతువునుదాటి యావల కేతెంచంగూడదనుచు నీవు నిలింపా

రాతులకుఁ జెప్పియుంచుము, జాతిం ప్రసాదశములగుట సమయింత్రు ప్రజక

వ॥ అని యిట్లువచియుంచుటయు విభీషణుండు ౫౨౩

తే॥ "ఇట్ల భవచ్ఛాన్తి తిరసావహింతుఁగాని సేతువనువెనక జీవము ల్నిల్పఁజాలఁ

గాన ననుగూడఁ గొనిపొమ్ము కరుణయుంచికూడియుండెదలత్ములుతోడనచట"

వ॥ అనిపలుకుటయు శ్రీరాముండు వెండియునిట్లనియె

అ॥ ఏనుసీతు రాజ్యమిచ్చెడిపట్టున నక్షయముగ నేలుచుంటిగాన

నను నతభ్యవచనుఁ బొనరింప కెటులేని యాతుఘానవర్య!యనఘచర్య!

తే॥ నేను గీర్త్యర్థ మీసేతునికటచుండు శంకరత్రయము ప్రతిష్ఠ సలుపనుంటి,

గ్రహములుం దార లన్నంతకాలమీవు భక్తిఁ బూజించుచుండు మీపారవ్యతీకు

వ॥ అనియిట్లు వాక్రచ్చి తొల్లి సంగరంబునజరిగిన చిత్రకథలఁ జెప్పకొను
చును వివిధంబులగు యుద్ధసానంబుల వీక్షించుచును నత్యంత బలశాలులై
యాయోధనంబున కభిముఖులైవచ్చిన కుంభకర్ణేంద్రజిత్రముఖ హోరహక్తులఁ
బ్రశంశించుచును గఘ్నుశ్రేష్ఠుండు కపిశ్రేష్ఠులతో లంకాపురంబున దశరాత్రులు
వసించి యేకాదశదివసంబున విభీషణపురస్సరంబుగాఁ బుష్పకంబుపైఁ బోయి
శ్రద్ధాపూతచిత్తంబున సేతువు నాదిమధ్యాంతంబుల మూఁడింటను మూడు రామే
శ్వరమార్గులం బ్రతిష్ఠించి యయోధ్యంబు బయనమగుటయు విభీషణుండు ముహు
రాచరితప్రణామంబై ౫౨౪

శా॥ ఏతేన్నేతువధంబునఁ జనులు రామేశుం బదర్శింపఁగా

నేతెంచంగలవారు, రాక్షసులుతా రెన్నఁ మహాహూరు,లా

యాతుంబట్టి భుజింపఁజూచునెడ నాజ్ఞాతిక్రమాగస్తమ

నీవుతుండయ్యెడు నీదుభక్తుండు ప్రభూ!నీవిందుకేమందునో, ౫౨౫

వ॥ అనినవిని గఘ్నుసత్తముండు విల్లునెక్కువెట్టి నిశితశరంబులం గీర్తిరూపం
బగు తేన్నేతువును మధ్యభాగంబునఁ బదియాచుదపర్యంతముం బడఁగొట్టుటయుఁ
దత్తాప్రిత శంకరలింగంబు సఖిభరంబుగా సముద్రంబునం గూలవలసివచ్చె, నిట్లు
సేతుమార్గంబునఁ బోరామిగలిగించి కపిరాక్షసులతోడం గదలి స్వగృహంబున కరు
గుచుండుటయు ౫౩౦

-శ్రీరాముడు హాటకేశ్వరంబున సీతాలక్ష్మణాదులఁ బ్రతిష్ఠించుట-

కం॥ ఆకస్మికముగఁ బుష్పక మాకసమున నిల్వఁబడియె నదియేమందుఁ,

గాకుత్స్థుఁ డబ్రహ్మది వివేకనిధిని హనుమఁ గాంచి వెన నిట్లనియెన్, ౫౩౧
తే॥ "ఈపుడుమికిదిగిశీఘ్రమేమితమె యరసిచను దెమ్మపొమ్మయ్య యాంజనేయ
దేవతాజ్యేష్ఠ కంటనా నీవిమాన మెవరు వారించియుండరె డైచుసేని. " ౫౩౨

ప॥ అనినవిని హనుమంతుండు ధరణీతలంబునకు దిగిపోయి వేగంబ క్రమ్యతీ
రఘూత్తమునకుం బ్రణమిల్లి. ౫౩౩

ఆ॥ "దీనిక్రిందఁగలదు దివ్యమా త్రేత్రంబు, హాటకేశ్వరంబటండ్రు దాని,

బ్రహ్మదొట్టి సకలబహిర్మూఖులుగూడనటవసించుచుండు రన్యహంబు ౫౩౪
కం॥ కావున నీత్రేత్రము సీతావర! మనపుష్పకంబు దాటఁగలే కీ

తోవం గదలకయన్నది, యీవిధమంతయును సత్య మేమందునిఁకన్" ౫౩౫

ప॥ అనివిన్నవించిన రాఘవుండు కౌతూహలసమన్వితముగాఁ బుష్పకంబు
నుండి రాక్షసవాసరులతోడఁ దత్త్రేత్రంబున నవతరించి తత్రత్యదేవాలయంబులును
దీర్ఘంబులును విలోకించి పితామహప్రతిష్ఠితంబగు చానుండను గామదాయకమగు
కుండంబును చిత్పఠిత్పఠితుండగు చతుర్భుజుని రాజవాసిని దరిసించి కుండవాపులం
గృతావగాహంబై పితృతర్పణంబులు విడిచి ౫౩౬

కం॥ బలుపున్నెంబుల నీయంగల దీత్రేత్రంబు ప్రజకుఁ గావున నిచటన్

నిలిపెద లింగంబులనే, నల మత్పిత విష్ణునిలిపినట్టుల భక్తిన్, ౫౩౭

ఆ॥ అట్ల యస్మదనుజఁ డల లక్ష్మణుండుతా స్వర్గలోకమునకుఁ జన్నవాఁడు,

వానిపేర నొక్కవరలింగ మిచ్చోట నిలుపువాఁడఁ, బ్రీతిసలుపువాఁడ, ౫౩౮

కం॥ సీతారూపంబిచటం బ్రీతిని స్థాపించి నాదుపేరటఁగూడన్

జేతును లింగస్థాపన ఖ్యాతంబైయుండ నీజగంబున నెపుడున్" ౫౩౯

ప॥ అనినిశ్చయించి యన్నింటికి నన్నియాలయంబులు గట్టించి యందుఁ
బ్రతిష్ఠించుటయు వాసరులును దానవులును దమపేర లింగంబుల స్థాపించిరి, యంద
ఱును నట్లు లింగప్రతిష్ఠలొనరించి కొన్నిదినంబులటవసించి యయోధ్యకుంబో
యిరి, రామేశ్వర లక్ష్మణేశ్వర సీతాప్రతిష్ఠాపనవృత్తాంతంబియ్యదిమోక్షసకృత్సన్నిం
బుగా వినిపించితి"నన యట్లు సూతుండు వక్కాణించుటయు ఋషులిట్లనిరి ౫౪౦

అనర్థక తీర్థయాత్రా మాహాత్మ్యము. —

ఉ॥ “రక్కసులుం గపీశ్వరులు రంతులుమాని యటన్ స్వలింగముల్
 పెక్కులు నిల్పినారలన విస్మయమయ్యెడి సూత! కాన, వా
 రెక్కడనెక్కడకో మఱియు నెట్టెటు నిల్పినవారో లింగముల్
 చక్క వచింపుమయ్య, యది స్వాంతమే రంజిలజేయు నెంతయున్॥” ౫౮౧
 వ॥ అనియిట్లు ప్రశ్నించిన సూతుండిట్లనియె, ౫౮౨

క॥ “నుగ్రీవుడుమొద లామూలాగ్రముఁ దక్షేత్రరాజమందునఁ దిరిగెన్,
 దా గ్రహియించెను నటఁ దీర్థాగ్రముని బాలమండనాఖ్యము సరిగన్, ౫౮౩
 వ॥ పదపడి యా బాలమండనతీర్థంబున స్నాతుడై సదాశివు ముఖలింగం
 బచ్చటఁ బ్రతిష్ఠించె, నట్లితరవానరు లందఱును దమతమపేళ్ళ ముఖలింగంబుల
 సంస్థాపించిరి. చుకరసూసంబున నెవఁదాలింగంబులఁ గంబళాలంకృతంబులంజేయు
 వాఁడు శివలోకంబుఁ జెంద-గలుగు, నంత నాక్షేత్రంబునకుఁ బశ్చిమదిగ్భాగం
 బున రాక్షసులు చతుర్వక్త్రలింగంబుల స్థాపించిరి, భక్తియుక్త చిత్తంబున రా
 ముండు రామేశ్వరాదులఁ బ్రతిష్ఠించిది పూర్వదిగ్భాగంబున, నల్లారామునిచే
 దక్షిణదిగ్భాగంబున నానర్తీయతటాకంబునకుఁ జేరువగాఁ బాపనాసినియగు కూపి
 క యొకటి త్రవ్వించఁబడియె. దక్షిణాయనంబున నెవఁ డిద్దాన శ్రాద్ధంబుపెట్టు
 వాఁడశ్వమేధఫలంబునొంది పితృలోకంబున సర్వోత్కృష్టుండై వర్తిలైను, నెవఁ
 డచటఁ గార్తికమాసంబున దీపారాధనముచేయు వాఁడు రాద్రంబులగు నేకవింశ
 తినరకంబులంగనుంగొనఁడు మఱియు నెక్కడెక్కడ జనించునో యక్కడక్కడ
 నొక్కడనేని యంధుండుకాఁడు” నావుడు శౌనకాదులు ౫౮౪

క॥ “అనర్తీయతటాకము తానచ్చట నెవనిచేతఁ ద్రవ్వించఁబడెన్?
 దాని ప్రభావంబెట్టిది? దీని సకృతస్సంబుగాగఁ జెల్పవఁగదయ్యన్॥” ౫౮౫
 వ॥ అనియడిగిన సూతుండిట్లనియె, ౫౮౬

క॥ “అనర్తీయతటాకానానమహాత్మ్యంబు నొక్కనోట వచింపన్
 బూనిన వర్షశతంబులకేనియు సాధ్యంబుగాదు ఋషివరులారా! ౫౮౭
 వ॥ ఆశ్వయుజశుద్ధచతుర్దశీదినంబున సమాహితుండై యందు నీరాడి విధిపూర్వ
 కంబుగా దేవపితృతర్పణంబు లానర్చునది, యంత దీపాత్సవదినంబున శ్రాద్ధము
 నర్పి గంధపుష్పానులేపనంబుల భక్తిమై దామోదరదండధరులఁ బూజించునది,
 గోవిందుండు గూర్చుగాకయని మినుములును నువ్వులును పాగ్నాఘన కొసగు

నది, లిలమావప్రదానంబునను దేవపితృత్వార్పణంబునను యమసహితంబుగాఁ బురుషోత్తమదేవుండు ప్రీతుండయ్యెడు, నానర్తతీర్థంబున నెఁడడిట్లుపల్పు వాఁడశ్వమేధఫలంబునుబొంది బ్రహ్మలోకంబునం బ్రకాశించు, సంప్రీతిని రాముం డవటికరిగిన సాదరంబుగా ద్విజోత్తములెల్లరుం జనుదెంచి.

౫౮౫

క॥ “ఇచట నగస్తుమనిండుండు రచితాశ్రమండై యెసంగు రఘునందన!, యా

సుచరితు సుర్యీసురవరు నచిరంబుగఁబోయిచూడు, మదె కమహుష్టే, ౫౮౬

వ॥ అనివాక్రుచ్చుటయు నారాజీవలోచనుండు ప్రహృష్టుండై వానరదానవులతోడం చూర్ణంబుగఁజని సాష్టాంగనమస్కారంబుసలిపి యమ్మహాశుక్రునిచే సానందంబుగం గొంగలించుకొనఁబడి వినయసహితంబుగాఁ దన్నాతిహారస్థ ఫరాపుష్టంబునం గూరుదుడి కృతాంజలిపుటుండయి మునియడిగినవొడ స్వగ్యానవాంఛయు సీతావరిత్యాగంబును దనచే విసర్జింపఁబడి మహాశుక్రుసామిత్రిచేసిన పాణిపరిత్యాగంబును సుగ్రీవవిభీషణులకడకరిగి సంభాషించినచ్చుటయుఁ బుష్పకంబు నడవమి మున్ను గాఁగల యాత్మీయవృత్తాంతం బంతయు విస్తరించవక్కాణించె, నంత నగస్తుండు తద్రుతలంబున బహుదృష్టాంతపురస్సరంబుగం బురాణరాజపుట చిత్రచరిత్రలం జెప్పి కథావసానంబునఁ జలచిత్తుండగు రఘూత్తము విలోకించి నరసురోరగయతీనిధివిద్యాధరులకును నలభ్యంబయి వజ్రసహస్రంబులకుం బురుషుగాక కృష్ణపక్షిగాఁగ్రయిండును సూర్యకాంతుశీతు నుత్తమరత్నాభరణంబొసంగుటయు రాముండు గ్రహించి కాశుకావిష్టుండై వినయశుక్రులలోచనంబుల వీక్షించును.

౫౮౭

తే॥ “ఒసంగితివాకుంగరుణమై నోమునీంద్ర! కగయ జెలుంగొందురతనపుంగంతమాల

చిమృచీకట్లఁ గా నెగఁజిమ్మికొనుచు నక్కఱ మొనర్చె నెక్కడిదయ్యె యిద్ది?.,

వ॥ అనినవిని యగస్తుం డిట్లనియె,

౫౮౮

అ॥ “అస్మదాశ్రమమున కతిసమాప్తలి నీక్ష్యమాణమైన యీతటాక

మమరఖాత, మచట నాశ్చర్య మొకడేను గనినవాడ, దాని విను వచింతు,

అ॥ ఒక్కనాఁటి రాత్రి వ్యోమంబువంకకుం జూచుచుండ నేను సూర్యదీప్త

మస్పరోవృతంబునగు విమానము దానిలోన నొక్కయవయుఁ గానఁబడిరి,

శా॥ అంధుండాతండు, గాని న్వచ్చుచును నీ హారంబు గ్రీవవ జగ

ద్బంధుఁబోలె ధరించి కిన్నగులచేఁ బ్రస్తూయమానుండు, స్వ

స్కంధంబందునఁజేర్చి దింపె నొకఁ డాకంఠగ్నుఁడ కాశు, నీ

సింధుప్రాయతటాకతీరమునకుం జేర్చెం గడుజ మెల్లగ,

౫౮౯

చ|| అటుతరువాత నప్పురుషుఁ డప్పలనుండి యొక్కపీనుఁగున్

దటుకున వద్దకిచ్చుకొని దంతముఖులులఁబట్టి చీల్చుచున్

బెటపెటమన్ రవంబు గడుఁబెల్లుగఁ దన్నరమాంసభక్షణం

బెటులానరించె నట్లు మరియేగ్నడె దానికిఁ దొంటిరూ పహా! ౫౫౬

ఉ|| అంతటఁ గొంతసేవటికి నాతఁడు తృప్తినిబొంది శుద్ధుడై

యెంతయుఁ బ్రీతి నీరముల యీవలకుం బఱచెంచి దేవయా

నాంతరధిష్ఠితుం డగుదు నంతటిలోనన యేనుబోయి న

త్వంతము కిన్న రాదిపరివేష్టితమైనను నంటి నిట్టులన్, ౫౫౭

ఆ|| “ఉండుముండు మొకముహూర్తమాత్రంబు వైమానికాగ్రగణ్య! నానిమిత్త,

మాతృజుఁడను మునుల కల్గమిత్రావరుణుల, కగస్తుడందదు రిలను నన్ను, ౫౫౮

అ|| అనివచించుటయును నభిముఖుండై యతండల విమానచారులైయట్టి సకలకిన్న

రాదిసంఘంబుతోడను నరుగుదెంచి భక్తి నెరఁగె నాకు, ౫౫౯

చ|| సతియొవరించి భక్తిమెయి నాకుఁ బునోగతుఁడైన యాచుషీ

వతినిగుఱించి నేను నిటు ప్రశ్న మొనర్చితి, “వోయయాన సు

స్థితుఁడవు, శ్రీసమేతుఁడవు, దివ్యవపుగల్గినుండ, నప్పగ

స్తతియును కిన్న రాదులును దద్దగజించుచున్నవారు నిన్, ౫౬౦

ఆ|| ఇట్టిని వెనండ? వీచెర్వునను నుహాంసభక్షణమున మనుటదేల?

యేలయేరుపడియ నీదృష్టివైకల్య? మంతయును వచింపునుయ్య నాకు,, ౫౬౧

చ|| అనవిని యాశుఁడిట్టులనె, “నత్యమకూలము నీదుగాక యో

మునివర! సాగుదర్శనము పుణ్యము, వాగలు తీర్థభూతు, ల

ల్లనఫలమిచ్చు దీర్థము లిలాశలమందునఁ జూడ, సాగుద

ర్శన మపుడె ఫలప్రదము, సాగుసమాగతు మెన్నఁ జిన్నదే, ౫౬౨

ఉ|| కాన వచించెదన్ విను మగ్న స్త్రయసీశ్వర! సింద్యమైన యీ

మానసమాంసభోజన మమానుషవైభవ మాదియా మదా

భ్యానము నానుపూర్వముగ నంతయునీకట, శ్వేతనానుభూ

జానిని నేనుమున్ను, కలుపంబుల కాలయమున్ నితాంతమున్, ౫౬౩

సీ|| చిల్లిగ వ్వేనియు. జితఁబెట్టియెఱుంగ దీ నాంధపంగుభూదేశతలకు,

విధిహీనముగ నేని ప్రేర్పియెఱుంగని హవిరాదికముచేత నగ్నిలోనఁ,

గార్వసాధనకేని కాచియెఱుంగ స్వరాజ్యస్థమా ప్రహరాంజి గరుణ, యమన,

యశముగూరిచియేని యభయమిచ్చియెఱుంగ శరణుఁజొచ్చిన యార్చనముద

మట్లు సకలలోక చులజడిగుడుపుమఁ గానవచ్చుచేసి కడంగలట్టి
 రత్న మెల్లఁగొనుచు రమణమై నానర్తవిషయమునకుఁ బరిగ వెలసియుంటి॥౬౪
 ఆ॥ పిదప మునిబిడ! పెద్దకాలమునకు ముసలితనమువచ్చి మూర్ఖనేను
 నాదుకొడుకువచ్చి నన్ను బలాత్కృతి నవలనెట్టి రాజ్య మపహరించె, ౫౬౫
 కం॥ అంత జరాగ్ర స్తుతిమైఁ జింతిలు చండందుఁదిరిగి చివరకు నెటులా
 గొంతంతయు నెండఁగ నీసాగ్రంతమునకు వచ్చితిం బిపాసావశతక, ౫౬౬
 కం॥ పిమ్మట శుభదమ్మకు నీర మ్మట నగుపడుచుఁ జొచ్చి రయమున నవగా
 హ మొప్పరించితఁగానీ హుచ్చుని యాఁకంటిమంట యుద్ధృతమయ్యెక, ౫౬౭
 ఆ॥ ఆఁగలేకయంత నాకంటిమంటకుం జావసిద్ధమగుచుఁ జనికిలబడి ౫౬౮
 యుండుటయును నెపుడో యూసిరివోయ నీజలమునందుఁ బుణ్యనిలయమందు,
 ఆ॥ అంతఁ దత్త్వణంబు యచుఁదూతాకాగ్రీతమై విమానమొకటి యరుగుదెంచె,
 నన్యదేహధారిసగు నన్ను దానిమైఁ గూరుచుండఁబెట్టుకొనిరి వారు, ౫౬౯
 సీ॥ స్వర్గీయమైన యా సనస్సపుట్టు లట్టఁబెట్టిరినాకు మొట్టమొదలు,
 తత్తన్మహా సుగంధద్రవ్యపంకంబు లలచి రూర్ధ్వశిరోమంత సంతఁ,
 బారిజాతాదిపుష్పములలోఁగ్రుచ్చిన సరులుచైచిరి గళస్థనిని దవఁ,
 గటిశిరఃకంఠాస్యకరకర్ణయుగళుల వెలలేనిభూమలు వెట్టి రవలఁ,
 బ్రీతి శోభనంపుఁ బెండ్లికుమారునివగిది నివ్యధమున సాగసుచేసి
 యమరమాత లభయానంబువై నన్ను క్షణములోన బ్రహ్మసభకుఁ జేర్చి, ౫౭౦
 ఆ॥ గ్రుడ్డివానిఁజేరి కూర్చుండఁబెట్టిరి యిట్టిసన్న వారు తుట్టతుదకు,
 నట్రమంచి సభికు లన్యోన్య మీక్షించుకొని, రిసీయటంచుఁ గొండఱనిరి, ౫౭౧
 ఉ॥ కింకరులంత నన్నుఁగని కృత్యమవాకొని రీవిధంబునక,
 ' బంకజమోని యీయన, సుపగ్యసమన్వితమైనయట్టి యీ
 పాంకపుటోలగంబు విను భూతలనాధ! తదీయ, మీవు ని
 శ్చింకగఁబోయి గూయనకు సాగిలిమొక్కుము, లెమ్మ చెచ్చెరక, ౫౭౨
 కం॥ అనవుచు నే నుచ్చైస్సవరమున "నోహా దేవ! నాదుమొక్కులఁగోను, నుం
 చని యొనరిచి సాష్టాంగప్రణామిని నొకమూలఁ గూలఁబడితిని ప్రీడక, ౫౭౩
 ఉ॥ అంతసభాసదు ల్గనరాధిపభూసురపుణ్యగాధ ల
 త్కంతముఁ జెప్పకొందఁగి, రయ్యవి విన్నకొలంది నాకు నిం
 తంతని చెప్పరాని తుధ యాటయు రాభులా అప్పలో తినక
 జింతిలి యంతరంగమునఁ జేరువ నెప్పయు లేమి బ్రహ్మక, ౫౭౪

తే॥ మరలఁబూర్వోక్తవిధముగా నెరఁగినేను సిగ్గువిడచియిటంటిని, “జెవుముదేవ!

యాఁగఁజాలకయున్నాడనాఁకటికిని, నెదియునుంగానఁబడదునాకిటభుజింప,

ఉ॥ ఏభుజియింపఁదగ్గ దెదియే నిట నుండిన నిమ్మ దేవ! యా

హా! భవదీయలోకమున నాఁకలిదప్పికలుండవంట, యా

ప్రాభవ మేమియైనయదిప్రస్తుతమందున? నెందుకోసమి

క్షోభముపాలుచేసి నను శోషిలఁజేయుచునుంటి వీగనిజ్జి”

౫౭౬

చ॥ అనుటయు బ్రహ్మయిట్టులను, “నన్నముఁబెట్టి వొకప్పుడేనియుఁ

జనుటకునీవు ధాత్రిపయ, సత్సవమూరుండవౌచు నెంతయుఁ

గనఁబడుచున్న మల్లఁగడఁకఁ హరియించితి కొట్టి లోకముఁ

గనుకనె యీ తుధార్తియును గన్నులులేమియు నీకు నేర్పడెఁ,

౫౭౭

క॥ మల్లోకంబున కేగుదెంచియును నీమాడ్కిం గృహింపంగ నే

తల్లోపంబ ప్రధానకారణము, తథ్యంబిద్ది, యోజింపఁగా

మల్లోకంబున కేగుదెంచుటయు సామాన్యంబుగా, దందు నీ

వల్లన ము న్నెదియాదరింపఁబడెనో వాక్రుస్తు విస్మయంబుఁ,

౫౭౮

క॥ పాపాత్మకుండవగు నీవేపానీయముల విడిచి తిలవగు ననువులో

భూపాల! యచట శ్వేతద్వీపేశుఁడు కలిభయమున స్థిరుఁడైయుండెఁ,

౫౭౯

క॥ కావునఁ దత్సర్వనమున నీవములు విడువఁగలిగి నెంతయు నపుడే

యేవానికన్న మొనఁగకపోవుట తుదాధ విడిచిపోవదు నిన్నుఁ,

౫౮౦

ఉ॥ అట్లు రక్షింపమితి హరియించుటంటిని గ్రుడ్డివాడవగుచుఁ గుములుచుంటి,

వంతకన్న లేదు హేతువు మఱియొందు, నిజముచెప్పినాడ నీకునేను”

౫౮౧

క॥ అనవుడుఁ ప్రమృణ నిట్టంటినినే “నరకమునుమించె నీలోకము, గా

వున నన్నచటికె పనువును, పనియేమిఁక నిచటనునికి పంకజ జననా!”

౫౮౨

ఉ॥ నావుడు నావిధాతయును నన్యతీయించి “యవశ్య మట్టులే

యీనట కేగు, మేమిపని యిచ్చుట, నారకముండఁబోదునీ

కేవిధిచేతఁగూడ నవనీశ్వర! యాతెలిదీవిసత్త నా

శావనామౌనె యెన్నటికి? నయ్యెడు శాస్త్ర మబద్ధ మట్టిహోఁ,

౫౮౩

ఉ॥ కావుననీవు ప్రత్యహముఁ గామగమైన నిమానమెక్కి ముఁ

జీవముఁబాసినట్టి నెదఁచెప్పున జీర్ణముగాకయున్న యా

తానకదేహముం దినును, తత్తను వస్మదనుజ్ఞ వక్షయం

బెవిలసిల్లు నీరముల, నయ్యెడఁ గన్నులు గానవచ్చెడిఁ,”

౫౮౪

క॥ అనపుడుఁ దదుత్తరీతిం బనివడ దీపోత్సపుదివంబు నిశీర్ణ

జనుదెంచియిటకు మామకతనువును దినుచుండు నేను దనిపెనుంగళా, ౫౮౫

అ॥ అమరమాన సుతం నయ్యెడిదివసుంబ యననిజనుల కొక్కయబ్బనుగును,

గాన నాదుకాక దైవందినంబయ్యె నార్జికంబు గాంగ నలెనిచట, ౫౮౬

క॥ సంధ్రము నాచమించి యిల శాశ్వతకీర్తిగడించినట్టి యో

గొండుండవీవు, నీకు నెదియేని యశాధ్యములేదు కావునక

సాంద్రకృపాపిఠోకములఁ జగ్గవనఁజూచి ఎనుం బ్రధాననే

త్రేంద్రియ పాటవంబునకు నంతయఁ బాత్రునిజేసి పోవుమా, ౫౮౭

అ॥ అటులే గర్వమైన యాత్మీయకాయభక్షణమునింక నేను సలుగుఁజాలి,

యోక్యపాపముద్ర! నీకన్నగతిలేదు నాకట మవతఁడు నాకొనుటయు ౫౮౮

క॥ నీగయిపోయెను నానది శ్రీరామా! యేమటంబుఁజెప్పదు నీతో,

నారీతికగుటయు విమానానూఢునితోడ నిట్టులందెని దుదకుక, ౫౮౯

క॥ నీయాకలి శమియించెడు, నోయననీనాధి! యస్మదుత్తము వృధగం

జేయక యన్నక్రియమున నీయం దలనెట్టును న్య యాగళభూషణ, ౫౯౦

అ॥ అట్లు నేటినుండి మా కీర్ణస్తీరమునను రత్నదీపములను బెట్టు,

మందువలన నుష్కరకులు కనుపించు నస్మదుత్తరీతి నెట్లు లేక, ౫౯౧

చ॥ అనవిని గూర్చి డందులకు నాన్వయఁజెంది 'దయా'ముతుండవై

యనఁను! పక్కపొంపవలె పక్కణిభూషణ వివాహ, యంచు నక

వివయవివగ్రహకాయుడయి వేడ విత్పట్టుడనయ్య నేను న

ప్పని కుర్రీకరించితిని, బట్టితిం దద్గళహారదానమున, ౫౯౨

క॥ చరణములుగడిగి నా కప్పురుషుం డన్నక్రయమున భూషణమిడుడుక

సాగున తుధ శమియించెను, బగ్గిప్తియుఁగలిగె నపుత్రపానుకిఁబోలెక, ౫౯౩

అ॥ అతిటాకపోయెను దక్షయంత్రంబు నుండియున్న యలనియొడలుకూడ

నవ్వుచుయ్య, కంత నలినాక్ష్య కటం బ్రతిష్ఠించెనతఁడు గుడవించి యందు,

తే॥ అటుప్రతిష్ఠించి గూడేవునగ్రసుండుఁ బ్రీతి రత్నప్రదీపము తొట్టుకొలఁది

స్వచ్ఛగుణవిష్టి స్పృహ జానకీ! యపుమాంబున కది యేమియబ్బుతంబా,

అ॥ అట్లు గొక్కనాకు నమ్మహానాథుండు దివ్యగర్భిణగుండు లేజరిల్లె,

చెడలెన్దనగలఁ దదయు సుహృదీయఁడయ్యె సానువిధితి కంతటికని,

అ॥ అంతి వంతనెంచి యుమ్మహాకంఠుండు బోతి పట్టి నాకు బుద్ధకీర్తి

గద్దదస్వరమున పుటితాంబలిప్రబుండై యనులనితల మెల్ల నిట్టులయె,

అ॥ “భవదనగ్రహమున బ్రాహ్మణాగ్రేసర! మద్భుభుక్ష యుపశమంబుఁజెందె,
 దివ్యద్వైపిలిగి, దేవకయాజ్ఞగాఁ జనుదు నింక బ్రహ్మసత్తవ నేను,, ౫౯౮
 చ॥ అనియిటు లస్మదాజ్ఞగాని యాతఁడఁ క్రమ్యుఁడఁ బెక్కు వారముల,
 ప్రణతులొనర్చినాకుఁ జనె బ్రహ్మసభాస్థలి. కీవిభూషణం
 బనఘ! మదీయహస్తగతమాటకుఁ గారణమిద్ది, యద్ది నీ
 తినువునఁ దాల్చదగ్గదని తద్దయఁ బ్రీతి నొసంగితిం బ్రభూ! ౫౯౯

అ॥ నాటగోలె నిటకు వరులు కార్తికమున నేగుదెంచి క్రుంకి యీజలముల,
 గత్నదీపములను రక్షింపఁజేట్టును జనుచునున్నవారు కొనకు దివికి, ౬౦౦
 క॥ ఎవరు సమాహితులై యిటు వికళుఁడగు పాగ్రిణములను పిరుగునొ వారలొ
 దివిమజ్జిల్లఁగ హియో భవనాతిధులగుదు రతులపాతక్షలయ్యున్, ౬౦౧
 నే॥ అంత సేత్రప్రభావ మాయగురనాథుఁ డీక్షణముచేసి పూడ్పించె నేమనందు,
 నట్టిఫణ్యుఁలు దీపోత్సవాహుమిద్ది, మాయిశ్రవ్యులమట నాదనుడిగఁజించి, ౬౦౨
 తే॥ దాన స్నాతుండవై పితృతర్పణంబుజరిపి యీదేవునెదుట భాసురములైన
 రత్నదీపంబులిడ నేర రాను! మనుజకాయమునఁబోదు బ్రహ్మలోకమునకిపు ౬౦౩
 వ॥ అనియి ట్లగన్మొగు వాక్రతుచ్చుటయు రాఘవాదేతెంచున రాక్షసవాసరు
 లందఱును ద్రష్టుదేశంబున విరులోదకంబగు కూపికం ద్రవ్వె యిందు స్నానులై
 పితృతర్పణంబులువిడిచి రత్నదీపంబులువెట్టి కార్తికమాసంబంతయు నటవనించి
 యయోధ్యకుంబోయిరి, యంతఁ దత్తీర్థప్రభావంబున విభీషణ హనుమంతులుదప్పుఁ
 దక్కినవాగలందఱును బ్రహ్మలోకంబు వడసెరి. యిప్పటికిని నెవ్వఁడదప్పటఁ గార్తి
 కమాసంబునఁ దజ్జలంబుల స్నాతుండై దీపగానంబొనరించు వాఁడు సర్వసాధికము
 లనుండియు విరువంబుక బ్రహ్మలోకంబును బొందంగలిగెను, నానర్తీయచటాకం
 బటకుద్యవించిన దివ్యసంబున, కిష్టుకూపికయు నట్ల యేర్పడియె నని మాతుండు
 వచించుటయు ఋషునిట్లనిరి, ౬౦౪

—॥ కుశేశ్వర లవేశ్వర ప్రతిష్ఠ —

క॥ “రాక్షసు లేనిగంబుల నక్షీణశబ్దతోడఁ జట నిల్వినవా?
 రక్షయతస్మాహోత్యుఫలక్షణ మెటునంటి? నోకలాపిద! చెప్పుచూ” ౬౦౫
 వ॥ అనవుడు గూసుండిట్లనియె, ౬౦౬

నే॥ “స్వప్రతిష్ఠితనింగ పూజనమునల్ప బలియుడగురాక్షసులు చాలభయ దముగను
 లలిని జనుదెంచసాగిరి లంకనుండి వేలకొలదిగఁ బూర్వంబు విప్రు” ౬౦౭

ప॥ ఇట్లాక్షేత్రంబునకు వచ్చుచు బోవుచు మధ్యేమార్గంబున మానవులను విశే
షించి బాలవృద్ధులను బట్టి వధింపంగడంగుటయు వారలు పాణిగత్తుణతత్పరులై
సర్వతోముఖంబుగం బరువైతి యందుఁ గొందఁ జయోధ్యకుంజని యచట మూర్ఖాభి
షిక్తుండగు కుశం బొడగాంచి మొఱపెట్టుచు ౬౦౮

ఉ॥ “నీపితతోడఁ దొల్లి రజనీదరులైన విభీషణాదు లే
దోపని హుటకేశ్వరము నొద్దకువచ్చి చతుర్ముఖంబుఁ
దీపితమైన లింగముల నిల్పిరి తద్వరుణాశఁ, దత్సను
ర్వాపరులౌచు నిర్భయ నన్నిధిసేయుచునుండి రిచ్చటఁ, ౬౦౯

అ॥ అట్లు జనులఁబట్టి యదయులై భక్షించుచున్నవారు వార లోమహీశ!
యన్యఁ దెన్వఁడేని యాలింగపూజకుం జనినఁ దత్త్వంబు సునునివాఁడె, ౬౧౦

క॥ ఇట్టిచహనర్థంబులు పుట్టెను నెడ రక్షింపు పూసవయేనిక
గట్టిగ నీజగమంతయు నట్టిటమునింగిసోపు, నమ్ముచు దీనికొ, ౬౧౧

ఆ॥ క్రూరులైన యసురవీరులు నరమాంసభక్షణాశ నెపుడుఁ బరుగుతెత్త
నేవిధముగనింక నీక్షేత్రరాజంబు పేరుమా మకుండఁ బృథివినుండు?, ౬౧౨

ప॥ అనినది యా కుశసహిసాలుండు సత్సరంబుగా రాజ్యభారం బమా
నులవైసునిచి సనైన్యంబుగం దక్షేత్రంబునకుఁ జనుటయు హతశేఖరు ద్విజోత్త
ము లగుదెంచి పరుషాక్షరంబులగు వచనంబుల నాతని భర్షించుచు ౬౧౩

ఉ॥ “ఏమి యెవ్వఁగాఁ బడెను? నీవు నృపాధముహోగ్ని నేలుచుం
టిమహి, లేకయున్న నెటు లీగతిఁ గూల్తురు రాక్షసు ల్పిజ్జ?
రామునకుఁ జనింప, వల రావణువీర్యమునుండి పుట్టితి,
ఏమెయి దైత్యపీడితుల నీక్షణచేసెదె కాకయుండినకొ, ౬౧౪

చ॥ నిజము స్వవర్ణబాతుఁ డవనీపతియైన ముఖంబుగల్గు భూ
ప్రజకుని నీలిపాంగులు పల్కెడిప, ల్కూటుగాన నీవు త
ద్రుఢనిదరాత్మబాతుఁడవ, దానఁ దదాశరభత్యమాణులౌ
ద్విజులను దక్కువారల ను పేక్షయొనర్చుచునుంటి వీగలికొ, ౬౧౫

ఆ॥ ఎచట వార్తజనుల యాత్మణ్యులనుండి యశ్రుబిందువితతి యవనిబడెను
నచటనుండునొడయఁ దత్త్వంబుద్రుష్టాత్ముఁ, దేతనిదోషమునన యట్టులగుట, ౬౧౬

ప॥ అని నక్కాంచుటయుఁ గుశుండిట్లనియె, ౬౧౭

పంచచామరము॥ అనుగ్రహింపుండీ ద్విజాతు లాసురవ్రజంబు మీ
కొనర్చుచున్న యయ్యవజ్ఞ యొక్కయింతయే నెఱుం
గనేను గాన నేటినుండి ష్మాసురుండొ యన్యఁడో
వినాశ మొందుచో న్ముంబు వేయుండింక నాపయ్యొ, ౬౧౮

ప॥ అనియిట్లు వ్రాకుచ్చి విభీషణునిపాలి కొకదూతం బయనంబునెసి యాతనితో

ఉ॥ “ఏగుముదూచశీఘ్రముగ, నేగి విభీషణుతో నిటన్మునా
తోఁ గగు మైత్రిచేసితివొల్లి రఘూద్యహతోడఁబోలెనీ
వీగతి విశ్వసించియును నెంతయునుబుత్తనస్కర్మ దుష్ట
క్షోగణసంయుతంబుగను జొచ్చి యనర్థము నేయఁబూనితె” ౯౨౦

ఆ॥ మంచితనముతోన మామక భూమికిం । శేటుగూర్చునీకుఁజెట్టచేత
మన్నఁ జేయరాకయున్నది యేమందుఁబ్రతిష్ఠింపఁజేసితంబు వితయొనర్ప ౯౨౧

క॥ భవదగ్రజాతువలెనిను । నవనికి బలియిచ్చు టర్హమగుఁగాని విష
ద్రువుకూడఁ దునమఁదగనిద । స్వవర్గితంబైనయపుడు సజ్జనతతికికా ౯౨౨

ఉ॥ కావున నేటినుండి యొకకర్పూరఁజేనియు దాటి సాగరం
వీరలకేఁగుదెంచు నెడి నే సబలంబుగనచ్చి లంక న
పావకు పాలొనర్చెదను, బట్టివధించెద నెల్లదైత్యులకా
జీవముతో బలాత్కృతిని నిం జెటసాల నిబద్ధజేనెదకా ౯౨౩

ప॥ అనినచించుటయు నామాని సేతువుఁకుంబోయిరామేశ్వరుడచ్చించి తదగ్రతలంబు
ననుంటఁ గొందఱుజను లదోటికేతెంచి ౯౨౪

క॥ “ఎవడవునీ, విచటి? ” । నవనర మేమేరుపడిండు నర్భక! నీకుకా,
వివరింపు, చనుజు లిచటికి । నెనరును రా, రెచటనుండి యింపరుదెంతో” ౯౨౫

ప॥ అనివాక్కుచ్చిన దూతయిట్లనియె. ౯౨౬

క॥ “నే నక్కుశభూపాలుని । చే ననుపఁగఁబడితి నొక్కచేతకుఁగాక
దానవనాగు విభీషణు । స్థానముగఁచ్యుం, దెటందుఁ జనఁగలుగుదు” ౯౨౭

ప॥ అనియిట్లు చెప్పటయు సమ్యుపజాలు ౯౨౮

ఉ॥ “అరుగఁదరంబుగా దుదధియూవలి కేరికిఁగూడ, సేతువుకా
నఱకనవాఁడు, తొల్లి రఘునాథుఁడు మధ్యమునందు, గ నఁ నా
శరపతియే పిభీషణుఁడు సల్పగనుండినకార్యమింద చే
కుడెడి నసింపు మారెఁ డిటకుం జను దంచఁగలఁడు నమామిని” ౯౨౯

శా॥ బల్లిన్ లంక కుజంగటన్ జెలఁగు నాఫాలాక్షుఁ గల్యణంబునం
దత్తోయుక్తుని సేతుమధ్యగతు మధ్యాహ్నంబునం దీఖిది
ద్వీప్తుంగధ్వజ సర్గరామ్రమున నీయోజక సమర్పించెదకా
నిత్రైంబాతఁడు దాఁ ద్రికాలములలో నిష్ఠం ద్రిరామేకులకా ౯౩౦

తే॥ తథ్య విదియంతయుంగ నఁ దద్విభీష
 ణుండు చనుదెంచునటకు నీ వుండుమిటన
 యతనిద్వంచి భిషించి యఱుగవచ్చు
 దద్వహంబునకో లేక త్వద్వహంబో”

౯౩౧

౯॥ అనివక్తాశించిన విని యాదూత హస్త సంయుతుండై మంచిదని యంద వసిం
 చుటయు సద్ధరాత్రంబున నా గామేశ్వరాలయంబునకు రాక్షసపరివారితుండై విమా
 సంబుపైన వందిరూపులగు కొందఱు రక్కసులచే స్తుతించబడుచును గొందఱుచే గా
 నముచేయఁబడుచును విభీషణుండుచను దెంచి విమానఁబునఁడిదిగి రామేశ్వరుఁడుము
 మ్మాఱు వలగొని నమస్కరించి యుచ్చైస్వరంబున స్తుతించి యాధావిధి లింగంబున
 కభిషేకించి పూజగావించి లంకకుఁ బ్రయాణంబగుటయు నాదూత ముందునకున
 చ్చి కుశుండు కనుశ్రుతిజేసి యతికోపంబునఁ దనతో మున్నుచెప్పినవాక్యంబు ల
 న్నియుం జెప్ప నవ్వీధివణుం డయ్యవి యాకర్షించి నమస్కరించి కృతాంజలిపు
 టుండును, వినయావనతుండును నై

౬౩౨

ఉ॥ ‘రామతనూజు గాజ్యమున రాక్షసు లివ్విధ మునఁడుచుచో
 నేమగునంక, నంత నును నేనొరించినచుటై కాక నా
 ధీమహితుండు నాకు నిది తెల్పుటందని, నిన్నుఁబంచు శైం
 తో మహనీయమైనవని, యోగుడనైన నిటుల్ పొసంగునై

౬౩౩

ప॥ అనిపనికి భూతలంబునకరిగినర్వదా మనుజుల నెవరు సహించుచున్న వాలో
 యారాక్షసుల శోధించుటకై యాదూతసాన్నిధ్యంబున నందఱును రావించి
 కోరిధంబునం గన్పిల్చుకొల్పుచు నొక్కొక్కరితో నిట్లనియె

౬౩౪

తే॥ ఏడుగాత్ముఁడోయి నాయేలికయగు కుశుని రాజ్యమృతం బ్రజంగూల్చుదుండి
 రాదురాత్మకుఁడెల్లరు నగ్గంపు టుమ్మలికమునఁ గృశించుచుండ్రుమఱియు

నీ తుధకుం విపాసనం జఱుపఱుమనిలేచు

కడుపుపంట శరీర ముడుకఁజేయ

సరికృపివాదిక సర్వభోగములును

గలలోనివార్తలై కానుకంపఁ

జలికి నెండకుఁగూడ సహియింపవలసిన

యటువంటి దుస్థితి యరుగుజేర

జెడుకంపుకొట్టెడి శ్లేష్మమాతొంటిలె

యాత్మియ భక్షణీయములుగాఁగఁ

గీ దమ్ముగనుగొనువార లందఱునుగూడఁ

దుతు తుఘాయంచు నుమియుచుం చొలఁగిపోవఁ

గనఁగఁగొనకరమైన లుకాపురంబు

ద్యావమునఁ బడియుండు సంతము వారు "

౬౩౬

౪॥ అని యిట్లుశపించి యారాక్షససత్తముండు కృతాంజలియై మరల నాదూతం గనుంగొని

౬౩౭

క॥ 'నేటినుత యెవఁడు నంబుధి! దాటి యటేతంచఁడనుమఁ దత్తుశునకు నా మాటఁ జెప్పము, తెలియమి । పొందించి తమించుమనుమ నడి నాతప్పన్'

ఆ॥ చెడ్డజాతిబుట్టి నీయన నరమాంస । మునకుఁ నిరుగుచుండు మొరటుదనుజు లటుఁగొచ్చినార, లవ్వారి నందఱ । నిగ్గిసించినాడ నీపుమాడ

౬౩౮

క॥ 'నైదిమో మానుషమో । యై వేటొకకృత్యమున్న నవ్యునిగూడన్'

దావక భృత్యునిగూఁటిచి! వే నక్కాఁజించుమనుమ, నెనచను మటకున్' ౬౪౦

౪॥ అనిననిని దూతయిట్లనియె;

౬౪౧

ఉ॥ 'రాక్షసనిర్మలబాలయి రాణ నటంగల లింగరాజి నీ

వీక్షణమందయేని యెటు శీనియు వ్రీయ్యులునేయుమయ్య నా

హా! త్తణదావకేంద్ర! ప్రకృత్యోచితమి య్యది, నర్యలోకసం

రక్షకమైనచేతను విరామముచేయకు, పొమ్ము చెచ్చెరన్'

౬౪౨

క॥ రాక్షసముం గింబులచే । నక్షీణమహర్తను జతురాననలింగాల్

నిక్షేపింపబడి యట । నక్షాక్షియమాణపూజ రాజులుచూడెన్'

౬౪౩

క॥ ఎటుఁగెన నరు డెనఁడెనియు, । గుఱులఁతల్లింగములను గొలిచినయెడలన్

నరగున మరణంబుఁజెందు న । నురగున ప్రకృత్యముగను జూనితిదీనిన్'

౬౪౪

క॥ ఈకాఁగంబువలన । నీకిటు వచియింపవలసి, నిశ్చయమిది, త

త్రాప్తకటలింగములుండిన । దాఁకను నటనన్నుచుండు రానవగణముల్'

౬౪౫

౪॥ అనియిట్లువాకుచ్చుటయుఁ భీషణుండిట్లనియె.

౬౪౬

క॥ రామేశ్వరంబునావలి । భూమికెఁ జనుడంచననుచుఁ బూర్వము నే నా

రాయనిసాన్నిధ్యమునన । వేమాటులుఁజెప్పి యెల్లు వేటుగ వశతున్'

౬౪౭

గీ॥ ఇదియునుంగాక శవలింగ పాట్టివేని । కానిఁ గదలుపఁదగదండు తజ్జజులు

ప్రబలమాపేశ్వరుండువై ప్రసన్నవట్టి । యెట్లు పులంగఁగొట్టుదు నేగి యటకు

ఆ॥ కాన సస్మరుక్తిగాఁజెప్పి కుశధరి । తీర్థస్వరుని ననుగ్రహింపఁజేయు,

మట్టుకా కయక్తమాడినన్' ౪౪౮ । శివ నేమియొడిగె నిధముంటి

౬౪౮

ప॥ అనియిట్లు వక్కాణించి యవ్వభీషణుండు సాగరసంభవంబులగు పృథ్వాతర త్నంబులచే నాదూత నలంకరింపజేసి కుశునిమోలకపంబునచే, నాయుచే శశింపబడిన రాక్షసులు వండురుచు శాపమోక్షంబు ప్రసాదింపుమని వేషకొనటయు నయ్యసురేశ్వరుండు ౨౦

క " శశియింపఁబడితి, రండును । విపులాజనవంచనమున విఘ్నాశులరీ రిపుడెట్లు లట్టిమీయెడఁ । గృపఁజేయుదుఁ, బొండు వదర కింఁత్రార్థధూన్! ౨౧

అ॥ కానఁ గుశమహీశు కాగణంబుగ మీకు । శాపమోక్షణంబు సంఘటిల్లు' సందియంబు లేదు, చని కొంతనడి నిరీ । తుణుచేయుండి విచార ముడిగి ౨౨

వ అనినచియించి రాక్షసేంద్రుండు దేవపూజకుండగు నొక్క మమజుని గుశమహీ శుకడకు శాస్త్రులునెఱి వేర్వఁ బయనంబు గావించి యాతనితో, ౨౩

చ చనివచియింపుమయ్య కుశునన్నిధియందున నాదుమాటగ్గఁ, దనుజులు మత్తృశివులయి తా రతీదీనత సూరియున్నవా, రనఘ! మహాదురాత్ముల యశాదురువా, రయింక తమింగి కా దుక యుగ్రహింపు మశనాగ్ధము వండునకుండు వారలె" ౨౪

౪॥ అనిపలుక నవ్వభీషణభృతుండు కశభృతునితోడం గలసికొనుటయు సత్యంబుగ నతం డతనిఁ దోడ్కొనినది యధా న్యాయంబుగ నభివాదన మొనర్చి విషయ విసమితకాతుర్లదై నిల్వఁబడి రఘునాథునితో నిట్లనియె, ౨౫

క "పలుమందిరాక్షసులతోఁ । గలసి విభీషణుండు పూజఁగావించుటకై లలిరాఁగనుగొంటిని నే । నలరామేశ్వర ననం బలాభి! తన! ౨౬

శా నీవాక్రచ్చిన యెల్లసంగతుల దేనింగూడఁబోనీక యా దేవాగాతికిఁ జెప్పితి, నినియె శక్తి శ్రీవనామిడు, దు రాక్షసంబుని మహామిషంబు మొననక దక్షిణాన భూపూజా జీవంబుగొను కిరితెఱుంగఁడు పృథ్వా! నిష్టండతం డారయన్" ౨౭

క॥ మన్మథమున వినియంతయుఁ దన్మతి సప్రేప్యఁ డంతః ద్వమ్భా ప్రవలకఁ దుస్మేడి యనుచు శాసించె నృసింహా! యికిమి చెప్పుదు నీకు" ౨౮

క॥ పాపాహరవిహారులు చాపల్యన మేతులగుచు సర్వసమాపై నేప్రాద్దు తుత్విపాసల వేపంబులుం జరింప వెన శశియి"చె" ౨౯

క॥ వారంద డాతనికిఁ బలుసారులు కేహ్మోచ్చి దేవ! శాపంబిడి మ మ్మోరీతివిడు టనర్హులు కారుణ్యముఁజూపుమనుచుఁ గడు వేడుకొనన్" ౩౦

మ॥ "కరుణింపక, నరమాంసభుక్తింబుపం గా నాజ్ఞయాయం, గుశా ఖ్య రసాధీశ్వరు శాసనంబుమొయి బాపాచారల" మిమ్ము నం

దఱ నిబ్బంగి శపించినాడఁ? దదిలానాధుండు తాఁగ్రమ్మజన్
గరుణించుంజనుడంచుఁజెప్పి యిటు క్షత్త్రుశ్రేష్ఠఁ డీగృహ్యునిన్

౬౬౮

ఉ॥ అందునిమిత్త మిచ్చటికి సంపినవాఁడు కుశావశిష్!యిం
కిం దెదియుక్తమైన నది యావొనరింపును, క్షత్తులేలము
స్నేహితుఁడవు లుండిరిలనిగ్విధి మీయెడ భక్తి శక్తి యు
క్తిందనఁగ విభీషణునికిన్ సరిగారు తలంప నెవ్వరున్

౬౬౯

ఉ॥ ఆయనయాన దైత్యు లిదియొడిగ నుర్విం బరింపమానినా
రోయవశిష్! కాన నీక నుండు నుఖించుగ, హటకేశ్వర
స్థాయతలింగము లెఱిచి యావలవైచుటఁగూర్చి భక్తనా
ధీయుతుఁ డీగతిఁ మనవి దేవరసన్నిధిఁ జేయుమంచనెఁ ,

౬౭౦

కం॥ జంబూద్వీపంబునఁ బాదంబుం బెట్టకుమటంచుఁ దద్రఘుపతి పూ
ర్వం బాజ్ఞయిచ్చె నాకు నిజంబుగ నట పట్టునత్తు ననాధమహీ!

౬౭౧

ఉ॥ ఇక్కడనుండిచేయుటకు నెయ్యదియేని విధింపుమయ్య, పే
రెక్కిన మానుషంపుఁగ్రియమే యయినన్ మఱియొక్క దైవస
మ్యక్రొత్తియైన దుష్కరమయైన వెనకె శిశిసాసహించుచున్
దక్కటిచేత లట్లునిచి దాని నొనర్తుఁ గుశావశిష్! భూ!"

౬౭౨

ప॥ ఆనియి ట్లాదూత విభీషణుఁజ్ఞప్తంబును గుఱునకు నివేదించుటయు విభీషణప్రేష
తుండగు రామేశ్వరపూజకుండు కుఱునకుఁ బ్రదక్షిణప్రణామంబు లాచరించిరి

కం॥ “ఆ రక్షకపతియస్మద్వారమునం గేలుమొడ్చి తనదు నందంతం
నీరీతిని విజ్ఞాపన మారంభింపంగఁబూనె నవధూరు విభూ!”

౬౭౩

కం॥ మీతండ్రి యక్కటికమున నాతభమకు నాదురాజ్యమందు శుభంబుల్,
మీతండ్రి ప్రతిష్ఠించిన భూలేశునె కొలుచు చేను బుష్పిగ నుంటిన్

౬౭౪

ఉత్సాహము॥ నాకుఁ దలచుకుండ వచ్చినార లటకు నక్కనుల్,
నీ కనిష్ఠ మొక్కయింత నెఱిపినారు దుష్టులై,
రాకుమాగ! వారి సందర్శ శపించినాడ నే
భీకరాకృతిఁ భజించి బిట్టు మంచుచుండఁగన్

౬౭౫

కం॥ ప్రేతలగుచుఁ బడియుండెడి దైవేయతని తమింపి నగునాహారం
బేతీరున దయనీనెదొ యేతద్భారంబు నీపయిం గల దరయన్

౬౭౬

ప॥ అనివిన్నవించినఁ గుఱుండిట్లనియె, ౬౬౬

అ॥ “అస్మదాజ్ఞ వచ్చి యనురాళి ధూళిచే నిఖిలలింగములను నింపుఁగాక,
యఁటులొనర్చునదవ నవాని కాహార మీ ధమున నిర్ణయించియుంతు, ౬౬౭

మ॥ రవి కన్యాగతుడైనకాలమున నా క్షున్ను తేతెంచి యి
బ్బుకొపై నుండుచు నట్టిపట్ల రహి సభూదేవతల్ త్రాధనం
భవమాప్తు పితాశ్లఁగూరిచి యొనగ్పంజూడల వారు తి
న్న పాన్నంబు జ్వరాకృతిం గుడువనొ నాయాజ్ఞ మాసాంతముల్ ౬౬౮

ఉ॥ తల్పితృవక్షుమందు విధిదాసి యెవం డల త్రాధపుంగ్రియన్
గత్తురుజో భుజించు నటు ధాత్ర్యమరాళి కోసంగు నెద్దయేన్
నత్తురుమండుసావడెఁ దిండిపదార్థములున్ జ్వరాకృతిన్
తుత్తురెడ్యమాన దితిసుతిగణంబు భుజించుఁగావుకె ౬౬౯

క॥ ప్రేతాకృతినుండెడి యాదైతేయుల కి మహాక్తి దగఁజెప్ప మహా
దూత! యరుదెంచి యవాని గీతీరునఁ ప్రోవత్తు మిట ననియింపన్ ౬౭౦

౬॥ వత్సమాహుతి వచియింపు మల విషమణునితోడ నీవు గుణివరేణ్య
నిన్నుగూర్చిమన్న సే బ్రహ్మదంబునఁ బలికి నాడఁ బరుషభాషణముల ౬౭౧

తే॥ వీనిగలనను నెమరి వికృతఁజెందదని యెఱుంగుదు నేను రక్షిధీనాథ!
జననినాశంబు గనినపై జననమందు కినుక నల్లేను బరుచోర్తు లనగవలసె ౬౭౨

క॥ రక్షివతి-గునీవు మరక్షితముగనుండువఱకు రహి మజ్జనమం
డక్షిణబలుఁడు రాముఁడు నీక్షేతి మనియుండెననుచు నేనెదఁ దలఁతుకె ౬౭౩

ప॥ అనియిట్లువ్రాసుచ్చి రాఘవుఁడు దూతం బూలించి విభీషణుని కొఱకుఁగా
బహువిధంబులగు వననం బులును నదీసంభవం బులగు నానా ధగత్నంబులును ముఱి
యు నక్కవఱుండు ఎనేకోసాయంబులును నిచ్చిపచ్చి తత్ప్రేత్రగతులగు బ్రాహ్మణ
జనులకు మఖులొడగూర్చి ల.కాద్యిపంబునుండి విభీషణుండుప చిన కాసుకలును
నాత్యీయంబులగు గజాశ్వాదులను సగ్రహణంబులును మఱిగూ నెవ్వ రెయ్యది
వాంఛించిన నయ్యదియెల్ల నాభూసురుల కర్పించి కుశేశ్వర లవేశ్వరనామంబుల
లింగద్వయంబును ప్రతిష్ఠించి స్వాత్మనివేదనపూర్వకంబుగా నవాని వీడ్కొని
కృతకృత్యుండై యనుజుండఁగ లభుండు కూడరా నమృతమహిమతి యయోధ్యా
పట్టణంబునకరిగనని యిల్లు సూతుండు శౌనకాదులకుం జెప్పి మఱియును ౬౭౪

—♦ గాక్ష స లి ల గ చే ద న ము —♦—

క॥ రవి కన్యాకులల మనం బవేశమును నలుపుటయును బఱతెంచిరి య
బ్బుకేకి ప్రేతాకృతి దానవులందఱు నొక్కపెట్టునను ద్విజులారా! ౬౭౫

ప॥ అట్లుపఱతెంచి లి గం బులం ప్రదేశం బుచియుం బాంసుపూరితంబు నేయుట
యుం దల్లగిధంగంబునఁజేసి యాక్షప్రిస్థులకై కాక నకలహాకులకును క్షేమంబు

సమకూరె, నతఁ గాంతకాలఁబస కొక్కయుగంబుఁ సాక్షిదేశంబునుండి బృహ
దశ్వుండను మహిపతి సనుఁడంచి దేవాలయఁజేసినంబగు నాప్రదేశంబుం దిలకించి
ఘోరార్థిత్వంబు నేయదలఁచినవాఁడై వేలకొలది శిల్పిజనుల రావించి విస్తృతం
బగు నయ్యధోభాగంబుతెయు శోధించి త్రవ్వించుటయుఁ దక్షత్య చతుర్వక్తరా
క్షులంగదర్శనమాత్రంబున సహశిల్పిజనులుగా నమృహిపతి మృతుఁడయ్యె, నాట
గోలె నటనెవ్వండును నాలయంబుగాని తటాకంబుగాని కూపంబుగాని నిర్మించు
దలంపఁడని నూతుఁడు వచించుటయు ఋషులిట్లనిరి,

లుప్తత్వేన మూహత్యము.

క॥ ఆప్తేతలచేతను దద్భుత్యమృట్లు పాంసుపూరితమయిపో
రూపతన లింగతీర్థము లేపేల్లం జెలఁగునవయె యెఱిఁగింపఁగదే ౬౩౭

వ॥ అనియిట్లుఁక్కాశించిన సూతుండిట్లనియె,

ఉ॥ “లెక్కకుమించుతీర్థం లు లింగములుఁ ఖిలమైన వండు, నిం
కెక్కఁజీక వచింపుదు మనీశ్వరులార వినుండు చాలఁచే
రెక్కినవానినేని వచియింపుదు, విష్ణుఁడు చక్రముఁచే ము
న్నక్కఁడఁ, జక్రితీర్థమన నయ్యది యాయెడ మూయఁగాఁబడె, ౬౩౮

స॥ కార్తికేయ ప్రతిష్ఠితములగు సూత్యదేవతల కావాసంబై మహమ్ములకు సర్వదా
కామప్రదంబగు మృతీర్థంబును ముచికుండుండనురాజుర్నిచేఁబ్రతిష్ఠితంబగు శివలిం
గంబును విశిష్టంగాలైనచో మఱియు సగర సుషేన్ద్రుల చంద్రదేవ కాశికాజులు
ప్రతిష్ఠించిఁ లింగంబులును రూపుమానినయి, గాన్ధివేళ రైభ్య చ్యవన భృగు
గూర్జవల్క్య హరిత హ్యశ్వ కున్దవసిష్ఠ వారహ్మిలతమహర్షుల యాశ్రమంబు లం
దుండియొడ నయ్యవి గా నాయుశశిష్టంబులయ్యెనట్లు కాత్యాయని శాండలి
మైత్రేయి యిన్నగు మునిపత్నులు సర్వదాపూజించుచు నసంఖ్యాకంబులగు లిం
గంబులును శింగంబుగాంచిన యవి, ప్రేతలగుదైవేయులచే నమృహిపతిలంబుపాంచు
పూర్వమాణులకు వట్ల నొకయడ్చుంబు జరిగియుండె, నయ్యది మిగుఁజెప్పెద
సావధానఁగునగులరై యాఖికింపుడు, ప్రేతలువర్షించుసాంనుచయంబును వృష్టిం
దిలకించి మాత్సర్యంబు ప్రసాదానిలఁగాను స్పృహించుటయు దాన సర్వప్తి పక్షా
వంచతై యొక్కఁజెప్పునేటియాధారునిఁ బడసియచి ప్రేతలువ్యతరులును భిన్న
లును దత్సాగ్రణంబున సేరాశులునై కుశమహిపతి మొద్దకరి ౬౪౦

క॥ “ధరణీశ! మాతేతను గురియఁగఁడను పాంసువృష్టి గూర్వాశ్మికలై
వరమార్పణము శతదా పఞ్చగఁదేశేన, స్మరింపింబువారెనులన్ ౬౪౧

క॥ వానివిఘాతముకొల కేదేని యుపాయంబుఁబున్న మీవుమహేశా
దానంజేసి వెను దత్సానమఁ బూరించెదము రజఃపటలముచే” ౬౪౨

ప॥ అని యాత్రోశించుటయుఁ గుళిమహీవల్లభుండాత్మేత్రం బునకరించి యదుని నా
రాధించి తద్దేవుండు తుష్టుండైవర్షాంతంబునవచ్చి త్వన్మనోభీష్టఁబాపార్థిఁపు
మన ౬౮౩

మ॥ “ఎటు వ్రీధూతవిముక్త రేణువులచే నీ నేలఁ బూజింపనొ

నటు నీమగ్నఁటికఁబుఁ జూపవలె నాగ్యానాథ! నాచేత నీ
పటుకృత్యంబునుదీర్ప వీరలిలు నుంపంబడ్డవా, రక్షి యు
తగ్గుటమాతృప్రజమెంతమాతృమయింఁ దాసాగనీ దేవునన్ ౬౮౪

మ॥ ఇచటన్ రాక్షసఘోరమంత్రముల నయ్యెన్ లింగసంస్థాపనం
బచలేన్ద్రాస! గళాసువయ్యెడి జనం బవాని సంస్పృష్టిచే
నచలంబున్ నెకలించివైచుట నెల్లెనన్ దనుచ్చేదమున్ ౬౮౫

రచియింపన్ మఱి భక్త్రు మొప్పదు సమర్థత్వంబింకే ట్లేర్పదున్ ౬౮౫

క॥ తావున లింగంబులచే భూపిలుగుల కేవలత్తు పాసఁగనిరీతిన్
నీవ విధింపుము నీతిని భావజవదహరణ! పాపవారిధితరణా! ౬౮౬

ప॥ అని వేడుకొనుటయుఁ గగవంతుండగు యదునిండు తన్మాతృకలం బిలిచి ౬౮౭

అ॥ “వివఁడు మీరలుండువిడిదిని మాతృకల్! కుశునన్మజ్జఁ జేతకోటియచట ౬౮౭

శాంసువృష్టిఁగురియఁ బ్రయతించుచున్నార లోకహితముకొట కలౌలరగుదు ౬౮౭

ప॥ అనినవిని మాంబిట్లనిరి. ౬౮౯

అ॥ “విడుతు మీస్థలంబు విశ్వేశ! భవదాజ్ఞ నిట్టిదోటుచాపు మింకనొకటి ౬౮౯

ఏము గుహురికొఱకు నీ తేత్రోరాంబు నండఁదాయకుండ నుండవలసె ౬౮౯

క॥ ఆతఁడు సంస్థాపించెను న్రీతినిమముఁ బూర్వమిచటఁ, బ్రయచనములన్ ౬౯౦

సాతవ్యలిట సదాయని మాతో వాక్రచ్చి చనె స్వమందిరమునకున్ ౬౯౦

ప॥ అనియిట్లువక్రొణించిన సమ్మాశలంఁగాంచి భగవంతుండెట్లనియె! ౬౯౦

అ॥ ఆస్థలంబుకంటె సగ్గికమైనస్థలంబ యిత్తు వేటువేట నేనుమీకు ౬౯౧

నన్ను మేవనిచు నప్తపప్తి తేత్రములు శుభావహములు గలవు తలఁచ, ౬౯౧

క॥ ఆరువదియెనిమిదివిధముల కరతనువులుదాల్చినను వర్తింతునటన్, ౬౯౨

స్థిరకనసితేయుఁ డీరును బరిపూజించెదరు వచ్చి ప్రజలంద మిమున్, ౬౯౨

ప॥ అనియిట్లు వాక్రచ్చుటయుఁ బ్రహృష్టత్రయమాతృదేవత లాస్థానంబునువిడిచి ౬౯౩

యప్తపప్తివిభావంబున వేటువేటురు-ఁబలు సర్వదా యరుగదియెదిమిది తేత్రంబుల ౬౯౩

నివసించిరి, పదపడి దత్పరిత్యక్తభూమండలంబును రెయింబఁళ్లును జాగరూకులై ౬౯౩

ప్రేతలు పాంసుపూరితంబుం గావించిరి, భగవంతుండగు వృషవాహనుం డక్కును ౬౯౩

నరు పంచోసంగి సర్వగణంబులతో నంతర్ధానంబునేయును నాతండును, దావను ౬౯౩

లగు సకల హిమరులచేతం బ్రశంసితుండై యాశీస్సులుగొని యటనుండి యయో ౬౯౩

ధ్యానగరంబునకరిగె”నని యిట్లు మాతుండు నచించుటయుఁ బుష్పలిటనిరి- ౬౯౪

చిత్రశర్మయును నితరబ్రాహ్మణులును లింగంబుల స్థాపించుట

తే॥ అణువదెనిమిది త్రేతము ల్లరణిమీఁదఁ గలవటంటివి నూతి! నతులప్రసూత!
కింవిధంబుగనుండె నీత్రేతసమితి చెప్పవయ్య కుతూహల ముప్పతిల్లె” ౨౦౧

ప॥ అనిఁవిని కామహర్షణియిట్లనియె ౬౬౨

కం॥ “ మిరడిగినప్రశ్నం బతిభారంబైనప్పటికిని బరమేష్ఠినమ

స్కారాధారుఁడనై వెనఁ బూరించెదవినుఁడు దాని భూసురముఖ్యుల్ ౨౦౩

ప॥ ఈచమత్కారపురంబున వత్సవంశసంజ్ఞకుండును చిత్రశాస్త్రాధిధాన
బ్రాహ్మణుండు పాతాళగతుండగు హాటకేశ్వరు నిచటికిఁ దీసికొనివచ్చి పూజింప
వలయునని నిశ్చయించుకొని తపంబుండుటయుఁ బెద్దకాలంబునకు శంభుండు
సంతుష్టుండై ౨౦౪

తే॥ “ నరులకేకాక నరులకైననుదురాపనుగును త్రిలోకాధిపత్యంబునైనఁగాని

యిచ్చెదనునేను గాని నీకెట్లమైనవరము ప్రార్థింపు భూసురవర్య వేగ ౨౦౫

ప॥ అని సెలవిచ్చుటయుఁ జిత్రశర్మయిట్లనియె ౨౦౬

ఆ॥ తుష్టిఁజెంచి యన్యధిష్ఠంబు నిడదేని విధి రసాతలమున విధియుతముగ

మును ప్రతిష్ఠసలిపియుంచిన హాటకలింగ మిచటఁ దా నెసంగుఁగాక ౨౦౭

ప॥ అనిఁవిని భగవంతుండు ౨౦౮

ఉ॥ ఎక్కడిలింగమేనియును నించుకయుం గదలింపరాదు, పే

రెక్కు నజప్రతిష్ఠితము నింకడుగం బనియేమి? కాన నీ

వక్క-జమైన యొక్క వరహాటకలింగము సక్రమంబుగా

నిక్కడనెల్లు, న్యాయము నిద్దియు హాటక నాధసంజ్ఞచేక ౨౦౯

ప॥ అనియిట్లు కాశ్రుచ్చి యంతర్ధానంబు నీయుటయు పేమచయ్యులగు
లింగంబును స్థాపించి పూజించె, నంతనాలింగంబు త్రైలోక్యవిఖ్యాతంబగును భా
కులు మారమారంబునుండి యరుదెంచి పూజించిరి, పదపడి యందుండు బ్రాహ్మ
ణులు చిత్రశర్మచేష్టితంబు నొడగాంచి గుణకాలయ్య నేకస్థానప్రసూతులగు
టచే ౨౧౦

ఆ॥ “వీఁడు పశుమశుంఠ వివరింప, నట్లయ్య మజ్జగములఁ చేరుమోఁగినాఁడు

మనముగూడ నట్ల యొనరించి శివపూజ వీనిసామ్యమొంది వెలయవలయు

ఆ॥ అష్టవప్తిసంఖ్య నలరారుచున్నవి త్రేత్రములు ధరిత్రి శివునిపేర

నమ్మహానుభావుఁ డన్నింటిలోపల వెలసియుండు నన్ని వేదలండు ౨౧౧

తే॥ సంగ మాధాత్మకగు చిత్రశర్మతోడఁ గలిగి మనగోత్రములనెల్ల గణనసేయ

నల శివత్రేత్రములల నణువదెనిమిదై విరాజల్లుచున్న వేమనగఁవలయు ౨౧౨

తే॥ కాన భగవంతుడైన ముక్కంటిగొలిచి వీడు పాతాళలింగ మివ్వీడుచేచ్చ
రహిఁ దవశృంగిమన మెల్లరమును నిటకు త్రేత్రలింగంబు లన్నిటిం శ్రేర్త మట్ల

కం॥ ఏగోత్రం పేత్రేత్రము వాగుఁ గలియును సమాఖ్యుఁడను భక్తిని దా
నాగోత్రజుఁ డాత్మేత్రము రాగోరి గజింపవలయు రాజశిఁస్సుగ్గ ౨౧౫

క॥ అనియిట్లొండొరు లాలోచించి చిత్రశర్మం గలిపిఁగనియ వేటువేటు
విధంబుల ద్విజేశ్వ గాఖ్యఁకరింగంబుల సంస్థాపించి ఘాజించుచు ననన్యదుష్కరింబ
గు తపఃక్రియం గావించినను బరమేశ్వరుండు స తుష్టండుగాఁడయ్యె, నట్లు వేయి
వత్సరంబు లారాధించి యించుకయును ఫలంబును గాంచ నేగక క్రుద్దులై ౨౧౬

తే॥ “అజ్ఞానీచిత్రశర్మయ్యటైనగాని వడిఁ బ్రసన్నుండవైతి మీదుకీవు
ప్రాజ్ఞులము వృద్ధులమునవై బాల్యమాది నిన్నుఁగొలిచెడి మా కపరసన్నుడైతి

కం॥ కావున మేమందరమును దావకసాన్నిధ్యమునన తప్పక యిపుడే
పావకమందుఁ బ్రేవేశముగావించును గొడు గరభగళ! మాకడకక ౨౧౭

క॥ అనియిట్లుగి సాహసించి వేటువేటుఁ జితులుపేర్చుకుని సపుష్పకంబుగా
నుసమిద్ధహుతాశకుఁడనం బ్రేవేశించుటయు సంతుష్టుండై భగవంతుండు తద్బ్రా
హ్మణశ్రేష్ఠులకు దర్శనంబిచ్చి పక్కననవుడు జచ్చినవారలఁ బ్రీతికించుచున్న
వాఁడఁబోలె మేఘగంభీరస్వంబున నిట్లనియె ౨౧౮

కం॥ “ఓహో బ్రాహ్మణ! తిరిగిసాహసమానకుండు, చాలసంకుష్టుడనా
నా హితవచనము విని గొప్పగాఁగిత లఁజెప్పఁ, డిచ్చియేగెద మరలక” ౨౧౯

క॥ అనినవిని బ్రాహ్మణులిట్లనిరి ౨౨౦

కం॥ “ ఏత్రేత్రములలోపల నేరత్పురిమ్రోల నరుగదెనిమిది లోక
ఖ్యాత త్రేత్రంబులుగల, నేత్రేత్రములలోన । హితవగురితిక ౨౨౧

చం॥ సతతము న్యా లింగములు । సన్నిధిసేయఁగనాను, గాన మా
కుతుకముదీరు నెంతయును, గోపమువోపు, గుణాన శేతుండొ
నితఁడు త్వదీయలింగమహిమేధితగర్వమునం గరం బహం
కృతివహియించి మమ్ములను నేరడమా డుచునుండు నిచ్చలుక” ౨౨౨

క॥ అనియిట్లు ప్రార్థించుటయు స్మరంబుండు వరదుండైయుండుటయెఱిగి
చిత్రశర్మ స్వర్ధతోఁగూఁసకొన్నవాడై మారుంగూర్చియట్లనియె, ౨౨౪

తే|| “పండితం మన్యులగుచు నీ బ్రహ్మబంధువులు మహాతప మొనరించి ఫలము లేక
ప్రాణములు పాపికోనటకు బాలుసడిరి, మెచ్చి వరమిచ్చుటకుగా వచ్చితీవు
కం|| నాతోడ స్వర్గ చేయుచు నీతిరుచుగోరువీరి కీప్తిరమిడుచో

నేతత్పుణికశత్రాన్వీతంబుగ నగ్నిలోఁ బ్రవిష్టుడనగుచున్” ౭౨౬

న|| అనినవిని భగవంతుడగు శశిశేఖరుండు ౭౨౭

ఉ|| “ఏనుయొనర్చునాడ నితః నీద్యజవహ్యులు మన్నియత్తమై
తాము వివాశమందఁ జితిదాల్చి నియుండెరి, తద్దోషము
దీమహితుండు నిర్ధవడె నిందునిమిత్తము, వీరలందఱున్
తేమనఁచుతాము నిత త్రోముండు ననింపఁజేయనా” ౭౨౮

కం|| భూసురులు, విశేషించి నివాసం బిచ్చుట, నట్టివాని నశించు
శనిన మోసముగావున నెనఁపఁచాయని పన్ని హితం నరింతున్ ౭౨౯

తే|| ఎక్కడెక్కడి త్రేతలొక లోకమోటఁ జేర్చునెనఁచు సర్వదా చిత్తమందు
నేను మోజించుచున్నాడఁ, దానికిఁదగు ననగరంబు తటస్థంబు య్యనిపుడు ౭౩౦

కం|| రానున్నది కలికాలము, సోమన్నది తీగ్రమహిమ భూర్తిగ భరణి,
గానన్న దభలతీర్థస్థానం బీత్రేచి మొకడె తస్మకయింకన్, ౭౩౧

అ|| కలిభ కుంబువలన నిలగలస్థగంబులెల్ల నేగుడంచి యిందుఁజేరుఁ
గాన నలునడన్మిదైన నా తేలియు తేర్చునాడఁ నను వీఁభుమిటకు ౭౩౨
న|| అనియాలించి యిమ్ముహేశ్వరుండు చిత్రశిల్పం నార్చి యిట్లనియె,

చం|| “ఏనుము మనుక్తి కుంతయును, విన్నవనంతరి మట్లానర్చు, మా
యనభుతరథలంబునక యన్నియునచ్చడి తేలియున్, ముదం
దెనయును బ్రాహ్మణాశిమును, నీవును వీరలమీఁదనున్న స్వ
ర్గను బిడి నాకుడిన్ వివిధ దగ్ధసమర్థుల నిచ్చిబోఁచెదన్ ౭౩౪

కం|| వేదోక్తంపుఁ గగిమంబున నీవగుగోత్రము నివర నెగఁగునుగా, కీ
భూవైవరంబు లిది మొద లాదినిగీర్తించువార లస్మదనుభవన్, ౭౩౫

అ|| కౌపిణికారుగ నె యితరసన్మానంబు నిస్తునీకుఁజూడు సచ్చరిణి
పుత్రిపౌత్రముఖిభూరిసంపదయును నొనఁగుదును రివీరిదుఁడుండువలకు ౭౩౬

అ|| శాస్త్రకృత్యమునను స్వపితృతర్పణ బున నాద్యుడైనవాటి యల్లనర్చు
గోత్రజంపుటాఖ్య గోర్కమైగీర్తించి పితృ నానములకు బేరుకొందున్ ౭౩౭

కం|| తరువాతఁచిత్వపితామహుగుబాధనమిచ్చి ములఁగూపఁ గగిమముగన్
బలితృప్తింబొందింతురు భరణిసురవర్య; భక్తఁ ద్వగ్కలజనితున్, ౭౩౮

అ॥ యుష్మదన్వయమున నురుమోహమగునై యుష్మదీయనామ ముచ్చరింప
కేరర పిత॥౮ దృష్టి నెనయింపజూతుగో వారికృత్యమెల్ల కన్గడును ౭౩౯

ఆ॥ యుష్మదుద్భవంపు బురుశ్శాస్త్ర నానతర్పణముతెల్ల నిట్టికపినివదిలి
జరువకున్నయెడల త్మృతేవతార్భక! ఫలమొకింతయేని గలుగఁబోదు ౭౪౦

తే॥ కాన నహమికవిడనాడి భూనిలింప! యర్చనమునేయునిపు నా కధికభక్తి,
దాన సిద్ధిండవయ్యును దానికన్న నెక్కుడగుసద్ధిజంబెడ వింకమీఁద ౭౪౧

ప॥ అనియిట్లుబోధించి చివరవాఁడైనను దద్విప్రుని మొదటివానించేసి యంత
నాబ్రాహ్మణులంగుర్చియిట్లనియె ౭౪౨

తే॥ “గుర్భుకట్టించి యటనొక్కగోత్రమునకు నొక్కలింగంబుచొప్పననుచుడయ్య
వానియన్నింటియందున వచ్చినేను దగఁ బ్రవేశంబుజేసిద ధన్యాక!” ౭౪౩

ప॥ అనియిట్లునక్కణించుటయు నాబ్రాహ్మణులచట మనోహరంబులగు
భూభాగంబులం జూచి చూచి హర్ష సంయుతంబుగా నష్టపక్షిమితంబులును న్నది
సంకాశంబులును నగు నాలయంబులు నిష్ఠింపించి వానియందు వివిధలింగంబులం
బ్రతిష్ఠించి తే॥త్రతే॥త్రంబులకుండునామంబుల వ్యవహరించుచు దవశ్శక్తిచే నారా
ధించుచుండుటయు నొకొకసమయంబున ద్రిలోచనదేవుండ. క్రమ్యుఁడప్పిగోచ
రుండై హృదయమను న్ననంబున నిట్లనియె” ౭౪౪

స॥ “కలిసనుడెంచి తే॥త్రముల గౌరవముం జెడగొట్టునన్న నా
కలత నశింప నొక్కయెడఁ గ్రాలఁగఁజేయుచు తే॥త్రలింగమున
తలచినయట్టిచైతము యథావిధిఁ బూర్తియొనర్చినారబీ
రలఘయశస్కులాః! యటులెటను మాన్యులరైతి రెంతయున్” ౭౪౫

క॥ కాదిది యొరులకు శక్యము మేదిన్యనురేందు?లార!మీమదిగలగి
చ్చేదియొ లెలుపుఁ డొసఁగెదఁ గాదనకది దుష్కరంపుఁ గార్యమయేనిన్ ౭౪౬

ప॥ అనినిలకచుట్టయు బ్రాహ్మణులీట్లనిరి ౭౪౭

క॥ “వేవా! నీవు పునెన్నుడవై కరములొసంగెదో యడిగెద మాకథా
రవాఁడు చివరనుండెనో యావాఁడ చిత్రశర్మ యాద్యుండయ్యె” ౭౪౮

తే॥ అట్లు లాచిత్రశర్మసామ్యముఘటించి నన్మనీయావ్యయముగూడ నఖిలశాస్త్ర
కృత్యులలోన నర్వదా క్రిస్తనీయ మంధకాసురవైరి! పాపాపహరి ” ౭౪౯

ప॥ అనియిట్లు వేడుకొనుటయు భగవంతుండు ౭౫౦

ఆ॥ “వేదశాస్త్రమర్మవేత్త లాముష్యాయజుఃఖ్యయువలు మీకు నగుదురు కను,
లేని మీరు వాంఛిని కు నే తోచుకొనిరండు పొందు భూసురపువరులు! ౭౫౧

ఆ॥ ఆఖిలశాస్త్రములను నేక్షయ్యకారికులగుచు వార లందఱకవరితము
నెలమితోడఁగూడి యీశ్వరేంద్రమంగు ననింపఁగలరు న.పింసింహుల!” ౭౫౨

ప॥ అనివాక్రచ్చి యంతర్ధానంబు సేయటయు నవ్వెపులు సంతసించి యా
స్థానంబున వసించిరి యిట్లుంగి సకల తేజస్రింబులును నాలవంబులును నిలికితంబులై
యచట స్వగా వర్తిల్లుచున్నయవి, యిట్లాభాగ్నిశ్శాఖలు శార్ధూంబుల సత్తయ్య
కారకులై సకలలోకంబుననుబ్రహ్మత్వదసి' రని యిట్లు సూతుఁడు వక్కాణించుట
యు శౌనకాదిమహర్షులు ౨౫౩

— అష్టపష్టితే త్రమా హత్యము —

అ॥ “అష్టపష్టిమితములైన యేతేత్రముల్ యష్టదుక్తనలయి యన్నయవియు
వాని సేపు చెప్పి వసుధవైగల యశ్వతీర్థములును నట్ల తేలుచుమయ్య” ౨౫౪

ప॥ అనివని సూతుఁడిట్లనియె ౨౫౫

అ॥ “అష్టపష్టిమితములైన తేత్రములును స్థిరఁబరఁగు నితరతీర్థములును
నన్నియును రసాతలాంత ప్రవిష్టంబులయ్యె గలిభయమున నాద్యులార! ౨౫౬

క॥ ఎదిపొన్నెంపితిలోని నదియే పొన్నెంచె బూర్వ మజాత శ్రుత
ముదమండించెద నుడవ్యదియంతయు మీకుఁజెప్పి యుచనీదేవుల్! ౨౫౭

ప॥ తొల్లిచేపుండగు మహేశ్వరుండు సకలగణగణంబులతోడం గూడుకొని
తైలానశిఖరంబున వరాసనోపవిష్టుండైయుండుతరిఁ బ్రాణామర్థమరుదెంచిన నర్వ
గీర్వాణులును స్వర్గంబునకుఁ జన్నయింఁగఁ బ్రధాననగతయగు నార్య ౨౫౮

తే॥ “దేవదేవ! మహాదేవ! త్రినివనాహినీపరిక్షాతోత్తమాంగా! పురారి!

నీకు, బిరియు కాలనయనచో నెమ్మి నాకుఁదీర్థ మాహత్యముంతయుం దెలుపఁగదవే

తే॥ మూఁడునగకోటితీర్థము బాధితమున నున్నవనిమాత్రమే మున్ను విన్నదానఁ
గాని వినను దదీయాభిధానములను, దెలుపు మన్నాని నన్నింటి దేవ! యిపుడు

క॥ దేహులకు నుగవ్యములును నీహతఫలదములు నగుచు నెనఁగెడితేత్రాదుల్
మోహనకృంతనతీర్థాల్ స్నేహమున సకృతన్నముగను జెప్పమునాధా!” ౨౬౧

ప॥ అనియడుగుటయు నీశ్వరుఁడిట్లనియె ౨౬౨

అ॥ “తీర్థశబ్ద మరయు దేవి! ధర్మస్థానములకు ధర్మకార్యములకుఁగూడఁ
జెల్లుచుండు; వానిఁ దెల్లంబుచేసెద వినుము సావధానమననుడోడ ౨౬౩

సీ॥ తనివెంచినటువంటి జననియు జనకుండు నలఘుసాధువుల సమాగంబుఁ
దద్దయుంగావించు ధర్మచింతన నును నిత్యచరిత యమనియమములును
మునులరచించియంచిన పుణ్యకథలును పావనతమ భూమిభాగములను
దీర్చిఁజేయట్టి దేవాలయములును ననఘమగుర్తుల యాశ్రమములు
వరుసఁ దీర్థశబ్దవాచ్యంబులగు, వాని స్మరణదర్శనముల జంతువితతి
శతజనకపౌన్దిధన గ్వాఘములనుండి విడువఁబడు నిరకేమినుడువువాడ ౨౬౪

తే|| బ్రహ్మవధనుండి పాడమనపాతకంబె తీర్థసంసేవనంబునఁ దీరుచుండఁ
దగుఁ చినచిన్నపాపంబు బొక్కిలెక్క భస్మసాత్రుత్వమైచనఁ బద్మనయన

కం|| నాకుం శేతఁదగుబొగ్గని వ్యాకులపెట్టంగఁ దొల్లి బ్రహ్మకపాలం
బోకాంత! తీర్థసేవనమేకా యయ్యడి వదల్చి హితమనగూర్చున్ ౭౬౬

ఆ|| ఈప్రకారముగను నెల్లతీర్థంబుల నాడి యెల్లదేవతాయతనము
లధికభక్తైఁ జిత్తమన్యత్రచిననీక కొలుచుటాప్పు సిద్ధిగొరుప్రజకు ౭౬౭

ఉ|| పాపవిनाశకంబులును వాంఛితసిద్ధికర్తృబుభౌటచే
గోపతికేసరచెప్ప కలు గోవ్యనుచేసినవాఁడ వీని, నీ
వా పరమాపుత్రుల, వటుభౌటనెకాదే మరాశ్రయంబుల
నీపుణ్యతీర్థరూపముల నెప్పొగిసికు వచించితిన్ సతీ! ౭౬౮

జ|| ఆస్మదాశ్రయమును ననునిక్యంతములుఁ జిలికామడములు నగుచు జగతి
నప్రసక్తిసంఖ్యనలరారుక్షేత్రము ల్బుట్టుముగను నేవ్యములుభవాని! ౭౬౯

చ|| ఏయేకోర్కులఁగోరుకొందుఁ బుగుఱుం డీతీర్థ గాజంబులన్
గా నాంబోయి కృతావగాహుడగుచు న్నన్న హృషీకేశుకో
స్సాంబుత్పజలచేరి నగ్గలముగా నంబోషముంబెట్టు వాఁ
దా నుకోర్కులఁబొందు నిశ్చయముగా నజ్ఞాయతాక్షీ! యమా! ౭౭౦

ఛ|| అట్టిహరిహరాన్నకావళి దర్శనస్వగ్ధుడ లటలచు వటులనయన!
స్మరణముననుగూడ జలయథంబులు కలయమందు కేమిగలదుచెప్పు! ౭౭౧

కం|| ఈయింద్రాద్రిసుపర్వలు నాయమరన్నఁగు నాగదారులు నన్నా
యాయతనంబులఁ బూజితులఁజేయంగ న కాదే దివసుచేతులఁ దరుణీ! ౭౭౨

ఆ|| వానిన మములను సరుస వేల్చేరుగా కిష్టరిచిసికు విశదపఱతు,
మనము సావధానమొనరించిహార్చుండి వినుము యనినంతయును సుతేకి! ౭౭౩

సీ|| కాశీ గయా ప్రయాగములు నమోధ్యముఁ గురుజాంగలము నరుకోటి విశజ
నై విశముఁబ్రభ సవామేశములుఁ బుష్కరముమహేంద్రము స్థలేశముఁ ద్రిసంధ్య
విశ్వేశ్వర మహేంద్ర వృషభధ్వజులుఁ గృమిజాంగలముఁ గార్తీకేశ్వరంబు
నల్లహాసము సహస్రాక్ష మజ్జయినియు గోకర్ణమును రుద్రకోటి బదరి
శంకుకర్ణము ముడలేశ్వరి మదేవదారువనమును భస్మగాత్రంబు భద్ర
కర్ణ కేదార నేపాల కనఖలములు దండకారణ్య కోటితీర్థములు మఱియు ౭౭౪

సీ॥ హర్షి తైకాశ్రమమధ్యమశేష్యరములును బాతాళ మోకార ఖైములు
 గాత్తర మరుకేశ కాశ్చింజరులును ఛాగలకము బూర్వసాగంబు
 గుక్కు షేత్యర సప్తగోదావరీ వస్త్రమార్గంబులును గంధమాదనంబు
 గాఠోపాణముఁ గర్ణికారంబు జలలింగ మశ్శేత్యరమును విద్యచలంబు
 బాండవంబును గులాసపర్వతంబు దేవకావరీ బాహ్నివీతీర నిగ్ర
 శశ బాతేశ్వరములు లింగేశ్వరంబు హేమసుంధు ముదుష్కర్ణ మిదియఁగాక

క॥ కమణిమణి! లంకాద్వారమును హరిశ్చంద్రును బరశ్చంద్రును
 త్యమలప్రసిద్ధినా త్కేత్రంబు లఖావదియేనిమిదిటికిఁ దగు నామంబుల్ 2౭౬.

క॥ ఎయ్యది ననుఁ బ్రశ్నించితో హయగ్రీవిలక్షేత్రము మహాత్మ్యము నీపై
 నెయ్యంబున వచ్చింపఁజేతఁ, దియ్యగ సారంబుఁ గ్రాలి తృప్తవు కమ్మా 2౭౭

తే॥ వీనిఁగన్చి టియ్యందును నేలునెఱ నేనువసియింతు నేల్వలహితముగోరి
 యెవ్వఁడీతీర్థములనాడియలమిన్నుఁ గాదుగన్గిరి చుమోక్షంబు గంచు నాఁడు”

ప॥ అనియిట్లు వాక్రచ్చుటయు దేవీయిట్లునియ 2౭౮

క॥ “ఏయేతీర్థంబులలో నేయే శేష్యను భజించు తీర్థవయ్యెడినో
 యోయాశ! యాజ్ఞయాగదే పాయనిప్రేమడియె నాదుపయి నుండినహా” 2౭౯

ప॥ అనివనియూశ్వరుండు

సీ॥ “కాశి మహాదేవు గయఁ బ్రహితామహు నల్పపయఁగ మహేశ్వరాభిధాను
 శతశేఖరుని బ్రభాసమునఁ గురుత్కేత్రమున స్థాని విశ్వేశమునను శివ
 హర్ష హర్షితమున నట్టిహాసమున మహానాదు భవుని వస్త్రాపధమునఁ
 గనఖలమున నుగ్గుఁ గాత్తీరమున విజయుని గుక్కు షేత్యరంబునను సౌమ్యుఁ
 ద్రద్యంబకుని ద్రిసంధ్యయమలింగయమలింగుదుష్కర్ణమున నుదగ్రకర్ణమున శివుని
 రుద్రకోటిలోన రూఢ మహాయోగు గా భజింపవలయుఁ గలికినన్ను 2౮౦

సీ॥ తెలున! నెమిశమున నేవదేవాఖ్య యజాగంధిసంజ్ఞ పుష్కరములలోన
 నలమహేంద్రమున మహాశత్రుఁడను చేరు వృషభధ్వజంబున పృషభనామ

ముజ్జయినీపురి నొగి మహాకాలాహ్వదండ్యభిధానంబు దండకమున
 విరజఁ ద్రిలోచనవిఖ్యాతి కాఠోపాణమునను నకులీకనామధేయ
 మూర్ధ్వశత్రుఁడనెడియురుక్తిర్తి నేవదారుననను దయోధ్య రోహణాభి
 ధానమును విధించి తజ్జజులన్ను బూజ చేయుచుండ్రు గూవుబోడి! 2౮౧

సీ॥ మానినీగుణి! నేను మరుకోటిలోన మహాత్కటాండును పేర నుండుచుందు
 జవరాల! నేను దచ్చంకుకర్ణమున మహారేణుడనుపేర నలచుచుందుఁ
 గునుమకోమలి! నేను గోకర్ణమున మహాబలుడనుఁ జెప్పంగఁబడుచునుఁడుఁ
 జంద్రముఖి! సతేశ్వరమునందున మహాలింగసంజ్ఞను నేను లీలనుండుఁ
 దరుణి యీశానుడనఁగఁ శేదారమునను నలసుపర్ణాక్షమున సహస్రాక్షుడనఁగఁ
 గార్తి కేశ్వరమున నునూత్కప్రభఁ గృమిజాంగలయనఁ జండీశసంజ్ఞనుండు

సీ॥ మధ్యమ కేశ్వరమధ్యమందున నేను శర్వాఖ్యవర్తింతు జలజగంధి
 యేకామ్రమనను నే నెలమిమె వసియింతుఁ గృత్తి నాసాభీఖ్యఁ గీరవాణి
 ఛాగలకావ్యాయస్థానమందునను నే నుండుఁ గపర్దినా నువిదమిన్న
 కాలింజగమున నే లీలమై నివసించు నీలకంఠాఖ్యతో నీలవేణి
 ముండలేశ్వరమునను నే నుద్ధమవాండ రమణ శ్రీకంఠసంజ్ఞ మరాళయాన
 యల్ల మరుకేశ్వరమున జయంతుడన నివాస ముంజేయుచుండు నే నాబుగంటి!

సీ॥ దేవికానది నేను దేవి! యుమాపతి, శాలేశ్వరమునఁ ద్రిశూలి బాల
 శ్రీశైలమునను నేఁ ద్రిపుగాంతకుడ నౌరి! యహిలోకమునయందుహాటకేశు
 డమరకంటకుడ నే నంబ! యోంకారమం, దర్శేశ్వరమున దీప్తావ్యాయుండ,
 ముగుడ! హరిశ్చంద్రమున నేను హరుడను, శంకరుడను బురశ్చంద్రమందు !
 బడఁతి! నేపాళమునఁ బశుపాలకుండ, జటుని వామేశమున నేను శైలశివము
 కనితతో నేను గరవీరమునఁ గపాలింగరిత భూశేశ్వరుడ భస్మగాత్రమందు

సీ॥ నిర్మలేశ్వరమున నేస్వయంభువుడను ఖైరవాకారుడ ఖైరవమునఁ
 బూర్వసాగరమున బోటిగో! యమరుండఁ గర్ణికాగంబున గణవిభుండ,
 సప్తగోదావరిం బాన! నే భీమాండ, జలలింగమున నేను జలప్రియుండఁ
 శైలాసమున నేను గణవాధుడను జెలి! యనలుండఁ బాండవంబందు నేను,
 బదరికాశ్రమమున నేను బడఁతి! భీముడింతి! కోటితీర్థమునఁ గోటిశ్వరుండ,
 నలరుహాడికొ లొక నరంధికుండ, నెలఁత లింగేశ్వరంబున నేవరడుండ, ౭౪౬

ఆ. గంధమాదనమునఁ గామినీ! భూభృవాహ్వాయముతోడ నేను పర్తిలుదును,
 హేమకూటమునను భాను విరూపాక్షసంజ్ఞగలిగియుండు సంతతమును ౭౪౭

క. గంగాద్వారమునందు శుభాంగి హిమస్థానుడనఁగ హనశింతును, విం
 ధ్యం గ్రసేయుచునుండుదు నంగన వారాహుడనఁగ నతిహర్షమునె ౭౪౮

స॥ అనినవిని పార్వతీదేవి యిట్లనియె,

౭౮౯

తే॥ “నలువకున్నంతయాయుష్యమొయుఁగాక, వీనియన్నింటఁగఁకంగ వేసితగము
నిఖిలసున్నానభలదమై నివృత్తిలేడి తీర్థసారంబువనఁ జాలుఁ నెలుపు మనఘ!”

స॥ అనియిట్లు ప్రశ్నించుటయు నీశ్వరుండు

౭౯౦

క॥ “అన్నింటిలోను మిక్కిలియెన్నికగన్నట్టి వొక్కయెనిమిదితీర్థాత్,
చెన్నలరారెడివానిని దిన్నగననియింతు” నుము స్పృహసనంగన్”

౭౯౧

సీ॥ అయివాక్కుగో! నైమిశాభిఖ్యమును మఱి కేవలనామక త్రేత్రవరము
పూరి పానీయమా పుష్కరతీర్థంబు మఁగళకర కృమికాంగలంబు
వానిగాంచినయట్టి వాని తనపురి శ్రీమ త్పురుష్కృత నానకంబు
భావమానఁకా ప్రభాసాభిధాన గుణ శాశ్వతసూ హృదేశ్వరంబు
నొయిభేంద్రయాన! యాయస్మిదిం” శాస్త్రవాగ్దత్త జనవరుండు
సర్వతీర్థములను స్నానంబుచేసినవాడయగును పాపె వాస్తవముగ”

౭౯౨

స॥ అనినవాక్కినినఁ పార్వతి మణియునిట్లనినె,

౭౯౩

క॥ “కలికాలమునకు నివియును యిట్లున్నయును లోకలోయఁ బ్రజలకుఁ గానన్
లలి నాయెనిమిదితీర్థమృలలోగల సాగముం బ్రభోధింపఁగదే”

౭౯౪

స॥ అనియిట్లు వాక్రుచ్చుటయు నీశ్వరుండు వెండియునిట్లనియె,

౭౯౫

క॥ “యెనిమిదిత్రేత్ర బులలో నెఱవతమము హృదేశ్వరాభిధ, మట నా
యనుమఱి నకలత్రేత్ర బులును గలికాలమున కలికాబుం దీశములున్,”

౭౯౬

తే॥ కాని నల్లకడంకల మానవులను బుత్తరాంత్రులు యున్న నానత్వతోడ
నెంతయును నేస్య మీ హృదేశ్వరంబు, నిశ్చయమునచియించితి నలఁత! నీకు”

స॥ అనియిట్లు విప్రండు పార్వతికి వచియింప, వినియెంతయు నేమమిత్రం
జెప్పితి “నని యిట్లు నూతుండు వక్రకాణించుటయు బుష్పలిట్లనిరి,

౭౯౭

దమయంతి నిప్రశ్నాపరంబున బ్రాయ్మయైఁ జనుల్కొందును శోకించుట.

తే॥ “శివునిత్రేత్రంబులను విప్రసింహులకుఁ దచ్చి నానకద మాకుఁ దెలిపినాడ
వనఘ! యేగోత్రజులు వేని నభివృద్ధులఁ దచ్చి నాయును కేవలవి త్తేనవవైతి,

క॥ ఆనతఁ దేశభు పరియైన చమత్కారుడుమును పవ్వారలన్

నా నగరముకట్టించి మహానందముతోడ నిలిసి నటవని యనుచున్

౭౯౮

తే॥ తెలిసితివి కాని యెంతమందిని వసించజేసినదియును! వివరించి చెప్పవైతి,
 వేగ నదియంతయునుమాకు విశదముగను నానతీగదనయ్య యో యనఘవర్య,

ప॥ అనియిట్లు మునులగుటయు నా రామహర్షణి ౮౦౩

క॥“కృపచే డెబ్బదియిద్దలు విపులామరవరులచేత విధివూర్వముగా
 నుపదేశింపబడుటయు నపుడు చమత్కారవృత్తి యతిశీఘ్రముగన్ ౮౦౪

ప॥ శంఖతీర్థంబునకువచ్చి స్నాతుడగుటయు నావ్యాధి యుపశమించె, న
 తండల్లునీరుజంఁదై యగ్గలంబగు సంతోషంబునఁ దద్బ్రాహ్మణులకుఁ బలుమాటుఁ
 గలుమొగించి ౮౦౫

క॥“బంగారమొ హయములూ యేనుంగులూ రాజ్యంపూ మీ మనోరథమెదో యీ
 యంగను సిద్ధంబుంటి, నెఱుంగఁజెప్పండు భూసురులు, నాతోడన్ ౮౦౬

క॥ ఏదియెవరికి రుచియించునో యదివారికొనుగుహఁడ, నందలుగూడన్
 నదయులరుకండు, దీనుఁడఁ, బదవంకజయుగళములను బడుచున్నాఁడన్,,

ప॥ అనిర్నిర్ధించిన బ్రాహ్మణులిట్లునిరి. ౮౦౭

క॥“వానప్రస్థులమేము రసానాథ! వ్రతిగ్రహంబు నలుపము, ప్రాప్తం

జానెడలఁ దత్పదార్థము నానిమిషమె వ్యయముచేయ యత్నింతు మెదన్,
 క॥ తాదృక్పక్షాన్త్రోత్రియమేదిన్యమకులకు మాకు మిడుకనె యరయన్

నీదగురాజ్యము గీజ్య ముమాదయితునికరుణయున్న మాక దెచాలున్” ౮౧౦

ప॥ అనియిట్లువాక్రచచ్చుటయు మరల నాభూమిశుండు ౮౧౧

క॥“ఉపకృతుడైయెవ్వఁడు ప్రత్యుపకారము సేయఁజూడఁ డొరులకుఁ దానా
 విపరీతుఁ గృతఘ్నునిగా విపశ్చిందిండులు వచింతు విపులాస్థలిలో, ౮౧౨

నీ॥ బలిమి బ్రాహ్మణుపైనఁబడి యేవిధముననో ప్రాణముల్లరియించు పాపునకును
 సారాయిత్రావి దుష్టనులసంగతితోడ నొడలెఱుంగకప్రేలు చెడుగనిగిని
 గడుఁగవ్వపడి యొరుల్లడియించుకొనినలిచ్చిని మ్రచ్చిలించు పాపిష్ఠునకును
 గోరిపట్టిననోము కొనఁజెళ్లజరుపకే యెలమిమైఁ జరియించు నలనునకును
 గూఢముగను బరులకొఱకు నప్రియముల నాచరించుచుండు నల్లునకును
 గలచుకానినీలఁచ నిలను బ్రాయశ్చిత్తమలకృతఘ్నుజనున కనువీరంబు, ౮౧౩

అ॥ కాన ఋణవిముక్తిగలిగెడుభంగిని జీవితంబు సఫలమావిధమున
నెదియేమపాయ మీక్షించిచెప్పఁజో యోగులార! కరుణయించి నాకు,, ౮౧౪

వ॥ ఆనినవిని మనులిట్లనిరి, ౮౧౫

అ॥ “సత్యమిది, కృతఘ్ను జనునకు నిష్క్రుతిశిష్టబడదు బుధులచేత నెచటఁ
గాని యిచట నొకటికలదు విశేషంబు, దానినినుము చెప్పెదము నృపాల! ౮౧౬

తే॥ ప్రతిఫలాపేక్షీయగువానిపట్ల మాత్ర మగుక్యతఘ్నుత యయ్యదియరసిమాడఁ
బ్రతిఫలంబీయఁగొననన్న వానియెడలఁ గాఁజొకింతుకయను దోషకారియతఁడు,

క॥ కావున నిహపరములలో భావుకదంబైనరీతిఁ బ్రాచీనంశా
తావకరాజ్యము నేలుము భూవల్లభ! పా మ్మిటేల పాక్కెడ వింకక” ౮౧౭

వ॥ అనియిట్లు సహస్రధా నిషేధించుబడి యెట్టకేలకు నారలకుఁ గేలోడ్డి
డ్డి స్వగృహంబునకుంజని పృథ్విప్రాంతరంగుడై యధాపూర్వంబుగా రాజ్యంబు
నేయుచు, ౮౧౮

క॥ “ఈనాడుమెయి సురవర్చసమై నెగడ నిదానభూతులగు విప్రులకుక”

నే నెట్టులుపకరించుదు, నాన్వణ్యం బెటుఘటించనగు నా కింకన్” ౮౨౦

వ॥ ఆనిచింతించుచుండె, ౮౨౧

అ॥ అపృష్టిపర్యులందఱును సంబరయానములం దిపోమహా
త్యమ్మున నెల్లతీర్థములు తారు చరించుచు వానిలోన స్నా
నమ్ము జపాదికమ్మును ఘనమ్ముగుభక్తి నొనర్చి హేటకే
శమ్మునఁ బ్రాణయాత్మిలను సల్పుచునుండిరి వచ్చి కృష్ణుఁడన్. ౮౨౨

అ॥ తక్కటిభూమిదేవులును దావునవతిలు తీర్థహారమున్
గర్జుననసేగి భక్తి నొకనాఁడొ దినద్వయమో తన్మోహమ్ములొ
యక్కడనుండుచున్ మరల హేటక నాథునిక్షేత్రభూమికే
చక్కగఁజేరవచ్చి కడుసంతసమొప్పు నసింఁచి రచ్చటన్, ౮౨౩

సే॥ వాంఛింపఁ దెడ నొక్కవాఁడయమిందుగ్రిందు వారాణసీపురివాసమునకు,
నూహింపఁదెడఁదఁదా నొకబ్రాహ్మణుండును నల పృయాగములోన నధినసింఁ
నధింపఁ దొక్కగేస్తైనను మనమునఁ బుష్కరంబునకేని పోయియుండ,
శావింపఁడట నొక్కబ్రహ్మచారియుఁ దానువైమిశమున నొక్కనాఁడునిలువఁ

గోరడొకడుఁ బ్రభాసకేదారసులను గొంత కాలముఁ నీయించి సంతసపడ,
హటకేశ్వరముననున్న యమ్మకాన్వేషేను తత్ప్రత్యులేయైరియెల్లవాఁడు ౮౨౮

వ! ఓతానొకసమయమున నా జన్మిగట్టులెల్లరును గాఢాకమానమని ప్రష్క-
రత్ప్రియంబునకుం బోవుటకు నిశ్చయించుకొని, ౮౨౯

ఆ! “పంచరాత్రముట కనించెద, పంచదాళి నన్న లిండ్లతోన నలరుచుండు,
గరముశ్రద్ధతోడఁ గాపాడుచుండునీ వాఁజాన్వలార! వానిమీరు,, ౮౩౦

వ! అని భార్యలకు సమయము గలిగించిగోకుటయు నానర్త భూపతి యెఱిం
గి నవయంతి నాబడు తన తరుణింబిలిచి పోయింతయును ౮౩౧

కం|| “చని హటకేశ్వరమునకు మునిఁబ్దులఁ గలసిఁపాలసి ముదమండును నీ
యనుపమభూషణముల నా ననబొడుబిక్కిమ్ము న నడఁపాక్షీ! ౮౩౨
కం|| ఎంతబ్రతిమాలుకొనినను నున్నాయుగ్రహయింపుచై నూతద్భర్తల్,

కాంతలకునగలపైఁగల చింత యనంతంబు గానఁ జేయుమి గుంటాలకా, ౮౩౩
నీ|| మట్టిఁబెట్టిను న్నవట్టి నె యగుఁగాక పల్లవానలుదాల్చు నాల్లగొక్కొ,
కడుఁదీర్చుటకు పూంపుడక యగుఁగాక ముకుతెల్లనుకూర్చి మురియొక్కొ-
లక్కనింపిన వైడిచెక్క-తేయఁ గాక మొందఁజెట్టిధరిల మేలొనరొకొ
కజమునీచంపైన గాఢాలే యగుఁగాక కిరములని నై నీసి తిరుగొక్కొ-
దారములఁ జేనబడుచునే తనరుఁగా కజలలతోనల నొకవలఁగఁడఁగొక్కొ-
దేనిచితను నిర్మితంబైన నను, గయఁగన నె గన్పఱాంబు స్త్రీకి ౮౩౪

తే! ఈయదియ పరిశుభకృతి యెఁదన నున్నసదుపాదా మరయగ నబజాక్షీ!
యెంతకెఱ్ఱంబుపడినఁగాని స్ఫూరింప సింపుక్కను నేహం డిఁకేమనండు,, ౮౩౫

వ! అనివాఁడొగుటయు నా కమ వల్లెనుని తత్ప్రేక్షంబునకుం ని పర్వతోప
మంబగు భూషణరాశి నొక నల్లిరాశి నుపగల్గున నుండుని బోధివై కాదశికుభదనం
బుననందుఁ దీర్థమాడి యుపనసించి సమాధగరెఱువు ముంపు సయయంబున కానాప
సస్త్రీలు కతుకాన్వితలై రాజపత్నియై తమని మర్చి ౮౩౬

ఆ!“లలిదేహ గర్వలక్షణలక్షీ భూభూషణాతిగ్రహిణాం

రాజపన్నీయగును కాజిలు దయంతి తలఁచెమాడ మిగుల భవ్యరాలు,, ౮౩౭

వ! అనినితించుచుండ నమ్మహీషియు సమాప్త్య నయిన వారి విలంకించి
యందఱకును బోహరుచు బద్ధాంబులయగును మృత్యు భరవచనం బల నిట్లయి,
కం|| “హావాసరఁ బోయెనుగుటఁ బరచితమెన్నైననును బ్రభావముగా ౮౩౮

జ|| ఇద సుపనాసంబు ను హరిమదేవి యాచారావఁ గుంఠుకా, ౮౩౯

ఆ! కాన నేనొసంగు క నీచాభూషణంబునొనరు న మానికాంతలారీ!

ననుఁ గృపాద్విదృష్టిఁ గనుక న ధన్యగం జేయఁజగనమున్ చేయుదాన,, ౮౪౦

వ|| అనియిట్లుకక్కా పోయెటయు నందొకర్లుక ౮౪౧

కం॥ “ఈముక్తాదాహముపై నామది చరిలినది గాన నా కదియొక్కం

డోమనుజేశ్వరభామిని! పేరేను నొసంగంగదమ్మ ప్రియపడుదానన్” ౮౩౮

వ॥ అనినాత్మచిన్ నమ్మిత్తోనర్థి యప్పుచె, సంతమఱియొకత హారంబును
యాచించుటయు నాపె కమ్మది యర్పింప నన్యనారై యపరంబునుహారంబు నం
దుకొనియె, నంతి నవశిష్టతాపనకామినులును సముత్సుకలై యత్వంశస్పర్థ నాకునా
కని స్వయంబుగ నే గ్రహియించిరి, పదపడి యొకరినొకరు ధర్మించుకొనుచు నొకరి
చేతిలోనిది యొకరు బలాంకరంబుగా గుంజుకొనమొదలిడిరి, యట్లు తాపసశ్రీ
లు భూషణభూషితలైనకొలంది దమ మంతి తా సంతోషపరచుచు ద్వాంపాధంబున
కాంగలేక మిగిలినభూషణంబుల సకాశాధా పై కెగజల్లెఁగాని యప్పటికిని సంతృ
ప్తకాదయ్యె, నట్లు భూపాలపత్ని భూషణాభావయె, ౮౩౯

శ్లో॥ “సంతసించుడు తాపసకాంతలా! సౌగంధ్యనందెత్తు మాలక భూషణముల,

నెవరి కెయ్యది ప్రియమైన నఱికొనుండు వానిలోనల, శంకించనలవ నిందు’

వ॥ అనినది నలునాటిపరీభాతంబును భూషణాంబరంబులం బట్టించుకొ
నినచ్చి వారల కర్పించుటయు యథాపూర్వంబుగ వారును బరిగ్రహించిరి, యిట్లు
కృమంబుగాఁ బంచభాత్యంబులు గడచుటయు ఋషి భార్యలెల్లరును బరితృ
ప్తలైరికాని దమయంతిమత) మింకను సంతృప్తకాదయ్యె, నొక్క తాపసీచతుష్ట
యము వల్కలాలనింబులనే ధరించుచుఁ దక్కఁజిశ్రీలపై నీర్ద్రగాని భూషణంబుల
పైఁ గోర్కిగాని లేకతనసమీపంబునకు రాకుండుటపని యానృపాంగన పంచ
దిశంబున వారిమోలకరిగి ననుంగటాక్షించుచుఁదని నేమకొనుటయు వారిల్లనిరి,

తే॥ “లేదుపనిమాకు నగలతో లేశమేని, నారచీరలుగఁజేడివారి మేను,

కాన గేహంగునకుఁజని దీనులైన యర్థిజనముల కర్పింపవమ్మ వాని, ౮౪౦

వ॥ అనియి ట్టారాభాంగనతో మునిపత్నీచతుష్టయము చెప్పుచుండఁ దదృ
తకలగు శునశ్శేప శాక్షేయ బౌద్ధ గంతులు నలువురు నాకాశమార్గంబునం జనుచెం
చి వికృతాకారభూషణంబుగ స్వాశ్రమంబును వీక్షించి, ౮౪౩

కం॥ “ఏమిది యీజనమంతయు నీమెయి నున్నది, యెవ్వఁడెడె నీతోడవులే?

తా మోసపుచ్చె నెవ్వఁడో కామినులను మేములేమి కనఁపెట్టి కటా!” ౮౪౪

వ॥ అనినదిని తత్పత్ని లిల్లనిరి, ౮౪౫

భుజంగప్రియాతము॥ చమత్కారభూవాగు చార్వంగి యాయా

శ్రమమ్ముం బ)వేశించి శ్యామాలిక్ న

స్త్రుము లొన్నమ్మ లర్పింప సర్వంబు మేమొ

ల్లనిన్నుం దదభ్యాస్య లజ్జించి యేగెన్,, ౮౪౬

వ॥ అనియిట్లు చెప్పుటయు నమ్మనులు కోపమార్చితులై రాజభార్యనుద్దేశించి

ఆ॥ “కార్తికమని వాయుగతి నభిషథమునఁ బుష్కరమునఁగ్రుంకఁ బోయియుంటి,

మిఁతలోనవచ్చి యిడి నగ ల్నాడెమలో మోసపుచ్చెస్త్రీల ముండ యెవతా,

త|| అస్మదబలలునబ్బరు నవ్విగొనమి త్తేమముగ నిచ్చటికిమేము చేరినాము,
తక్కుగల యర్హదేవనండుతాపసులును వడిగతిభంశముంజెందివుడమిబడిరి.

క|| ఇప్పగిడి దాపసాశ్రమ మప్పాపిని మోసపుచ్చె, నాహేతువునకా
గొప్ప శిలాకృతిదాలిది యెప్పుడు బడియుండుఁగాక యిప్పుడమిని దాక్ష”

వ|| అనిశసించుటయు నారాజపత్ని తత్తణుంబ చేష్టలుడిగిశిలారూపయయ్యె,
సంతఁ బరిజనము నిజపుగంబునకరిగి సమాచారమంతయుం జెప్పటయు నేలిక
యాలకించి విప్రప్రసాదననునకై వనంబునకుఁ జరియె, నదపడి తన్మునులు నల్వరు
నాతెండు వచ్చుటయెఱిగి సాగ్నిహోత్రకళతంబుగా నాకాశమార్గంబునం గురు
త్తే తంబున కరిగిరి, భూపతి వారల నన్వేషించికానక శిలారూపంబునఁబడియున్న
భాగ్యకండకని హాహారంబొనరించుచు మూర్ఛితుండై పురుషుం బడిపోయి తో
యనసుత్తితుడై యెట్లు కేలకు మగుడఁ దెలివొంది తత్సుగుణంబుల స్మరించి ౧౫౧

లే|| “హాస్రియా! మృతావాహీ! యస్మదీయప్రాణహాణి! ప్రియకాంతుడైననన్ను
వదలి యెట కేగి లేకుభవదన! నీవు, ఎట్లుబ్రతుకుదునినువడి యింక నేను,

లే|| కుడిచియెఱుంగ వాకపు నేగుడునకుండ, నిద్దురింపకమును నెప్పు నిద్దురింప,
వధికసా భాగ్యవతి నన్న హామతోడ నాజ్ఞ జవదాటియెఱుంగ వీనకిట! యెపుడు,

క|| ఏకాంతమందును నీనాకున వికృతంపుటకై నలుకంబున నే
నాకర్ణించియెఱుంగ, ననేకులలోసంగతి యింక నేనునవలయున్” ౧౫౪
వ|| అని విలపించుచుండ వక్ర్రులుపచ్చి యోదార్పుటయు నతం జరినునో
వారంబగు నాలయఁబుగట్టించి పాపాగరూపంబునఁ బ్రవర్తించుచున్నను భార్యను
గర్భరాగరుఘు గాదులతోడను పత్రుకుంకుచుచందనంబులతోడను గూడుకొనం
జేసి ౧౫౫

ఊమరత్నేత్రముల యుత్పత్తి

ఉ|| అంటఁ గొన్ని నాకులకు నా పరివారసమేతుడైన భూ
కాంతుఁడు వీటికింబునఁడుఁ గాలినడం గడుఁ జిక్కిపోయి య
త్యంతయు శాంతియైచు ద్విజు లర్పదియెన్నిదిమంది యాశ్రమా
హంతయుఁ జేరకచ్చి సమావృతభూరజ ఆననంబులకా, ౧౫౬
వ|| అట్లువచ్చి స్వవారలను వీక్షించి విస్మయావిప్లవై, ౧౫౭
ఉ|| “ఏమిది జెష్టభార! నపు విట్లు విరుద్ధముచేసివారి? లీ
త్తేమము లెట్లువచ్చినవి? స్వర్ణవిభూషల నెవ్వరిచ్చినా?
లేము ఖిదీనుండియిటు లెంతయు భిష్టులమాట కంత కీ
బూహిరి కారణంబు, పడిపోయెమి యెందునిధిన్ వసుంధరన్” ౧౫౮

ప॥ అని నిందించుటయు నాశాపసత్త్రీలు సస్యవృత్తాంతంబును నివేదించిరి,
యంత సమ్యునులు కుపితులై రాజప్రతిగ్రహము తపస్సులకు విశేషించి నింద్యంబు
గుట రాజును రాష్ట్రంబును వినాశంబునొందింప జలంబులను గ్రహించి యి

కం॥ “కల్లయుఁ గడటము నెఱుంగని వల్లవల లోభపెట్టి మా యభిగతిన్
దుల్లఁగఁజేసెను దుర్భవల్లభుఁ డే మగ్గలముగ వ్యసకపడంగఁ” ౮౬౦

ప॥ అని శపింపఁబోవుటయుఁ గినుకబూని తద్భాగ్యలిట్లఁచి, ౮౬౧

తే॥ “భూసురోత్తములార! యాభూమిపతికి కాపమీకుఁడూ, మామాటసరిగవినుఁడు,
అన్న రేంద్రునిభాగ్య మ గ్మందఱను నలంకరించెను భక్తీ జీలముల నగల,

ఉ॥ మేము దరిద్రదోషమున మీ సదనంబులనుండి సర్వదా
బాహుల బొందుచుంటిమి, ప్రపంచముఖంబు నెఱుంగ మించుకే,
నేమహితు ల్తపోగతి నెఱు వసింతురొ పారలౌకిక
త్రేమమె వారు పొందెడిది, చేకుర దైహికసౌఖ్య మింతయుకే, ౮౬౨

తే॥ దుర్విషయములలోపల దూర్చిమనము నన్వహము భోగపాతంత్రమైచరించు
ఖలజనంబున కిలలోన వలసినంతసౌఖ్య మొనగూడుచుండు నిశ్చయముగాను,

కం॥ తపధర్మంబులఁ దా మనయముఁ జక్కగ నడపుకొను గృహస్థులతో స
త్రిమముగ నిహముం బరమును సమకూరును, వలవదిండు సందియపడక, ౮౬౩

కం॥ మనమును గార్హస్థ్యంబున ననుత్తమములైన యైహికాముష్మికముల్
కొనకొని సాధింతము, యోజనసేయుఁడు మంచియిండ్లు సంపాదించక, ౮౬౪

అ॥ భూమిపాలువలనఁ బుడమిగడించి కల్పింపుఁడింకఁ దగినవృత్తిమీరు,
పుత్రపౌత్రబంధు మిత్రకశత్ర సౌఖ్యమును జూడుఁడి మహాత్ములార! ౮౬౫

కా॥ మామాటల్విని మీరలందఱును దన్యాగ్రంబునం బోవరేకే
మే మేతత్తేణమంద ప్రాణముల బల్మిం గోలుపోనుంటి, మా
వై మి మొందును శ్రీవధాఘమబుపైఁ బ్రాప్తించెడిక దుర్గుతుగ్,
మోమోటం పడకనేల చెప్పితిమి మున్నుండే నిజబంతయుకే” ౮౬౬

ప॥ అనియిట్లుచక్కఁగించుటయు సమ్యునులు కాపార్థమై గ్రహించిన
జలంబు భూప్రప్తంబున విడిచిరి-యంత సప్సడమి గూఢాత్మంబు భజియించె,
నందుఁ బచ్చికయేని మొలుచును, పులుగుగాని పురువుగాని మృగంబుగాని యుద
యింప, దింక సన్నతస్రావలగు ప్రజలసంగతియడగనేల, ౮౬౭

కం॥ అంతట బ్రాహ్మణులెల్లరు సంతతిదంబగు గృహస్థసద్ధర్మమునకే
స్వాంతముప్రవేశపెట్టిరి, యింతులనుడి వినకపోవ వెన్దిరవశమా, ౮౬౮

ప॥ ఇంతలో రాజా తత్సన్నిధికరిగి ప్రణామంబాచరించి నిల్వఁబడి ౮౬౯

౮|| భవదనుగ్రహమున బలులెగుల్లుకొనించె, సఫలమయ్యె నాదుజన్మమిపుడు,
కాన నానతిండు కార్యం బెదేనియు, సిద్ధమున్న వాఁడూ చేయ వీఁడు., ౮౭౨

౯|| అనినవిని ప్రాప్తౌణ్యులైతినిరి,
తే|| యుష్మదంగన గత్తుంబులొసఁగి పెక్కు మనుష్యశాఢ్యులజేసెనోమనుజునాధ!
కాన గాఢస్థమను ముఖంబుగ మగడపఁ బరమనిర్మలమీశ్వరముననమాకు,

౧౦|| కొల్లగ వక్షిణిసఁగించు సెల్లమఖంబులనుగూడ నిట నొసరిచి మే
ముల్లంబులు గంజల్లఁ జల్లగ నిశాముం బంబు సాధింతు మింకె” ౮౭౩

౧౧|| అనియట్లువక్కాఁడెంచుటయుఁ జూర్చి ఘంసపుగంబునిర్మలమింకెన్ స్మర్యం
బున నలువదెనిమిది లోగిండ్లఁ జేరిచి యలువదెనమంగురు స్మర్యం
నర్పించి యలువదెనిమిది గ్రామంబులొసఁగి తనతనయుల మనుమలం దిలిచి
మ|| “వినుఁ డీవిప్రుల క్రగఁగోములతో క్షిణింగు గట్టించి యి
చ్చినవాడె” శ్రమముం బరాభవము నేచేటొట్టు లేకుండఁ గ
మనుపు డేరలు వల్సలార! యటు సన్మానించునవ్వొడు వృ
ద్ధినిబొందంగలఁ డెవ్వఁడైనను, దురిత దవ్యస్వముం గాంచెడె”, ౮౭౪

౧౨|| అపరాధంబులు నేసి నాగలని యాయా వ్యతి నెవ్వఁడు ని
ష్క్రమింపఁడై వందరజేయుఁ బెక్కు విధులని న్నగంబు నొడిచియ నా
స్మృతుఁ డుగ్రాదులచే జయింపఁబడి యుం లేనిక రుగ్రాసుండు
విపులం బొంది విషాదముతో తుదకుఁ గుంభింక మగ్నుండగుట,, ౮౭౫

౧౩|| అని వారలకుఁ గర్తవ్యం బుపదేశించి దివారత్రంబులు కాన తేద్రక్ష
ణం బొనరించుచుండుటయుఁ దన్విప్రభాగ్యులు స్నేహపన్నిలై దయంతి కా
యంబుగట్టించి తదర్పం బూజింపఁ దొడంగిరి, యారాజును బ్రత్యహంబు నట్ల
యాచరించె, సంత నాతాపసస్త్రీలు భూవతికి సంతోషము గలిగించుచు నొకరి
తో నొకరు ౮౭౬

౧౪|| “మన లోగిండ్ల వివాహకోపనయనములు జరిగినపుడు ప్రప్రథమమునం
దునఁ జివరఁగూడ దయంతిని బూజించుద మింకె నతీమణులారా! ౮౭౭

౧౫|| ఈయమదర్శన మొనరిచి పాయనిభక్తి మెయిఁ బెండ్లిపందిరి డాయం
బోయిన నెండ్లికొమారిత నాయకునకుఁ ప్రాణతుల్యనాఁబడి యుండుట,, ౮౭౮
తే|| అక్కఱెంబున విశ్వప్రమత్తుముల వివాహ కార్యంబు డాయంగవచ్చినపుడు
దగ్ధమచేసి దమయంతిదగిన ధులభక్తి బూజించుచుండస” బడెఁతులారా!,,

౧౬|| అని యనుకొనిరి, యట్లు మృహనీయుండగు భూభుజుం డాపురంబున
నలువదెనిమిదిగోత్రాలవారిని వసింపఁజేసి ముఖంబొడఁగూచ్చె, నందు నాటుగు
గోత్రముల వారుమాత్రము సర్వభయంబునఁ బూర్వస్థంబునకుఁ జనిరి తక్కువ
యలువదెనలుగురు నందుండుచున్న వా, గని యట్లు వచింపుటయు బుష్పలిట్లనిరి,

—♦ అగ్నికుండ మాహాత్మ్యముచే ద్రిజాతులకు శుద్ధుడగుట ♦—

కం॥ “వారికిఁగలిగినయహిభయ మేరీతిది? యచటినుండి యెక్కతమున ముఱ
దారున్నయెడకె మరలంజేసిరి? వివరించి మాకుఁ జెప్పు మహాత్మా!” ౮౮౪

ప॥ అనినవిని సూతుం డిట్లనియె, ౮౮౫

కం॥ ఆనర్తాఖ్యవిషయభూజాని ప్రభంజనంబున శరణశాస్త్రవిదుఁడు స్వా
మానప్రతాపమున రిపుభూనాశాలఁ గాలుపురికిఁ బుచ్చుచు మిగులన్ ౮౮౬

ప॥ పేరుగాంచియుండుటయు వాధాకలంబున నమ్మనీపతి కిభిలగ్రహంబు
లు నకష్టస్థానస్థంబులగుచుండ నొకసుతుండు నడయించె, నంతనతండు దైవజ్ఞులఁ
బిల్వంబించి, దుద్భవకాలంబు నివేదించుటయు వారలిట్లనిరి, ౮౮౭

క॥ “తీంద్రం బయ్యతారియున్ మఱియు జ్యోతిశ్శాస్త్రగర్హంబునై
గంగాతత్త్వితయోద్భవంబయిన దుష్కాలంబునన్ బుట్టె, నీ
కుండం దినుతుం, డుండెనో, నగ దేవోపద్రవప్రాప్తి కే
తండే కారణమౌ బభంజనమహింసా! కెక్కులంకేటికిన్” ౮౮౮

ప॥ అనియిట్లు వ్రాచ్చుటయు నమ్మనీపతి ౮౮౯

కం॥ “కల్లండును దేశంబును జల్లగ నుండగిచ్చుట్టి సదుపాయము మీ
యుల్లములలోఁ గనుగొని కల్లముఁకేయుండు మనుజునిఁజిచ్చితములన్” ౮౯౦

ప॥ అనినవిని బ్రాహ్మణులు వెండియు నిట్లనిరి, ౮౯౧

పే॥ “యంత్రమునను నెట్లు యంత్రంబుగిన్నమా బలుశరప్రహారములకుఁ గవచ
మెట్లుల వాగకంఠి యెట్లు శాంతిఁ ము వాగకంబుచూపె గ్రహవికారములకు,

కం॥ దుష్టస్థానస్థితులయి కష్టంబులుపెట్టెనున్న గ్రహములె యత్యం
తేష్టదులగుదురు కావున నష్టవిశ్నానండ్లనై యునర్ముముశాంతిన్, ౮౯౨

ప॥ అనియిట్లు వాకొనటయు నమ్మనీపతి సమతాపపురంబునకరిగి య
ఖిలబ్రాహ్మణులం గలసికొని ౮౯౪

ఉ॥ “ఏము భగత్ప్రసాదమున నిమ్మనీ నేలుచునున్నవార మో
భూమిను రేంద్రులార! మిను పోయినవారను నమ్మనారునా
మామకనశజాతులు క్రమంబుగ యుష్మదధీను, లీరె న
క్లొమఁగ వారికందఱకు నుర్విని బైరుల కిభ్రమట్టులన్, ౮౯౫

కం॥ గ్రహములు దుష్టానంబుల నహితప్రదులగుచునుండ నాత్మజుఁడొకఁడీ
యహమున నాకుదయించెను, విహితంబట శాంతి, కాలవిదు లని రిటులన్, ౮౯౬

కం॥ కావునఁ బుత్రుఁడు రాజ్యం బీవిధము నృద్ధిఁజెంద నీరలు కరుణన్
గావింపుఁడు శాంతికియ నే విద్రవ శేబుల్లార! విధిపూర్వముగన్” ౮౯౭

ప|| అనిపలుకుటయు నాబ్రాహ్మణులొందొరు లాలొనించుకొని ౯౯౮

తే|| భూధరా! నీదుత్తేమంబుపొంటె చేముపదియు నాన్యున్యైబలముప్రయతులను
యి శాంతికముచేయుదునునదాశాంతినిని, భక్తిమైనుపహరముల్పనుపుమాపు,

చ|| శల కొకమాటుచేయవలె నిష్ఠును రుద్రఘటాభిషేకమాజ్,

సలుపగనిట్లు కొంతవడి జక్కగవర్ణిలు యుష్మతాత్మ్యం,

దలఘుతరంబగు నృప!త్వదగ్గము, రాష్ట్రముశృద్ధిజెందు, మ-

టలుచెయ్యేల సర్వమును డలించసించును, జింతయేటికి ౯౦౦

ప|| అనిపచించుటయు జని సంభాషణలంబంపించె, నాబ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠులు శాంతి
జరుపంగడంగిరి, రాజును మాసాంతలొనగచ్చి యభిషేకమచపించి స్వస్థానంగాన
కు జనుచుండె, నిట్లు శాంతికము ప్రవర్తమానమగుటయు సేమాశోగ్యధనాగమం
బులతో దెద్దకాలంబు చనియె, నొకసమయంబున శాంతికబ్రాహ్మణుడు
మాసారింభముననే భూపాలనకును శేషించి తత్పుత్రునకును సంభాషణగానకు
ను రాష్ట్రంబునకును మహావ్యాధి చేర్పడెను, నంత నయ్యేక విశేషించి సంభా
షణలను బంపుటయు బ్రాహ్మణులు వాని నైశ్వాసరంబున ప్రేక్షించిరిగది గొంగం
బులు వృద్ధిజెందె, గుట్టించులును సేయంగులును మరలించె, నాచెనలనంది పగ
తురు పక్షతెంచిరి, యంత నమ్మనీపతి కలగూసురులం గొని ౯౦౧

శ|| “స్వాములు విార బుండంగనె సర్వ పశ్చులు సంభవించెమా,
తేమిది యయ్యలార! యిటు కెనియు సంక్షయమొందె నందరి,
తేమలు శత్రుసంఘములు వేపందొడంగను, గొచ్చెరొగముగ,
హామ మొనర్చుచయ్య యయయో మహానీయులు! ఉన్నికృత్తికి ౯౦౨

శ|| ఈసమకూరినగానిని బానిస జాలు నదనానంద బసవే బ్రాహ్మణ ౯౦౩
భూనురంగులకు కానము జేసెదండీసిగొను గున్న నిరియంతలుగ ౯౦౩

ప|| అని మొత్తపెట్టుటయు బ్రాహ్మణులందఱును దత్పనుతులననే శాంతి
శం నొనరించుటయు భూపతికి రోంబు ప్రపృథ్థంబయ్యెనంత నాద్విజసత్తములె
ల్లరుం గ్రుద్ధులై ౯౦౪

అ|| “విధి యెకింతయేని విడువక భక్తిమై గొలువలగుదునుండకూడ గ్రహము
లేచడందొడగె బురము నెంతయునుతబంధుపకునకేతముగఁ పృపంద్యజించి”

ప|| అని శాపంబొసంగ నంసిద్ధుగుటయు నగ్నిమూర్తిగవించి

శ|| “ఈయకుడు శాప విగ్రహమయిక మీ గ్రహణంబు, మాటనినుండ

న్యాయంబంతయు నిజముగ/మాయ దే కలదు, నీమన వికది వినుతుఁ

శ|| నెలనెల నాలో హామము పల్లెపెడి పదునాల్గు పైఁ జ్యోదేవులతో

గలదొక్కం డెట్టలము కలుచు త్రిశారుండంగ, గనుగొను డింక, ౯౦౫

౯౦|| దానై దూమ్యము గాఁగనయ్యె హవనద్రవ్యంబు సర్వంబు, త
ద్యానుంధాట్టి గ్రహంబులన్నియును మద్దనంబుఁ దానొల్ల కి
భూనాథుని గర మేఁదఁజొచ్చి, భగనిం బోనాడి ప్రేమ్మొడిఁకా
సూన్యప్రీతి ననామయంబు దయసేయున్ ఫటముల్కొమ్మజ్జ, ౯౦౯

౯౦|| ఎకిమోఁ డిఁకమోఁదటఁ గడు సుకముం బడయంగలండు సుతయుతముగఁదా,
సకలాభిమానిగణములు వికలులగును మరలఁగలరు చెనుకకుఁ ద్వరగన్ ౯౦౯

౯౧|| అనిసలిపి యదశ్వసంబుఁ జెందుటయు విప్రలు పాపకు సుతించుచు ౯౧౦

౯౦|| వచ్చుచింపు త్రిజాతుం దెక్కడనున్నాఁడో, వాని నీక్షణముననే
జక్కలుపటి లగిమిని మఱిచ్చి కీర్త్యము, శాంతి నొసరింతు మటన్ ౯౧౧

౯౧|| మహనీయుఁడైనయేతన్మహిపతి దోషంబు లేల్లమనుమానముగా
సహనాఁడెందుము శాంతిని, దహనా! నువ్వాని హితుఁడయఁజూపఁగన్ ౯౧౨

౯౧|| అని వాత్రుమ్మటయు వచ్చుయిట్లొకఁడు, ౯౧౩

౯౦|| “చెప్పను విప్రబ్రహ్మవర్షల నెప్పుడొని నేను : డి సెతుకయియున్నన్
గొప్పగఁజూచుచునుండును, విష్ణుదమిని నాకు వచ్చు లంతయు వారన్ ౯౧౪

౯౧|| జనినవిని పుడమి వేల్పును ౯౧౫

౯౦|| “ఒకకృతాత్మ! యాస్తి మాకుం గీర్తింపవేని మన్నింప కిఁకన్
నీనిక శాపమునం ద, మాకారణమున వచింపు మవ్వాని కుఁకన్ ౯౧౬

౯౧|| అనివాత్రుమ్మటయు వచ్చి భయ సమన్వితుండై ౯౧౭

౯౦|| “ఇతఁడెఁదాడఁ గృతని సీమిమోఁగ్గురునిక, నితఁడె
పరిఁకుడటండు వాకొనిఁ బాపముఁగచ్చునతిండు తిట్టు, గం
స్థితుఁడగువాని వీరలకుఁ జెప్పకయు శంక్రు, ముందుకుజ్
గతియునరింప గోయి నెఁకంబున నూయి తటస్థమయ్యఁబోన్ ౯౧౮

౯౧|| అని నిర్దయాంధ్రుఁడై చింతించుచుండుటయుఁ దద్దాత్రంబునుండి యగ్గ
లంబగు స్వేదం బువచ్చిల్లి హాసమకుండంబుం బూరింప దానినుండి బహిష్కర్తకుండై
లే! “ఏను నానోటిమోడుగా సంతమాత్ర మిఁదిసురుతిప్పు నచియింప నశ్శిమలింపఁ
గాన నాభూమిదైవతాగ్రములు! విఁగ బాఁకింపఁడు కశ్యపానాస్మదున్, ౯౧౯

౯౧|| చెమ్మటనీటిగోనదిగి స్త్రుమ యాత్మభువన్దై సన్
వ్రమ్మనీతి విఁగు పదునాల్గులు ప్నానముసేయుఁ డి, ప్త
శ్రమ్మ త్రిజాతుఁ డివలకు నాగతుఁడయ్యెడు, స్ఫోటకమ్మ లం
గమ్మనఁ జెలుదేరి యధికమ్మగ వాని నెఱుంగవేసెన్, ౯౨౦

౪॥ అనిపలుకుటయు నందు మునిగి బ్రజాతుండవచ్చు దక్కటివారు శు
ద్ధులై, యంత స్సౌఖ్యకావ్యతుండగు నతనింగాంచి జనులు కోలాహలం బొనరిం
చిరి, యంతయు సిగ్గిలి చూడలకుం జనియ, నప్పుడా వీరివారోత్తమం ౯౨౨

౧౧॥ “ఈ భవదీయకార్య మెటులేని సుసాధిత మాదం గావునన్

నాభరమెల్లఁ దీరినది, నైజనివాసముఁ జేరఁబోడు, నే

లాభములేక నష్టసు టిలం గలనేని ఘటింపకుంట నే

దో భవదీయచిత్తముననుండు నభిప్రముఁ గోరుఁ డెచ్చెనన్” ౯౨౩

౪॥ అనియనుటయు వ్రాహ్మణు లిట్లనిరి,

౯౨౪

౧౨॥ “ఈ యుష్మద్భక్తోదక మోయన్మి! యనయ మింద యుండగఁజలయున్

వాయునిభక్తిని స్నానము జేయంగనే స్వియము శుద్ధిఁజింపెడదీరిన్, ౯౨౫

౧౩॥ అన్యజాతుఁడైనయట్టి నసుర డెవ్వఁడెగువచ్చితి నిందుఁగుంకు

వానియంగ మెల్ల వ్రాచిన్న యులేముగా నుపపలయు నీవుజ్జ్వలన! యివును,,

౧౪॥ అనియిట్లు పలుకుటయు నెవ్వనకుండు “వల్లె, నుని యుండ్లధానము

నాంబ, నంత వ్రాహ్మణులెల్లరు ౯౨౬

౧౫॥ “నేటినుత యెల్లధారుణీనిగ్ధరులును శుద్ధులయ్యునుమాన్యులఁ జూడఁజలయున్,

దోష్టి విత్తమాత్మకృతములే దోషములకు వెలిగఁజెడిపిధ మన నలపఁజలయున్,

౧౬॥ ఈచమత్కారపురి యిట్టి యునఁడు వ్రాహ్మణుండుగ గణియింపఁబడెడినో

పుడమిలోన

వాడవశ్య మ్మిక్కిం గ్రుంకఁజలమువచ్చి, యట్లుక్రమనవాఁడె శుద్ధాత్మకుండు

౧౭॥ కులపుత్రుఁడత, దతనిక యెలమి మెయింజేలిచి కన్య నీయఁగఁజలయున్,

దలపంగ శ్రాద్ధమలంకరల భోక్తృత్వమున కతఁడె పాత్రుఁడు మిగులన్, ౯౨౭

౧౮॥ అటున ననిమిదగోత్రాలయనములు చూచుగానందఁ బ్కాచోద్యమిండుం

దత్తముకలమునందు శుద్ధిగఁగెయవాఁడె పరిశుద్ధుఁడుం బంక్తిపావనుడు,

౧౯॥ మోయుంగా కనవాదము ల్పూ, కడున్ మానశ్శ్రమముంబూని తా!

జేయుంగాకిల బ్రహ్మకాత్యూ, మటిన్ శక్తితరప్రోక్తదు

రంధ్రముగా నంశయకారకంబులగుచున్ రాజిలుంగా, పట్టివా

డె యొనన్ కులపుత్రుం పావనునిగా నెన్నందగున్ ధూబయన్, ౯౨౮

౨౦॥ అపవాదంబులు నితము లవుడె నాశంబుజెందుఁ నవ్వాసకి, న

ట్టి పనితుండె చమత్కారపురి నభిలభర్యకృతుల రసి మోక్ష్యాఁ డెకన్,

౨౧॥ ఎంచాక నకలపిశ్రులముందర నివోచ్చుట స్నానము జరుపఁడదో

యంచాకవాని వ్రాహ్మణుండుంబునఁ బర్యంగూడ దెల్లఁ మింకన్, ౯౨౯

౪॥ అని యన్యోన్యము సమయంబుఁజేసికొని శాంతికం బొనరించి, యం

త ననన్తవ్రాహ్మణులును శుద్ధినిమిత్త మాకుండంబున స్నానం వాఁరించిరి, తత్త

౧౦౭ యాత్రేడు నీకోగుండయ్యో, నిప్పటికిని గార్తికమాసంబున నెవడచట స్నాతుండగు వాడు పరనారీసంభోగపాతకంబులచే ముక్తుండయ్యోడు, జన్మిగట్టు లిట్టు వ్యవహారముటంజేసి నేటికిని దత్తుండంబున స్నాతుండగు త్రిబాతుండగ్నిచే దహింపబడియెడి,

౯౩౬

—♦ నగరిసంజ్ఞోత్పత్తి —

౯౩౭ అ పాపిండును సోపితకాభివృత్తుడై యత్యంతమా లక్ష్మ భా

ర్యాపుత్రాదుల వీడిపోయి యతిహారంబైన కానన్ పురా

గోపేతం బొసేటిపట్టుకడ నా యుగం బ్రతిష్ఠించి ప

త్రోపాహారమున కేయుచున్ నయమసంయుక్తం దపంబుండునున్

౯౩౮

౯౩౮ ప|| సేదకాలంబునకు మహేశ్వరుండు దర్శనంబొసరి “వరంబును” మనుట యుం ద్రిబాసుండొల్లనియె,

౯౩౯

౯౩౯ మ|| “జననీనోమయనీత భూమిసురరా ధ్వాన్నిధ్యమందేను దీ

రనివైత్యమున నొందినాడను, సుధీరత్నంబునయున్ ద్రిబా

సునిగా నే నను గుర్తించుకొను నెందుం బోవగాజాల, నె

వ్వకిం జూచగజాల నామెయు నేనాభక్తకల్పద్రుమా!

౯౪౦

౯౪౦ ఆ|| కాన సూమిదేవ యముగో సర్వోత్తమత్యమై యలరునాడ్కిగాను

నీతి యొక విధించి నెవ్వగదీర్చు నే నమునాకు, నొండువరము తెల,

౯౪౧

౯౪౧ ప|| అనియట్లుప్రార్థించిన భగవానుండు

౯౪౨

౯౪౨ తే|| “తచ్చమత్కారపుకొని ధరణిసురుల కల్లారునీవు మేటివయ్యెదవువిప్ర!

కాననకొంతకడి నిరీక్షణమొనర్చునమయమరుదంచినవ్వడు చుదమటకు,

౯౪౩ ప|| అనివల్లికి యదగ్గరంబుండెందుకయుం ద్రిబాతుం డట్లు తపంబొనర్చుచుండ,

౯౪౩ సంత గొంతకాలంబునకుం జమతార్కసారంబున మోద్యల్యంశజుండగు దేవరాతు

౯౪౩ కొడుకు క్రధుండయవాడు గ్రాసణబహుళవంచమిదినంబున నాగతీర్థంబునకుం జని

౯౪౩ జననసహితంబుగా నందుండు నాగరాజతనూజు రుద్రమూలదేవువానిలగుడంబున

౯౪౩ ప్రేముటయుం దజ్జనని కుమారుంబాచి

౯౪౪

౯౪౪ ఆ|| “హామహాక! పునరావృత్తిరహితమా నెచటికిరినాడ విపుడునీవు”

ననుంబరిత్యబించి చనితిమి, నామండలంబున పేత యట్లుచనియెన్ జెవును,

౯౪౫ ప|| ఏపాపంబు నెఱుంగకుండిననుచు దా నెవ్వోడును న్నాడెరా,

౯౪౫ హాపుత్రానియ, బంచమిదినమునం దప్పింప కల్గెని దు

౯౪౫ డాకేనాసువున కేసపోవ నకుటుంబాగారుడ నేవై

౯౪౫ గోపంబూనె బరేతిరాట్టు చెవుమా కుంభీనసాధీటుతా!

౯౪౬

౯౪౬ తే|| మట్టితో నాటలాడి యెట్లెట్లవచ్చి న మతోడవైనంగూర్చిండి నవ్వపుట్టు

౯౪౬ వచ్చి రని మృమాస్తలు వలుకుకొనుచు గట్టిమును ముపవైతిని నట్టి నేడు

తే॥ తండ్రితోడమీదఁ గూర్చుండి తద్దప్రితి మిగులఁబెరిగిన గడ్డముమీసములను
బట్టి గుంజుచు సంతోషపెట్టుటకును నిమవి నాయెవ్వఁడున్నాఁడుతనయింక,

క॥ తుంటరిభూలోకమునకు వెంటంబడి వచ్చునపుడు వేమలు వలదం

చంటిని నినుఁ దండ్రీ! విసవంటంగద యిట్టిమరణ మొలపెను నీకున్ ౯౪౬

వ॥ అని విలపించి చుత్తనుతుం గైకొని యనంతపురానికి బాలకుం దదగ్రతలం
బున డించి విలపించుచుండుటయు నాగరాజును శోకపెడితుండై మూర్ఛిల్లి శతజల
నీక్తుండై యెట్టతేలకుం దెప్పరిలి ప్రాకృతపురుషుండునుంబోలె విలాపంబులొన
రించునంతలో నాగులందఱుం బలపొంచి పులిశోకాభితప్తుడగు పన్నగాధిపు ననే
కదృష్టాంతంబులచే సుబోధించిరి, యంతఁ దద్దయుండబొద్దున కా పవనాశనుండు
పుత్తుడ కన్ని నాహ్వంబుగావించి చలదానకాలంబున సర్పంబు లన్నిటంబిలిచిరట

ఉ॥ ఈరును దక్కుబందుగులు వెలియునేని వడింతుగాక, యా

క్రూరుండు మత్తుమారకునిగూర్చిన పాపి సుతాంగనాపరీ

వారసమన్విశంబు సమవత్తిపురంబుఁ గుదాక నీ

దారకుఁగూర్చి నేను జలదాన మొనర్పను నిశ్చయంబుగన్ ౯౪౭

వ॥ అనిపలికి శోధించుచు నప్పున్న గాధిపురాని పవనాశనంబుల విూకించి

తే॥ హుటేశ్వరమునకు మీ రరిగి తొరగఁ బుత్రఘాతకు సకశతపుత్రమిత్ర

ముగ వధించి చమగ్నారపురము సంతయును గ్రసించుచుంటనేయుండుడింక

వ॥ అనివలకుటయుం దక్షిణంబునోయి దేవవాలినుతు సమయించి యున్నెనేత్ర
దగ్గఁబుండుచునందయొం గబనించి బాలశృంగకు సూరకులం బట్టి ఛేదించిరి యిం
లాపలఁ బాములు పాములని భగ్గలంబగు నాక్ర దనంబు బయలుపెడలె సచటఁ
జూచినను గృష్ణసర్పంబులు వ్యాసించిపోయె మృతఁజెందినవారును విషము లిలక
క్రి పడిపోయినవారును గృహక్షేత్రపుత్రమి తాడులం దిత్వజించి వసంబునకుఁ
బాటిపోవువారును సంతోషాచ్చాణసేయువారును నోపగులకు వెదకువారును నై
యానగరంబున బ్రాహ్మణుల డొక్కిరుండును లేకుండఁబోయిరి, యిట్లు పునమంత
యు ఘాత్యంబునర్పిపన్నగోత్రమ శ్రీ లాత్రిగంబులందును దేవస్థానంబులందును
యధేచ్ఛావిహారంబులయ్యెదదక్షిణంబునండి వెలుపలికిఁబోయిడి పన్నగంబును
బ్రవేశించు మానవుండును గనంబడఁకు, సర్పంబులును మనుష్యులును బాహ్యభయం
తరంబుల నొకరినొకరు బిలువమార్చుకొనుటకు వ్యవస్థఁజేసికొనిరి, యదియంతయు
వీక్షించి తేఱుండు పుత్రదుఃఖంబును వీడి స్వహితసహితంబుగా నకుమారునకు
జలాంబలిపడివ్వంత సర్పభయంబున దిగంతంబులవట్టిన బ్రాహ్మణులెల్లఁగఁ గల
సికొని సంతోషంబునఁ ద్రిజాతుండువనించు నదవికిం జనుటయు నతండు వారి
విలాపించి తానును గుణాసమానుఁడై

చ॥ “వినుఁడునుడుక్తియొకఁడగుము వెల్వడిపోయి మహాకుఁగూర్చి నీ
ఘనతపమాచరింప నెడకం బెసఁగంగ వరంబొసంగ నా
ధనపతిమిత్రుఁడప్పు డది దాచితి,యిప్పుడు నీసికొందు, నీ
మనపురి పాఠాఁగర్చిన నమ స్తభుజంగుల సూపుమాపుదుఁ” ౯౫౩

వ॥ అని వాక్రుచ్చి పరమేశ్వరుఁ బ్రార్థించుటయు నతంజ స్యాభీష్టంబును జెప్పు
మనియె నంత నాత్రిజాతుండు ౯౫౪

ఉ॥ నాగము లస్మదీయపురి నాగవిహీనముఁ జేసెఁగాన నా
భోగికులంబు నాశమును బొందును గాక పురంబు వెండియెడ
బాగుగ పిప్పియుక్తమయి భాసల స్వీయపురిననుభవతిన్
వేగము నాదురీతి భువిం బ్రభింతంబగుఁగాక యంతటెడ ౯౫౫

వ॥ అనినవిని భగవానుఁడెట్లనియె ౯౫౬

మ॥ మహనీయాపలు సేసినట్టిపని యేమాత్రంబయిక్తంబుగా
దుహతుండయ్యెను దోపవర్జితుఁడ నైతొన్నుండు మీచేత నో
మహిబిష్టిర్ముఖియందుఁ బంచమి నభిమానంబునన్, భూతజల్
రహిఁ బూజించుననంత మీ నుం బరిమార్చుం చెము కన్నవైఁగా ౯౫౭

ఉ॥ కావున సిద్ధమంత్రము నాకానాక జయ్యెడ నీకుఁ జెప్పెదన్,
భూవిబుధాళి నీవు నటుపోయి మహాశ్చర్యంబుతోడ నా
పావనమంత్రముం జదువు సాములు తోడి నె నిర్వివంశులై
పోవు గానాంబులంబునకు భూప్రజ యంతయుఁ బ్రీతిశంకగన్, ౯౫౮

వ॥ అనియట్లుననియించి నఁ బ్రోవతుండు చెండియు నిట్లనియ, ౯౫౯

తే॥ “అశిలతీక్షణినివాశకమైనయట్టి విస్మయోపంత్రంబును నాకు దయవచింపు,
మద్ది జపియించు చిస్కదీయపురి నీ పడగదారి కొలంబును బాదొనన్తు,, ౯౬౦

వ॥ అనియట్లు వక్కాణించుటయుఁ గ్రమ్మితి నానిగవానుండు ౯౬౧

క॥ “గరమన పిప, మయ్యది య ద్వరమంత్రోచ్చారణమున వర్తింప నెట్లన్
ధగజీనురవర! దాని నగరమని వచియంత్ర మంత్రప్రవరు నిలన్, ౯౬౨

క॥ నగరము నగరంబయిం దగునతి జపియించు చరగఁ కత్తెన్ననో
రగములు సుగముగ వధ్యమాలగు, నగరంబనఁగఁజెల్లు నానెల వింకన్, ౯౬౩

ఆ॥ అట్లు శుద్ధసంఖ్యుడగు నన్యనాగరజనుఁడుకూడ నగరమనువుతో వి
మలజలంబు నిష్క మంత్రించి మొగముపై జల్లి సర్పదబ్బ సరవి ముదపు, ౯౬౪

చ॥ మఱియొకచోట వర్తిలెడి మానవుఁడున్ నగరాఖ్యచంద్ర సం
స్మరణమొనర్చి పండుకొన సర్పభయంబు దొలంగునానికెన్,
గర మెటువంటిదే యగును గాక కనక, నగరాఖ్యమైన యీ
వరమను వుచ్చరింపఁబడ వైశమ తా నమృతాయితంబగున్, ౯౬౫

ఆ॥ జతరజంబులైన సర్పరోగములు నజీర్ణజంబులైన చెడునెగుసులు
నన్నియును వివాశమందు నీత్యైత్త మంత్రీయహినువలన మహినుకేంద్ర!!

మ॥ అనిపటికి చమరులేని డీపంబుభంగి నదర్శనంబుఁజెందుటయుఁ ద్రిజాతుం
డును నఖిలభూమరులతోడం గూడుకొనిననగరంబుర'మని యుచ్చైగవంబున
నుచ్చరించుచు హాటకేశ్వరంబున కరుగ నప్పన్నగంబు లన్నియు నిర్విషంబులై
యటునిటు బరువులేడియొకొన్ని వల్మీకంబు లాశ్రయించె కొన్ని హతాశంబుఁ
బ్రవేశించె, బరువులేడఁజాలనివి వ్రాహ్మణులచేఁ బ్రహరింపఁ డియె, నిట్లు వానిన
న్నింటినిం నొలియించి వ్రాహ్మణులు గతవ్యధులగుచుఁ ద్రిజాతుం బురస్కరించు
కొని స్థానకృత్యంబుల నొప్పేర్చి దేవతేవు ననుగ్రహంబునఁ దన్నగరిం బిల్చింగి
నేర్పడినది. యిన్నగ గోపాఖ్యాను బెవ్వఁడు పఠించు వానినెన్నఁటికిని సర్పభయం
బు గలుగ నేరదని ౯౬౬

స॥ ధిక్కృతఖిలవా! యనోవాక్కాయాచరిత పుణ్యభాగుపకారా!
కొవోగకః స్త్రోనముదిత ధిక్కృతానన్యజాజి బహుసంచారా! ౯౬౭

గద్య॥ ఇది శ్రీమజ్జిహ్వ గురుగుణాకాక్షసంప్రాప్తకవితాసాహిత్యని
ధాన చరితనగోత్రిద్భవ లక్ష్మీనారాయణ పేరహంబికా
గర్భశక్తిముక్తాయమాన విద్వత్సభావివిగ్రతావధాన
విధాన జానపాటి పట్టాభిరామాభిధాన సమాంధ్రీ
కృతింబు గ్రహిస్తాం దమహాపురాణాంత
గత నాగరఖండంబునందుఁ
జతుర్థాశ్వాసము

నాగరఖండము.

పంచమాశ్వాసము.

కం॥ శ్రీరూఢ్ణవల్క్యయుషిశాఖియ ! కపిశ్వరనికాయ గయ ! మనోబ
శ్చాయ ! బహిష్క్రియమాణాన్యాయ ! సుహృదాయ ! శ్రీపరాంకుశరాయా ! ౧

—• గోత్రే సంచాయ సకమః •—

- ఆ॥ అవిధంపు మట్లు వివిధపురాణాః సేత్యైవనసూతుః వత్తపస్య
మయ్యలనుగుతించి వనియించుటయు వార లెలమిఁజెంది గుణియు నిట్టులనిరి, ౩
- ఆ॥ ఆత్రిబాతుఁడైన యచనీసురశ్రేష్ఠు నానుమేము గోత్రేనానుమేము
యచనివలనబుట్టి యేమేమిసంక్షల వర్తి లనో వచింపు వాస్తవముగ ? ౩
- మ॥ అనియిట్లు పుష్కరిమటయు సూతుండు [వాఁడు], ౪
- తే॥ ఆతిఁడు సాంకృత్యుడనుముని యన్వయమున నిమికి సుతుండు ప్రభావాభ్యునెగడు
ఉద్ధరించి నిజస్థాన మొన వరట లలిఁ ద్రిబాశేష్వరాభ్యుని నిలిపె శివుని, ౫
- మ॥ అట్లునిలిపి దివాన క్తయు లానెవనపు నాంధించి సకలశంకగా స్వర్గంబు
నకుఁబనియెనని యనుటయు శౌన కాదులు గుణియునిట్లునిరి, ౬
- కం॥ “ఈనీటలోననుండున యేవారలగోత్రములు ప్రవృత్తనికసే న ?
జేవారిపి : స్వంబాలుకాపంపంబడియె? జెప్పఁదలె సుహృత్భా!” ౭
- మ॥ అనివనిని సూతుండు, ౮
- కం॥ “వరకౌంఠిగోత్రబాతులు నుతయును నుపశమ్యగోత్రముండనుటో భూ
సురులును ప్రశోర్యున్వయధరతీయుఁడగుటో లును దైవత్యయుగో, ౯
- మ॥ కురుక్షేత్రేయినకంగిన ఘరతీసురులుంబోలె నీమూఁడుగోత్రములవారును
వరల నప్సరయున కరుదెరగు, వీరిని దక్షాప్సయు నాగధయంబున నప్తంబగు శుకా
దులగోత్రేయిలను విడిచి యవశ్యగోత్రేసంభవుల నక్కాఁకించెన వినుండు, కాశికా
స్వయంసంభూతు లిరువదియొక్కరును గత్యపాన్వయసంభూతులెనుబదియేడ్గురును లక్ష్మణా
స్వయంసంభూతు లిరువదియొక్కరును వచ్చి నప్తియొంది దుఃఖితులై యిది వసించిరి,
భారద్వాజాశనన దాశావధాన కాత్యాయన్య జైదిశులు మువ్వరు మువ్వరును గోంఠినీయు
లు పదునెల్లరును పుత్ర కాలోఁభాయన మాద్యుల్య లిరువది యిరువదియొక్కరును బారా

శర్యు లేనందునగురును గర్భ లిరువదియిద్దరును హాసిత గౌతమ బహ్వుచ మాండవ్య
లిరువదిముగ్గు రిరువదిముగ్గురును నార్వ భాగవు లిరువదియైదుగు రిరువదియైదుగురును
గౌతమ లిరువదియైదుగురును విష్ణు సాంకృ త్యాత్రేయ శుక్లాత్రేయ శైమిసేయులు
పదుండుగ్గు పదుండుగ్గును వాత్స్య శౌగ్ర వాంగిరస గోభిల కాక్వ కృష్ణాత్రేయ దత్తాత్రే
యు లైదుగురైదుగురును గౌతులు పదునానిరును శాండిల్య లేడ్గురును బాధాయన
కౌశల యాజుషులు ముప్పదిమంది ముప్పదిమందియును నభర్వ వైశ్యులు లేబదియైదుగు
లేబదియైదుగురును మానస కాపిష్ఠ శార్క ద త్తాబ్జులు డెబ్బదియేడ్గులు డెబ్బది
యేడ్గురును బ్యావను లిరువదియేడ్గురును నాగస్తులు ముప్పదిముగ్గురును బాకీనులు
డెబ్బదిమందియును లోకాఖ్యు లుపహుచుండుయును వైణికులు డెబ్బదియిద్దరును శార్క
వ నారాయణ కౌశికేను గాపాలులు నూర్గురు నూర్గురును మతీయు గోపాల బామ
దగ్ధ్య శాలిహోత్ర కర్ణిక భాగుగాయన మౌక్తిక త్రైణవులును నందు వసింపఁ
గలిగిరి, వీరి యందఁజేసంస్కారముకొఱకు ముప్పదియిద్దరుబ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మచే
నిర్దిష్టులయిరి. సంధ్యాతర్పణ వైశ్వదేవ శాగ్ధ పక్షకృత్య పిప్రసేంద మౌంజీ శిఖలు వీరి
కందకురు భిక్షులు. వీరి లందఱిలోపలం బ్రాహ్మణులు, త్రిభాతుండు పితౄమహా నారా
ధాని యిట్లానర్చె”నని వనించుటయు నమృతహ్నిలు

౧౦

అ॥ “తమ్మిమాళి నెటులఁ దా నీత్రాబాతుండు సంతసింపజేయుఁ బాలినాడు ?

కర్మకాండమెల్లఁ గగము మహాత్ముడౌ నారఁ డెటుల భిన్నమాచరించె ?”

౧౧

వ॥ అనియడుగుటయు నూతుండెట్లునియె,

౧౨

ఉ॥ “అతనిఁగూర్చి భూమిసురులందఱు ధాతఁ బ్రసన్నుడైన “యో

తాత ! యితిండు మామకము స్థానము నంభయు నుద్ధరించె నం

ప్రీతిని గాన నందఱికిఁ బెద్దగనుండెడిరీతి నేదియో

నీతివిధింపు మాపయిన నీకు ననుగ్రహ ముండెయన్నచో,

౧౩

క॥ వేదజ్ఞాన మనుల్లను మోదనజ్యేష్ఠ ! యితని కొనఁగుము, దీనకౌ

భూదివిజుల కగ్ర్యములును బ్రాదుర్భావంబు గాంచు బట్టణమందుకౌ”

౧౪

వ॥ అని పూర్ణించుటయుఁ బతుక్కుఱుండు వేదాగ్రంబు సర్వంబును యజ్ఞకర్మం
బును వినితమగునట్లు మంత్రాగ్రాహం బతనికి దయచేసి యాబ్రాహ్మణులంబూచి

౧౫

తే॥ “ఇతండు వేదాగ్రసంపత్తి నెనసి చాల యశమునాన్తింపఁగలుగు నియ్యవనియందు,

యజ్ఞకర్మకచక్షుణుడగుచు నుతీయు యజ్ఞదత్తుండునా భ్రాతృ నందఁగలఁడు,

౧౬

చ॥ ఎని వనియించు మీకు నితఁ డెంతయుఁబ్రాజ్ఞతఁ గర్మకాండ మ

య్యది వినితిప్పనీడి కౌశ నాగరికకన్యము, నాదుబోధలకౌ

హృదయములందుఁజొన్పి తమి నిట్లు లభింపుఁ జేయఁగల్గుచోఁ
 బడఁపడి స్వర్గమోక్షములు పొందుములయ్యెడి మీకు రూఢిగఁ, ౧౭
 కం॥ వేదాంగముల నీతఁడు భూదేవతలార ! మీకు భోధింపఁగలం,
 దేవతమున నె మననిం, దాదేశముఁబోయి నుడువు నట యందఁజుకఁ, ౧౮
 శ్లో॥ బుద్ధియొనించి యేకగ్రములఁ బుణ్యమునకుఁదెచ్చునో మవి జేదమూలకముల,
 నుడువఁ డీతఁ డబద్ధ మెయ్యెడలఁగూడఁ, నొపపుంగ్రియ సేయఁగఁ బాలుపడఁగఁ॥

శ॥ అని వాక్కుచ్చి పొనించుటయు యజ్ఞదత్తఁ డయ్యెక్కియలన్నియు నెఱ
 వేర్చి పొనిహృణహితాగ్రము శుభ్రగ్రముం బదిసభలుగా భాగించి యరువది నాలుగు
 గోత్రంబులవారి నచ్చట నివసంపఠశ్రేణి, దగ్గోత్రంబుల నించుమించు పదియేనుమాలు
 మంది యొకయమంచుటయు వాగల కందఱికిని సమానభోగమోక్షంబులు నిర్దేశించి
 యష్టపత్తివిభాగంబుచేనున్న తొల్లింటి యాయశ్యయంబుల సంగ్రహించె, నాటఁగోలె
 నందఱును సమానభోగ భాగ్యంబులనుండెరి, త్రిజాను నాజ్ఞానుసారము దూరస్థులుగూడ
 నరుచెంచిరి, యంత నప్పురంబు సమస్తప్రసాదప్రసాదలతోడను భాగినేయదోహితుల
 నోడను బూరిగంతై యభివృద్ధి కవచ్చె,

—▶ అగ్రు జేనతెత్తిరసరాహత్వము ◀—

శ్లో॥ అట్లు మఱియొక్కదేవత యచటనుండె నంబరేవతయను ఖ్యాతి నందుకొనుచు,
 బాహ్యులకును సుఖప్రద, పూనుషులకుఁ గానగఁగాయని, యింక నేమిగలదు చెప్ప,
 కం॥ ఎప్పుడు చిలువలరాయం 'డిప్పురముం నాడు సేయుఁడి' యని కనుకఁ
 నప్పుములకుఁ దాఁదెప్పెనో యప్పుడు సుభకోకసీడితాంతరయగుచుక ౨౨

శ॥ తదంగన తాన ముందుగాఁజని స్వసుతప్రాజాపవారియగు న్విజు సకుటుం
 బంబుగాఁ గబలించుకుఁ దపోయుక్తియు సుహృచ్చర్యకృతక్షణయు భట్టికాఖ్యయు
 బాలవిధవయు నగు నతని నెలియ లయ్యది వీక్షించి హస్తంబున జలంబు గ్రహించి
 ఁ॥ “కూల్చితి మక్కుటంబమును, గూల్చితి మామక బంధుజాతముకఁ,

బెల్లన దుఃఖభారమును బెట్టితి నా తలవైనఁ, గావునక
 దాల్చి మనుష్యదేహమును దప్పక మానవధర్మపత్నివై
 కొల్లుచు నంతు గాంచి కుడ గొప్ప కుటుంబికురాలవై యుక ౨౩

శ॥ అక్కుటంబమెల్ల హతముగా నత్యంతదుఃఖవనశిలోన దూఁకు డీవు,
 భుజగరూపమునను బొడకట్టునీకిదే శాపమొనఁగినాను చను కుశీల!” ౨౪

౪॥ అనిశపించిన రేవతి మహాశ్రోధంబున భట్టికంబట్టి కఱచి చర్మంబుగూడ
భేదింపఁజాలక స్వరక్తస్థావిభావనంబున విషణ్ణయై ధరాతలంబునఁ గూలఁబడుడుఁ
దక్కటినాగంబు లరుదెంచి ౨౬

తే॥ ఏమిటిదియెಂಬ ! నీమొగం బివ్వభమున రోగభూయిష్టమయ్యె నరోచకముగఁ?

గాకయుండినయెడల నిక్కరణి నెత్తుకొలుక నెవనిసృష్టమై యుండవచ్చు?" ౨౭

౪॥ అనినవిని రేవతియిట్లునియె,

ఉ॥ “నాదునుకుక బలాత్కృతి పినాశమునేసిన న్నవ్యుత్పత్తిఁ

సోదరి గుప్తతాపసి ననుం దన శాపమువారఁగోని యా

మాదిరిఁజేసియున్న యది, మానకపోయి వెనుం దినుడుల

ద్యుదివిజాంగనక భుజగపుంగవు ! లేమిచుచింతు మీకెడక” ౨౮

౪॥ అనియిట్లు వాక్కుచ్చుటయుఁ బన్నగంబులు కుగిల్గంబులై యత్తపస్వింబట్టి
కఱచ వానికిని ముఖంబులనుండి తోజ లూడిపడియె, కేమనత్తికింబోలె నగ్గరలయను
సృజించెనెంత నావె సృభావంబుం దెలికింపి దక్కటినాగంబులు భీమింబై దశశిలకుం
బఱచుటయు నాసాధ్య తీగయాత్రలాచరింప వెడలిపోయె. నిష్కాస్థానంబునానాస్థితం
బగుడు భట్టికాశావంబును దలంచుకొని రేవతి కగ మ్ముచ్చులికమ్ముక్కు ౩౦

తే॥ “ఎటులమానుషగర్భనుం దే జనింతు నెటుల మానవు భర్తగా నిచ్చుగింతు,

మనుజగర్భంబునం బుట్టి మనుజుఁ బలిగఁగ నుట కన్దంబు పుత్రిదుఃఖంబుకంటె ౩౧

౪॥ అటుల దశనయుక్తవైభావ మిప్పుడు దశనహీననగుచు దగుగునమాను

భర్త నెవ్వభమునఁ బండ్లూడియున్న నా బొక్కినోరు చూపఁబోవుదాన, ౩౨

కం॥ కావున నీశ్వేత్రమునన యావాసముచేయుదాన, నాత్మజనురై

నావాసంబున కేమనిపోవలయును బంధుజనులఁ బొడఁగాంచుటకై” ౩౩

౪॥ అని చింతించి యంబం బ్రతిష్ఠించి యారాధించుటయు నాయన సంగు
ప్తయై హృదయస్థితంబుఁ బ్రార్థించుచున రేవతి యిట్లునియె, ౩౪

ఉ॥ “ఏను శపింపఁగాఁబడితి నీశ్వరి! విప్రమితంతుచేత, దు

ర్మానుషభావమొంది యటు మానవునొక్కనిఁ బెండ్లియూడియుం

నూనులఁగాంచి రెన్మృతులఁచూచి భృశంబు కృశింపనొనఁ, ట

ద్దానినిగూర్చి నానుమది రెద్దయు నుమ్మలికంబుఁ శెంపెడికై, ౩౫

ఉ॥ దంతము లూడిపోయినవి తల్లిరొ ! నాకది దుఃఖహేతు వ

త్వంతము, త్వత్ప్రభావమున నయ్యది యెవ్వధి సంభవించెడికై ?

గాంతిమదాత్మజు ల్లులుగఁగావలె వాతఁ గులాభివృద్ధితై,
యింతియె నేను నోరునది, యింతవఱమిక్కిలి యెల్ల నన్యమున్”

3౬

౪॥ అనవుడు నంబ యిట్లనియె,

3౭

చ॥ “వలదుగఁగయంబునీకు వగవర్జిని! యానిమయంబునంగునన్,
గలుగును నీదుభివృద్ధిను గట్టిన్ మానుమనగృహం. మి
య్యలపయి దేవ కావ్యమున తెట్టెనునన్యు, తక్కువంతునన్
బలంబగు నెవఁగివాసుని ప్రభావమునం బని దైవభాగ్యునో”

3౮

౪॥ సో రాష్ట్రవిజయదేశంబును స్వపుణ్డై జన్మింపఁగలఁబ్బెడ, ద
న్నాచిరుముగూడ నట్లులై ద్విజన్మశ్రేష్ఠు శంపయనన్
దా మాఘంబుగ రాజవంశభవగాఁ దన్యామృతం బుత్తివై

శ్రీరమ్యున్ బలరాముఁ జేసికొనె, దా శేషవలారున్ భుజన్”

3౯

౫॥ అందున పుష్ట్యగృహమునందు జనింపఁగలఁటి రావునన్
గుంపకు మిందుఁగొల్పి సురుకొమలి! నీకుఁగఁగెందయంగునన్,
దొందగలొన యంతఁ గలి గుప్తతమంబయి వచ్చుఁగాన ము
న్ముందుగ నీకుంటుంబయిన ముప్పగుట్టలుటయున్ హింబయో,

౪౦

చ॥ అటుపయి పుష్ట్యభక్తయయి గూవనంభును ధాత్రియెల్ల వి
ట్టుటనము నేమఁబోచ్చుటయు నా భగవానుఁడు దేవకీసుతుం
డటనిక నుండనొల్ల కనురాలుముంజన నాత్మనెంచి యు
ట్టుటనుగు నాత్మవంశమును గాన హరింపఁగలఁడు భామినీ!

౪౧

చ॥ యగుడఁ ద్వదీయవక్త్రమున భంబుగ దంష్ట్రలు మొల్పుఁగాన నీ
మగఁడునపించునట్టి బలిమందెన మల్లనఁ జేరఁబొమ్మికన్,
విగతభయంబునన్ నుతీయు వేనినినోరెదొ తోరు వేన, నీ
యంగ నిదె సిద్ధముంటి నిభయానలో! నీపయిఁగల్గుకూరిమిన్”

౪౨

౪॥ అనియట్లువాక్యచ్చుటయు లేవలి వెండియు నిట్లనినెను,

౪౩

క॥ “నచరాచరమైన జగన్ని చయంబున నాచుకీర్తి నెగడునటుల నీ
విటుటన యుండఁగవలయును సుచిరంబు నుదాభ్యుతోడ శుభవిగ్రహవై ”

౪౪

౪॥ అనవుడు నంబ సంతోయునిట్లనియె,

౪౫

శ్లో॥ “ఈప్రకారము కావించు, నిటనయుండు, నీదుదేవకు సర్వదా నేను బూజ

కులకు శ్రేయస్సులిచ్చెనఁ దలియఁబోడి! యట సహనప మోసిన మధకలహము”

౪॥ అని యిట్లువలించుటయు లేవలి గృహంబున భుజనియె, నది మొదలకొని
యంబ యాత్మేంద్రియన నాపేరుతో వ్యసనకర్మనియుఁ గావదయు నగుచు లోకంబున
నంబ లేవలియనఁబడుచున్నదని వాక్యచ్చుటయు తొనకాదులు వెండియు నిట్లనిరి, ౪౭

—* భట్టికోవాఖ్యానము. *

ఉ॥ “భట్టికాయంచుఁ బూర్వమున బ్రాహ్మణిన్ కృతఁ జేయకొంటి వీ,

వెట్టు భుజంగదంతచయ మీ ద్విజనారిక శేఖరంబునం

ఘట్టన కోర్వదయ్యె? నధికంబగు మంత్రబలంబొ యుగ్రిమై

నట్టి తపంబున త్తయె యథాగ్రము మాకు నెఱుంగఁజెప్పవే,

౪౮

అ॥ నరశరీరమేడ, నురువిషయుతముదౌ వ్యాళదంష్ట్రలేడ? వాస్తవమున,

కట్టి వాద్విజాంగనాంగంబుతాఁకున కెటు విశిష్టమయ్యె నెఱుంగఁజెప్పుచు”

౪౯

మ॥ అనియిట్లు పగిల్చింతుటయు నూతుండిట్లనియె,

౫౦

కా॥ “అవిప్రాంగన తొల్లి తండినదనంబుండుచుం జిన్న నాఁ

డే నైధవ్యమునొండె గర్మగతిచే నేమందు, కాస్త్రంబులకే

దా విం చయ్యయితీగరాజముల నిత్యం బాడుచుకే దేవతా

సేవం జేయదొడంగనంత, విధవశ్రీకార్య మంతేకగా!

౫౧

మ॥ అట్లు నిత్యంబును బ్రాద్దుపాడుపున లేచి దొరదేవుఁడుడిచేగి సంగీతంబు పాడుచుండుటయు గీతశాస్త్రంబున బ్రాహ్మణసేవంబుతో దత్తుకుండుపచ్చి వినుచుండె, బురవాసులును బ్రాతఃకాలంబున శ్రీకళ్యాణ మచ్చటికి వచ్చుచుండిరి, కొంత కాలంబున నా తత్తుకుండు నిజరూపంబు ధరించి సకాగ్రింబునం జూట్టి పాతాళంబు నకుం గొంపోయి కామోదేవికంబున ‘నాకుఁ బత్నివగు’ మనుటయు నాయన

౪౨

ఉ॥ “తత్తుక! కాంతమానసను ధాత్ర్యచరాన్యయసంధవన్ రతా

సేతుదొలంగినర్థి లేడి పిల్ల సరాకృతి నాశ్రియించిము

న్నీ తుణసేయ నెల్లప్రజ యందు బలాత్కృతిఁదెచ్చి, తందుచే

నీతుణమందపోయి భువి నీవు మనుష్యుడవై జనింపుమా”

౫౩

మ॥ అనిశపించును నాధానీతయగుట సపత్నియగునన్న యాద్య సతనికశత్రుం బాయమం గఱచిచంపఁ జనుదెంచె, నదియెఱింగి తత్తుకుండు కాపవమోచనంబు ప్రార్థించువాడగుట రక్షార్థ మాయమదేహంబు వజ్రవిద్యతో యోజనంబు సేయుటయు భుజంగుమి కఱచియు విశిష్టదంతయై మనుజయోనింబుట్టుచుని శపింపఁబడియె, నంత నా బ్రాహ్మణి స్వేచ్ఛప్రకారము తత్తుకునిచే గేదాఁనిశేతనంబునకుఁ గొనితేబడి

౫౪

క॥ సౌరాష్ట్రవిషయభూపతివై రైవతకాఖ్య యచట నలవడ భోగ

శ్రీ రాజులి తుద కీ వేదారాలయమందు విడుతు తమపు ఘడిందాగ్రి!

౫౫

అ॥ తేత్రమహిమఁజేసి స్వీయపదంబుదాఁ బ్రాప్తమానునీకు, భార్యగూడ

నవనిషయిజనించి యానర్హతతి కూతురగుచు నిన్నె నెండ్లియొడఁగలదు,

౫౬

కం॥ తేమంకరియనుపేర నసామాస్యపురూపమునను సకలైశ్వర్యం

బీనుహి నీతోపాటుగ నామహేశ్వరుని ననుభవించు నహికులతిలకా ! ౧౭

కం॥ భూలోకంబున నీగతి జాలగ భోగించి యట రసాతలమున కా

బాల యరుదెంచు, నీకే యోలిం బెండ్లాముగాగ నుండును మరలకా" ౧౮

॥ అనిపొసాదించుటయు నతండు స్వస్థులయినకరిగా, నాయమయు నిశాశే
పంబుగడపి మరల గీతంబు పాడుచుండ భక్తు లరుదెంచి యాశ్చర్యంబున ౧౯

ఉ॥ "ఎక్కడివచ్చి యాభుజగ మింతిరా! బ్రాహ్మణవేషధారియై

యిక్కడికేగుదెంచినది? యేటికిందోడ్కోనిపోయెన్నిచా ?

నక్కడ నేమిచేసె? బునరాసయనంబున కేమిచేతు? వ

మృక్కునిపించుచున్నది, యథాగమునంతయు విప్పిచెప్పమా" ౨౦

॥ అనియడుగుటయు నాయమ సర్వంబును వక్కాణించె, నింతలోక దత్తు
టుంబంబును జనుదెంచె, జననియు సఖులును నాయమంగొంగలించుకొని తదుదీర్శమాణ
నాగలోకవృత్తాంతం బాలకందును నింటికిం గోనిపోయి, యంతః ప్రాసాదంబున
గూడుకొని ౨౧

కం॥ "కూడనిపనియొనరించినవాడే బ్రాహ్మణుండు పాపవర్తనుడగుచుకా

జేడె యిలావిడిచి యితరులమేడలఁ బవలించిరా సుమేధుల యున్నే? ౨౨

కం॥ తక్కుంగలబ్రాహ్మణులకుఁ బక్కనిదుక్కలు మగండుచచ్చినకూతుం

డ్రొక్కాంతలుగూడం చా రిక్కగణిఁ జరింతు, న్యాయ మిదెయగు నింకకా" ౨౩

॥ అనియొందొరలు యోదించి యాభూసురుం బిలిచి ౨౪

ఆ॥ "ఈత్వదాత్మభాత యంతయు జన్మని, యట్టిసుందరాంగి నల్పుడగుచు

భుజగవరుండు నాగభువనంబునకుఁజేర్చి, నేమియనెనోయచట నెవ్వఁడెఱుగు? ౨౫

ఉ॥ "దోషవిహీననేను, ననుఁ దోడనె వీడెను వ్యాధుటంచు నీ

యోష వచించుచున్నయది, యొడ్లది నమ్మంగఁజాల కేమిచు

రాభిషల నాడఁజొచ్చిరిక భామిను లెచ్చటికేగివచ్చినకా

దోషములేదటన్న యొకదుర్ధ్రువి గల్గెడు లోకమెల్లడకా, ౨౬

కం॥ కావున నెదియొ ప్రమాణము గావంపఁగవలయు నీయె, కాకుండిననో

యావత్కామినులుం జెడిపోవుడు, రింకేమినికు భోధింపవలెకా. ౨౭

॥ అనివచించుటయు నాబ్రాహ్మణుండు కుమారి నేకాంతంబునకుఁబిలిచి

కం॥ "అమ్మా! నీకడ నెవయె నెమ్మెలుగలవేని చెప్పమా, లేకున్నకా

నమ్మకముగలఁగబ్బిజలకు హమ్మనుచు నెగోవ్రమాణ మొనరింపుమిటకా" ౨౮

మ॥ అని యడుగుటయు నాకెయిట్లనియు,

౭౦.

తే॥ “యుక్తముక్తమునీచేత, నువిద తనదు కడపదాటిననే శుద్ధిగాంచవలయు;

గాముకునితోడ బరచేశగవనమొనర శుద్ధిగోరుటయుం దేమిచోద్యముండు,

౭౧

ఉ॥ కావుననేను స్నాతనయ కల్యమునందు శుచిం బ్రేక్ష్యునై

పావనభావ మిందుగల బ్రాహ్మణతోటికె జూపి వారిదు

ర్యాభ్యుపన్నయం దోలంగువైననుగాని భుజింప నన్నముక,

జీవనమేని గొలిచి నచే నేయుచునుంటిం బ్రతిష్ఠ యంగుకై”

౭౨

మ॥ అనియిట్లు ప్రత్యుత్తరించుటయు నాబ్రాహ్మణుండు లెవకదలేని పునాహ్మణ్యమున దారువుల జేర్పింప గట్టిక బలకమాడి తుల్యమునందు పరిశ్రమలును

స్వకుటుంబమును దోడరా విష్ణుధ్యానము సేయుచు గాఢములు నేర్పించిన స్థలమున కరిగి తాన యగ్నిం బ్రేక్ష్యలంపజేసి ముచ్యులు వలగొని కృతాంజలియు

౭౩

ఉ॥ “ఇంచుకయేనినేను నుది నింతకుఁబూర్వము కావచ్చెను నా

హించితి నేక బలాత్కృతిమయిక నను దక్షకుడో బదస్యఁడో

పంచశరాహణమునకుఁ బాల్పడఁజేసినయేని ముందుఁదా

వించెద నేక హుతాశనుఁడు వెంట నె నన్ను దహింపఁజేయుతక”

౭౪

మ॥ అనిపలిక యాసాధ్య హన్యమునందోలె ప్రవేశించుటయు వహ్ని మయంబర్యుని నగ్నిస్థలంబునుండి పుష్పవృష్టి గురి న, నంత దేశమాత విమానముడై

అ॥ “శుద్ధవైశిష్ట్య సుందరి! నీకు సమానయైన నారి గానరాదు,

ఉండ దహమొకంతయును నీతేరీరకుండున్న గోమరాని నొకట నేని,

౭౫

ఉ॥ తాన నలంఘమిత్రిముగ గ్రీవ్యున నింతకఁబోయి శేష

ధ్యాపరాయణత్వమున భిక్షకృతు లొప్పించుట, మోచుట

స్థానము నీదుపేద నిక డ్మోక్షని నొక్క సుతీగమై కృతి

స్నానంబు కొను నిధిదము, సత్యముఁజెప్పితి నీకుఁ దన్విగో!”

౭౬

మ॥ అనిపలిక వింపించుటయు భట్టిక బలకమకు ననుస్మరించి

౭౭

ఉ॥ “ఇంటికివచ్చి నేయుండు యేమియులేమిని నాదుత్థేమం

దుంటి నీశ్చయించితి గురూత్తమ! మాధుకరించె వృత్తిగా

నొంటి హరిక ధింబు చిట నుగ్రీరపం బొనరింతుం గానఁ బో

డింటికి మీరలందఱును, నేని సుఖంబుగ నుండుం దత్పుటక”

౭౮

క॥ అనివక్కాణించుటయు జనకుండును బురహనులును వెలువేరి బ్రశం
సించుచు గృహంబులకరిగిరి, యాపె త్రివిక్రమప్రతిమయు మహేశ్వరలింగంబును
బ్రతిష్ఠించి భిక్షాన్నకృతభోజనంబున దపంబుండుచు జమత్కారపురస్థ సర్వజనం
బులచేతం బ్రశంస్యమానయ్యెన్” నని యిట్లు సూతుండు వచించుటయు మానుల్లనిరి.

— • రైవతేశ్వరసర్లనము, త్నేమంకరీప్రభావము. • —

క॥ “సారాస్థ్రమునకుఁబరిమై నా రైవతుడన జనించు దత్తుకఫణి, త
న్నారియు త్నేమంకరినా ధారుణి నానర్తపతికిఁ దనుజాతయగుక” ౮౦

క॥ అని మను సంక్షేపంబుగ వినిచితివి, సకృత్సముగను వినుటకునై మా
మనములు వేడుకపడియెడు, ననఘా ! దయయుంచి చెప్ప మదాని వెనక, ౮౧

క॥ కేదారమా హిమవంతమునాదలఁ గలదనుచు విందు, నుయ్యది యెటు త
ద్భాదైవతాగ్రహారములోఁ దనరెడు ? సంశయంబులోఁబడె ననముల్” ౮౨

ప॥ అని యిట్లు ప్రశ్నించుటయు తౌచహృణి చుటియున్లునియె, ౮౩

క॥ “ఇక్కడ మత్పితృముఖమున జక్కగ శ్రేణించియున్న సకలంబును నే
వక్కాణించెద వినుడు మఱొక్క మనోవృత్తిలేక యోగిన శబ్దమే! ౮౪

ప॥ తొల్లి భట్టికాశాపంబున దత్తుండు సారాస్థ్రాధిపతి హర్మ్యంబున రైవతుం
డునాఁ బ్రవింపె, నానర్తదేశాధీశునకును నొక్కపుత్రిక గలిగి త్నేమంకరియును
సార్థక నామంబున బ్రాఖ్యాతయ్యెన్, బూర్వ మానర్తాధిపతియై ప్రభంజనుడను నొకఁ
డుండ నాతనికిఁ బెక్కుండుర్రాజులతో విరోధంబు సమకూరె, నంత నాశ్రతువులు
దేశమును హరించియుఁ బశువులఁ దమదేశములకుఁ దొలించియు రేయంబవళ్ళు సంగ
రంబునకుఁ దలపడఁ గొన్ని దినంబులకుఁ దద్భార్య ప్రియంవదయనునది ఋతున్నాతయై
గర్భంబునుధరియించె, నాటగోలఁ బురంబునకును రాష్ట్రంబునకును త్నేమంబు
గలిగె, దుర్జయులయ్యాను గొందఱుపగతు రతనిచే జయింపఁబడిరి, కొందఱు చంపఁ
బడిరి, కొందఱు మైతిచేసిరి, పదపడి యాప్రియంవదకుఁ బద్యామతే తుణయగు నొక్క
కన్యక యుదయించి యంధకారబంధురంబగు సూతికాగృహంబును బ్రకాశింపఁజేయు
టయు నాపార్థివుండు పరమసంహోమంబున గీతవాద్యాది మంగళశబ్దములతోఁ బుత్రు
నకుంబోరె నుత్సవం బొనరించి త్రియోదశదివసంబున బ్రాహ్మణ సన్నిధి గర్భ
మున బ్రవేశించినది మొదలు త్నేమాపాదకయగుటంచేసి త్నేమంకరియని నామంబు విధి

యించె, నిట్లు పొగడ్తకెక్కి గగనాంగణంబున శుక్లపక్షియ చంద్రకలవిధంబున దిన
దివాభివృద్ధిజెంది యావనోపేతయగుటయు శుభముమాన్త్రంబున సౌరాష్ట్రీనాథుండగు
శ్రీశకున కక్కన్నయనిచ్చి వివాహంబుసేయ నాచంపతులకు యశస్వినియగు శేషపత్ని
భట్టికాళాపంబున శేషమినా బ్రధిపించి రామకూపుండగు నాగరాజుచే నరిశేత్రము
పుత్రీపాత్రీవతియు సౌభాగ్యమహాగర్వితయు వయ్యెంగాని మహాగతులయ్య నాయమ
తలిదండ్రులు పుత్రీవంశులు గావనికెకిరి జెరిసింపను నినవారలై, యంత నాదంపతులు
రాజ్యంబు పెరిగడల కొప్పుజెప్పి రిపోగ్గ మా హతుచేత్వరక్షేప్రసాదమున కుంజించి యా
శ్రీమంబు గట్టుకొని వింధ్యాచలంబున గౌమానగ్రహరిజెందు మహిషాసురువధించి
కాత్యాయనిని బ్రతిష్ఠించి తనారాధనతత్పరులగుటయు నాయమ సంశుప్తము జేసెను
జిత్రను నొకతనయుని దయాసేన, నంత నారాజు చుగల రాజ్యంబునైకొని మహానందో
పంబున కొడుకుం బెంచుకొని పోయెగాని శశువుపక్షిక్షయావహించుగు నాతని
రాజ్యంబున బట్టాభిషిక్తుంజేసి భాగ్యతోగూడ చుగల నీజేత్రంబున చతురెంచి శివ
లింగంబును స్థాపించి దేవతలొగట్టించె, నాలింగంబు చిత్తమూర్తియైన చక్రచేపం
లకును బాపనాశకంబగును చైనతేత్వరమనల సిద్ధపయ్యె, శ్రీమంకరియు బొట్టి
తమ్మాభుజునిచే స్థాపింపబడిన మహిషాసురువద్దనికి శ్రీహృద్విమాత్రో గురు కట్టించి
కొలుచుచుండుటయు నదిమొదలయగు శ్రీమంకరినాన గీర్తింపబడియె, శైత్రీశుక్లా
ష్టమీదివంబున సేవ గాయమను నర్చించు వాని యభిష్టసిద్ధియయ్యెను"నని యిట్లు
కీర్తించుటయు వెండియు నన్యుహస్తులు

—◆ దేవసేనాపరాజయము ◆—

తే॥ “నీవుచెప్పిన కాత్యాయనిసమాఖ్య తాను మహిషాంతకం యుగ్మధమునవయ్యె?
నెట్టి దామహిషాసురు? డెందుకొకకు హతుడుకావంపబడియె నన్యుంబచే?”

చ॥ అనియడిగిన సూతుండు

౧౭

కం॥ “ఈవిషయంబున మీ కోర్కూవిలు గులు! శ్రీవణనాత్రీమున ననుహరమా

పావనదేవీమహిమము సేవక్కాడింతు వినుడు నిశ్చలమగుటై,

౧౮

చ॥ మహిషాసురుండు హిరణ్యాక్షుని సుతుడై మహిషరూపంబున జగత్త్రీత
శుంబును ననుభవించె”నని వాక్కుచ్చుటయు నమ్మునీశ్వరులు మఱియునిట్టినిది,

౧౯

తే॥ “మొట్టమొదలే బులాయమై పుట్టినాడో, లేక యేదేనిశాప మానాకెతెరి

శేరుపడియె యటయ్యెనో, యిద్దియంతయును సవిస్తారముగజెప్పు మోమహాత్మ్య!” ౯౦

చ॥ అని యిట్లుప్రశ్నింప కౌమహర్షణి మఱియునిట్లనియె,

౯౦

సీ॥ “వెడవిల్లునకుఁగూడ వీరీడాకిరంబాచుఁ జూడ్కిఁకంపగు మేనిసాబగుగలిగి

పురుషోత్తమునితోడఁ బోల్పుంగ ననువోచుఁ గనులాయతములైన కనులుగలిగి

మోకాళ్ళపర్యంతమును సాగియుండిన యుయతర దీర్ఘపాచువులుగలిగి

కంబుసమానంబుఁ గనునీయతమమునై కనులకింపగు పెద్ద గళముగలిగి

వీర్యముం దెఱముంగూడ వెలయుఁగలిగి చిత్రిసముడన్న పేరఁ బ్రసిద్ధిగలిగి

యభిలలక్షణలక్షితుండయియె తాను మొట్టమొదట లాసురారాతి పుట్టియుండె, ౯౧

చ॥ వాడు చిన్న ప్రసమునుండ యశ్వాధివాహనంబుల నన్నిటం ద్యజించి మహి
షంబుల నెక్కితరుగుట కలవాటుపడెనవాడై యొకప్పుడు జాహ్నువీతీరంబున జలపక్షు
లం బొలియించుచు బుద్ధిశూన్యతమై నున్న ప్రపద్యానంబున సమాధిస్థుడైన దుర్వా
సుండు వేగవశంబున మహిషఖరంబులచే క్షణిండుగుట చూడవండుటయు తులజ
సిద్ధాంగుండగు నమ్మునిచంద్రుండొ ప్రితానగురహితుండగు నాదానవుం గనుంగొని కౌప
పరీతుండై గోయిటం గోయంబుల గ్రహియించి ౯౩

ఆ॥ “పాపవర్త్య ! మహిషపదతాడనములచే నొడలు బద్ధిలయ్యెడి, జెడ సహ్యా,

కానఁ బూర్వమున్న జ్ఞానంబుతోడన నుసాచరూపమునను మనుము పొమ్ము” ౯౪

చ॥ అనిశపింపింతుయు సయ్యసురుండు కృష్ణగార్గినిరంబును నతిదీర్ఘవిహణంబును
నంసనానిరీతులింపింబును నగు నుసాచరూపంబు “బాల్యభావంబున నెఱుంగకచేసిన యపరా
ధంబును తమింపు” యని నీకొనయంబుగాఁ బూర్ణింప నమ్మునిపర్యండు ౯౫

కరి॥ “అన్యతంబుగాదు నానుడ్రునినున్నఁ బ్రాణంబులుండుదాకిను నీపి

త్తైనుముగ నే పడెయింపింబు మను మేటరం దిక్కు పెక్కుమాటలతోడక” ౯౬

చ॥ అనిశపియించి గంగాతీరంబునుండ యెండెడకు నడచుట వాడును శుక్రుని
కడ కరిగి ౯౭

తే॥ “నేను దుర్వాసుడను పేరి మానిపెని నొక్కఁకారణమున శాపమునఁగి మహిష

ముగను గావించుటచేత నీముప్పుదప్పు నొప్పువిధియంప నిక్కవె శుక్ర! నాకు” ౯౮

చ॥ అనివాక్రుచ్చిన నతండట్లనియె,

౯౯

ఆ॥ “అమ్మునీశశాప మన్యథాయొనరింప నీకుడొకఁడువక్త నెవఁడుశత్రు?

డఖిలసిద్ధులూసఁగు హాటేశ్వరమున కరిగి లింగమునకు నర్చసలుపు,

౧౦౦

శం॥ అచ్చటఁ గలియుగముననే చెచ్చెర నఖిలేఘ్నితములు సిద్ధించు, నిదో
సచ్చరితము పృథమయుగంబిహో నీయిష్టమెటుల నీడేరదికన్” ౧౦౧

వ॥ అనియిట్లుపలుకుటయు ద్వరితంబ హాటకేశ్వరక్షేత్రంబున కరిగి యచట శివ
లింగంబుం బృథిష్ఠించి కైలాసశిఖరోపమంబగు దేవశంబుగట్టించి పెద్దకాలంబు తద్దయుఁ
దపంబొనరింపఁ బరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షమై వరంబడుగుమనిన నద్దానవుండు ౧౦౨
శం॥ “నేను శివా! దుర్వాసోహాసీందుర్నిశాపమునను మహిషత్వంబున్

బూని కృశించుచునుంటిని, దాని వినాశనముచేసి దయ నేలఁగదే” ౧౦౩

వ॥ అని పొర్పించిన భగవంతుం డిట్లనియె, ౧౦౪

ఉ॥ “అమ్మునివాక్య మెట్లు నయధార్థమొనర్ప నశక్య మేరికిన్,
సమ్యతహా నుపాయమును జక్కఁగఁజెప్పెద నాలకింపు, మ
గ్నమృగు దేవదైత్యునుబాదికసౌఖ్యములెల్ల నీ శరీ
రమున్ నీకు భోగ్యములు రాక్షసరాజ! యిఁకేలచింతిలన్, ౧౦౫

శం॥ భోగాగ్రము సుర లసురులు బాగుగ నరతసువుదాల్చుఁ బ్రయత్నింతురు, త
దోఁబగఁబుల్లెఁ గుడుచుచు నీ గాత్రముతో నె యుండుమీ దనుజేంద్రా! ” ౧౦౬

వ॥ నావుడు నమృతసామురుండు ౧౦౭

సీ॥ విద్యాధరాదికవిఖ్యాతచారిత్రయుత్తదశనిధ దేవయోనులకును
సర్వసర్వంసహాచక్రినియంతలై యెసఁగుచుండెడి మానవేంద్రులకును
విషవహ్నిక్షీల విశ్వమంతయుఁ గాల్పఁబాలిన యాశీవిషంబులకును
నాత్మీయబలనిష్ఠితామరేంద్రుండైన పన్న గాశేనుఁదొట్టి పక్షులకును
బదచతుష్టయమునఁ బరఁగు తివ్యగ్జుంతులకును జంపరాక లలిఁజెలఁగుత
మీ మదీయదేహ మెంతయు భోగంబు లోజ ననుభవింప నుండెనేని” ౧౦౮

వ॥ అనవుడు వెండియు భగవానుం డిట్లనియె, ౧౦౯

శం॥ “ఒక్కఁడుగూడ ధరాస్థలి జిక్కఁ డవధ్యుండు దైత్యశేఖర! యెపుడున్,
నిక్కమిది, గాన నెవరికొ యొక్కరికిని వధ్యుడగుట కొప్పఁగవలయున్” ౧౧౦

వ॥ అని యిట్లుపలుకుటయు నయ్యసురుండు పెద్దయుంబొద్దు యోజించి ౧౧౧

చం॥ “ఒక యబలాజనంబునకు నొక్కఁడ వధ్యుడైన నొదుఁగా,
కొక నెటువంటివారికిని పెద్ద వధ్యుడఁ గావలెం బ్రభూ! ”

సకలుఘండేని శ్రీధృమయి స్నానమునేసి మదీయతీర్థమం

దొకపరి నిన్ను గాంచ మదినుండినకోరికి తీర్చి పోవునా,

౧౧౨

కం॥ సర్వోపద్రవనాశనపూర్వకముగఁ దేజు వృద్ధిబొందించుచు నీ

గుర్వసుకంప యతనిపైఁ బర్వం జేయంగవలయుఁ బ్రమధగణేశా ! ”

౧౧౩

ప॥ అనివేడుటయు భగవానుండు మఱియునిట్లనియె,

౧౧౪

తే॥ “మాగ్ధశుక్లచతుర్దశి మహితభక్తి నీదుతీర్థంబునం గుంకి నాదులింగ

మీక్షణముచేయఁ గల్గువో నాక్షణమ శమించు భూతాదికృతమైన మేటివృథలు”

ప॥ అనియిట్లుచెప్పి యదర్శనంబుఁ జెందుటయు మహిమండును స్వస్థలంబున కరిగి
రక్కసుల నందఱి నొక్కమొగిం బిలిపించి మహామర్దంబున నిట్లనియె,

ఉ॥ “మత్పితయుం బితృవృక్షుడును మత్కులసంభవులైన వెద్దలుక

దత్పురుషోత్తమాది విబుధపృథకరంబులచేతఁ దొల్లి సం

పత్పరిణాశపూర్వముగ మన్ని గొనబడినారు కాన నా

పత్ప్రదతం దదీయమగు భాసురలోకములకొ హరించెదకొ”

౧౧౬

ప॥ అని యిట్లుపలుకుటయు నద్దానవులు

౧౧౮

శా॥ “యుక్తంబియ్యది, యస్మదీయమగు నీయుద్యోగముకొ శక్తుఁ డ

వృత్తంజై యొనరించుచుండుటను వే యందేగి యాత్మీయ దో

శృత్తకొ సర్వసుపర్వులకొ గెలిచి యా స్వస్థోకసౌఖ్యంబు లా

సక్తంజేసి భుజించుచుండ చుచటకొ సౌఖ్యంబుగా నోపిభూ !

౧౧౯

ప॥ అని మంత్రనిశ్చయం బొనరించి సద్భక్త్యబలవాహనంబుగా మేరుశృంగంబున
కరుగుటయు శస్త్రాస్త్రసంయుతంబుగా నాకస్మికాగతంబగు నద్దానవబలంబును బొడ
గాంచి యింద్రాదిదేవతలను వసురుద్రవిశ్వేదేశసాధ్యసిద్ధవిద్యాభరణులును యుద్ధా
గ్ధము స్వపురద్యారంబునకు బయలుపెడలిరి, పదపడి మృత్యువును ముందరనిడికొని
యొకరినొకరు భర్జించుకొనుచు సురాసురులు సమరంబున తుపకమించి వర్షత్రయంబు
వఱ కవిచ్చిన్నంబుగా సాగించుదు రక్తంబు నదులైపాటె, నట్టిసంగరంబున నొక్క
నాఁ డైంపణారూఢుండును శ్వేతాతపత్రీచ్ఛన్నఁగిరస్కుండును దివ్యశస్త్రాస్త్ర
పాణులగు దేవతలచేఁ బరివృత్తుండును నగు దేవేంద్రుని కెదురుపడచి దనుశాధిపుండగు
మహిషాసురుండు రోషావేశింబునఁ దీక్ష్ణతరంబులగు శృంగంబుల నైరావణంబు
రొమ్మునఁ గురిమ్ముటయు నయ్యది ఘోరంబుగా నఱచి పరాజ్ఞాఖంబై యంతుశ

ప్రహరంబుల గుంభస్థలం బఱవఱులగునట్లు మావటినిచే నరికట్టబడియు నమరావతి
పురంబునకుఁ బాటిపోయె, నంత డ్యేశనాస్ఫోటనాదులచే గర్జించుచున్న రక్షోవీరు
లను గర్వితుండగు మహిషుని దిలకించి సహస్రాక్షుండు ౧౨౦

శీ॥ “రాక్షసాధను ! యపుడే పురందరుండు మడిసెనుచుఁ దలంపకీ వెడఁదలోన,
నే నధ్వించినటువంటి యిభవతంస మవశమై యుద్ధభువినండి యరుగుచుండె, ౧౨౧

ల॥ కాన నొకముహూర్తకాలంబు నిలునిలు, మిదిగో రథమునెక్కి యేగుదెంతు,
నితరబాణములను నీదర్పమెల్ల నడంగఁజేతు, నేల పొంగిపడెను ” ౧౨౨

శీ॥ అని వాక్యచ్చుచుండ సారథియగు మాతలి వాయువేగంబులగు పదివేల
గుఱ్ఱంబులతోఁ దే రాయితంబుచేసి కొనితెచ్చుటయుఁ దత్కాళాతంబుల కా
యశ్యంబు లాకాశంబున దుముకుచుం బరువులెత్తె, నంత నయ్యుందుంగుండు కొఱిఫమూర్ఖ
తుండై కృమ్మఱ నాహయంబులఁ దఱిమించుటయు నయ్యగురుండు తన కొమ్ములకే
బలుమాటు వానింగూడఁ బొడిచి తుతవత్సంబులుగను రక్తస్లాపితసర్వాంగంబులుగను
బొనరించి యైరావతమాగ్ధంబునే పట్టింపె, నంత విముఖంబగు నింద్రరథంబుం బొడ
గాంచి వేలుపుల్లెరును భీతులై తస్మాగ్ధంబున యనుసరించిరి, యట్లు భంగపాటొందిన
వారలపై రక్కసులు మేఘంబులుంబోలె గర్జించుచు శరవృష్టి గురియుటయు నంతలో
పలఁ దమసావృతంబయి రజనియు నేతెంచె, నయ్యెడ నొకవస్తువును దృష్టిగోచరంబు
గాదయ్యె, నంతఁ బూర్వదేవులందఱును రణంబునుండి మరలి మేరుశృంగం బూశ్రీ
యించి విజయమూలంబగు నానందంబునం బొంగుచు యుద్ధంబు కనులఁగట్టినట్లు
వార్తలం జెప్పుకొనుచు సుఖంబుండిరి, ప్రహరంబుల తుతవిత్తుతులగు వృహస్పతి
ప్రముఖ దైవతంబులు హోత్యాహంబున నొండొరులు గలసికొని ౧౨౩

శీ॥ “దనుజహంతకుల పెక్షదాడి కాఁగఁగలేక వెనుకంజవైచెడి మనదు సేన,
పనిభంగి పడివచ్చి వైబడు శరములం జిల్లులువడియెడి నెల్లయొడఁగ,
యత్సాహమనునది యొకయింతయునులేక వెలవెలనోయె నీవేల్పుమూఁక,
రణభూమి నిఁకమీఁద తుణకాలమేనియు నిలఁజాలకుండుట నిశ్చయంబు,
కాన మనమందఱముగూడఁ గదలి యిపుడు వేగ నమరావతిపురి విడిచిపెట్టి
బ్రహ్మయింటికిఁ జనుద, మప్పదమునందుఁ గలుగ దెపుడును నసురులవలని భయము”

శీ॥ అని నిశ్చయించుకొని సురపురిని శూన్యంబొనరించి బ్రహ్మలోకంబున కరు
గుటయు నారాక్షసులు పొద్దుపాడుపునలేచి ప్రహర్షతులై సర్వశూన్యంబగు శకృ

పురిం బ్రజేళించి తదీయంబగు స్థానంబున మహిషాసురు నధిష్ఠింపించి మొక్కలానర్జు
మహాత్మ్యవంబు నిర్వర్తించి దేవతాభిమతుల వసతులంజొచ్చి తదగ్గరంబులగు యజ్ఞ
భాగంబుల గ్రహింపమొదలిడిరి, ౧౨౧

— : కా త్యా య నీ జ న స ము . : —

చ॥ మహిషుఁ డట్లు ల్లయించి తనమాటకు రెండవమాటలేకయే
యహిసరవిప్లవంబులును నాకృమణంబొనరించి మించుచుకొ
గహిఁ గనపట్టు వారణతురంగపుగోగ మనోజ్ఞ వస్తురా
నిని హరియింపఁజొచ్చె, నిరక జెప్పెడిగేమి రిడీయదెప్ప్యముకొ, ౧౨౨

ఁ॥ అట్లుతండు పగవర్తించుచుండుటయు సవాసపులగు దేవత లొకనో మిళితులై
తద్వధకై చింతింపమొదలిడిరి, యట్టిచో మునిసత్తముండగు నారదుం డరుదెంచి మహా
త్సటంబగు లెన్మాహిషవ్యవహారంబంతయు నాలోకించి లోకత్రయప్రసేదనంబగు
హనిచేష్టితంబంతయు ససిస్తురంగా వక్కాణించుడుఁ దత్సంగల కోపంబు కృమ్యుఁ
మతింత పెచ్చునెరింగి వక్త్రీద్వారంబులవలన వెలువడి తత్క్షణంబు దెసలన్నింటినిండఁ
గావురుగప్పినట్లయ్యె, నంతలో నహోటికిఁ గార్తికేయుండు చనుదెంచి ౧౨౩

క॥ “దిక్కల యన్నిటియంగును నెక్కడు కాలవ్యమొదనె, నేటికి సురలి
హ్లోక్కుమృడిఁ గోపంబును ముక్కులనెక్కించి ? రమరమునివర ! చెపుమా” ౧౨౪

వ॥ అనిపగ్గించిన నారదుండెట్లనియె, ౧౨౫

క॥ “దనుజులవృత్తాంతంబును బనివడవచియించినాడఁ బ్రస్తుతమునఁ, ద
ద్దనుజుల మదాతిశయమున ననయము ముగ్ధోకములును నలమటపడెడికొ,

క॥ శ్రీరత్నము హయరత్నము వారణరత్నంబుదొట్టి వరవస్తువు లె
వ్వారివి కనబడఁగూడదు, వారక విడిపించుకొందు? వడిఁ గనబడినకొ”

వ॥ అని యిట్లువక్కాణించిన వేలుపులకుంబోలె మహాసేనునకును శక్తకృద్వారం
బులనుండి విశేషించి కోరిధంబు వెలువడుడు సుభయకోధమేళనంబున సర్వలక్షణ
సంపన్నయు దివ్యతేజోన్వితయు నగు నొక్కకన్నియ యుద్భవించి కాత్యాయనీనామం
బున విరాజిల్లె, నంత నాయమకు వాసపుండు వజ్జింబును పుడాసనుండు శక్తివి జనార్ద
నుండు చాపంబును మహాదేవుండు త్రికూలంబును పరుణుండు పాశంబును సూర్యుండు

జాణించులను జంద్రుండు తూటిరంబును నిర్మతి కత్తిని హుతాశనం దుల్కాకంబును
వాయువు ఘరికయుఁ గుబేరుండు పరిఘయు యముండు దండంబును మహిషసంహా
రార్థమర్పించుటయుఁ దద్వాదశశాయుధంబులను విలోకించి ద్వాదశభుజసమేతయై
వానిధరియించి పులకాంకితదేహయగుచు నాదేవి దేవతలంగూర్చి

కం॥ “ఎందులకై స్పృహించితి రందఱు గుమిగూడి చెప్పుఁ దగునవశ్యాల్ !

సం దేహింపకచని మున్ముందుగ నది నిర్వహించి ముదమొనరింతున్” ౧౩౩

మ॥ అనియడిగిన దేవతలిట్లనిర,

౧౩౪

మ॥ “మహిషుండం చిపు డొక్కరక్కసుం దసామాన్యుండు పుట్రైక్ భయా

వహుఁడతం దొక స్త్రీకిదప్ప నెపుడున్ కన్యండుగాఁ దొడ్డ, క
య్యహితుంగూల్పనె నిజ్ స్పృశించితిమిమే, నట్లట వింధ్యాదిక్రిక్
రహిమైనేగి తపంబొనర్చుము చుహాస్రావీణ్యహా నంతకున్,

౧౩౫

కా॥ తేజస్సంయత జౌలెఁచింగి నిను మా దీప్యత్సురోభాగమం

దోబంజేరిచి తన్ని శాచరునితో యుద్ధంబుగావించి దు

ర్భీజుం ద్వచ్చరహిన్ వేలిచి మహాస్పృతాత్మతంబోయి మా

భౌజత్స్వర్గమఖంబులం గుడుతు మోనిద్రాణి ! యత్యంతమున్,

౧౩౬

మ॥ అని యిట్లువాక్రొచ్చి యిచ్చిన సప్తరమేశ్వరి వాహనంబుగొనుటయుఁ
బార్వతి వికృతానంబగుసింహంబునొసం నె, నాయమ తదారూఢయై వింధ్యనగంబున
కరిగి శ్రేష్ఠదుర్గిమాన్వితంబును ఫలపుష్పసమాకీర్ణంబును లతామండపమండితంబును
నగు నొకశిఖరంబునఁ బ్రివేశించి తీవ్రవ్రతపరాయణత్వంబున నిందియంబుల నిశో
ధించి మహేశ్వరంగూర్చి తపంబొనరించుటయు నెట్లెట్లు లాతపంబు వృద్ధిజెందె
నట్లెట్లు రూపంబును గాంతియు నాయమశరీరంబున వృద్ధిజెందె, నింతలోన నైత్యేశ
కింకరులం దరుడెంచి వ్రీతోపేతయు సత్యదృఢతవపుర్ధరయు నగు నాదేవిం బొడగాంచి
స్వనాథుండగు మహిషునికడకేగి

తే॥ “ఎన్నడుంగూడఁజూడని కన్నె యొకతె గానవచ్చెను వింధ్యాదివైన మాకుఁ

బదియారెండుభుజంబు లాభామ, కవియు దివ్యశత్రుసమేతముల్ దేవ ! వింటె,

సీ॥ అస్మదీయంబైన యసురసంఘమునందుఁ జూపట్ట దటువంటి సుందరాంగి,
చతుశ్రేవస్సతీసముదయంబునఁగూడఁ గనుపట్ట దటువంటి కలభయాన,
గంధర్వకామినీగణమునందునఁజేని మనియుండ దటువంటి మధురవాణి,
సుమనఃపయోహరాసమహాయమునను ముక్ వినియుండ దటువంటి వేలదిమిన్న
పతినిమిత్తమొ యగ్రసంపాప్తికొఱకొ స్వగ్రముక్ గుఱియించియో స్వాంతమున క,
గోచరముకాని వింధ్యముక్ కొండవూడఁ దపముగావించుచున్న దాతలిరుఁబోడి ॥

స॥ అనివిన్నవించుటయు మహిషాసురుండు శ్రీవణమాత్రంబునఁ గామవశుండై
తచ్చాదులం బురస్కరించుకొని యతుఁతోభయమై యరణ్యంబున నిగ్రించు సింహికడకు
స్ఫుగాలంబువోలె వైద్యయుతంబుగా సంతోషంబునం జని బలంబుల దూరమందుంచి
యాయవతో నిట్లనియె, ౧౮౦

ఉ॥ నీనెరబవ్వనంబునకు నిక్కముగ్గె విపరీత మీవ్రీతం
బోనలినాక్షి ! కాన విడి యుగ్రతపంబు త్రిలోకరాక్షసి,
మేనసురాధినాయకుండ నిందునిగూడ జయించినాడ, స్వా
ధీనముఁజేసికొంటి విను నేవభువంగమనుష్య లోకముల్, ౧౮౧

ఉ॥ కావున వారలెల్లరును గాలికిఁమొక్కి భజించుచుందుని నేన్,
దావకదాసుండై మనుడుఁ దప్పక నేనును, నాకు భార్యలై
నేవురుభామిసుల్లరు వీరల కందఱ కీవు రాణి నై
భావజతేభిఁ దేల్పుచును బద్ధదేశీతుణ ! నన్నుఁ బోవుమా' ౧౮౨

స॥ అనియిట్లువచించుటయు నప్పరమేశ్వరి కోపసంరక్తబోచనయై భర్త్యించుచు
క॥ “మతిశూన్య ! ననుఁ గుమారవ్రతధారిణిఁ గూర్చి యేల వదరద విటులన్,
రతిపతిహతమతివగు నీమృతికయియే సుగులు నన్ను సృజించి రిటుల్”, ౧౮౩
క॥ కావున నినుకథియించెదఁదావకమనమున నెదేని తలఁపుండినచో

నే వదియింపుము తీర్చద, నీచింక సుఖియింపఁబోవ విలోకమునక” ౧౮౪
చ॥ అనినవిని మహిషాసురుండు ౧౮౫

క॥ “మతిమించిమాటనుడివెతి సరసిజముఖికో ! కుమారి సప్తప్రాణుల్
కరనుర్ధింతురు కావునఁ బరమప్రయమయ్యె నిటులఁబలుకుట నాకుక” ౧౮౬
తే॥ తపము ధర్మంబు సలుపుట తలిరుఁబోడి ! స్వగ్రముంగూర్చయేకద సత్యముగను,
దివ్యము ల్భావములుఁగు నవ్యభోగముల ముహూర్ముహూ రనుభావ్యములును నచట,
తే॥ కాన నన్నింటిలోనఁ బ్రధానమైనయట్టి గాంధర్వపుక్ వివాహంబుచేత

నాత్మనోసగుము నాకు శుభాననాబ్జత్వరగ మున్నన్నమాటను దప్పకుండ" ౧౮౯

క॥ అనివాక్రుచ్చుచుండ నాదేవి కోఁగ్రహమార్చితయై వానిమొగంబునకు నూటిగా శరణునువదలె, నయ్యది పన్నగంబు వత్మికంబునుఁబోలె వక్త్రవివగంబును బ్రజేశించె, నంటె నయ్యసురుం డఱుమమఁ బర్యతంబు పైరికంబుఁబోలె నెత్తునగ్రక్క మెల్లమెల్లఁ గా ననలించుకొని కోఁగ్రహకుడై స్వవైన్యంబునఁకితుం నరిగి ౧౯౦ ఉత్సాహము॥ "దుష్టుఁడైన యీపదంతి దొడ్డ మీశరంబులకై

గష్ట నెట్టిచంపకుండఁ గట్టిపట్టితెండు పొం,
డష్టపఱచుకొని యెఱిని యేను పండ్లియాడి నం
తుష్టనండువాడఁ డినితోడఁ బెద్దకాలముకై"

౧౯౧

క॥ అనిచూసతిచ్చుటయు యుద్ధదుష్టరులైన గద్దానపులు తీక్షణశరంబులగుమమ నానెనమ్ముగంబునకుం బుట్టెత్తి, యుద్ధమొనగ్గఁ గృతనిశ్చయులైయున్న వారివందఱం గాంచి శీలమై నిలెనాగాంబులఁ బ్రమోదించి నవ్వనగ్గంబులం బ్రహరింపఁ గొందఱు సరగనించిరి, కొందఱు పాటిపోయిరి, యిట్టి గణధిగ్గు బలంబులం బొడగాంచి నైత్యండు కోపావిఘ్నండ్లై యనేకవిధగంబుల శరణంబు గొమ్ములం జిమ్ముకొనును శాగ దాగ్రింబువోలె వెంటవెంట గడ్డిరచుచుం దైతుకుటయు నడ్డవి ప్రోలోక్యచరణం బులఁ బూరించును సొట్టినోనకృష్ణవర్ణు హంకంపఁ దన్వత్కృంతింబునుండి ౧౯౨

నీ॥ బల్లెలు శీలశయల నుట్టి యుగ్రుల శత్రుతిత్తవైఁదఁడు భిల్లల్లెల లును
విండ్ల నమ్ముల నెక్కువట్టి నేనుటకుఁగా తక్యంబుఁబూచెడి లాసలును
ములమట్టుకోపన ముప్పదాం దుదగ్రాయుధాల్లు న్నేచ్చనాయకులున
నోడగుండ్లకుసాకు లాడ మాపులతోడ బానుశరణ హూణాధిపతులును

నిఁకినా గాననస్థితేవృక్షులును చక్రములను స్థగిమైన మూలలులగు
చక్రధినులకుదులుగా చూచుంకినులునాచిఁ బుట్టి నూచితోడఁ నెట్టులని, ౧౯౩

క॥ "దేవీ! కతి మాయ్యో నయ నాభిభూతా నిక్కుసారయే స్వయింపకై,
మావలనం గాదగుపని నెఱవేది నెఱియు కనులఁచి వెనకై" ౧౯౪

క॥ అనియిట్లుపలికె నీతి నూయన ౧౯౫

క॥ "బలబునుని క్షిప్తండ్ల భలు నీయిం గ్రూరవైదికప్రవరులు, మా
బలచుంతయుఁ జూపంపుచు నిలవకై బలియిండు పీఠ నిపుడ యథేచ్ఛకై" ౧౯౬

క॥ అని సెలవిచ్చుటయు నానావిధాయుధగులకు వాని బొట్టువెట్టుచు నేగంబ గొత్తునబలంబులం వలుగుసాగిరి, యంత నిన మోసి యిది యితియలసి యను జ్ఞానము గూడ లేకుండ నాంకొనుటకు చూడఁబడు నం గాగింబు పృశ్చత్తంబయ్యె, బదంపడి గక్కసులందఱుం బాబలంబులప్రహరంబులచే బుద్ధిక్వలాంకులై భంగంబు

గాంచును నబ్బలంబులం గనుంగొని నహింబును కుపితుండై పగు నెత్తుగంబులతో
నప్పురమేశ్వరి నుద్దేశించి ౧౧౭

అ॥ “అడుదాననను నాగితి నిందాడిఁ దుంపకుండ నిన్న దుష్టురాల !

కాఁక నాదుగొ యిదను నుల్పైహోంబు, లేకయున్న నెట్లు నీకుఁదెలియు” ౧౧౮

ఈ అనిసరికి నుహా నీగుండై హుంబిమాటికిని భక్తినించుచు పోషించి కొమ్ములం
జిమ్ముటయుఁ గోపంబున నాదేవి యభ్యాశగతుండగు నద్వానవుని పృథ్థం బగిగోపించె
నంతనతండు చుహా నాదంబుచేసి యంబరహార్దంబున కరిగెయు నాహుచే వీరపంథయు
బుద్ధియుచేయుటడి బుధిచూపపుడుతుండయ్య నిందలతోపలఁ దీక్షణ హోస్యత్తిన్నంభవమై
యొక్కసింహంబు బయలుదెంచి నకోకిలంబున నివసించి నాగితిని చూచి క్రం
బట్టుటయుఁ గలవలెచులనేక గానవుండు భిచారుంబుగా నబుగముదలిడియె
నపుడు పురందరాని బృగదాకులందఱుం బాపగుండోంబున నంభోక్ష స్థితుడై
క॥ “వీనితలం దెన నేరయును యానితిచుహాసించే సుచేశ్వరి ! త్వగ, దు

ద్వానవుడువీరహృదావుడఁ బోని కీముండకొనుటకు నానియింపు నెనక” ౧౧౯

ఈ అనివాక్రుమ్ముటయు నేల కోపన నన్వితము బొట్టుబలిసియున్న పాని కంఠం
బునై భక్తంబునాడించె, బలిపే కకలగిడైయుండియుఁ దెగఁగంటులకుఁ బరిపృష్ఠిం గలి
గించుమఁ దుగ్గిందరంబు భుక్తభూంబున ద్విగ్ధాకృతింబయ్యె, నట్లు నయ్య ద్వానకాగ్గ
ప్రతి కాశంబును జుభుక్తభూంబునై భుక్తోద్వేగకరును నయ్యహోదేవి భక్తినించుచు
బాలాక్రమన్నిధింబున నిత్తందరంబున భుక్తంబాడించుచు గాననివాకాగ్గమై నీహోం
బులంబట్టి ప్రహరంబునై ననులంబిలో నయ్యుటకుండు

సీ॥ “జయ నన్నదేవే! జయ నన్నకాళి! జయ నన్నమానవసే! యచింత్య!

జయ నన్నగుణ! జయ త్త్రయసుందరీ! కేరీ! జయ త్రిలోకావనాప్రయత్న!

జయ యభక్తికటాక్షహా! జయ కృపనంతోష! జయ కృతనిజని క్షనకలకప్త!

జయ యతుతోభయ! జయ దైత్యవాహిని! జయ నన్నదుర్జిత్తగంభీరమన!

సృష్టివీవు మగువ్రీతి వాగ్దేవీ, తురువు స్థుతిని చుటియు స్వాహాచగును,

కానఁ బ్రాణయులను గానాడు కరుణించి, సాదపద్యములను గడుచునుండి, ౧౨౦

క॥ నేను పొనకాన్యత్వాసుగ నూనుండ, చుహాగూండుఁడూ, గుర్వాసో

మానివగుశాపవశమునఁ బూనితి మహిషర్షి మూపు పోగొట్టి తహా! ౧౨౧

అ॥ కాన నమరసహజమైన నా దోష్ట్యంబు విడిచినాడ నేను వేడ్కతోడ,

నేఁడినుండి జనని! నీ కంకగుండవై యుండువాడ, దండమొనఁగువాడ” ౧౨౨

ఈ అని యగ్నించుటయుఁ గృపణంబగు తద్వచనంబు పని చూసుకేశ్వరి కృపాని
పైయై వ్యోమస్థికులగు సురలతో నిట్లనియె , ౧౨౩

ఉ॥ “ఏమియొనర్తు దైన్యముకహించి నులించుచునున్న కాండ వీర

డోమరుదగ్రణాల్ ! ఏముఖు నుర్వితిశస్త్రుఁ “ద్వవీయుడం గడుగ్

దీనుడ” నన్న వానిని వధింపగఁజాల రణంబులోపలగ్

నేను బిత్తగ్ వధించిన యనీతివగుడయిగ్ నిజంబుగ్

౧౬౬

న॥ అనియిట్లునక్కఱింనుటయు నవ్వేల్పులు

౧౬౭

ఉ॥ “ఈయగు వాఁడముగ్ వడి లయింపగఁజేయకయుంజిహి దే

వీ ! యభిలప్తపరిమమును నెంటునె సంతకుయమెందు రూఢిగ్,

నీయుదయంబుతో నచయి నెట్ట న మా పడినట్టి కృష్ణముగ్

బాయనిశ్రద్ధ దన్యత్తికిఁ బడ్డ త్వచీయ శ్రమమ్ము వచ్చుగ్

౧౬౮

న॥ అనినవిని వెండియు దేవీయట్లునియె,

౧౬౯

క॥ “అనుగవరులార ! యేతద్విసుససుం బొలియింప, నుజుకి విడువనుగూడగ్,

శ్రమసనక యిట్లు కిల్లకలముం గెలముం శేగ్రహించి బలి వసియింతుగ్”

౧౭౦

న॥ అనియిట్లునచించుటయు నుతీయు బృంకారకులు

౧౭౧

ఉత్సాహము॥ “బాగుబా గహోసునేతి ! భేదదుదీతం బిదే

బాగునం గనంబడెను సుపయ్యలకునుగూడ, నీ

పీడితిని పృతాయభవయి యంతయుగ్ భయంబుగ్

వేగం గొల్పబడెను పోతుపీఠపువైన నుండుచుగ్,

౧౭౨

న॥ ఎవఁడీరూపముతోదనున్న నిమఁడా నీక్షించివ్రాజించు విం

శ్శవనావాసినివయ్య వాని నవిధంబందే వసింతివు, వే

యివచింపుం బనిలేను, వి స్మృతిలతో కేస్తావహంశా మదు

త్తి, వరాహోహ ! భవద్వశంబ యింక బృధీభృద్బలంబంతయుగ్,

౧౭౩

మ॥ నిను ధ్యానించి నమస్కరించి మిగులగ్ నిష్ఠగ్ సమర్పించి యె

య్యనం బ్రథానమునో ప్రవేశమునో చేయంగల్గుచో నెట్టిదు

గ్జనుడగ్ సిద్ధినిబొందు సర్వవిధులగ్ సర్వత్ర, వాక్రవ్యగ్

బనియేలేనికె సద్భక్తాభిమతువో బంనాస్యసంచాకటి!

౧౭౪

నీ॥ కలుగ దెన్నటికి నకాలికచరణంబు మారీమశూచిక భూరిరుజల

తెట్టరావు పడంబు పీఠాపితాచముల్ మహితమా నాత్మీయమందిరమున

బ్రాప్తింపవెట్లడు నుపద్రవంబులు దుష్టతార్దలముఖ సత్వచయమువలన

సంభవింపగఁజోదు సాధ్యసం బరిచోరనృపవహ్నిమూలమై యెడఁడలోన

నిమసితాబ్జము ననుని నైత్కుడైసభక్తితోడను బూజించు పంచజనున

కొక్క యేడాదికాలము నిక్కముగను శ్రీమతీ! మహిమారక్షేప్తమధని!" ౧౭౫

క॥ అనిపలికి తదనుజ్ఞాతులై యవరావతీపుగంబున కరిగిరి, పాకశాసనుండు చిర కాలంబునకు నుకల స్వరాజ్యంబునుబడసి మహాసంతోషంబున హతకంటకంబుగాఁ దైలొక్కటంబుం బాలించె, నంత లోకంబులన్నియు సుఖపూరితంబులయ్యె, దేశతలు ముగ్ధంబులకుం జని యజ్ఞభాగంబులు భుజించి, పదపడి యాదేవి జగత్ప్రయస్థ, సర్వతీర్థత్రేత్రంబులయంగును విశేషించి వేషసాసంబులయందును బ్రఖ్యాతయైనిలిచె, నింతిలోపల సుగంధుండను నానర్తరాజొకఁ డుద్భవించి పరమభక్తి నీత్రేత్రంబునన గూలయాడఁడు నిర్మింపించి కొలిచె, జైత్రకుక్కుమని భక్తిమై నెవఁ డాయమను దర్శించు నప్పుడుఁబండు సంవత్సరపర్యంతముం గృతార్థుడయ్యెడు

—• కేదాగోస్పతి —

క॥ నను నిగడిగినవయము “దనులం దాదేవివేతఁ గానెల హతుడ

య్యెను” ననునది, కనిచితి నది, వినుడికఁ గేదాగకథను వినిపింతు మును!” ౧౭౭

క॥ అనియిట్లు సూతుండు వాక్రుచ్చుటయు నమృహము ౧౭౮

క॥ “హిమవద్గరి గంగాద్వారమునం గేదాగమనుచు శ్రవణించితి, తే

క్రిమమున నది యిటునండెనొ శ్రమమనక కనింపుచుయ్య సాధనగేజ్యా!” ౧౭౯

క॥ అనియడిగిన సూతుండిట్లనియె, ౧౮౦

క॥ “కేదాగేశ్వరుఁ డాహిమభూషణమున నప్తమాసములె యుండుచు నం

మోదమున నీత్రేత్రములోఁ దక్కిననాల్గు నెలలు లోలితి నుండుక, ౧౮౧

క॥ నాల్గు నెల లెండఁగొన నాల్గు నెల ల్వాఁకానునను నటునుండఁ

గల్గెడిఁగానీ చరివడినాల్గు నెల ల్తప్ప కందున ననియిందుక” ౧౮౨

క॥ అనియిట్లుచనియించుడు నమృహమునలు చుటియును ౧౮౩

ఆ॥ “ఏల యమృహేశుఁ డీత్రేత్రమున నాల్గు నెలలకాల ముండవలసివచ్చె,

గగమునందియంబు గలిగె మాచనముల, దీర్పవయ్యవేగ భీమద్రుగి!” ౧౮౪

క॥ అననవిని సూతుండు వెండియునిట్లనియె, ౧౮౫

క॥ మును వైవస్వతనామకమను కాణాగంధనుండు మహిని హిగజ్యా

తునిశాచరుండు తేనోఁగునుండు తపోబలయుతుండు కడఁక జగంబుక ౧౮౬

క॥ వ్యాపించి త్రిదశాధిపు నిరసించి వీర్యప్రభావంబువలన దేశతల హవిర్భాగం

బులు హరియించుచుండుటయు రాజ్యశ్రీపరివర్జితండైన శక్తుండు రుఖాత్తుండై

సురలలోఁగూడ గంగాద్వారంబునకరి తపంబొనరించె, నంతఁ దత్త్రివతపోమయుం

డగు మహాదేవుండు స్వయంబు చుహిమహుపంబుచుహించి యింద్రునితో ౧౮౭

తే॥ “ఎల్లయునుగులలోపల నెవనిపుడు దాగణముచేయవలెనో యీతనువుచేత
సంతయునానాకు శిష్యు మోయసురనాథ! యరిగి శిష్యుంబు గూపని నాచరింతు”

శ॥ అనిపలుకుటయు నింద్రుండిట్లనియె, ౧౮౮

సీ॥ “అనువక్తులైతఁ యాహి! జ్యోతునిని నాపదుట్టుకలైతై నన్ను మున్సి,
నిలబాహుబలమున నిర్జితాఖిలగురుం దాహవభూమి సునిహునాము,
డుగుచీ గుక్కుకకలభిధనుండగుమఁదాఁ గడుగున్నయుండఁ జక్రకంఠగుంతు,
తనగు శృంగములచేతన మూఁకులొకముగ పాలియిందుమండెడిదో త్రిశృంగుఁ,
దనయుమం గ్రుధాఁడుతావత్తనయుమండెడి బోకియులను మ్రొగు హాహితాక్షుఁ,
డిట్టి యెదుగుని బట్టి వితారించు హతులె తత్కుఁ సుగు లున్నులగుట” ౧౮౯

శ॥ అనినవని భగవంతుండు మహాబలుండగు హిరణ్యాక్షుఁగానవాఘ్నిశూఁడుండు
నెడకు నడచుటయుఁ బుష్పతోపమంబై భయంకరంబుగఁబోయెందు నెచ్చుహిరణ్యాక్షుని
దూరమన పొడగాంచి కొండలు తాశ్మతోపమ గండలు కట్టులతోడను కక్కఁగూలు
నలుతట్టులం బట్టుకొని గొట్టు మొనలెడి నిలుగన్వలయున అంకలువై మనాయను భుజములం
జలమకొమహునుగా దేవుండు వారివదనము నీలమై ప్రహరించి యా సుంద్రచక్షు
ష్టయఁగొనుటై శత్రుంబునైకొని యెగురునడచు దానవేంద్రు శృంగప్రహారంబున
యమునింకికనిచి పిమ్మటఁ బ్రౌఢులం నెలుకుమార్చి నలువైపులం బలువై తుల్యచేఁ గొట్టఁ
బడుచును సునిహుప్రముఖుల నందఱం బొరిగొనియె, నతికష్టంబున యత్నించి గుఱి
చూచికొట్టిన శత్రుప్రహారంబులుననలె మొకపుడేని తద్దేహంబునకుం దగులన, గూఁప
భంబునఁ బ్రధానులగు నారక్కసూర్యులు క్కడించి సుగుల మహేశ్వరుం డెంద్రుఁడున్న
యెడకు వచ్చి సంతోషంబుగా ౧౯౦

శ॥ “నీచేతక పచియింపఁబడ్డయసురుల్ నీనాతినికాత్మకుల్

నాచేతక వధయంపఁగాఁబడిరి యోనాచేత! నీవింతకుక

బ్రాచీనంపు స్వరాజ్యమేలు, మఱియుం బ్రాతేయకై లక్ష్మితక

చేచేరకవలెగానఁ గోరు వరయుక చేసిండు, నూరించెదక” ౧౯౧

శ॥ అనివక్తాశించుటయు నింద్రుండిట్లనియె, ౧౯౩

క॥ “ఏతద్రూపముతోడన యీతావుననుండువలయు నీశ్వర!యింకిన్,

బ్రీతిని లోకత్రయవిఖ్యాతమకల ధర్మగుఱుకాదగమతితోక” ౧౯౪

శ॥ అనియట్లువక్తాశించుటయు భగవంతుండు ౧౯౫

అ॥ “నకలభూతములకుఁ జంపనశక్తుడై వజ్రుమన్నయట్టి వానివధకు

నిట్టిరూపుతోడ నే జనియించితి, బట్టిచంపితిని విపత్తుగొలఁగ, ౧౯౬

అ॥ కాన నీదుమాట కాదన కీరూపుతో నె యీశ్వలంబులోనె నేను

నిఖిలదేహులకును నిర్వాణమొసంగుచు నుండువాడె నింద్ర ! యూఁజిలుము”

౪॥ అని శుద్ధస్ఫటికసంకాశంబును తీరనికాశసుస్వాదుబలపురితంబును నగు
సొక్కతుండంబు నిర్మించి వేలుపులు వినుచుండ విరూపాక్షుండు నగలఁ బురుషూతు
నితోనిట్లుచు, ౧౯౮

ఉ॥ “ఏవ్వఁడు శుద్ధుడౌచు నను నీక్షణచేసి కదవ్వయంబుచే

నివ్వగతుండతోయముల నెంతయు భక్తినిగ్రోలు వాడుతా

నవ్వల స్వత్రవంశముల నత్తెనుయుక్తములౌచు దుగ్గతిఁ

నెవ్వగనొందుమరిడినను నెమ్మిఁ దరింపఁగఁజేయు వాసవా ! ౧౯౯

క॥ తుడిచేతఁ దెల్పిడివంశ మొడచుచెయిం దభివంశ మిటులెరియించుకొ,

గుడియడవుల గరిండును దనయెడలఁ గానకములౌ పరితెగంగెక” ౨౦౦

౪॥ అనినపిని యింద్రుండు ౨౦౧

అ॥ “ఏను దెవమునుండి యేవెలె యిచ్చోట కహంగుంబు నికు న్నఁజేతు,

నిట్లు స్వచ్ఛమైన యీశుండఁబలులులఁ దమిని గగయుగమునఁ గ్రాభమిందు, ౨౦౨

క॥ “చిదారయామి”యనుచు నుమందయితా ! యరికిదివు మహిమచవగుమికొ,

గనారనానుమున నిదిమాదిగ గీర్తింపఁబడెద వాహేతువునకొ” ౨౦౩

౪॥ అనినపిని భగవంతుండు వెండియునిట్లనియె, ౨౦౪

క॥ “ఇదిలానారించెనవేకొ ఘటియింపదు నీకు భయము కివాద్యులచే,

సుఖముగుణభింబును నీపట్టుగాల్చిమునానరించు, బలపడు శ్రీయుకొ” ౨౦౫

౪॥ అనియట్లునాతోచుచుటయు నహస్మాత్తుండు కేరారునకుఁ జూడసాంపగు
నాలయంబుగట్టించి నమస్కరించి తిత్తాంతకొని మేరుశృంగసంస్థితంబగు నిజావాసం
బునకుఁ బరిచయ, నది మొదలు నిత్యంబును స్వర్గంబునుండి యేతెంచి కేరారుం బూజించి
పూర్వోదకంబును ముమ్మలు సాంబుచేసి పోవునుండుటయు నొకానొకసమయం
బును నప్పర్చితభిఖరంబును గుండంబును నాలనుంబును దేవుండును నెంతయు మంచుచే
నావరింపఁబడె దుభితుండై పరశుభక్తి నాదిక్కునకు మ్రొక్కి గృహంబునకరిగె,
నట్లు నచ్చిపోవుచుండెడి యింద్రునకుఁ గనారదగృహంబులెరుండనే నాల్గుమాసంబులు
గడచుడు గ్రీష్మకాలంబున నుగల నాదేవుండు మహిమరూపంబునఁ గనంబడియె,
నెంత నమ్రానందతృప్తయంబును శ్రేష్ఠాభిక్తుల గీతవాద్యాదికంబు లొనఁగించుచుం గొలువ
దేవుండు లెచ్చునదం నిలకించి ౨౦౬

తే॥ “నంతెనించితి నింద్ర ! నీసలునఁబడు ననన్యభక్తిమొసృరారాధికమునఁ,

గోరుకొను పెద్దియేనియు మాటుపలుక కొనఁగదను నీదహ్మవయమం దున్నదాని”

౪॥ అనిన నింద్రుండు ౨౦౭

చ॥ “త్రిభువనసంస్థితాఖిలము దేవ ! భవత్కృప యుండఁబట్టి యే

శుభముగ నాయధీనమయి శోభిలుచున్నది యింటఁగావునక

విభవములేలనాకునిక, విస్తృతమైన యనుగ్రహంబుచే

నభయమొసంగుదేని విను మంతిమహాంభిముఖ వనించెదక,

౨౦౯

ఆ॥ ఈమహీధ్రరాజ మినుండు మీనంబున నడుగుపెట్టుటాది యష్టమాన

ములె శుగమ్య, మవల నళిఁజొచ్చుటాదిగా నడవరాకయుండు నాల్గుసెలలు, ౨౧౦

ఉ॥ మంచున నావృతంబగుట మానచతుష్టయ మేనె యిందుఁదో

తెంచఁగఁజాలకుంటి, నరుదెంచుటయెట్లిక నల్పసత్వముల్

కాంచి యిదంతయుక దివిన్ కాక రసాతలమందో భూమినో

మంచిగనుండుచుండుమిఁక మాహిషరూపముతోనఁ భూగ్జటీ!”

౨౧౧

క॥ అనిప్రాధ్ధించుటయుఁ బెద్దయుంబ్రొద్దు యోజించి పరమసంతోషంబున

తే॥ “ధర్మణి నానర్తమనుపేరఁ బరఁగునట్టి దేశమొక్కటి యుండెడు దివిజనాధ!

హాటకేశ్వరసంజ్ఞమై యచటనొక్క మామక తేత్రమలరారు మహితమగుచు, ౨౧౩

తే॥ అచట వృశ్చికసంక్రమమాదిగాఁగఁ గుంభసంక్రమణాంతముంగూడ నుండు,

గాన ద్రుతమేగి యట గుడిఁగట్టఁజేసి నిలుపుగుద్దాన నారూపు, సలుపు మర్చ ౨౧౪

ఆ॥ నీనిమిత్త మందు నిజమైనతేజంబుఁ దాల్చియుండఁగలను దావకోక్త

శ్రమములేకవచ్చి శ్రమముగా నెల్లరుం బూజచేసి యవలంబోవునటుల”

౨౧౫

వ॥ అనియిట్లుపలికిన సహస్రాక్షుండు చని యంతయు నట్లొనరించి తద్రూపంబగు

కుండంబు గూడఁ ద్రవ్వించి యందాఱిరింపఁదగునవియు నట్లకావించె, భగవంతుండు

రమ్యంబగుహిమాచలంబునుండియిచ్చటికిఁవచ్చుటకుంగల కారణం బియ్యది, యెవఁ డా

కేదారుఁ జలికాలమునాల్గుసెలలును బూజించు వానికి శుభంబుగలుగు, నితరకాలమునఁ

బూజించువానికిని బాపక్షయంబగు, నాదేవుసన్నిధిం గావించు గీతనృత్యంబులుప్రళం

స్యంబులని సర్వశాస్త్రవిశ్వాదులు వాక్రుచ్చెద, రిందువిషయమై తొల్లి సురర్షి యగు

నారదుండు

౨౧౬

క॥ “కేదారజలముగ్రోలిని మేదిని గయఁ బిండమిడిన మిక్కిలిశ్రద్ధక

నాదుడిగి బ్రహ్మమెఱిగిన రాదుపున్జస్య మట్టి ప్రబలమ నెపుడుక”

౨౧౭

వ॥ అని గీతంబు పాడియుండె, సర్వపాతకనాశనంబగు నట్టి కేదారాఖ్యానంబు

సర్వంబును మీ కెఱింగించితి, నాదేవు నగ్రంబున నెనఁడియ్యది విను వినిపించు జదువు

వాఁడు తత్తణుంబ పాపవిముక్తుడగు,

౨౧౮

—• శుక్లతీర్థ మాహాత్మ్యము. ♦—

అ॥ అట్లునుటియునొకటి యచ్చొటచుండెడు శుక్లతీర్థమనగ శోభిలుచును ,

దత్తస్థానస్థులకదగ్గలచే నది యెఱుంగఁబడెడిది, బ్రజల కిప్పటికిని, ౨౧౮

౪॥ శోభింపనుత్కారపుగంబున నిల్చునట్టిగణ్యాండగు శుద్ధకాభిధాన నజతుండు
స్వస్థులగునం బ్రాధాన్యంబు నహియించి యభ్యుప్రాహ్మణాలయంబగుల శోధిం
చుచు బుత్రపౌత్రసమన్వితంబుగాఁ బొలుసొనుటయుఁ గొంతకాలంబునకు భూసుర
శ్రేష్ఠుల వనంబులు ప్రమాదవశంబున నీలిగొట్టిలోనుండుట సంభవించె, దుదకు
మందచిత్తుడగు వాడని యతనిని భయంబున స్వతుంటునినిం దనయులను నహస్థులగు
నకుఁజేటి ౨౨౦

ఉ॥ ధ్యానము॥ భాగ్యవంతులైనయట్టి బాపనయ్య శింకలో

యోగ్యమైనయట్టివలన లుకుకనేసియుండ నా

భాగ్యవశత నీలిగొట్టిఁ బట్టి వెళ్ళినాడ నే,

పుగ్యపుయ్య వెళ్ళు వాని మెచ్చెప్పు నింకిటన్ ? ౨౨౧

తే॥ తెల్లవారినతోడనే వెలిసివారు కట్టి కొట్టుచును లేన గొలుపురికె

యనుపయత్నింతులో యేమో, యందువలనఁడనునా గాత్ర యెటు చేసి నడువవలయు॥

౪॥ అని నిర్భయించి యింటుగల సాగంబులను మూటలుగట్టించి భయమ్మున
నతుంటుంబులుగాఁ బయకనుగుటయు వానిగూఁతుకు కాశసంభవముగు స్నేహితురాలిని
సూచించి ౨౨౩

సీ॥ నాకునీకును బిన్న నాఁటినుండియునున్న సాత్త పదీసంపుట ననవువలన

యుక్త మయుక్తంబు నూహింపఁగాలేక మనస్సునుగు చిన్నతనమువలన

నాటహటలలోన నొక స్మృతింబు గాఁ గలుగుమందఁటి పేటియొకవలన

నేనియో యొక శుభ్ర పేతువుచేఁ బట్టు నెనసి వర్ధిల్లెడి యాస్త్వోలనఁ

చెలిసిచెలియ నను గలిగెను ! నీతోడ నాడరానిమాట లాడియొన్న

మనినిబెట్టకప్పి మన్నింపవచ్చు సంబంధ మింతతోడఁ బానెమనకు” ౨౨౪

౪॥ అనిచెప్పటయుఁ గనులవెంట నీళ్ళు గార్చుచు నావిడ యేలయిట్లుపలికెద వన
వెండియు నానాఁడనిని యిట్లనియె,

తే॥ “అంబుగాక్షిగో ! మాయయ్య యాదమఱచి బాపనయ్యల వెలగల బట్టలెల్ల

నీలిగొట్టినిబడవైచి బేలయగును నెదియుఁగోపక మార్చుండ నేమనందు? ౨౨౬

అ॥ తెల్లవారనేని వెలిసి యాప్రాహ్మణ్యో కవినవీతు చేయఁగలరటంచు

నూతుంటుంబముగను జనుటకు నన్యత్రో పయనమైనవాడు బాల్యనఖర ! ౨౨౭

- క॥ కావున నే నినుఁ గనుగొన వేవేగము వచ్చియుంటి, వినిచితి నఖిలం,
 బోవిశ్వాసనిధానము ! యీ వానతియిచ్చిపంపు మేగెద నింకక 220
- ప॥ అనియిట్లుపలుకుటయుఁ బల్లెవాండ్రొప్పిల్ల పునన్న వదనయై 221
- అ॥ “ఇట్లులైనయెడల నిందీవరాక్షీతో ! సరగ నేగుమీపు సదనమునకు,
 నేగి నీదుతండిరి నెచటికిం బనకుండ బలిమి నాపు, మీ విపత్తు తొలఁగు, 302
- అ॥ ఈప్రదేశమునకు నీశాన్యదిక్కుననుండు నీటితెంకి కొక్కనాఁడు
 చేత వల గ్రహించి చేపలఁబట్టంగఁ జనియె నాడు తండి సంతసమున, 223
- క॥ చని మెల్ల నల్లవెండుకలను నల్లఁగఁబడుటఁజేసి లలితంబగుచుక
 దనరెడివల నటనిడి యిటు కనుగొనుటయుఁ దెల్లదగుచుఁ గనుపించె సఖీ ! 224
- ఉ॥ అబ్బురమంది తత్తుణు యందుఁ గుతూహలియై మునుంగుడుక
 మబ్బుఁ దృణీకరింపఁగల మాయయదేహము తెల్లనయ్యెఁబో,
 గుచ్చెత లేసడింతురను కుంకొక డుద్భవమందునట్లుగా
 సబ్బునఁబూసినట్లు తెలఁచాయవహించెను దచ్చిగోజమున్, 225
- క॥ నాఁటఁగోలె నొకఁడుగూడ మఱి యోనాశీకపఱికి ! య
 చొప్పటం గుంకండ, యేరికేమెఱుక యాచోద్యంపునీర్చెంకి ? నా
 మాటకదాటక వేగనేగి యొకలేమా టలై మైకెత్తి యా
 నీటమాటకుమాట వేయునును తన్నిలత్వ మెట్లుండునో” 226
- ప॥ అనివాక్రిచ్చుటయు నది ప్రహృష్టవదనయై తత్తుణుచని తండికిట్లనియె
- ఉ॥ “నానఖియొరై చెప్పినది నాయన! నాతినమీపథామిలో
 భాసిలుచుండెనంట యొకపల్వల మందున నేరివైచినక
 బూసిన మెల్లపూవువలెఁ బూర్తిగ శ్వేతిమఁదాల్చునంట, యీ
 గాసియింటే ? పోయి యదుకందగుఁ బొగ్గన పల్వలన్నియుక” 227
- ప॥ అనవుడు రజకుండు 228
- తే॥ వలువకంటినయట్టి యానలుపుపోక కలుగ దెన్న టికింగూడ నిలఁ గుమారి !
 పలికియుండిరి పెద్ద నీలలిని చొల్లి, వినుమువాక్రిస్తునిపుడు తద్విధమునీకు, 229
- సీ॥ వజ్రపుందునక పల్వరుస లగఁగున్ది పూసిన గందపుం బూఁతపట్టు
 యుక్త మయ్యెకంబు నూహింపఁగాలేక చరియించుచుండెడి మొఱకుపట్టు
 కిలకుసదృశమా చిత్తంబుతోఁగూడి పరుకెచ్చ మెఱుంగని పడఁతిపట్టు
 సలిలపూరితమైన బిలమునందువసించు కఱకుకొండుల యెంద్రొకాయపట్టు

స్వాపదనుగు రైలుంగని చేపపట్టు బుద్ధిశూన్యతమను త్రాగుబోతుపట్టు
మేలిరకపుదియైన యానీలిపట్టు కొక్కటేపట్టు, విడిపింపనోపడ డెడడు” ౨౩౯
వ॥ అనిపలుకుటయుఁ గన్వయిట్టనియు, ౨౪౦

ఉ॥ “పుట్టములెల్ల మోసికొని పోవుద మచ్చటి, కందులోపలక
బెట్టి పరీక్ష నేయుదము, ప్రేయసి చెప్పినచొప్పుదప్ప కా
బట్టు నీలికప్పువిడఁ బర్వనవ త్తము వెండి, లేనిహో
నటై దిగంతరంబులకు హోయనియేగుద, మేల లెమ్మికక” ౨౪౧

వ॥ నావుడు సంశయాత్మతం బల్లెవాండ్రొప్పిల్లను ముందిడుకొని రాత్రియంద
నిజవిభవంబుతో నం దరుగుటయు నాదాశకన్య పహువీరుధసంఘన్నంబును దేహులకు
దుష్ప్రవేశంబును నగు జలాశయంబును జూపించె, నంత నాచాకలి వసనంబుల నానీట
బాడించుటయు స్ఫుటికాభంబులయ్యె, బడఁపడె యతండు సంతృప్తచిత్తుండై యం
శుకంబుల భూసురులకుఁ దీసికొనిపోయి సమర్పించె, నంత నయ్యగ్రహారికులాయం
శుకంబులయు రజకునియు ధావశ్యముం దిలకించి మౌనపడి ౨౪౨

తే॥ “ఏమియాశ్చర్య మీబట్టలివ్విధమున మల్లెవ్రావులవలెఁ గడుం దెల్లనయ్యె?
నీరు తలవెలదుకలుగూడ నిరుపమాన ధవళిమందాలె, నెత్తీగియున్న వివరింపు
వ॥ అనియడుగుటయు రజకుండిట్టనియు, ౨౪౩

ఉ॥ “ఈవసనంబులన్నియును నేఁ బొరపాటున నీలికుండెలో
వైవఁ దట్టఁజూటయును వానికి నీలిమ యాకహించె ‘మా
గోవతు లెట్లుచేసితివి ఘోర !’ యటంచును గట్టి మీరు నా
ప్రేవులుతీతురంచుఁ గడు భీతిలి పొలుగ నుద్యమించితిక”, ౨౪౪

ఉ॥ అయ్యడ నాదుబిడ్డ తన యాళిని దాశతనూభవం దమిక
బయ్యన దాయబోయి “మనసభ్యుముతీరను నేటితోడ” నం
చెయ్యివో చెప్పిచెప్పి తుద కెడ్డుచుఁ గ్రీమశ్రీవచ్చుమండఁగా
నయ్యదిగూడవచ్చి సలిలాశయ మొక్కటి మాపె మా కటక” ౨౪౫

ఉ॥ అం దవి వైచుమాత్రమున నప్పుడె శుభ్రములొటయుక వెలం
గందుచు నేనుగూడదిగి యట్టై మునిగి బహిగ్గతుండఁగా
నిందుసమద్యుతింబొలిచె నెల్లశరీరము, మూర్ఛబంబు లీ
చందము లెల్లనై నయవి చానలు రోతపడంగ నేలొక, ౨౪౬

వ॥ నావుడుఁ బుడమివేల్పులు కాతూహలసమన్వితులై యచ్చటికరి పరీక్షా
గమై కేళాది కృష్ణద్రవ్యము లనేకము లందు మంచుటయు నన్నియు మలీచసవగ్గంబును

వదలి శుక్లత్వంబు వహించె, నంత శ్వేతమూర్ధజులగు వృద్ధులును దరుఁబలును ధర్మశ్రీ
 ధమ్మై నందు స్నాతులగుటయుఁ దేహోవీర్యసమన్వితంబుగా శ్వేతసర్వాంగులై తత్త్వ
 భావంబునఁ బరమపదంబు పడసి, తత్ప్రసాదించులగు ధవళదళాలచే శ్రీధమ్మై శ్రీధర్మంబు
 వెట్టువాఁడు నరకస్థులగు పితరులంగూడి తరింపఁజేసెడి” నని యిట్లు సూతుండు చెప్ప
 టయు ఋషులిట్లనిరి, ౨౪౮

అ॥ “శుక్లత్కమెట్లు సురుచిర తత్త్వలప్రభవమయ్యుఁ బలుప్రభావమునను?

విస్మించిమాట వినిపింపవయ్య యోసూతి! ధీసమేతి! సుకవిగీత!” ౨౪౯

ప॥ అనియాట్లుప్రశ్నించుటయు సూతుండు ౨౫౦

క॥ “కలిభీతుడగును విష్ణుం డిలనై దక్షేత్రమునకు సాతమతితోడక

బలిమిని శ్వేతద్విపముఁ దెలుపువిలుగకుండఁ దాను దెచ్చెను జుండీ, ౨౫౧

క॥ కలిచే స్ఫురింపఁబడినను నల శ్వేతద్విపమునకు శ్యామలవర్ణం

బలవడదు గాన హయట నలిపెను దక్షేత్రీయందు నెటి నద్దానిక, ౨౫౨

— వాల్మీకి పూర్వవృత్తాంతము —

ప॥ ముఖారంబును హరియొకశ్రీగం బటనున్నయె, యచట బ్రాహ్మణులగు
 మునిశ్రేష్ఠుల కొక చోరుండు సంతుడగుటయుఁ దన్మైభావంబు నంజేసి యతిండు
 సిద్ధినిబొంది వాల్మీకినాఁ బ్రార్థితుండై రామాయణనిబంధనంబు గవియించె, జనుత్కాగ
 పురంబునఁ దొల్లి మాండవ్యావ్యయంధివుండై యొకన్విజుండు లోహబంఘుండను
 పేరఁ బితృమాతృతత్పరతం ప్రవర్తించుచుండె, నతనికిఁ బ్రాణంబు లకంబై బ్రయంబైన
 పత్నియోగ్యుండై పతిప్రాణులను బ్రేరేపియు నై ప్రవర్తిల్లెద, బ్రహ్మకృత్తిమై నరం
 డట్లు పెద్దకాలంబు పుచ్చుటయు నొకప్పుడు శక్తుండు నర్జింపమీనానర్తదేశంబున ద్వా
 దశవర్ష యాసంబు నంధివించె, నంత లోహబంఘుండు తూర్థాః ప్థులగు తలిదండ్రులను
 భార్యను దిలకించి మహామఃఖంబు న, ౨౫౩

క॥ “ఏమియొనరింతునిక, నేభూసులకుండు నుడు దనువుపోషించుకొనె,

నా మాతాపితరులు ప్రియకామిని తుద్యాధనొందఁగా నెటుమాతుక ౨౫౪

ప॥ అనిచింతించి పండ్లైని యిన్ని తెంచితెత్తమని నిషణంబునకుం బనుడు మ్రోతు
 లన్నియు నెండియున్నకతంబున నొక్కటిని చొరకదయ్య, నంత ధాన్యావశ్యంబగు
 కొలది చొప్పకట్టయొకటి బుజంబునం దెట్టుకొని మహాశ్రమంబునం జను ముసలిది
 యోగ్య కనంబు నిద్రియుండె గూ చొప్పకట్టయుఁ దద్వస్త్రంబులును బలిమిమై
 నానించి సంతసించుచు నింటికింబని పితరులకు నివేదించె, బల్లులక్షుండయ్య నిట్లు ప్రత్య

హంబును స్వకుటుంబమును చాగ్గంబునఁ బోషించుకొని సుఖితమైనను చెండవపని యొల్లక బ్రాహ్మణవృత్తిమాని దొంగతనంబుచేయుచు నొక్కయడఁదీగ్గయాత్రాప్రసంగం బునంజను మరీచిప్రముఖ సప్తర్షుల విజనప్రదేశంబునం బొడగాంచి గ్రోహకోపనమన్వితంబుగా దండమెత్తి కొట్టువానివలె “నిలుండు నిలుండని” పరుషవచనంబుల ఛిక్కించుచు వెంటబడుటయు నమ్ములు యచుకింకరుచాడైన యుద్ధోపవీతసహితంబుగా నరుదెంచు నాతని విహాకించి యనుగ్రహసమేతులై

౨౫౫

మ॥ “అరరే! బ్రాహ్మణునిగిం గానబడవీ, వట్లయ్యని స్థల త

స్మరణం గృత్యమునం దొరంబడితే? వీకర్మంబు మేచ్చాది దు

ష్టురుషులైనెడి, దేము మానులము, మాబోంట్ల ధనద్వప్తికొ

గుజీయెనారాకొ మూర్ఖ! మాకడ నివే గోమ ల్లటస్థించెడికొ,

౨౫౬

తే॥ గోచిపాతలరామండు గోచుకొనెడి దొంగలకు మిండఁడనియైనఁ దోపలేదే?

నివ్వగ్రహులముమేము, నీకునింట గొరక దొక్కంతయైన బోర దుర్బచార!”

మ॥ అనివక్కాశించుటయు లోహబంధుం డట్లనియె,

౨౫౭

తే॥ “నాంచీరలు కృష్ణాజనములు కొన్ని గలవు మీకడఁ బావుకోళ్ళు, లలి వాని

నిండు, లేకున్న నీ దృఢదండమునను దలలు బ్రద్దలుగాంచి బలిమిగొందు”

౨౫౮

మ॥ ఆనవుడు ఋషులు సుతయునిట్లనిరి,

౨౬౦

ఉ॥ “అన్నియు నీకొసంగఁగల వట్టులెకాని సుల్లిమనా! నినుకొ

గొన్నిటి ప్రశ్న చేయవలె, గోపమునొందక చెప్పు, నువ్వె యే

మన్న ను నీవు బ్రాహ్మణుడవయ్యెను దొంగతనంబు చేయఁగా

మన్న కతం బదేమి? కడునయ్యెపుడైద మిదంమ వెంచితో?

౨౬౧

కం॥ కలుదానం గలమెక్కఁగ నలపాటయ్యెనొకొ గారి కడ్డముచని యీ

లలిదలలు గిద్దలొననంప? గులమున విప్రుడవు కాక కోయవె యగుదో?”

మ॥ అనియట్లనుటయు వెండియు నా లోహబంధుండొ.

౨౬౩

ఆ॥ “కల్లుగాన, మారంబిండము ల్భక్షింప, న్యూతిమాడ, మఱియుం దొత్తునంపఁ,

బుణ్యమగు కుటుంబపోషణమునఁ యీ దొంగతనము నేయఁదొడఁగినాడ,

మ॥ తలదండునీ శతవృద్ధు, లాలయక్రియాశారేయముకొ సాధ్యయు

గృహి, చాగ్గంబున సుతొ యింతొ యిటు సంసారించికొంపోయి వా

రలకేపెట్టెద దైవసాక్షిగను సర్వం, బందుచే మీకడకొ,

గలదెల్లకొ మొదలిండు, లేచెడిని వేగం గొట్టెనై మీరికికొ,

౨౬౫

వ॥ అనియట్లు పలుమాటలకుఁ జోటికఁ తెరువాటుకాఁడు తొందరించుటయు
ఋషులు మఱియు నిట్లనిరి. ౨౬౬

వ॥ “అటులైనఁ జని నీకుటుంబమును నీయాజ్ఞించుచున్నట్టియు
తృప్తిసాపంబునఁ “బాలుశంతుకొనెదా ? కాదందువా?” యందుఁ బృ
స్థుటవాక్యంబుల నద్దఱు, పంచుకొనుచోఁ జోరత్వముంజేయు మె
ప్పటియ; ట్లందుల కొప్పదేని యింకనీ సాపంబు భారంబగున్, ౨౬౭

అ॥ ఘోరకౌరవమునఁ గూలెదోదుర్మతి ! ద్విజాడవనుమఁ గృపను దెలుపుచుంటి,
మస్మదాదు లూరకగుపడ, రటుగాన నీకెదేని శుభము చేకురడిసి, ౨౬౮

క॥ కలుషము చేసెడిదొక్కఁడు, ఫలమునుభుజియించువారు పలువు, రఘై నన్
గలుగదు దోషము వారికిఁ, గలుషమునకు బాధ్యుడొక్కఁడై యు తుదకున్ ౨౬౯

వ॥ నావుడు ముడియిటడు పించుక జడిసినవాడై ౨౭౦

ఉ॥ “సత్యమ యేతడు కి యిటు సంశయముండదు గాన నేగి యీ
కృత్యమునుండికల్గఁఫల మింతయె యంతయె మత్కుటుంబమున్
నిత్యముఁ బంచుకొఁగలదో నేనె భుజింపఁగనానో యడ్డి యీ
వాక్యపుఁజేత చేయుటకొ నద్దని మానుటకొ యతింఁచెదన్, ౨౭౧

చ॥ ఋషివరులార ! మీర లెటఁగని పలాయనమాచరింపరేన్
బుషితకుటుంబసన్నిధికిఁ బోయి త్వదుక్తము పఠి నేతుఁ గి
ల్పిషమునఁ బాలుపంచుకొనఁ బ్రీతులుగా భవదీయవసువుల్
ముషితములొను, గాదనినఁ గొండు యథేచ్ఛ స్పృశింప మ్రిమికన్ ౨౭౨

వ॥ అనివాక్రుచ్చుటయు నమ్మించుటకుఁగా నొట్లు పెట్టుకొని యక్కఱికంబున
నతని గృహంబున కనిచిరి, యట్లు పని జనకుం గని ౨౭౩

చ॥ “విను జనకా ! మదీరితము, విందు నె యుత్తరమిచ్చి సంశయ
మును మోదలంటగం దునుము, మూర్ఖులఁ జౌర్యముభాషుకృత్యముల్
పొసరిచి నిత్యమేను నినుఁ బోషణచేయుచునుంటిఁగాన నా
యెనరునఘంబు పంచుకొనెదో వలదందువో చెప్పమి కృపన్” ౨౭౪

వ॥ అనియతండు వక్కాణించుటయుఁ బితి యిట్లునిరు, ౨౭౫

ఉ॥ “పిన్నతనంబునందు నినుఁ బ్రేచును గవ్వములన్ సహించి యె
న్నెన్న శుభాశుభక్రియల నేఁ బొసరించుచుఁ బెంచుకొంటిఁ గా
న న్నను నీవు నాధకమునన్ మఱిఁ బోషణ చేయుచుంటి, వ
న్నన్న ! త్వదీయపాతకమునం దెటు నాకింక భాగముండెడున్ ౨౭౬

తే॥ పున్నెమో యన్నెమో తొను బూనిచేయు కర్మమున కెల్ల బాధ్యుండు కడకుఁ దానె
తెచ్చివెట్టిన భుజియింపవచ్చువారు పలువు, రశాస్త్రి కీ ఫలభాగమేల? ౨౭౭

సీ॥ స్వకులోచితంబైన సత్ప్రతిగ్రహముచే సన్మానితుడవౌచు సంతరింతో,
యాపదధంబైన వ్యవసాయమునదిగి కష్టాన్వయమునకే కడగినావో,
క్రయవిక్రయక్రియాకరణధారేయతం బుష్కలద్రవ్యంబు ప్రోగుచేతొ,
బాటసారులతల బ్రద్దలుగాఁగొట్టి తుందుకుకొప్పంగఁ గోచితెత్తో,
యేమిచేయుచుంటా, యెన్నిగినా ర్జుంతో, యివిచారమెల్ల నేలనాతుఁ,
దెచ్చియిచ్చుదానిఁ దినువారమే కానీ ఫలముగుడువమేము పాలుపడమున్ ॥ ౨౭౮

కం॥ కావున నిని మదినుంపకు మోవత్సా! వింద్యకర్మ మొనరించెదనేకే
నీవ తదేవఫలమును దేవుడయని యనుభవించితీరఁగవలయున్, ॥ ౨౭౯

ప॥ అనిఱుట్లు ప్రత్యుత్తరంబొసంగుటయు నతండు వ్యాకులితాంతరంగుండై
తల్లిపాలికిని ధర్మపత్ని పాలికిని జని యదేవిభుంగం జెప్పబడి పశ్చాత్తాపంబునఁ
దన్నుదా నిందించుకొనుచుం బోయి జడదారుల దరిసించి ననుస్కరించి ॥ ౨౮౦
చం॥ «చనుడు చనుండు బ్రాహ్మణులు! సత్వితఁ దగ్గనధగ్గన లగ్నదుకై,
మనమునఁబెట్టకవ్వి నను మన్ననచేయుండు చేయుఁ, డింటికికై
జని జనయత్రిన్ జనకు జాయను బ్రశ్నమునేయ వారు నా
యొనరుచు దుష్క్రియన్ ఫలము నొల్లనుటంచని రించు కేనియున్, ॥ ౨౮౧

కం॥ దురపిల్లించుంటిఁగావునఁ గరుణను నేడజేసినట్టి కలుములెల్ల
దొఱఁగ నుపదేశ మొనరిచి సరవిని గత్తింపుడయ్యా సానువరేణ్యున్! ॥ ౨౮౨

సీ॥ పాటులెందఱో బిట్టు చూఱంగ నోయూసి గుంజికొంటిఁ గొలాయగుడ్డమూట,
లబలలెందఱో కరం బఱవంగఁ జెఱబట్టి యెలిచికొంటిని బల్మి నొడలినగలు,
చూనులెందఱో తాపమానంగ దయమాలి యపహరించితి వల్కలాజినముల,
బీదలెందఱో గోలపెట్టఁ గొట్టుచు విడ్డిపెట్టించితిని గట్టుపుట్టుములను,
దిరుగఁబడఁ జేతగాని యీతీరువారి నెందఱినో యేడిపించితి నీవిధమున
మంచినహవాస మొనగమినుంచి నేను దత్కుటుంబనిమిత్తమై తపసులార! ॥ ౨౮౩

తే॥ చదువునను బాలకునకు శాస్త్రంబువోలె గట్టిగా నాకుఁ జౌర్యంబు పట్టుపడియె,
నిపుడు మీదృష్టిబడకున్న నింకనెన్నొ కొలలు నిస్సంశయంబు గా సలుపుచుంటి

ప॥ అనిపలుకుటయు వారలలో హాస్యశీలుండగు పులహండు ॥ ౨౮౪

ఉ॥ “నేనొక మంచిమంత్రమును నీ కుపదేశముచేయువాడ న
ద్దాని జపింపుమీవు ద్విజ! తప్పక యుష్మ దభీష్టసిద్ధియా
మానక బాటఘోటయను మంత్ర మహర్షిశము బ్రపింపఁగన్
బూనెదవేని వేల్పులును బోలరు నిన్నింక నేమిచెప్పగదన్ ॥ ౨౮౫

ప॥ అని వేశాకోశంబుగావించి విప్రలోకంబు వెడలిపోవుటయు నాతెరవాటు
కాఁడు తత్ఫలంబునన యనన్యమానసంబున జపంబు ప్రారంభించి నిశ్చలకాయుండును
నిశ్చలసమాధిగతుండును నైయుండనుండఁ బుట్టపుట్టి చుట్టు నావరించుకొనియె, గొంక

కాలంబున కమ్మగ్గంబున సమ్మనులు తీగయాత్రనినుండి కృష్ణుతీలి వచ్చుచు వచ్చీక
మధ్యంబునుండి వినబడు బాటఘోటయను నమృతోత్పత్తినిఁగ్రత్యేననంబును నలదిక్కుల
నుండి వినవచ్చు ప్రతిఘ్ననియు నాకర్ణించి పరిహాసమునకుఁగాఁబలుహుండుచెప్పిన
మంత్రంబు జపించుచు వల్లడికాడు వచ్చీకంబుననుంట యూహించి ౨౮౨

అ॥ “అగ్రశూన్యమైన యల్పాత్మరంబు లే పథనజేసియిడఁడు పడె సెన్ది,
గాన శాస్త్రదృష్టిగలిగిన యాచార్యులకులు నుడువునుడులు వా సవములు, ౨౮౩
సీ॥ అగ్రశూన్యాత్మరం బగుఁగాక యయ్యది పుంగ్విచుండు బంపఁపఁ గాఁత్రు సిద్ధి
యపవిత్రపుంకుంట యగుఁగాక యయ్యది శ్రీచుం చట్రగుంకఁ బీఱుననుము,
మిగులఁ నిష్ఠన్యూతుఁడగుఁగాక యాలంకుబాహ్మణుండుని మొక్కబడయుశుద్ధి,
పగులగొట్టిన రాయయగు గాక యయ్యది దేవుడందనివేడఁ దీర్చు గోర్చి
శోభ్యుడనియడ్డఁబ్రశ్నంబు సూక్తిపడెడు, నానభంబని భక్షింప నడఁగుఁదెగులు,
గురుడంటును సేవింప గుణముగలుగు, నెట నెటల భావనముసేయు నటల సిద్ధి”

చ॥ అని విస్తృతాభిప్రాయున పశేషించి కృపాభిప్రాయున వై పదపడి సమాధి
యోగ్యంబులగు తైలవలచేలను భేజంబులచేలను సమాధిగరింబగు చిత్తాశ్రయను దడవు
మర్దించుటయు నా లోహజంఘంబు చేరెనంబునబొంది కనుకొచ్చి సూక్తిమాటికిఁ
దిలకించి మోనిపడినవాడై పృథ్వీలనుకొని యయ్యునుల గుఱించి యిట్లనియె, ౨౮౪
తే॥ “ఏల యింకను జనకుండ నిచటనుండి, లేల గుఱుంబుముకొఱకుఁగా నింక యుమ్మ
దజనముఖముల హరియింపనచు నపుడె వదలితిని గొండు నివ్రజాలాక! వలయుకడకు”

చ॥ నావుడు మునుల్లినిది, ౨౮౫

ఉ॥ “అప్పుడె వెల్లిపోయితిమి, యందును నందుఁ జరించి వెండి పేసి
మిప్పుడువచ్చియుండితిమి, యెంతయొ యయ్యును గాల, వచ్చి బ
ల్లొప్పు సమాధినుండుటను గొంఁదముగూడ నెఱుంగవైతి, నీ
యప్పుయు నమృయున్ సతియు నంతమునొందిరి లెన్వియుత్తలై” ౨౮౬

క॥ నీవుతపస్సిగ్గుడవై తోపిపా! మాదుకరుణ నులునాల్గీక
ప్రావృతిసిద్ధినిగాంచుటచే వాక్మికెయనబడెడు తీతి నికమోడకై ౨౮౭

తే॥ ఇచటనీచేత బలిమిమై నెంతచుంగొ ముప్పునైయున్న వారలు మున్ను గాన
నిది ముఖారంబునా ఖ్యాతి నెనసి జగతిఁ దీగనుగు నీగనంబాగి ద్విజవతేణ్య! ౨౮౮

క॥ ఎవరిట శ్రద్ధను శ్రావణి నవగాహన మాచరింతు రవ్వారలు తా
మవని ముచ్చిలికొనునను మవనిలం గడిగివైతు గనపెలు ధా! ౨౮౯

చ॥ అనియిట్లు వాక్రచ్చి యట్విపులమునిచే ననుస్మృతులై యిచ్చవచ్చిన
కళింగంజని, యావాక్మికెయు నవ్నోటన తపంబుండుచు మునిశ్రేష్ఠుండయ్యె ౨౯౦

—* సత్యసంధన్వపతిన్వత్తాంతము. *

క॥ కన్యోత్పలయనియచ్చట వర్జితమగు మతీయునొక్క వరతీర్థంబున్
 స్వల్పదిసమమై యుండెడు, బూర్ణశ్రీధ సటం గుంకి పూతుండెవండా,
 సీ॥ అధికశ్రమంబుమై నార్జించి యందందు దాచియుంచిన భూరిధనముతోడ
 బేరాపదలలోన బిట్టకట్టకువచ్చి సానుచుండెడు ప్రాణసఖులతోడ
 బరు లెత్తివచ్చినపట్ల నేనియు దన క్రమమువీడని పరాక్రమముతోడ
 వేదశాస్త్రపురాణవిష్టపాచారబంధంబు వాయని స్వధర్మంబుతోడ
 నగ్ని సాక్షికముగఁ బెండ్లియాడఁగఁబడి కన్యసుఖముల బాల్గొను కాంతతోడ
 నెక్కుడేటికి నెదియెది యిష్టమమొ దానితో నెల్ల నెడఁబాయఁ దానరుండులైన
 మ॥ తొల్లి యిట్లొకమంశంబున సత్యసంధుండను నొక టేడను సకలసద్గుణసహ
 ధుండై పేరుమోసియుండుటయు నతనికి మంగళాంగియగు నొక్కకూతురు దయించె,
 బహుపుత్రుండగు నహస్థివున కొక్కరితయే బిడ్డ కలుగుటంజేసి భూసురులతోడను
 భృత్యామాత్యులతోడను బహువారంబులు యోజించి

౨౯౯

క॥ “కన్యపు టుత్పలమున వర్ణంపఁగ నర్హమా సువర్ణముతో నీ
 పూర్ణేందువదన గలిగె సువర్ణమునకుఁ దావి యబ్బువైఖరి నాకున్ 300
 క॥ బహుపుత్రుండగునా కీదుహిత యొకర్త యుదయించె, దోయ్యలి రూపున్
 బహువర్ణనీయ, మందున రహిం గన్యోత్పలయటంచు వ్రాసెదబేరున్” 300
 మ॥ అని బారసాల నిర్వర్తించుటయు నాపాల చంద్రమసియగు కలవిధంబున
 దినదినాభివృద్ధిం గాంచుదు లాలనపరులగు బంధుజనుల కాప్లాదకారిణియై యొకరిచేతి
 నుండి యొకరిచేతి కరుగుచుం గ్రచ్చుంబుగా యావనవతియయ్యె, నంతఁ బృథివీపతి
 యాయమ నీక్షించి

అ॥ “ఎవరికిత్తునీమె? నిద్రాని కనురూపుండైనయట్టివరుఁడు గానరాఁడు,
 స్వర్ణమునను మతీయుఁ బాతాళమునఁగూడ దొరకఁడింక నన్న కగణ మెద్ది? 303

మ॥ అని బహుధా చింతించి

క॥ “అడిగెద వేలుపుఁబెద్దను, గడఁగెదఁ దద్వత్సమాణగతి జరుపంగన్
 దడవొనరింపక చని యట కిడుమనియునువాని కెలమి నిచ్చెదఁ బుత్రిన్” 304

మ॥ అని నిశ్చయించుకొని కూతురు దోడ్కొని బ్రహ్మలోకంబున కరుగునకి
 నతనికి సంధ్యాసమయంబగుడు సాయంతనక్రియోత్సుకుండై సమాధినిష్ఠంబూనె,

సత్యసంఘండు తిత్తిమాత్తిం బ్రతిక్షింపుచు నికటంబునఁ గూరుచుండె, నబ్జమౌని
యచ్చదశహృదయపద్మకర్ణికావధ్యంబునఁ బలువర్ణంబులఁ దిప్పలై విరాజిలు నాత్మ
యం బాత్మ నవలొకించి యానందాశుగ్రహిపూరితసేతుండిను యలకాంతితసూరు
బంతును నై యాచమిలచి చరణంబులు పడిగొని నలుదెసలుపరికించి స్వభోకవాసు
లందఱితేతను బ్రణతుండైయుండుతేటి నాంబు శుభాననయగు సుత్రో సహితంబుగా
నోలవైతి

కా॥ 'దేవా! సుత్యమునుండివచ్చితిని, నాదేశంబు నానర్థ, ను
చొచ్చి నిశ్యాతుడ, సత్యసంఘుడను దత్తోఁజీధవుండం, దను
శ్రీమద్రాత్రితనికన్నమూహుగు నీసింగారి నాకన్య, యా
పూవుంబోడికి నాంబులైనవరుఁ డీధునుం దటస్థింపమిత్ 302
తే॥ అనుగుండలచిత్త సీత్రాల, కందుకలనఁ దగిననుగనిజాపు మీ తలనుఁబోడి,
కననికమ్మనిపి న్నెయ్యాయావు వానికిచ్చి యుద్వహామెనరించి యలమిగాంతు 303
వ॥ అనవుడు బ్రహ్మదేవుండ 304

కా॥ "త్వత్తనుజాతకుఁ దగినధర్మపతికృతీయించి యుద్దేదే
నిత్తిక నేపుమాంసునకు నిచ్చుటకుం దగదంచుఁదోచెనా,
కుత్తముఁ బెద్దవాని స్వకులబోధువుఁ జూచి కులాభివృద్ధికై
యిత్తునువలదుగ్రా లాత్మకవ నెంతయుఁ స్వపుత్రకృత్యైర్విత్తై, 305
కా॥ ఈధర్మసేయపుత్రికి మహింగల యల్లపృపాలనానులన్
శోభనైకాక యాదునను న్యాయతగాంతుయ, న్ము పేతువున్,
నిధవసలంబుండి యిటు నీవరుదెంచు నచంతరంబునన్

ధూధునంబులందుఁ నె నె మూఁడుయుగంబు లెఁగేమిచెప్పదున్, 306
చె॥ కవలని దేవు పూర్వముఁ దెన్నెనియుండిన యల్లమనవున్,
పక్షమని ప్రస్తుతంబున నశ్రువుపుష్పపై నెలంగఁదయ్య, నీ
గవడిద నిదుడందమున గ్రాహ్యముగామికినుండుపేతు వో
యివయఁడు ! తొకికింబు గుచునొప్పెడి నాదుసహత్ర యయ్యెడిక, 307

అ॥ స్తవ్యమాంత్రిములకు స్థితతస్మాన్మై గర్హ్యమైన మనుజుకాంతి సురలు
నలనిజేసికొనఁగ యులొన నేని గా మిష్టపదరు, పెక్కులేల చెప్ప? 308
క॥ కరితురగాదిక యుష్మత్పరివారముఁ బుత్రముఖర బంధుగణంబుక
మనగించియవి, యెనియెని పరిచితములూనీ కజెల్లఁ బ్రశయముగాంచెక, 309

అ॥ కాన సత్యసంధమానవాధీశ్వర ! యచటికేగి యేమియాచరించె ?

దిండయుండుమింకనీవు సుఖంబుగా ముద్దుమాతల్తోడఁ బెద్దపొల్లు " 30౧౧

౩౦॥ అని పలుకుటయు నాతఁ డందుల మీరకికరింపఁగాని త త్తమజాత దుఃఖా ర్థమై యెక్కువ నిట్లనియె,

ఉ॥ " ఉండను బ్రహ్మలోకమున నోపిత ! నేను సఖిమిక్తనై,

దండను జాట్టలుండుమి సంబంధుఁగునింపను నాతఁ గ న నక్ష

నిండినప్రేమఁగాంచు జనని బెడఁబాయకయుండ నేను ము

న్నుండినయాసలంబున కె యొయ్యఁ జనన్ మా నిచ్చుయింపెదన్, " 30౧2

అ॥ ఎవరితోడఁగూడి యే నాటలాడితి నట్టి పలుకునాకు హ వ్విమిగులు,

మారకచటఁ బెండ్లిపేరంటములులేక పడఁగ నేల ? తెమ్మి చనుదలుటను " 30౧౩

౩౦॥ అనియిట్లు వచింపుటయుఁ బూర్తివోత్తమండు స్నేహగ్రీవతెమ్మిండ్రి యాయసం గొప్పొని స్వదేశంబునకుండుని స్థలస్థానంబు జలస్థానంబును జల స్థానంబుల స్థలస్థానంబులను దన్మధ్యంబునఁ గొత్తకొత్తలతోటలను గొత్తకొత్త ధర్మంబులను గనుంగొని ప్రిప్నించియు నొకనితో నొకనికిఁగల సంబంధంబును దెలిసి కొనగలక మానిసిగాలి సోఁకినంత నె జరాగ్రస్తుంపయ్యె, గన్వయు నట్లు శ్వేత మూర్ధజయు వలిపూరితయు శిష్టదాతయుఁ బుత్రస్తనయు నాననోష్ఠయు విమూఢాంగియుఁ జిపిటాక్షియు నై కనుపట్టె, నట్లు మాటమాటికిని గడగడవడంను నారాజన్యఁ " డిచ్చటఁ బ్రభువెవరు ? నేతమెయ్యని ? పట్టణముచేతమి ? " యని యనుకుటయు భూజనులు. " 30౧౪

కం॥ " దేశముపే రానర్థం, నీతంకు బృహద్యలుంకు, సోమిసర్వజ్ఞం,

డీ శ్రేష్ఠమైనపురము మహాశయ ! పొత్తియనుపేర భ్రాతృము జగతిన్, 3౨౦

సీ॥ ఎట నంతరింగియవటువ నిరూలించి యోగంబు నేర్పుచునుండి రావ్య

తెచట నుగ్రతపంబు నెంతయు నిష్ఠమై జేయుచుండెఁ మనిశ్రేష్ఠు లొకట

బహిరిందియంబులపావ నేతకచేష్ట లుపమింపఁగఁజేయుచుండి తెచట

స్నానసంధ్యాజపస్వాధ్యాయనిరతిమై నెనొటుఁబాయకయుండి రిద్దవిప్ర

లనొటు భిమతీసమాహ్వయహృదినివగంబునుండి విస్ఫుప్తమై రాణగాంచి

యున్న గర్భాభిధానతీర్థోత్తమంబుఁ బావనతమంబుఁ బుణ్యసంపాదీపకంబు ,,

౩౦॥ అని వాక్రమచ్చుటయు నతం దాత్మజాత నాలింగనంబు చేసికొని పెద్ద పెట్టున నేడ్వందొడంకె, వృద్ధులగు నయ్యరువురంగని జనులగడలుం జనుడెంచి కృపా శువులై తామును గన్నీ శుభగార్చుచు " 3౨౧

అ॥ “ఎందుకయ్యతాత! యాయవ్వఁ గాఁగిటఁగుచ్చి యేడ్చుచుంటి గోడునునుచు?

బంధు వెవ్వఁడేని పరమపదించెనో, యగ్రపక్షి యైనయదియొ చెప్పును, 323

క॥ ఎవఁడేని బట్టుకొని నిను నవమానితుఁడేసి నాఁడొ, యాలస్యములే

క వచింపు, శిక్షకుఁడు మాయవనీట్టు బృహద్బలుండు, హతునొనరించుకొ, 324

అ॥ ధర్మవిదుఁడు దుష్టదమనుండు శిష్టసంరక్షకుండు మాదురాజు గాన

నీకుఁగలిగినట్టితోకంబు పోకార్చి సౌఖ్యమొసంగఁగలఁడు, సత్యమిది” 325

వ॥ అనివక్కాఁజించుటయు సత్యసంధుఁడీట్లనియె,

క॥ “అనర్థదేశమునకును త్కౌనాగ్రుఁడ, సత్యసంధుఁడౌజ్ఞుఁడ, సేరి

నామనవతి నాదుకూతురు, దీనికిఁ గన్గోల్పలాఖ్య స్థిరపడియుండెకొ 326

ఉ॥ వేనికినిత్తు దీనినని నేడుకత్తోడ విరిచిపాలికికొ

నే నడుంగఁగఁబోతి, నట నెమ్మి ముహూర్తమువోలె నుండితికొ

గాని యదేమొ వెండియును త్కౌస్థలికిం జనుదెంచి మాడఁబో

మానవులార! చిత్రముగ మాతొం బ్రపంచపురీతి యంతయుకొ 327

వ॥ అనవుడుఁ దబ్బనులు విస్మయోత్పల్లభోదనుల్ల పోయి యంతయు బృహ

ద్బలునకు విన్నవింప సతండు పాదగారిగనే యతిఁగఁబున సత్యసంధుకడ కరుదెంచి

కేలుపొడ్చి గోసిలియొగ్గినిలువబడి 328

క॥ ‘స్వాగతముదేవ! మఱి సుస్వాగత మిన్ధ్యత్కులన స్వకరాజ్యంబుకొ

వేగమకొని పుటియేలుము, బాగుగ నానంబు లిమ్ము బ్రాహ్మణతతికికొ 330

వ॥ అనిపలుకుటయు సతని నాలింగింపఁబుడచేసికొని పునమాలులు శిరస్సు మూ

గ్గొని యశుగ్రపరిక్లిష్టవదనుండై గద్గదస్వరంబున నిట్లనియె,

ఉ॥ ‘చేయఁగఁజేయరాజ్య నుది జీర్ణహర్షయనని నాదుచేతిలో,

నీయఁగనీయవిత్త మది యెక్కువయయ్యెను యాచకానికికొ

నాయన! చేసినాడ సవనంబు లనేకము గాన విడ్డవో

నేను దపంబొనర్చునీక నీవెతుఁ గ్రీచుట యాననంబు రాకొ 332

వ॥ నావుడు బృహద్బలుండు 333

అ॥ “సత్యసంధస్థపతి స్వతనయం దోడ్కొని యెటకొ యరిగి మరల నెంతకాల

మునకు రామి మంత్రీజనము తత్కుతుండైన సుహాయుఁ బ్రభునిజేసె త్రోసికనియు

క॥ తొడగునతినికి దెబ్బదియేడవపురుషుండనగుచు నే నునితుండైన

నేఁడు భవదీయవంశపు వాడనఁగా నుంటిననియు వారును వారుకొ 334

క॥ చెప్పఁగ వంశపఁపర యెప్పుడు వినుచుండుఁ గాన నీ పాపనమై

యొప్పెడి సుస్థానము నీ గొప్పతపశ్చర్యకు ననుకూలముగాడే? 33౬
మ॥ రమణీయంబు శుభకరంబు నగు గ్రాతీర్థ మిస్థాన మో

సుమహీశా ! తనుబాతతోడ నిట సంశుద్ధిం దపంబుండు, ని
త్యము సంధ్యాత్రయముండు నీదు పదపద్మద్వంద్వ మర్పించి న
వ్యముఁబొందంగలవాడవప్ప, కనుకంపంజూడుమి “మొక్కదణ్” 33౭

మ॥ అనినవిని సత్యసంధుండు వెలియునిట్లనియె, 33౮

ఆ॥ “హేట కేశ్వరమున హరలింగమును దొల్లి నిలిపియున్నవాడ నేను బుత్త !
యట్లు గావునం బరారాధనముచేతు, మట కవేగఁబంపుమయ్య మమ్ము” 33౯

మ॥ ఇ ట్లా భూపాలకు లిరువురు భాషించుకొనుచుండఁ దచ్చిరకాలాగమనవార్త
విని భూసురులు కాతుకానితులై గ్రాతీర్థంబునందఱి పఱతెంచిరి, యంత నహ్మర్షి
వుండు వారలకు ధనంబులిచ్చి సాంజలియైనిలువంబడి స్వర్గసమాగారంబు సాదరంబు
గా వినుండని నుడువుటయు నాబ్రాహ్మణులందఱు యథాజ్యేష్ఠంబునను యథా
సుఖంబునను నతేంద్రు నాలుగుదిక్కులం గూరుచుండి విస్మితులగుచు “నె ట్లెటు
పోయితిని? పురల నెట్లువచ్చితిని? బ్రహ్మతో నేనేమిమాటలాడితిని? ” యని బ్రహ్మ
లోకవృత్తాంతం బంతయు నగుగఁ గ్రథాంతంబున సత్యసంధుండు బ్రహ్మద్వలుంగూర్చి
సీ॥ జపతపస్సాధ్యాయసంపన్నులై విఘ్నై లేపట్టణంబున నెలమినుండు

సమధాజ్యముఖగ బాహ్యల్యమానంబులై యింటింటఁ దేరేతాగ్ను లెచటనలరు

వస్త్రాశ్రీమాచారనర్తిష్టు లేపోలి బ్రాహ్మణక్షత్రివిత్సాదజాతు

లిహవరసౌఖ్యంబు లెనయఁగల్గినమేటు లేవీటనుండెడి యెల్లమనుజు

లొచనుత్కారపురమున కరిగియొకపు డన్ముహైశ్వర్యమిఱ్ఱించి యాత్మలోన

“నిట్టినగరంబు నిర్మించియచ్చివట్టి తచ్చుచుత్కారం దత్సంతధన్యఁ”డనియు 3౪౦

ఆ॥ “అతనియశము నిశల నక్షత్రనుంబైయుండె”ననియుఁ బ్రస్తుతించి“యట్లై యొక్క

పురము నేటుపఱచి భూసురశ్రీస్తుల కిచ్చువాడ, ఖ్యాతి నెనయువాడ, 3౪౧

చ॥ అనియిటు పెద్ద కాలమును నాత్మ విచారము నేయుచుండఁగా

నొనరెను బ్రహ్మలోకమున కోజఁ బ్రయాణ మవాంతరంబుగఁ,

గనుక మదీయమానసము గాతీయపెట్టెడు నిద్రిమాత్ర మో

జనవర ! లేదు దేనను విచారము సిద్ధుడనాట నన్నిటఁ, 3౪౩

ఆ॥ కాన నీచహత్మగణము సంబంధులౌ పుడమిపేలుపులను బోయి వేడఁ,

మిత్తు యుష్మదాజ్ఞ నేను సుస్థానముండేసి వారలకును క్షీతితలేంద్రు!” 3౪౪

మ॥ అనవుడుఁ దద్యాపాలండు 3౪౫

కం॥ “నావై గరుణించుచు నోబాపలు ! మాభూపుఁడిచ్చుపట్టణము గొనుం,
దాపదలేకుండఁగ నేఁ గాపాడిద, మత్కులంబు గాపాడుఁ డొగిజ్” 3౪౬

మ॥ అని కొందఱు నెట్టుకేల కొప్పించి వీరి కీయవలసినదని సత్యసంధునకు నిజే
దించుటయు నాపుణినీపతి యందఱచరణంబులును గడిగి పురనిర్మాణార్థ ముత్తమ
భూమి నర్పించి నీ వీపురంబునకు యోగ్యతసంపాదించవలయునని బృహద్బలున కాస
తిచ్చి బిడ్డతోడం బయనమై హాటకేశ్వరతేత్త్రంబున కరిగి పీఠిమై బెద్దకాలంబు
తపంబుండె, నాకర్ణోత్పలయు నొకపుణ్యజలాశయంబునాశ్రయించి తత్తీరంబున
గౌరిం బగితిష్ఠించి శిధిదమై దపంబొనరించె, నంతఁ గొంతకాలంబునకు బృహద్బ
లుండు సపుత్రకంబుగా హతుండగుటయు గర్వాతీర్థవాసులగుబ్రాహ్మణు లెల్లరుం
గుందుచు సత్యసంధు సమీపించి 3౪౭

తే॥ “వట్టిదానంబు నీయొద్దఁ బట్టిమేము పొట్టుకూటికి గతిలేక పొక్కుచుంటి,
మెద్దియో జీవనోపాయ విావుమాకు వే విధింపు స్వధర్మాభివృద్ధిపాఁతె, 3౪౮
కం॥ వృత్తినిగల్పింపఁగ మా కుత్తముని బృహద్బలాఖ్యు నొప్పించి, తతం

డితఱే రణరంగంబున మిత్తివకుఁ, డింక నెట్లొ మీఁదటి విధమున్ 3౪౯
మ॥ అనినవిని సత్యసంధుండిట్లనియె,

తే॥ “ సన్యసించిన నాకెట్లు సాధ్యమగును మీకు వృత్తినిగల్పించి సాఁకుచుంట,
కన్యదన్వయమున నొక్కయర్భకుఁడును నుండఁడుండిన వాఁడేని యోముచుండె,
తే॥ కాన నామీద సంపూర్ణకరుణయుంచి యరుఁగుఁ దాత్మీయగృహములకవనినురులు!
తావకాదృష్టమునన యేతద్బృహద్బలుండు రణోర్విం బ్రవేశించి మడిసినాఁడు ”

మ॥ అనియిట్లు పలుకుటయ నాబ్రాహ్మణులు నిజంబయని స్పష్టానంబులకేగిరి,
సత్యసంధుండును దపంబునకుఁజనియె,

అ॥ ఇట్లు బిడ్డతోడ నెంతయుఁదపముండు సత్యసంధన్వపతిసవిధమునకు
మాననీయులౌ చనుత్కారపుర విపులైల్ల రేగుడెంచి యిట్టులనిరి, 3౫౪

కం॥ “ సందేహంబులుగలుగఁగ డెందములం దొకరినొకరు డీక్షింతుమను మే
మందఱ మమమానంబులఁ బొందుచునున్నార మరయుభూపతిలేమిన్ ” 3౫౫

మ॥ అనియిట్లు సన్యస్తుండగు సత్యసంధమహీపతి త్యాసురులచే బ్రాగ్ధింపఁబడి
కృతాంజలిపుటుండె. 3౫౬

అ॥ “ తగనునేను మీరుతగవులఁ దీర్పంగఁ, దగను మొట్టమొదలె ధరణిసేల,
నత్రుశత్రుములను నావలఁబడవైచి ముక్తికొఱకు మాక్కుమూసికొంటి ” 3౫౭

వ॥ అని విన్నవించుకొనుటయు బ్రాహ్మణులిట్లనిరి "

ఉ॥ " దర్పమునం దహంకృతిని దక్కునవారముకాము మేము, బ

లేర్పడియున్న యట్టి పృథివీపతికన్నను మిన్నగానె మా

కేర్పడియుండె జీవనము, లించుకయేని కొఱంతలేకయే

నేర్పన స్థానకృత్యములు నిర్వహణంబొనరింతు మియ్యెడెక్క : 3౧౯

ను॥ ఇటు స్వస్థానమునందయుందుము ప్రభూ ! యే, మేమహారాజో యు

త్కృటహాధి క్తి నొసంగియుండె బలుకేదారమ్ములన్ మాకు, మీఁ

దటి మన్నఁడులు వృద్ధి నేసిరవి, యాతర్వాత నిన్దొట్టి యు

ద్భటరాజుజ్య బృహద్భలాంశమును మాభాగ్యంబు పెంపొందెడిన్, 3౨౦

కం॥ ఆనర్తదేశమున కెవఁ డానును సర్వాధిపత్య మాయేలిక ! యా

మానవుఁ డెల్లగృహస్థుల దానంబులచేత మిగులఁ దనుపుచునుండుక 3౨౧

కం॥ ఏయొద్ద నేమియనఁగల మోయవనీపాల ! యెటులనొసఁగితో వృత్తుల్

పాయనికృప నెటుసాఁకితొ యీయభిలము నీదునెడఁద కెఱుకయె కానన్ 3౨౨

ఆ॥ భూమిదానక రణపూర్వకత్వద్రవిత్తాగ్రహారవృద్ధి సరయుమయ్య,

మహిగురాళి స్వీయమర్వాద చెడకుండ సౌఖ్యముండువిధము సలుపుమయ్య" 3౨౩

వ॥ అనివక్కాణించుటయు సతండు నెద్దయుంబొద్దు విచారించి యుపహస్య

వంశసంభవులును వేదపారగులును నగు గర్వాతీగ్రసముద్భవులఁ బిలువంబంచి నమస్క

రించి సాదరంబు గా నిట్లనియె, 3౨౪

తే॥ " మామకస్థానమందున మనెడిద్విజుల యభిలకృత్యంబులును మీర లన్వహంబు

భృత్యులుంబోలెఁజేయుచు వినయులగుదు మెలఁగవలయును,ద్రక్ష సలుపవలయు"

వ॥ అనిచెప్పి చమత్కారపురభూసురులదిక్కు మొగంబై 3౨౬

కం॥ "మర్వాదా కారము బుభుక్షర్యశ్లాఘ్యంబునగుచు వర్తిం చెడి మీ

యారోక్తియెల్ల శిరసా ధార్యము వీరలకు నర్హధర్మము చెప్పన్, 3౨౭

ఆ॥ రాజకీయముల నరాజకీయములను సంశయాత్ములగుచు జగడమాడ

యుమ్మదుభయవాద మూహించి వీరలు మంచిచెడ్డలను విధించువారు, 3౨౮

ఆ॥ అస్మదీయకీర్తి యభివృద్ధిఁజెందింప నెడఁదలందు మీర లీర్హ్యవదలి

పుష్టియుతులుగాఁగఁ బోషించుచుండెనా వీరినందఱును నుదారులార ! 3౨౯

ఆ॥ సర్వకృత్యములను సర్వదా భవదీయవర్తనమునకనియె వాస్తవముగ

నిచ్చుచున్నవాడ సేను గర్వాతీగ్రజనితులైన యీద్విజాతిజనుల, 3౩౦

ధృవకోకిల॥ శుభిచతుష్టయసూచితంబగు సుపృథ్విష్ట ఘటించుమీ

కతులితంబుగ వీరుచెప్పినయట్లు వర్తిలుడండఱున్

శ్రీతిసురేందుగిలు ! లక్షమందినచింతలుగాక భవత్తుగ

స్థితులవాక్యము లించుకైనను స్వీకరింపకుఁ దాత్మలన్”

32౧

వ॥ అని వచించుటయు నాబ్రాహ్మణులు హృష్టులై వల్లెయని వాచలం గొడ్డొని పోయి తదనుమతంబున సర్వరా సర్వకార్యంబులును నిర్వర్తించుచుండెరి, యంత సఖిలజనంబుల యఖిలకృత్యంబులను ధర్మవర్ధినియగు మర్యాద యేర్పడి పట్టణంబును వృద్ధిఁదెచ్చెనా గర్వాత్మనృజ్ఞులును దదనుగృహంబున నధికైశ్వర్యవంతులై సుఖంబుండఁ గొంతకాలంబున కమ్మహీపతి యప్పురంబున కరుదెంచి యవనీసురులనందఱు గనుంగొని

32౨

కం॥ “ అలఘుతరమైన మీకృపకలిమిని నీశ్రేష్ఠిమందా ఘనతపసును నే

సలిపినవాడను గావున నెలమిని స్వస్థోకమునకు నేగదనింకిన్ ,

323

ఉ॥ పూజలొనర్పఁగన్ మఱియుభోగములం బొనరింపఁజేయఁగన్

బ్రాజితవృత్తులన్నియును బాలనసేయ మదన్వయంబున

రాజొకఁడేని లేఁడు భువిఁ బ్రస్తుతమందున, నుండియున్న నీ

రాజశిరస్సు లింగమును రమ్మని మాపుచునుంటి వానికిన్ ,

32౪

కం॥ కావున నీలింగమునకుఁ గాబంపఁగవలయు మీర ఘనతరపూజాన్ ,

భూవిబుధులు రథయాత్రాసేవన మేఘేట మీరె నేయుండు కరుణన్” ॥

32౫

వ॥ అనుటయు బ్రాహ్మణులిట్లనిరి.

32౬

తే॥ “ ఇటఁ జరుక్కారసూనుల యిరువదేడులింగముల మేము పూజింపఁగలగలిగితి

మినియు నెయ్యది నిరువదియేనిమిదవది, యీవు నిశ్చింతమైనందుమింక భూప !

కం॥ ప్రతికార్తికమాసమునను గృతమగును లిఙ్గాల్సకంబు గీతాదులతో,

శ్రీతినియక ! బలిపూజలు వితతాహారాసకములు విరచింపఁబడున్”

32౭

వ॥ అనియట్లు వ్రాత్కుచ్చుటయు నతిండు హృష్టుండై స్వాశ్రియంబునకుం జని యాలింగంబున కభిషేకించి భక్తిమై బూజించె , స్వవంశ నుంతరించిన కటింబున నాతఁడెట్లు స్వలింగంబును బ్రాహ్మణులకర్పించె, దల్లింగంబును గార్తిక మాసం బంతయు శ్రద్ధాయతుండై యభిషేకించి పూజించుజనుండు ముక్తింబడఁసెడి, నొక్కసంవత్సరము పృథివీసహవాసరంబునను విధివిధానంబున సభిషేకంబు గావించి పూజించునతండును మోక్షంబు గాలంచుగలఁడని మాతఁడ్రీచెప్పఁగా వినియుంటి”నని యిట్లు వచించుటయు బుభులిట్లనిరి,

32౮

— అ కర్ణోత్పల మన్మథుని బెండ్లియాడుట —

అ॥ ఒక జూబియం యనొద్ద గర్ణోత్పల తపమునాచరించె దగనటంచు

నీవుచెప్పి, తాపె యెట్టెట్టుతపముండె? దేటతెల్లముగను జెలుపుమయ్య" 3౮౦

క॥ అనవుడు సూతుండు 3౮౧

తే॥ సాన్వతీ పదపర్యమే పదముగాగ శ్రద్ధమై దపముండి యాసరసిబాడి

తృప్తినిందినవగుచు నాదేవచ్చి "యాపీతముఁజెప్ప" మనుటయు నిట్టులనిరెను,

ఉ॥ నా కనురూపుడైన ప్రయనాథుని గూర్చుకై యతించి బత

శోకమునొందె నాదుపేర, చుట్టులుల బెడబొసె, బాధ్యముక

లోకుల కొప్పుకెప్పి సుఖలోపము వాటిలుడెక! క రాగియు

ప్రాకటమా తపంబు సలుపంగి దొడంగినవాడు తల్లిరో! , 3౮3

ఉ॥ బాల్యమునందె వాఁకము పర్యను నాకును గాని రూపసౌ

శీల్యనాథుడైనవతి చేతురునట్టు లనుగ్రహించి చా

పల్యమువాయ రూపమును బ్రాయము నాకు నొసంగి తృక్తచాం

చల్యరెం బాపసుండుయి నాదుపేరకు సుఖింజెసి పోవుమా" 3౮౪

క॥ అనియట్లు చేడుటయు జెట యిట్లునిరెను, ౩౮౫

మత్తకోకిల. మంగివార వనూడూంయులే బాఖయూ పృథ్వయ్యం

దంకముక నెఱిగవ్వవంబును నాత్మలోనిం గలంచి గూ

న్గిందుబింబనూన వక్త్రీరొ! యానరస్సున గుర్తింతు, మా

దంకకైవు యోచనాన్విత, నె యథార్థ మివంతయుక. 3౮౬

క॥ అనియట్లుపలిక యానెవి యంతర్ముఖంబునొందుటయు నాకె తాదృగ్యోగసం

యుతయగు పూర్వోక్త ముఖతృణీకూతిగల విజ్జలంబులం బ్రవేంచి దక్షగాత్రయు

యావనాన్వితయునై బహిర్బద్ధతయయ్యె, సంతలో భగవంతుడగు కామదేవుండు గౌరీ

వాక్యప్రబోధితుండై నీలితియుతంబుగా నాయుచుం బత్నిగాఁ జెకొనుటకురుడెంచి.

తే॥ "భాగ్యవతి! ముగ్ధుండ నేను, బాగ్యుతి ననుం బనుప వచ్చితి, సతిగా ననుమటంపు,

నిన్ను బెండ్లాడె నీలితివై నేను నచ్చియుంటి, నికల న్రితినా ఖ్యాతినొండ వీవు"

క॥ అ నక్కాణిందుటయు గర్ణోత్పల యిట్లునిరెను, 3౮౭

ఉ॥ "మంచిని మన్మథా! యడుగు మత్పిర, నక్షత్ర స్వేచ్ఛలోడ వ

ర్తిండుట యెప్పుడుం జను, తెల్పెకవి, నిమిటకుక విచిత్రము

దంచితమైన మేడగల, కందు దపంబును జేయుచుండె నెక

గాంచినవాడు, రమ్మటకు గ్రీక్కున, నే మొదల జేగియుండెనెక" 3౮౮

చ॥ అని యిట్లుపలికి పితృసమీపంబునకుం జని పోణమిల్లి
పుష్పి॥ "అదృష్టమునఁ దండ్రీ ! నే నగతనూజ నేవించి న

ముదం బొదవ యావనమ్మును గడించెలిం గగ్రమ్మటక,

సదా హృదిని నీవు చింతనము సేయుచుం, దందునక

మదీయమగు పెండ్లి కృన్న నయొసర్చి హన్సింపుమా, ౩౯౨

తే॥ నున్నిమిత్రమ యతికాంతి మంతుడైన సూనబాబుండు దేవిచేఁ జోరెతుడయి

వచ్చియన్నాఁడు రండ్రీ ! నీవద్ద కపుడ, యాలసింపక యుద్వాహ మాచరింపు"

చ॥ అని వాక్రచ్చుటయు సతండు సంతుష్టుండ ౩౯౪

చం॥ ' అభినవయావనాన్వితివు న్నగ్రుతాపరిహాసితేష్టవ

ల్లభివును నై తపంబు సఫలంబొనరింపఁగఁ బాలితమ్ము యో

యిభివరయాన ! యిట్లుకద యెంతయు మౌనుక జీవింబునుక

విభవస మేతమయ్యఁ బృథువీధిలి నీధిలెఁమెల్లఁ దీరుటక" ౩౯౫

చ॥ అని పలుకు నెడ మన్యుఁగుం డమృతాను సమీపించి ౩౯౬

చం॥ "స్మితముభియైన నీదుగుల తీర్చిమయిమ్ము మహాశి ! నాకుఁ బా

ర్వతి యనుపంగ నిచ్చటికి వచ్చితి నీనిమిత్తమై, జగ

త్త్రితయముగూడ మోహజలధిం బడఁగ్రోయఁగఁ బాలియున్న యు

త్తుడను, గామ దేవుడను నానము నాఁ, యులుంగఁజెప్పితిక" ౩౯౭

చ॥ అని వచించుటయు సమృద్ధి నాఁగఁ డగ్ని సాక్షి కంబుగా నుతి నని కర్పింపఁ

నానులోచన యతనికి రతితరువాతి ప్రితిస్థానంబగుట నం మునిలుకొని ప్రితి నాఁ జేర్చె

నంఃజీయ" యని వక్త్రాఁజించిన సూతుం గాంచి శోకాఁ మహమ్ములు. ౩౯౮

— అ అ న శ్వ గో త్వ త్తి —

భుంంగప్రయాతము. చమక్తారభూనాగసర్వగో మట్టుల

సమస్తంబు నిర్మాణ మందైన లోకం

బహుర్గానఁ బోకుండ నానస్తమం దే

పుమాంసుండు రాజయ్యె ! బోధింపు మాకుక" ౩౯౯

చ॥ అని యడుగుటయు సూతుండిట్టయె, ౪౦౦

పుష్పి॥ "బ్రహ్మద్యులుండు పోరునకొ నిలుకుమానవఁగాఁబడ్డవై

సహస్రేకులబంధులై జనము సవ్యసంధాభ్యుత

న్మహీట్టు తపమండు హర్మ్యమునకేగి శోకాగ్రతక

గహస్థిరునిగాంచియంజలినిచ్చి వేయిట్లునున్, ౪౦౧

కం॥ ఓడించ భవద్వంశము, ఓడిచీకా! జ్ఞాతియైన జూపడఁ దొక్కడుక,
బ్రాహ్మణరహితయగు సతిరాణ భరాకాంత యెట్లు రక్షణకాంచుక? ౪౦౨

ఉ॥ రాష్ట్ర పరాజయము, అంతులునల్పి బలిష్ఠులల్పులక
గష్టము నెట్లుచుండ్రు పరఁజెల్ల బల్కినిబట్టి వారు లా
శ్రేష్ఠము లీర్చికొండ్రు పరయిండ్లనుజొచ్చి యశేచ్ఛఁ జోరులు
ద్విష్టము దీసికొండ్రు బ్రాహ్మణులకు లేమి గుష్టశక, ౪౦౩

అ॥ రాజధానియనుండు కత్తియై పురాధాని, గాఢ రాజ్యధరము నూని పరమ
తెండ్లియాడి చురల నిడ్డలగునుమద్య, ముప్పు గరుణతోడ మనువుమద్య ౪౦౪
న॥ అని యెట్లు వక్కానించుటయు రా జెట్లనియె. ౪౦౫

అ॥ నెనవనించి మగుడ ష్టాచక్రమేలంగ నుత్సహింప నేను వత్సలార!
యా తెంత కష్టమేనియుండెట్టుండు, వెండియుల్ల నొల్లఁ బిల్లవాండ్ర ౪౦౬

కం॥ పుత్రులునలుగు మిమ్ముల రాజ్యాముచేయఁగలుగు శేండు లభింపక
పుత్రయవంశము నుకఁగి పుత్రులు నొక్కవెరపు ననుడు వనియెక, ౪౦౭

సే॥ పరశురాముండు మున్ను కోపహత నిర్మదగుచు గగ్గిస్తులైపట్టి యశ్వతులను
గూడ నొడ్డంటి ఖండించి తుంభిరలంబు నిశ్శత్రుమనరించె దంబుమీఱ; ౪౦౮

కం॥ పదమణి క్షత్రియులనలలు నల్పులు రాజునుభవమునఁ బెం గా
వాడున వంశనాశము నొందున దిట్లకొనంగ నెంచి చా
గదులగు పేదనీనురుల పుగతిఁ బుత్రులఁగాంచి వారిచే
నదియెడ లేల. శేషి రిలయంతయుఁ దొల్ల నరాజకస్థితుల్, ౪౦౯

సే॥ అట్లుగానె బృహద్యలు ననుంగునలు బలి ఋతుస్నాతలగుచును వలసినట్టి
బ్రాహ్మణులతోడ భోగించి ప్రలసేలు రాజపుత్రులఁ గన నుండె రాజపథము,
తే॥ అదియుఁగాక శుభంకరమైన తుండ మొందు వానిష్ఠులనుచేర నుండెనందు,
దాన ఋతుకాలమున నారి తానమాడ నపుడతలంచు గర్భంబు, నడుగనేల? ౪౧౦

కం॥ ఆతుండపుచుసొనుచునన ప్రాకట తప్త త్రిబులకు బాపలవలక
శ్రీకరమగు క్షత్రియకుల నూకగణి జనించెయిందె వక్కాలమునక, ౪౧౧

కం॥ ఏయేక్షత్రియభామిన లేయేద్విజపూరుషులను నీళ్నించిరొ య
ష్టాయాబ్రాహ్మణపుంగవు లాయాకామినులతోడ నటుచని భక్తిక ౪౧౨

కం॥ శ్రుతియంత్రోచ్చారపురస్కృతముగ నవగాహనంబుచేసి మెలమిమై
నతులిత తీగమనాతన గృతరతి వారలకు నుతులఁ గృపఁజేసి రొగిక, ౪౧౩

ఉ॥ త్మత్రియ వృద్ధిగోరి ఋషిసత్తముడైన కసిష్ఠుఁ డచ్చట

బుర్రడమైన మంత్రముల మున్ను ప్రయోగముచేసి, స్నాతుల

మాత్రన దంపతు ల్సరవి మానక పుత్రులు గల్గుచుండుట

బ్రతదనుంచుఁ జెప్పబడె భూమిని కద్వరకుండ నున్విధి,

రగగ

క॥ కాన బృహద్బలనామక భూనాయకు భాగ్యులటకుఁబోయి కడంక

స్నాన మొనర్తురగా కిది నూనము, వారలకు రాదు న్యూతనయైనయెడ,

రగఁ

ఉ॥ అప్పులనుండి యగ్నియును నశ్శక్తియునుండియు లోహముం గగం

బొప్పెడి బ్రహ్మవీర్యముననుండియు త్తత్తియుఁ డాపుతిల్లుట

తప్పక స్వస్వమోనుల నె తద్వరశేష మడంగుట

చెప్పిరిశ్లోకరూపమునఁ జేయుఁడుపోయి మదు క్తవైఖరి

రగఁ

మ॥ అనియిట్లు వాక్రమ్యుటయుఁ దనమమతంబున రాజభాగ్యలై నుగురును బుతు

స్నాతలై పుత్రదాఖ్యశీర్షంబున గలఁమాడె బ్రాహ్మణాచారంబగు నకృత్యంగంబున

బుత్రీవగులగుచుం బోనిసారి, యట్లన్న రెండునకు నూటయిదుగుఁబోడుకు బుద్ధ

మించి వంశవృద్ధికొరలై, యందుఁ దెచ్చును యోని రాజ్యజేతంబునకుఁ బతియై

యదేశ్వరుం బ్రతిష్ఠించె"నని యిట్లు సూతుండు వచించుటయు చూచు శిట్టనిర్భరగా

చ॥ "ఎవరుపిధించి రాతనికి నియ్యటనామము మిత! తమల

ప్రవచననామము ల్పనికిరాక త్యజించు ? యిట్టిముగ్ధు పే

గవని సురాకెట్టిదో ? యస్మక్ సేదుకయ్యెయ్యో యమా

త్యవరులతో రుచించినదో ? యంతయుఁ జెప్పము వింతయొక్కడ

రఁ

న॥ అని యిట్లు ప్రస్తించుటయుఁ జౌరాజిక శ్రేష్ఠుండగు సూతుండువెండియు

అ॥ "తల్లిపెట్టుకొనదు, ధరణీసురు లెట్ట రట్టినామ మతని కార్యులార!

ప్రెగడలేని యట్టిపేరెట్ట యత్నింప, దన్న కథకచింత నూననుండు,

రఁ

మ॥ వశ్యానేకాధిపతి తనూజముగు బృహద్బలునిభాగ్య రూపాన్యండుగు బ్రాహ్మ

ణుంగూడుకొని పుత్రశీర్షంబున స్నాతయై యిరికికేతెంచుచు నభ్యవధ్యంబున

యంబునకు వొగలొన కిగ్యంబుకాడిచి పుత్రుడు లేవఁబోవుటయు

రఁ

మత్తకోకిల. అటునడయుచు రాజమార్గమునందు బ్రాహ్మణవర్త్యు డె

ప్పటికి నున్నుడె కాంచుచుండినవాడుకావున నీవటాం

డటసమాఖ్యపసీపురందరుడై చిరాయువునొంది యు

ద్భటసంపత్తులఁగూర్చితొక బునుపత్యముంగన జాలగ

రఁ

మ॥ అని జేవరిత్తులగు నాకాశవాణి వచించుటంతేని యారం డటాహ్వయుం

డును వంశోద్ధారకుండునునై యేతల్మేత్రంబున కరుదెంచి తనశర లింగంబు స్థాపించె,

— యా జ్ఞ వ ఘ్న శ్ర మ మా హ త్మ్య ము —

తే॥ యాజ్ఞవల్క్యుశ్రమంబన నన్యమచట నజ్ఞులకుఁగూడ సిద్ధిదంబగుచుండు,
యాజ్ఞవల్క్యుండు తపముండి యచటదొడ్లి గురుహృదములగు నేదముల్యురలఁగొనియె”
॥ అనవుడు మునుల్లిట్లు రి, ౪౨౬

తే॥ ఎవ్వ రాయాజ్ఞవల్క్యుమనిందు? నోజ్ఞ? నేదముల్యెప్పి మొదట నాకేద్యద్రుఘ్న
డేలహరియించె? గ్రన్థము నితఁడెవని నెట్లుసాధించె? వివరించి యెఱుంగఁజెపుమ”

॥ అని యిట్లుహగుటయు వెండియు సూతుండిట్లయె, ౪౨౭

సీ॥ వేదమనాహ్వయ వరపుఁబున భాగవాన్వయంబునఁ బుట్టుఁగినాఁడు
విడువక తా నాల్గునేదంబులనుగూడ శ్రద్ధమై దుదవెల్లఁ జనివినాఁడు
పాఠినీయముదొడ్లి బహువిధకామ్రముల్ జిహ్వగ్రవర్తులం జేసినాఁడు
బడిఁబెట్టి భూసురార్చకులకు దయతోడ నిఖిలవర్తలు చక్క నేర్పినాఁడు
శేఁడులేఁడెందు పిపాఠినాఁడనగు బుడమిపైఁ బాలబ్రహ్మ్యుని వదసినాఁడు

యాజ్ఞవల్క్యున కానామ్యుడైనవాఁడు అనుసురులార! కాకల్యుడనెడివాఁడు,

॥ అతఁడు మహావీరుని నాహాహుండై యహరహంబును నతని ధర్మకర్మంబు
లనుజేయించి యర్చింపఁడై శిష్యునొక్కని నుండుచి హాహుడికి ధాసంబు నప్రమా
ణంబుగా వక్కాణించి వచ్చుచుండెడివాఁడు, శిష్యుఁడును బాగూతుండై సక
లంబును నిర్వర్తించి యవనిపాలకున కాశీగ్రామమిచ్చి వచ్చెడివాఁడు, కాకల్యుడెట్లు
పాహాత్యంబునెఁపుచుఁ బిన్వతీపరిణయంబు నఁ జరమనిద్యమైనపయ్యునరించి
సకుపితచే మనుష్యయోగంబుట్టి శపింపఁబడిన బ్రహ్మ యనతారమగుయాజ్ఞవల్క్యు
నొకనాటి నృపచంద్రికాంతినిర్వర్తనంబునకై నియోగింప నతండుతాపణ్యగర్వంబున
సర్వాంగసంగతంబులగు గణికానఖిలతంబుల నిర్లజ్జతం బ్రకటించుకొనుచు శాంతి
కంబు నిర్వర్తించి తనీయొడకంబు నిచ్చుటకుఁగా జనపతిసకాశంబునకుఁజనుటయుఁ
దత్పాత్తివుండు తాద్యగ్రామంబుండగువిటుంబొడగాంచితిదుక్తశీర్వాదంబు గ్రహింపక ౪౩౦
కం॥ “యంచమపైఁ గూర్చుండితి, నించుక సంద్లేనిదోమ నింకను, గానన్”

బంబంగల స్థంభముపై నుంచుము పా మ్మిజలంబు నో ద్విజపముకా! ,, ౪౩౧

॥ అని పలుకుటయు యాజ్ఞవల్క్యుఁ డయ్యనమానంబు నైపనోపక యా
మొక్కఁడంబునదేగించి కాశ్యతంబగు బ్రహ్మంబును ధ్యానించి “ద్యాంత్యామాలింగ్య
ఇత్యేవ”యను యాజుషమంత్రంబు నుచ్చరించి దానిపై శాంతికసలిలం తెగఁజల్లుమాత్రం
బున నయ్యది పల్లవకోశితంబును ఫలపుష్పవిరాజితంబును నయ్యది దానిం దిలకించి
తన్నరపాలుండు ౪౩౨

- తే॥ “అయితినిప్పుడు శుద్ధుండ నవనిదేవ ! యట్లుగావున వేగంబ యనియెమంత్రమునను నామిడ నభిషేకమునబొనర్చు, శిరమునందునధిరియింప సిద్ధముంటి” ౪౩౩
- చ॥ అనుటయు యాజ్ఞవల్క్యుండు ౪౩౪
- తే॥ “అన్యదభిషేకమునకు నీ వహతముడ వేన్నటికిఁగూడఁ గావు మహికశత్ర ! కాన మగ్గునవయ్య సకాశమునకు ననుగుచున్నాడ నిప్పుడే, యాజ్ఞయిమ్ము” ౪౩౫
- చ॥ అనినవిని వెండయు రాజమ్యండు ౪౩౬
- కం॥ “నీకిచ్చెద గుప్తుంబు, బహూకృతిగానిండు నేలు, లాసఁగెద ధనముక, నా కభిషేకముచేయుము స్రాకటసక్తుండ్రమునను బ్రాహ్మణవర్యా!” ౪౩౭
- చ॥ నావుడు యాజ్ఞవల్క్యుండు మఱియునిట్లనియె ౪౩౮
- అ॥ “హాననపరిసమాప్తియందుఁగదప్ప నన్యంత్ర మింకొక పుడు మనికీరాదు, వలసినవ్యుడెల్ల కశిమానె యభిషేకవిధిని బరప నెట్టివేత్తకేని” ౪౩౯
- చ॥ అనియిట్లు వాక్రుచ్చి యాజ్ఞవల్క్యుం డలక్ష్యంబుగా నాచార్యునదనంబు నకుఁ బనియె, మఱునాఁడు శాకల్యుండు మహిమంబుఁగిరికింబో నతండు ౪౪౦
- కం॥ “నిన్నటి శాంతిక్రియగుప న్ని వేవ్వాని నిటకుఁ బంపించితి యా సన్నులె శిష్యునె నేడను మన్ననమై బంపుఁడయ్య మహిమకవర్యా ! ” ౪౪౧
- చ॥ అనవుడు శాకల్యుండు మంధిరం బతం జని యాజ్ఞవల్క్యుం నిల్చి
- తే॥ “తొడినందుఁ గూడ మహిమంబి శాంతిక్రియను గావంపఁ జనము పుత్ర ! యున్న వానంద అందుఁగా నిన్నెయలఁడు పంపుననె, నైతి వభిమానభావనపు” ౪౪౨
- చ॥ అనినవిని యాజ్ఞవల్క్యుండు ౪౪౩
- శా॥ “తచ్చుదేతరునింటి నను జన నోతాతా ! యదేమందుచే నుచ్చిష్టుండరె, శేను రాజుని యెంతో విజ్ఞప్తిగొక నుడిక, స్వచ్ఛాంబుల్లని శేను నిన్న తనవై జల్లక సమీపించుడుక దుమ్మండై యటఁజూనెఁ గంబును నల్తోయంబుల బోయఁగక, ౪౪౪
- కం॥ కానిమ్ము నేనప్పుడె యా నీరముతోడ స్తంభి మభిషేకింపక ప్రానయ్యునయ్య యయ్యని తా నిమిషమునైన తేనితల నేలబడక” ౪౪౫
- చ॥ అనవుడు శాకల్యుండు వెంకియునిట్లనియె, ౪౪౬
- చం॥ “అనుక నె నేనువెట్టినిను గట్టిగఁ బంపుఁడుమఁదెప్పె నా జనపతి, కావునం వదపునల్లకయేగు, నరక్షణేయఁగె జనదు నృపాలు, దాన మది దయ్యన నాగ్రహమాను, నాక్రియక గొనరుచునారు వాకలకుఁ బూర్తిగ న్నెయ్యెనాదు కర్మకా ! ౪౪౭

ఆ॥ అలుకదీర్పంగలిగినట్టి సువస్తువుల్ నిత్య మెడలు పెడకు భృత్యులులు

చెవులుపిండుచుండు చెడునృపాలుర కేని మెల్ల నెత్తి కెక్కి మెలంగఁగలరు, ౪౪౯

సీ॥ మానావమానము ల్బదిలోన సమముగా భావింపఁగలవాడె ప్రభుహితుండు,

సమయానుసారీయై సర్వకార్యములును నెఱవేర్చఁగలవాడె నృపసఖుండు,

సర్వము సహియింపఁజాలినయోధునితో వర్తింయవాడె రాడ్వల్లభుండు,

ఎకిమినిమానసం బిటుగంటిదని మది భ్యానింపఁగలవాడె తత్త్వియుండు,

కాన నవమానపఱచెనెక కనలువదలి భూమిసాలునియింటికిం బోయిరమ్ము,

దాటుదగ నిది నేడెప్పుమాటగూడ, నిది సనాతనధర్మమోయీ కుమార!" ౪౫౦

చ॥ అని నెలవిచ్చుటయు నయ్యాజ్ఞవల్క్యుండు ౪౫౧

కం॥ కొఱమాలినపనులన్నియుఁ బురపుర కావించుచునునుఁ బోరాడెడిచోఁ

బరిపాటిం బాటింపమి గురునానతిదాటుటయును గొనకుఁ బొనంగుక ౪౫౨

కం॥ కాన బలాత్కారంబుగా భూనాథునికడకునన్నుఁ బుచ్చెద వేనిక

నే నన్ను విడిచి మఱియొకస్థానమునకుఁ బోవువాడె దడయక యిచటక, ౪౫౩

ఆ॥ గర్వనిరమునూని కార్య మకార్యంబు నెఱుంగలేక మీది కెగయునట్టి

గురుఁ బరిత్యజించి యరుగ మహన్నలే యిష్టపడిరి, యిలక నేమిగలదు" ౪౫౪

చ॥ అని నిరాకరించుటయు శాకల్యుండు తద్దయుం గోపించి గట్టించుచు ౪౫౫

ఆ॥ ఒక్కయక్కరంటె యొసఁగని యవ్వని యప్పవీర దెంతయగ్ధమిడినఁ

గాన నేను నీకుఁ గఱపినచదువెల్ల వెళ్లఁగ్రక్కి యవలవెళ్లు పిదప" ౪౫౬

చ॥ అనివలకే యాధర్వణంబులకు నాదబిందుమంత్రంబుల నభిమంత్రించి యువ

కంబుద్రావింపుడు నరండు వ్యాకులిజేంద్రియుండె వేదాంతశాస్త్రంబు దగ్గఱనుండి

వెళ్లఁగ్రక్కి బిట్టలుకమై నిట్టరియె, ౪౫౭

తే॥ నీది యొకయక్షరముగూడ లేదు నాది నునకయచ్చునఁ, గానఁ గా వొజ్జవీవు,

నేను భిక్షుండనుం గాను నీకు, నింక నేమిచే నరవయ్య నేనెటకుఁబనిన?" ౪౫౮

చ॥ అనియిట్లు లాఁక నాడి చిరంతనస్థానంబునుండి కదలి సిద్ధిదంబులకుఁజేత్రంబు

లెక్కడనని యడుగ నడుగ నందుఁ గొందఱు ౪౫౯

తే॥ హటేశ్వరముపేర నలరునట్టి జేత్ర మేమింతుపులకును సిద్ధిదంబు,

కాదు విత యంతమాత్ర, హఁగాకయ్యది, యూరకటనుండువారితో యొసఁగు సిద్ధి"

చ॥ అని చెప్పుటయు నాజేత్రంబునకేగి గాయత్రీనాదంబు బిదియించుచు

భాస్కరుంబ్రతిష్ఠించి యొకసంవత్సరము సప్తవసంతంబు దారుణతేజం బుపసంహరించివచ్చి దర్శనమిచ్చి

ర౬౧

తే॥ యాష్టవల్క్య! భవన్మతియందునీవు దేనిగోరి జిపించెనో తెలియఁజెప్పు,
నకలము నొసంగిపోయెద సత్యగముగ, నొసంగరానిని నీయెడ నుండ దెనియు”

వ॥ అనుటయు యాష్టవల్క్యుండిట్లనియె,

ర౬౩

కం॥ గ్రహవాధా! నీకు ననుగ్రహమే యుదయిండునెడలఁ గాదన కిప్పుడే

రహి నధ్యయనము సేయింపు హితాధ్యాపకుడవగుచుఁ బ్రతునకటలక”

ర౬౪

వ॥ అనినవిని భాస్కరుండు

ర౬౫

తే॥ నేను నీమీఁదవయచే ననూనతేజమెల్ల నుపసంహరించి నీయెదుటఁబడితిఁ,

గాననో మామనీనమా ఖరకరముల నెంతయును మాడిపోవుచుంటిపుడు నీవు,

తే॥ అట్లుగావున నీకుండమందు స్వయంబు చూగ మోదితసారస్వతాఖ్యమంత్ర
నికరముఁచెద, నీవిందు నీరమాడి చదువు మొకసారి శ్రుతి కంత సంస్థుగును,

కం॥ నేదార్థ మెల్లనీకు సుబోధింఁజై యుండునింగి బూర్ణతరాశి

ర్యాదంబు సేయుచుంటిని, మేదిన్యమంగ్రగణ్య! మేకొను మింకన్”

ర౬౬

వ॥ అనవుడు యాష్టవల్క్యుండు క్రమ్యునిట్లనియె,

ర౬౭

చం॥ ఇది యిటులెనుగాక దగ్ధశ్వో! యింకొకమాటయున్న, నీ

య్యదియును పిన్నవింతువిన, నుత్యభిమాని మనుష్యధర్మ, డె

య్యది యెటులైన వానికిడ నధ్యయనం పొనరింపనొట్ల, నా

మది కనికెట్టి నీవు దయ మన్నన సేయఁగదయ్య మ్రొక్కదన్”

ర౬౮

వ॥ అని పట్టుపట్టుటయు రని లభింపదుమవిద్య నుపదేశించి

ర౬౯

కం॥ గుఱ్ఱములచెవులదగ్గఁ గుఱ్ఱుడవైయుండ చదువుగాను, శ్రుతిగమున్

జుఱ్ఱము, చున్ముఖమునవినఁ జుఱ్ఱుచునుం గాయపెల్ల, శోషిత దంతన్”

ర౭౦

వ॥ అనిపలకుటయు సతండు మిశ్మరూపగుణ హయకిర్ణంబు లాశ్రయించి

సూర్యునికలఁ జేదాధ్యయనం పొనరించి సకలవేదాధ్యయనంబును నుపనిషత్తును

గావించి జనకచక్రవర్తికి వ్యాఖ్యానముచేసి వేదనూత్రకారకుండగు కాత్యాయనుఁ

బుత్రుఁగాఁ బడసి కశీబరంబువిడిచి స్వసామర్థ్యంబునఁ దత్తేజంబు ప్రహరంబ్రంబు

నుండి బ్రహ్మశరీరంబున యోజనంబుచేసె” నని సూతుండు వాక్రచ్చుటయు ఋషా

లిట్లనిరి,

ర౭౩

—* పంచపిండాగార్యత్వత్రి *—

లే॥ యజ్ఞపల్క్యసుతుండని యన్యకథను సూయటంచని యురకుంటి నూత! మరల నెవ్వ రాతనిమాత! యెట్టెట్టిదతడు? నిఖిలమును మాకు విసిరిపు నీవేదయను"

మ॥ నావును సూతుండు

౪౭౫

లే॥ అతని కిరువురు పెండ్లాలు, పతికి హితలు, జ్యేష్ఠ మైత్రేయి, గుణకతి, చిన్నదియను నిత్యకల్యాణి కాత్యాయనీసమాఖ్య, యా పెకొనురుండెను డి కాత్యాయనుండు

మ॥ వారి కిరువురకును సుస్నాతుల శుభలోకంబులొందంబుండెడి రెండు

కుండంబులందెడిని, కాత్యాయనీతీర్థసమీపంబున కాండిలీతీర్థంబున మఱియొకం డును విరాజిల్లు, సపత్నీ దుఃఖిదుఃఖితయగు కాత్యాయని కాండిలిచే బ్రతిబోధితయై శుద్ధవైరాగ్యమూననది త త్తీర్థంబునన, యందు మాగ్ధశిరశుద్ధతృప్తయ సుస్నాతయైననాతి సాభాగ్యసమేతయయ్యెడి,

౪౭౭

సీ॥ తన బువ్వయును గట్టుకొని బట్టయును లేక వందురు దౌర్భాగ్యవంతురాలు

నిది యీపదార్థము చెటిగి యిచ్చుఁ జరింప ననువుగాకలెపిందు నంధురాలు

నింద్రియపాటవం బిసుమంతయును లేక విషయలోలతఁగుండు వృద్ధురాలుఁ

దన వికారపుమాపు గని జను ల్ను గుచుంటఁ గూర్చి బోఁ బలవించు కుబ్జురాలు

గూడఁ దత్తీర్థస్త నందాసుమాత్ర స్వస్వవైకల్యములు పటాపంచలగుడు (బ్రుహులు

భాగ్యభోగ్యంబులంబొంది పరమసుఖముఁ బడయుదు"రటంచుఁ జెప్పుడు బ్రహ్మ

అ॥ ఎట్టిసకతిపోవుటై కాత్యాయని? కట్టెనదుపదేశ మీయఁబడియె,

కాండిలీ తదుధయ సమ్మేళనమునుండి యొకవిశేష ముండకుండ దరయ"

మ॥ అనియడుగుటయు సూతుండిట్లనియె,

౪౮౦

కం॥ మైత్రేయి యజ్ఞపల్క్యుని గాత్రము స్పృశియించుటకును కాత్యాయని యే

మాత్ర మురీకరింపక రాత్రిందివ మీర్ష్యమాని రంజల కాత్మకా

౪౮౧

మ॥ స్నానపానాదికంబు లన్నియు మానుకొని నెట్టూర్పులునిగుడఁ గంటికిఁ

గడవెడుగా వలపోయుచు నొకనాడు ఫలంబులై పొలంబునకుఁబోయి వినయావన తయై దోసిలిపట్టుకొని వెనిమిటిపార్శ్వంబున నిలుచుండియుండు కాండిలియను సతి

తిలకంబును గుణదోషసంబంధములగు మాట లడుగుచుం జెప్పుచుఁ బ్రసన్నంబులగు వీక్షణంబుల సానురాగంబుగాఁ దమ్ముఖంబును వీక్షించు నానె ప్రాణవాఘుని దర్శించి

సీ॥ అప్పునాల్పక యెల్లయప్పుడుఁ బతిచేత నెవలె ముఖాంబుజం బీక్ష్యమాణ

మెద్దానితో నాఘుఁ జేప్రాద్దు లీలమై మంచిచెడ్డలఁగూర్చి మాటలాడుఁ

త్రేమము స్నేహముం బెనఁగొనునట్లుగా వర్తించు నెద్దానిభర్త సతము

సెవ్వరసెనియటి యేకపత్నీవ్రత నియమంబునదలకే నలిచియుండుఁ

దద్యభూమణి శాండిలి భస్మరాజితంబుచు బింతించి పలుమాలు లాత్మలోనఁ

దన్నఁదాఁ దిట్టకొనుచు స్వధానమునకుఁ బోయె కానొకనాఁడు తచ్చపలనయన

ప॥ ఒకానొకకార్యముమీఁద శాండిలి నుగండు వెలుపలికిఁబోయియుండ

నేకాంతంబునఁ గలసి

౪౮౪

చ॥ ఎవరులు సతంబు స్వీయంబు పంకజ మీక్షణ సేయుచుంటుకున్

వితగ దురుర్తులంబలికి లిట్టమానము సేయకుంటుకున్

మతినయినన్ మహాకృ మలనూనినిపొత్తు దలంపకుంటుకున్

సతు లెచేయఁగావలెనో శాండిలి! చెప్పఁగదన్మ సత్కృపన్

౪౮౫

తే॥ ఎట్లునకుఁడయ్యెఁ బతి నీకు హిరక రాశ్య! యెట్లునీకోరుకోరులసెల్లఁ దీర్చు!

నెడఁదలోనైన మఱియొక్కయితిమాట తలంపకుంటుకు నీ శిమిసలిపియుంటి?

ప॥ అనియడిగిన శాండిలియట్లునిమి,

౪౮౬

అ॥ నాచునుంగుభర్త నాకు వకుండయి కోరుకోర్కులెల్లఁ గొనలుసాగఁ

జేయుటకును నాదు స్మితముఖిం దేసోద్దుఁ గాంచుచుండుటకును గతము నిన్మ

క॥ నాజనకుఁడు శాండిల్యుఁడు తా బాయనహితుఁడగుచుఁ దపమొనరింపం

గాఁ జనియెఁ గురుత్తేత్రము భ్రాజిత్రాయంబునంద పంకజముఖిరో!

౪౮౭

ఉ॥ అమ్మనికిం దపోవనమునఁచున నేను ఒనించి నిండుప్రే

మమ్మునఁ బెంపఁగాబడి క్రమమ్మునఁ దప్పరిచర్యసేయుచున్

ద్రుమృతి నొక్కచో నటకు దేవమునిఁద్రుండుఁ బ్రాంతుఁడౌచు పే

గమ్ముగ నేగుదెంచుటయుఁ గాళ్లకు నీళ్ళిడి రక్షణంబునన్

౪౮౮

అ॥ స్నానమునకుఁగూడ నలములం గోరుడుఁ దజ్జలముల సతఁడు తానమాడి

గుడిచి కూరుచుండి కొంత సేపటికి మామచ్చుచేత నిట్టు లడుగఁబడియె,

౪౮౯

అ॥ మాకు లేకలేక యీకన్నె యొక్కర్త పుట్టివది మునిఁద్ర! కట్టకడకుఁ

గాన మామకేన ప్రాణంబులన్నియు నాకెన్నె నె యుండు, నట్లుగాన

౪౯౦

సీ॥ ఆత్మవృత్తులైన యభిలషద్గుణములన్ గడు సౌమ్యుడై యుండఁగలుగువాఁడుఁ

గరము నిరాపమైఁ దిరిగిడిచుడనేని క్రియంబులునల్గు వెఱచువాఁడు

నరనిమేషము భార్యయాననంబును నొడవండునుండఁగ లేని హోయలువాఁడు

పలచి తాఁ బైబడవచ్చినప్పుడుకూడఁ బరనారిరికి వృషదనివాఁడు

భర్తయగుటకుఁగా సుఖోపాయమైన హోమమో నేమో నోమో యొక్కటిచెప్ప”
మనుడు నారదమని చిరం బాత్మలోన బిట్టు యోజించి యోజించి యిట్టులనియె,

అ॥ “హోట కేశ్వరమున నా పరమేశ్వరియైనగౌరి గౌరి యధికభక్తిఁ
బంచపిండఁగాఁగ బాగుగా స్థాపించి కొలిచె గంగమీదఁగలుగు నీవ్వల,

అ॥ తొల్లి సపత్ని నీడఁ గడదొడ్డయనూయవహించి గౌరితాఁ
“దల్లి బోలె నెల్లపుడుఁ దద్దముఁ ద్రిని నన్నె కొల్చి యా
యెల్లసురాంగఁజేల్ తమ యభీష్టము పొందుచునుండ నేను నా
వల్లభు నెవ్వరింగొలిచి వశ్యముచేసికొనఁ గడంగుదుకొ,

౪౯౫

తే॥ కాన నను నేనె పూజింతుఁ గరముభక్తి”ననుచు యోజించి యోజించినుననునందు
శివునిదనాడి కార్యసంస్థిదనుని హోట కేశ్వరమునకు నే యరిగి యచట

౪౯౬

అ॥ భక్తితోడ నొకటఁ బ్రాణాగ్ని హోత్రమంత్రముల వట్టిముద్ద లచరిపించి
యందుఁ బృథినిదొట్టి యయిదుఘాతములఁ బ్రతీష్ఠితముల జేసి నిష్ఠతోడ

౪౯౭

తే॥ వానికిం బూజనేయును వర్తిలటయు న య్యధ్యక్షణమంత్రంబు లపుడు శివుని
హృదయమును గుంజివైచె, నయ్యిందుమాళి దేవేగుడెంచి మృతాంతో నిట్టులనియె,

చం॥ “అరనిమిషంబు నీదు రుచిరాస్యము గన్గొనకుండ నుండలే

ని రమణు నీడి యిచ్చటికి నీ మరుదేవఁ గలంబదేమి? నే

జిహిషదోసమున్న నుని సంతయమందక చెప్ప, లేచోఁ

దొరగ వృషాధిరాఘవగు, యోద్ధౌనిపోయెద వెండికొండనుకొ”

౪౯౮

తే॥ అనుటయును దేవియిట్లు “నబ్బనాభుకాశ్లాక్రిదనుబడియుండు గంగఁదెచ్చి
నెత్తి నెక్కించుకొంటివి నీవు దేవ! యితఁకక్కనదోస మిం శేమియుండు? గింం

కం॥ కాన మహాదేవా! విను, మా నా సవతిని ద్యజించునందాఁక భవ

త్సానమున కెంతమాత్రము నే నరుదేర, నిది నాదు నిశ్చయ మరయకొ,

౫౦౦

అ॥ నాదుకనులయెదుర నాభ! నిగ్జత సుధ్యమను జిహోయ సల్పుచుందు,
విట్టిపట్లు నే నికెట్టుల నీతోడఁ గాఁపురంబుచేయఁగలనొ చెప్పును”

౫౦౧

ఉ॥ నావుడు దేవుఁ డిట్టులను, “ నాతివో ! జ్ఞాతులనుద్ధరించు స

ద్భావనమై భగీరథుండు పాదములంబడ మచ్చిరంబునం

దీవిడఁ జేర్చుతోవలసె, నింతియ కాని సుంబుపాంతుఁగా,

దీవిటలేల యీర్ష్యవసాయింతు వృధాగఁ, బ్రాణాంతిమ్యుకొకొ,

౫౦౨

తే॥ దివ్యశక్త సహస్రము దైవి! యతఁడు ఘోరతపమండి వరమును గోరుకొనుడు
గంగ దివినుండి పాతాళగతము గాకయుండ మన్మూర్ఖుడను నుంచవలసి, ౫౦౪
అ॥ మింటినుండి పుడమిమీఁదికి దుముకుచో దానివేగమాఁగ వేనికళము?

జగతి పగులుచుకొని చనుచుండెఁ బాతాళ మేనె తలనుదాల్చు బూసకున్న, ౫౦౫
తే॥ నాదుమాఁగ్గునుండి యానాకలిటిని శీతనగముచు బృద్ధులచేసికొనుచు

రెండుచీలికలై యగ దొకఁడు సింధువనఁగఁ దొమ్మిదిమాఁబల యాపగలను ౫౦౬
క॥ కొనిచని పడచుటిసంద్రంబునఁ గలయును, వేటొకఁడు భువి గంగయనం

గను మఱితొమ్మిదిమాఁబల ధుకులంగొని పోయి పాచ్యతోయధిఁ జేరుక ౫౦౭
క॥ కాన దివాళములు బడబానలమున శోష్యమాణుడగుచుండియుఁ దా

న్యూనత్వమువసాయింపక యానీరధి యుండఁగలిగె నంబుజవదనా! ౫౦౮
సీ॥ తత్సముదృజలంబుద్రావి పయోదముల్ వర్షంబుగురియు నివ్వసుఫమీద

వర్షంబు గురియుటలన సస్యంబులు జనియించి పెంపొంది చక్కఁబండుఁ
బండిన ధాన్యాదిభక్ష్యపదార్థము ల్భుజించి భూప్రజ బృదుకఁగలుగుఁ

బ్రజ యనాఁడుయమాచుఁ బృదుకఁగల్గినమీదఁ గావంపబడును సత్కృతువులిను
గృతువులొనరించునుడినఁ గృతుభజులకుఁ దృప్తియగుచుండఁ గావున దేవి! నేను

గంగఁ దలఁదాల్చుచుంటిని, గామవశతఁగాని స్నేహతీతయమునఁగాని కాదు, ౫౦౯
చ॥ నినుగుటియించి నాకలిటినిం దలనుండి తొలంగఁగ్రోయుచోఁ

జనును ధరం బగుల్చుకొని చయ్యన నయ్యది నాగలోక, మా
వెనుక నవీకుఁ డౌర్వమున వేగముగం బరిపీయమానుడౌ,

నొనరదు కృష్టి యంత, జగ మొయ్యన నాశమునొందు నందునక, ౫౧౦
క॥ గంగను నెత్తినెట్టుకొనం గల కారణము చెప్పినాడను, సంద్యక్

వంగి నమస్కృతిసేసెడిసంగతి వచియంతు నీవ శ్రీవణింపు సతీ! ౫౧౧

—* ఈ శా నో త్వ త్తి *—

ఉ॥ రాత్రి పికాచభూతములు రక్కసులుం జరియించుపాండై భీ
దాత్రిగ సేరుపడ్డవాది, తత్సమయంబున ధర్మకర్మ మే

మాత్రముచేయఁగాఁబడిన మానక తత్ఫలముక భుజింపఁగక
బాత్రులు వారె, యిన్విధము బ్రహ్మ విధించినవాఁడు భామి! ౫౧౨

తే॥ గురలు నసురులుఁ గళ్యపు సుతులై యగుట నందతీకఁగూడ నున్నది యజ్ఞభాగ,
మందు జ్యేష్ఠులు నిశ పన లమరవరులు స్వీకరింపంగ మర్యాద చేసికొనిరి, ౫౧౩

- చ॥ ఇనుఁ డుదయించుమీఁదఁ దను రెందులకుఁ గొఱగాములౌట నా
యినఁ డుదయి పకుండఁ నె రహిం బడవేవురు పూర్వదేవతల్
చని యరికట్టుచుండుదురు, సంగరదుగ్ధయు లెన్న వార, లా
ఘనుల జయింపలేక బలు కార్యమునొందెడి నుష్కరశ్రియుక్, ౫౧౪
- క॥ సావిత్రిబగుమంత్రముచే వారి సుమంత్రితంబుఁజేయుచు వదలక
దేవారుల మూర్ఖులం గావించుచు నొందుదీవికడఁ బడవైచుక, ౫౧౫
- క॥ తెప్పరిలి మరలవచ్చెద రప్పడు నెప్పుడును వార, లందులకనియే
ముప్పుట సంధ్యవార్పుట తప్పనిపనియ్యెనాకుఁ దద్విజతతిక ౫౧౬
- తే॥ సంధ్యలను మూటియందును సవితఁగూర్చికాఁ వందనమొనరించు పేను బూని
సంధ్యఁగూరిచికాదహా సరసిజాతీ ! యేల యాస్వినువహించె దీవు వృధగ,
తే॥ లోకసంగ్రహమున కిటు లోకతప్ప దాప్తకాముండవైనాడ నార్య ! నేను,
శ్రేష్ఠఁ డెయ్యదియొనరించు తీతితలమున నుత్తరత్రజనంబదే యొనరిచెడిని, ౫౧౮
- క॥ కావునఁ బోవుద మింటికి గ్రావాధీశాత్మజాత ! గ్రక్కునలెమ్మొ,
నీవంటి యుత్తమోత్తమఁ బోవిడిచి మదాత్మ యెటుకుఁబోయెడిఁ దలఁపక
- క॥ అనవుడుఁనిష్కాముండవైనను లేక సకాముండవయినను స్త్రీసంభాక
మనుసంధ్యకు నీవీగతిఁ బ్రణమిల్లుటఁజూచి దుఃఖపడ కెటులుండున్ ?
- ఆ॥ కాన నీవు సంధ్య గంగను నెందాఁక వదలకుందో యంతవఱకు నాకు
సత్యముగను సంతసం బుదయింపదటంచుఁ బ్రార్థయానుఁడైన మగని ౫౨౦
- క॥ అవమానించి మహావ్రత మవలంబించుడు మహేశుఁ డెక్కట ! యాశాం
భవి బ్రతిమాలంబడియును నవశయగుట కేమిహేతువైయుండెడినో
- మ॥ అనిచింతించుచు యోగదృష్టిగని మంత్రాకృష్టుఁడౌటన్ మనం
బున భావించి కరంబుమంచెదని యామూర్తంబునందే యతం
డును దన్యంత్రము న్యాసయుక్తమగునట్టులేసి యత్యంతని
ష్ఠను గూర్చుండి జపించెలెన్నఁ దనుదా సద్భక్తి బూజించుచున్, ౫౨౩
- క॥ పార్వతి పూర్వంబునఁ దా వేర్వేలుగ నెలిపి పూజవిధించిన యా
యవ్యముఖాత్మభూతాల్ సర్వాంతర్యామియయ్యు కన్వయఁగునాడన్ ౫౨౪
- ఆ॥ వేలువేలుగాను వెలుపలఁ దా నియోజించి నిష్ఠఁ బూజచేసె వాని
వండఁ దలనికంటె నొరుఁ డీజగంబునఁ, బూజ్యపూజ్యుఁడతఁడె పూవుఁబోడి !

కా॥ ఈశిత్వంబున సర్వదేశతలకున్ హెచ్చైనవాడయ్యు పే
 టీకానున్ విరచించి భక్తిమెయి నాయాశానుఁ డర్చింపఁగా
 నాశర్వాణి తదర్చ్యమాణ మనుదేవాకృష్టయై వచ్చి యా
 యాశుంగూర్చి నమస్కరించి కయిదోయిన్ మోక్షి వే యిట్లునున్, గీ॥౧౬

చం॥ తెలియఁగనయ్యె నంతయును దేవ! భవత్ప్రియ నన్ ద్యజింప, కే
 జలమున నీవుచెప్పినటు సల్పక యీగ్ధ్యనహించియుండినం
 దులకు తుమించి వేగననుఁ దోడ్కొనిపొమ్ము, భవత్సమీక్షిత
 స్థలమున కేగుదెంచుటకుఁ జాలఁ గుతూహల మందుచుండితిన్, గీ॥౨

కం॥ అనియిటు వాక్రమ్మటయును ఘనతరమోదంబునొంది గంగాధరుఁ డా
 ననబోడిఁ గౌఁగిటుఁ గ్రుచ్చినవాడై నవ్వుకొనుచు స్నేహము మీఱన్ గీ॥౩

—* పంచపిండాశోరీమాహాత్మ్యము *—

కం॥ నీ వాత్మసూతములచేఁ గావించిన విగ్రహమును గడుభక్తి మెయిన్
 గేవల మార్గత్పత్తియనొ యావత్సంపత్సరంబొ యర్పించు సతుల్ గీ॥౪

కం॥ కొడుకుల బిడ్డలఁ గోర్కుల నిడియెడి కడు మంచుమగల నెనసి సుఖముగన్
 బుడమిని మనుచుండెద గోనుడతీ! తత్పంచపిండ మాహాత్మ్యమునన్ గీ॥౫

అ॥ అట్లు మామకీనమైన యాశానాఖ్యమూర్తిఁ గొలుచునరుల ముద్దరాంధ్రు
 చెడివెల్లెనఁగాని కడుమంచివారుగా మాటుదురు తదీయమహిమలన, గీ॥౬

తే॥ కన్నియలఁగోరి యిమ్మూర్తిఁ గడుభజించుపురుషు లా కన్నెమిన్నలం బొందఁగలరు
 జోర్కి యెదియునులేకయే గొలుచువారు జరయు మృతి లేని పదమున కరుగఁగలరు

అ॥ అని వచించితంభుఁ డంబాయుతంబుగా వృషభమెక్కియరిగె వెండికొండ,
 కందువలన యుష్మదాత్మజ తత్పంచపిండమయను గౌరి నిడుభక్తి గీ॥౭

అ॥ ఒక్కయేఁడు నందు మిక్కిలిగం దృతీయను భజింపఁజేయు మనఘచరిత!
 రూపముఖ్య సుగుణరూఢు ముఖప్రేక్షు మిగులఁ బ్రీతు మంచుమగనిఁ బడయు”

కం॥ అనియిట్లుచెప్పి నారదముఁదరుఁ డేగుటయు నతని ముదలను నే నో
 వనజానన! కామార్ద్రంబుననుండియు మంచుమగనిఁ బొందెడివేడ్కన్ గీ॥౮

తే॥ మార్గశిరమాసమాది వజ్రాస్మరయుగళి నట విశేషించి తదియయం దర్చుహేళి
 గంధమాల్యానులేపముఖ్యములతోడ వివిధవిధములఁ బూజగావి.చుటయును గీ॥౯

తే॥ పంచపిండ యనూనప్రభామునను నీవుపాడ గాంచియుండిన నిరుపమాన
గుణుండు జైమిని పేరిబ్రాహ్మణుండు నాకుఁబ్రాణనాయకుఁడయ్యెనన్యముల నేమి?

కా॥ కానక నీవును బూజచేయు నటు లోకల్యాణి! మైత్రేయికిక
దేనంగూడను దీసిపోకపు, మఱిం జేకూరు సౌభాగ్య, మ
జ్ఞానాధీశతచే యగ్రోక్తవిధి నీకామాగ్యముం దీవు త
ద్వీపత్రాత్రి భజింపకుండుట సమత్నీ గుఱు మి స్లేష్పడెక" ౫౩౮

ప॥ అనిననిని కాత్యాయన శాండిలికిం బ్రణమిల్లి స్వగృహంబునకుం బోయి
మూగశిర్ష తృతీయాదిపంబున మొదలువెట్టి యొక్కసంవత్సర మా పంచపిండాగారిం
బూజించి తైలతౌరపరిత్యక్తంబులగు మృష్టాన్నంబుల దశకన్న వయస్కులగు కన్మియల
భుజింపఁజేయుచును గుంతుచుపూర్వకంబులగు గంధరసంబులం బూజించుచును
నుండటయు వత్సరాంతాబున యాజ్ఞవల్క్యుండు తదంతికంబున కేతెంచి ౫౩౯

తే॥ “ కామదుండయి నీవీయికాంతుండున నేమికష్టంబుచేసెదే యింతి! నీవు,
రమ్ముపోదము మన గృహరాజమునకు, నేల వమ్మొరించె దీమేలియెడల” ౫౪౦

—• వరరుచి గణపతిం బ్రతిష్ఠించుట •—

ప॥ అని వాక్రచ్చి దక్షిణకరంబునం బట్టి లేవనెత్తి పులకాంచితకేబరంబున
స్వసంతోషంబు వెలువరించు నాయకుం దోడ్కొని హర్షించుచు నాత్మాగారంబు
నకుం జని మైత్రేయితోడంబోలె బ్రవర్తిల్లుచు గుణాన్వితుండును యజ్ఞకర్మచక్షుణుం
డును గాత్యాయనాభిధానుండును నగు కొనురునిం గనియె, గుణసాగరుండును వేద
వేదాంగపారగుండును నగు వరరుచి యాకాత్యాయనునకుం బుత్రుండై విద్యాధులకొఱ
కుఁగాఁ దచ్చుభిక్షేత్రిమందుఁ జతుర్థి శుక్రవారంబున సర్వవిద్యాప్రదాయకుండగు
మహాగణపతిం బ్రతిష్ఠించె, నెవ్వఁ దానినాయకుముందట శాంతిపాతనిధానంబునఁ
బుష్పమాలం గ్రహించి శక్తికొలఁదిఁ బఠించు వాఁడు జన్మజన్మంబునను వేదాంతశా
స్త్రజ్ఞుండగు, నెవఁడు పఠింప నసమర్థుండై కేవల పుష్పమాలనే గ్రహించు వాఁడు
సర్వదా యజ్ఞకవిద్వద్గుహంబులం బ్రభవించునుగాని నిందితులగు మూఢుల సదనంబుల
సెంతమాత్రము జన్మింపఁడని నుడువుటయు

౧౫ నావారల్ పెరవారలన్న భిద యేనాడున్ మదిన్ లేకయే

యావారల్ పొసరించుకృత్యములలో నావంతతప్పుండినన్

సేవాదూరులఁజేసి విట్టలుక మై శిక్షింపఁగంజూచు స

దాభివా! యావనరాష్ట్రవర్తిగణపూర్ణబ్రహ్మభూమిధవా!

౧౬౨

౧౬౩॥ ఇది శ్రీచుజ్జగద్గురు గురుకరుణాకటాక్షసంప్రాప్తాభయభాషా పాండిత్య

రసవత్కవిత్వనిధాన హరితసంగోద్రోద్భవ లక్ష్మీనారాయణ పేరమాంబికా

గర్భకుత్తి ముక్తాయమాన విద్యత్సభావైష్ణవతాపధానవిధాన జానపాటి

పట్టాభిరామాభిధాన సహృద్ధీకృతంబగు శ్రీస్కాందమహా

పురాణాంతగత నాగరఖండంబునందుఁ

బంచమాశ్వాసము

త ప్పా ప్ప ల వ ట్టి క .

పుట.	పం క్త.	త ప్ప.	ఒప్ప.
3	౨౨	యవ్వసిష్టం	యవ్వసిష్టం
	౨౩	కరాంజలిం	కరాంజలిం
౪	౪	జననాథం	జననాథం
	౨౪	గృహుడగు	గృహుడగు
౫	3	ఫలము	భంకి
	౪	వాక్యము	వాడును
	౧౩	క్రాతుండు	క్రాతుండు
	౧౪	శూరుడగు	శూరుడగు
	౨౬	మసి	మెనసి
౮	౫	సుహలు	సుడులు
౧౨	౧౩	మార్గంఁజేయు	మార్గంఁజేయు
			(యం
	౨౪	కాతకపంసా	కాతకపంసా
౧౩	౧౧	జముగా	జముగా
	౨౪	పుడమి	పుడమి
౧౪	౧౮	పరిణయ	వరేణ్య
	౨౨	పతి	సుపపతి
౧౫	౨౪	భ్యుక్	భ్యుముక్
	౨౫	విశ్వలం	విశ్వలం
౨౨	౧౫	గులదారు	గులదారు
౨౩	౧౨	మన్యవయ్య	మన్యవయ్య
౨౪	౪	నిష్పంకుం	మృంకుం
౨౫	౨	విమేష	విమేష
		నద్యశ్య	నద్యశ్య
	౨౫	బ్యుతిస్తిం	బ్రతిస్తిం
౪౩	౨	కుజంగుతుం	కుజంగుతుం
౪౪	౨౫	అట్లు	అట్లు
౪౬	౨	ధరిత్రాభుం	ధరిత్రాభుం
౪౭	౨౦	కందుం	మృందుం
౪౮	౧౬	భాత్ప	భాత్ప
౫౦	౧౮	వెట్టించి	వెట్టించి
౫౨	౧	ప్రకాశమున	ప్రకాశమున

పుట.	పం క్త.	త ప్ప.	ఒప్ప.
౫౩	౨౮	దోణుడు	ద్రోణుడు
	౨౯	సాపించి	సాపించి
౫౪	౧౨	సురు	సురు
	౨౫	గాచు	గాంచు
౫౬	౨౩	నమ్మంబయ్య	నమ్మంబయ్య
౫౭	౧౬	మహాత్మ్య	మహాత్మ్య
౫౮	౨౧	తొంటి	తొంటి
౬౦	౬	యెనర్చితి	యెనర్చితి
	౨౭	కలి	కలి
౬౧	౨౦	ఏమ	ఏమ
౬౨	౨౩	బ్రహ్మ	బ్రహ్మ
	౬౩	నంతగ	నంతగ
౬౪	3	విగగ	విదగ
౬౫	౧౮	భ్రమనెలయ్య	డంబుగలిగ
	౨౩	నేగము	నేగము
౬౬	౧	బోకార్ప	బోకార్ప
	౨౩	మహాత్మయ	మహాత్మయ
౭౦	౧	అంత	అంత
	౨౨	వర్తిమం	వర్తిమం
	౨౩	యతుండ	యతుండ
౭౫	౨౫	నన్న	నన్న
౭౬	౮	నన్న	నన్న
	౨౩	మానుమన్న	మానుమన్న
౭౭	౮	నానె	నానె
౭౮	౩	క్షోణీద్రు	క్షోణీద్రు
	౧౭	మాణులై	మాణులై
౮౨	౧౬	అట్లుండ	అట్లుండ
		యంతయం	యంతయం
౮౦	౪	శం	శం
	౨౪	మహాత్మ్యం	మహాత్మ్యం
	౨౭	లిట్టనిక	లిట్టనిక
౮౨	౩	నన్నటు	నన్నటు

పుట.	పం.క్రి.	తప్పు.	ఒప్పు.
౯౨	౧౦	తాపోభ్రయ	తాపోభ్రయ
౯౫	౯	ప్రత్యహ	ప్రత్యహం
౯౭	౧	వచియింతుఁ	వచింతుఁ
౯౮	౫	తీగ్గఱు	తీగ్గఱు
	౯	యేమందు	యేమందు
౯౯	౧౩	నన్నిట	నన్నిట
	౧౮	రప్పింటఁ	రప్పించుటం
౧౦౦	౧౦	దృష్ట	దృష్ట
		దెంచిమాచిన	దెంచిమాచిన
౧౦౧	౧౧	ఘాపా	ఘాప
	౨౨	నేని	నేని
	౨౫	ననెకము	ననెకము
౧౦౨	౧౯	జనఁబు	జనంబు
౧౦౩	౧౧	నునుచు	నునుచు
	౧౨	ఉర్వీ	ఉర్వీ
	౧౪	యిట్లు	యిట్లు
౧౦౪	౧౭	మీర	మీర
	౨౫	వింక	వింక
	౨౭	ననడియ	ననడియ
౧౦౫	౧౩	నీట	నీట
	౧౫	నేహంబు	నేహంబు
౧౦౬	౧౨	తేజరిలు	తేజరిలు
౧౦౭	౧౫	బండిన	బండిన
	౧౬	నంక	నంక
౧౦౮	౧౯	దెడిదంబుగు	దెడిదంబుగు
	౨౨	వని	వని
౧౦౯	౩	మాన్యుడిన	మాన్యుడిన
౧౧౦	౧౬	అనిట్లు	అనియిట్లు
౧౧౧	౧౮	వినిరించిన	వినిర్పించిన
	౧౯	విభ్రాతి	విభ్రాతి
	౨౯	సార్వ	సార్వ
౧౧౩	౫	నుహ	నుహ
౧౧౪	౨౫	దేవతలం	దేవతలం
౧౧౬	౧	వాక్రతుచ్చిన	వాక్రతుచ్చిన

పుట.	పం.క్రి.	తప్పు.	ఒప్పు.
౧౧౭	౨౨	నవ్వుబ	నవ్వుబ
౧౧౮	౬	ఆ	ఆ
	౧౩	లౌకిక్రియా	లౌకిక్రియా
౧౨౦	౬	దీప్యమాన	దీప్యమాన
	౧౮	కఁబు	కంబు
		నగబోధించి	సంబోధించి
౧౨౨	౨౪	నేనిట	నేనిట
౧౨౩	౩	వెన	వెన
౧౨౪	౧౩	యొవరించి	యొవరించి
	౨౮	యొలుంగని	యొలుంగను
౧౨౬	౧	మట్లు	కట్లు
	౧౬	జేరి	జేసి
౧౨౭	౧	విడచి	విడిచి
౧౨౮	౧౮	యందు	యందు
	౨౨	సరగున	సరగున
	౨౮	దద్దయు	దద్దయు
౧౨౯	౨౮	బలియుడగు	బలియురగు
౧౩౦	౧౫	మండు	మండు
	౧౯	గాఁ	గాఁ
	౨౪	పతియే	పతియా
	౨౫	యామిరి	యామిరి
	౨౬	లంక	లంక
౧౩౨	౨	దనుదెంచు	దనుదెంచు
	౩	దర్శించి	దర్శించి
	౫	మంచి	మంచి
	౮	విమానం	విమానంబు
	౧౬	బంచు	బంచు
౧౩౩	౫	శపిచి	శపించి
	౮	మాటఁ	మాటగఁ
	౧౮	మంలంబు	మంత్రంబు
	౨౯	సస్మదుక్తి	నస్మదుక్తి
౧౩౪	౨	నలంకరింప	నలంకరింప
	౩	ప్రసాదిపు	ప్రసాదిపు
	౧౨	శేపులయి	శేపులయి

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
౧౩౫	౧	ఁ బండిరిల	బండిరిల
	౨	నుఖంబుగ	నుఖంబుగ
	౧౭	జ్ఞప్తము	విజ్ఞప్తము
	౧౮	లాపరించిరి	లాచరించి
	౨౦	రాజ్యమందు	రాజ్యమందు
౧౩౬	౩	ధమున	పిధమున
	౭	గుడువ	గుడువ
		మాసాంతి	మాసాంత
		ముల్	ముక్
	౧౨	మదుక్తి	మదుక్తి
	౨౨	పచ్చి	పుచ్చి
	౨౩	లకా	లంకా
		పచిన	పంచిన
	౩౦	తులలదు	తులలందు
		బనేశము	బ్రనేశము
	౩౨	లింగము	లింగము
		బంతయుం	బంతయుం
	౩౫	దల్లిగ	దల్లింగ
		లింగమున	లింగమునం
౧౩౭	౪	బంతయు	బంతయు
	౧౨	లింగము	లింగము
	౨౪	పూర్వమాణుగు	పూర్వ మాణుగు
౧౩౮	౨	ప్రాశ్నింపు	ప్రాశ్నింపు
	౧౦	దదుచ్చేద	దదుచ్చేద
	౨౮	విభావంబు	విభాగంబు
		యెనిమి	యెనిమి
౧౩౯	౧౧	మగును	మగు
	౨౨	లింగము	లింగము
౧౪౦	౧౧	మందరమును	మందరమును
	౧౩	యిబ్బరి	యబ్బరి
		పేర్పుకుని	పేర్పుకొని
	౨౧	వేతత్రేతము	వేతత్రేతము
	౨౨	న్యాలింగ	నాద్యలింగ

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
౧౪౧	౩	కీషిత	కీషిత
౧౪౩	౩	క్రాధంబు	క్రాధంబు
	౧౧	తలాంత	తలాంతః
	౨౧	త్రేతామల్	త్రేతాల్
	౨౫	హోడ	హోడ
౧౪౪	౨	లెక్క	లెక్క
	౧౭	లటుంచు	లటుంచు
	౨౨	యని	దాని
౧౪౫	౧	దేవకానది	దేవికానది
	౭	బురశ్చంద్రము	బురశ్చంద్రము
	౯	త్రేతము	త్రేతముల
	౨౧	లింగమునలింగు	లింగు
	౨౪	వృషభ	వృషభ
౧౪౬	౭	మధ్య	మధ్య
	౮	నెలమిమె	నెలమిమె
౧౪౭	౧౯	ముక్తి	ముక్తి
౧౪౮	౧	వృత్తాంతంబు	వృత్తాంతంబు
౧౪౯	౧౪	ప్రాచ్య	నాక్రచ్చ
	౨౫	మున	మున
౧౫౦	౧౧	శాంతికంబు	శాంతికంబు
	౨౬	యొకింత	యొకింత
౧౫౧	౯	పట్టి	పట్టి
౧౫౨	౩౨	బొవరంచిరి	బొవరంచిరి
౧౫౩	౩	వ్యవధి	వ్యవధి
౧౫౪	౧	యింత	యింత
౧౫౫	౨౫	బెండ్లయొడి	బెండ్ల యొడి
		యొడి	యొడియొడి
౧౫౬	౨౦	యందు	యందు
౧౫౭	౧౨	గొంగుళించు	గొంగుళించు
		గొంగుళించు	గొంగుళించు
	౧౩	గొంగుళించు	గొంగుళించు
౧౫౮	౨౫	నాయమ	నాయమ
౧౫౯	౪	వటువంటి	వటువంటి
౧౬౦	౩	వత్సకంబు	వత్సకంబు

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.	పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
౧౮౪	౨౦	యొక్కడించి	యొక్క	౧౮౬	౨౯	మవలీలం	మవలీలం
			డంచి	౧౮౬	౩	తనూరు	తనూరు
౧౮౫	౧	శూన్యత	శూన్యత	౧౮౭	౪	యెడ్డుచు	యెడ్డుచు
	౨	కొక్కటే	నొక్కటే	౧౮౮	౨౪	నేనుదపంబో	నీయెడఁజేసె
	౨౧	తనూభవం	తనూభవం			చరులకు	దం దపము.
౧౮౯	౪	గూడఁతరింప	గూడఁదరింప	౧౮౯	౨	శుభకరంబు	శుభంకరంబు
౧౯౧	౨౧	బలమెక్కు	బలమెక్కు	౨౦౨	౧౩	పూజ	పూజ
౧౯౩	౭	మొనరించెద	మొనరించెద	౨౦౩	౨౬	ఆటన	ఆటన
		దనేన్	(నేన్	౨౦౪	౬	చుడి	చుండి
	౧౯	వాడలి	వాడలి	౨౦౫	౨౭	స్థము	స్థము
౧౯౪	౧౪	భేజంబుల	భేజంబుల			యొడఁ	యొడఁ
	౨౩	తద్విముక్తులై	తద్విముక్తులై	౨౦౬	౫	ఆ॥	ఈ॥
	౨౪	వాక్యక	వాక్యక	౨౦౭	౮	తద్విజ	తద్విజ

ఇవి గాక యరకున్నలు, శకటరేఫలు నుండకలసినచోట నుండకయు నుండఁగూడనిచోట నుండయు నున్నవి. మిగాగమ స్థలములఁ బుగాగమములును మిగాగమ స్థలములఁ జుగాగమములును బడియున్న చుట్టె. ఇట్టి స్వల్పదోషములు గ్రంథనిశ్చరభీతిచే వివరింపఁబడియుండవు. ప్రథమ సంపుటయు రెండవ సంపుటయు గరవ పంక్తిలోఁ బ్రమాదవశమునఁబడిన “ ననంతలక్ష్మీ వసుం జినవాఁడు ” ననుచోట “ననంతలక్ష్మీని నటు ల్పినవాఁడు”నని చదువుకొనఁ బ్రార్థింతులు.

అభినవసరస్వతి

పత్రికాధిపతి:— జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి.

ఇది యొకమాసపత్రిక. ఇందు వర్ణాశ్రయధర్మబోధక గ్రంథములును విమర్శనములును వ్యాసములును బ్రకటింపబడును. చందా సంచిక 1 కి రు 2-0-0

ఈ కార్యసానమున వెలకుమారకు పుస్తకములు.

1 అశ్వయాచార్యసభయము	...	0	4	
2 కడలేళ్లదారిణి ప్రాచీన చరిత్రకథ	...	0	4	0
3 వానతికావలయు నాటకము	...	0	4	0
4 కంఠశు నాటకము	...	0	4	0
5 చాచత్తానమంబరి (సింహాది) వెంకటాచార్యులు	...	0	4	0
6 హిమవత్సరగృహవర్ణన	...	0	2	0
7 నీతిగీతలు (సుమతిశతకమునకు సంస్కృతము)	...	0	2	
8 విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దభండనము, బ్రాహ్మణశబ్దవిచారము	...	0	2	0
9 విశ్రాంతిగీతలు భండనము	...	0	4	0
10 చిత్తూరుజిల్లాతీర్థ విమర్శనము (పత్రికాధిపతి)	...	0	4	
11 సంకరాచారము	...	0	3	0
12 గురిగిరి	...	0	1	0
13 పులిందాగవాహము (పత్రికాధిపతి)	...	0	4	0
14 మర్మలనీతిశతకము	...	0	1	0
15 కవానందలహరి (నంద గానకృష్ణక)	...	0	4	
16 బుచ్చిబిల్వము (రామనము వెంకటపతి)	...	0	4	
17 నర్మగంభీర శతావధానము (గిరుపతివెంకటేశము)	...	0	3	0
18 పాపానందము	...	0	2	
19 పశ్యేత్పదము	...	0	2	
20 మనోమయము	...	0	2	
21 శంకరాచార్యులు	...	0	14	0
22 నవనవన	...	0	4	0
23 సన్మతకావ్యకావ్యము	...	1	8	
24 మహాభారతము (చరిత్రము)	...	0	10	0
25 తిరుపతివెంకటేశ్వర స్తోత్రము	...	0	1	0
26 మారాఠాపాఠశాలము	...	2	0	0
27 పాండవ మహాపరాజయము (0, 2, 4)	...	1	0	0
28 భాగవతము (పాపాటి చిదంబరశాస్త్రి)	...	0	4	0

అభినవసరస్వతి కార్యసానము,

జానపాటి, విమర్శనాశ్రమము,

గుంటూరు.

